Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe

Contents

Lúkkë 1
Saŋ 60
Fílíp 102
1 Tesalonik . . . 108
2 Tesalonik . . . 114
2 Timoote 118
Tít 124
Filemoo 128
Saak 130
1 Peer 137
1 Saŋ 145
2 Saŋ 152
3 Saŋ 153
Yúɗ 154
Feeñiyoh 157

Uni Neba bíní Lúkkë rë Kúnsëe

Di ɓaahi jaŋaa Lúkkë daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Ɗi fi Lúkkë nék húmú paƴoh, te ri húmú yëwúɗ neh. Ɗi bíníté téeré kay, daa ri bee won sun fi tílëdí apootarra ra. Ɗi húmúy apootari Yéesú dé', ɓani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame Kolos 4.14). Ɗi meelsa' meelsoo níi ɗi lahte yii lante ri sun fi pesi Yéesú, ɗi na anti bíní unni yeh. Ɗi bíní unna ɓëyí hínú Tewofil.

Lúkkë bíníté iñi lahte solo pesadi Yéesú : Koope wolte Yéesú ëldúnë nda ɓëyí gém ɗii na ɓéeɓ múc. Ɗi teeɓa'te biti ɓal Yéesú daa Yíkëe.

Filiɓ téeríi beh, ɗi wonte sun fi :

- yii leŋke ɗee aya' Saŋ Batis ëldúnë rë (1.5-25 ; 56-80),
- yii leŋke ɗee aya' Yéesú ëldúnë rë (1.26-55 ; 2.1-20),
- yii leŋke payi Yéesú jéríɗɗë (4.38-41 ; 5.12-26),
- yii leŋke kimtaanni caakka paŋ ri ra (7.11-17 ; 8.22-25 ; 9.10-17),
- yii leŋke anili ɓëe' naa'keeñ dék Samari ra (10.29-37),
- yii leŋke bee paya' Yéesú faam i Martaa a Mari ra (10.38-42),
- yii leŋke kolohi Yéesú Galile ɗi na saañ Yerusalem (13.22-30 ; 18.31-34),
- yii leŋke anili kúkëyë múuƴ níi olute ra (15.11-32),
- yii leŋke húlí Yéesú (23.13-56),
- a yii leŋke kolohi ɓúudé (24.1-49).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh biti Yéesú daa Sëmlëhí ɓëewë gémú ɗii na ra ɓéeɓ.

Yee tah Lúkkë bíní unna ra

1 Ɓah Tewofil, ow caak
bíníyúté di oluu wa ri, di
yii leŋke iña lah filiɓ fi
fun dee bín fë rë, 2 ti di
ɓillúu wë ɓëewë maasuu
iñƴaaha dalaani wa ra, te
daa wa ɓëewë na waariyu
Unni Koope ra. 3 So' ɓal,
mi nampee meelsa' yii lante
sun fi iñƴaaha ɓéeɓ, mi na
téebíɗ, dala'te dalaani wa,
mantee ot biti ette mi bíníyíɗ
ɗë wë. 4 Hen ɗaaha raa, fay
yúh biti iña teeɓu fu ra ɓéeɓ
kaah.

Woni ban fi límí Saŋ Batis

5 Jamanaa hena' Erot bu-
uri Yúdée rë, húmú lahte
seeyohi hínú Sakari, ɗi non
goomali seeyoh yi Abiyaa
koon. Ɓeleɓi hínú Ilsabet,
ɗi sédí Aaron seeyohi gaana.
6 Wa ɓéeɓ ana húmú júɓúté
íllí Koope, wa na hélíh yin
túuƴë' yë, wa na pagu iña
naha' Koo-Yíkëe rë ɓéeɓ.
7 Wa húmú lahuy koy, af biti
Ilsabet húmú míníh pok loo,
te wa ɓéeɓ ana ɓahayute.
8 Lahte bis, Sakari hompe
waaji seeyoha yuliɗ Koope

na ra, ndah goomali daa
eyuu paŋi. 9 Di ɓaahuu wa
ri, seeyoh ya húmú tansuu
ow, këɗrí Koope cuuraay
tígë lukki sela filiɓ Faam fi
gaani Koo-Yíkëe rë. Bee
yínée tansa keen sun fi.

10 Wahtaa na kara' cuu-
raaya ra, ɓëewë ɓéeɓ húmú
ëssë na ɗagu. 11 Sakari
hom filiɓ níi ri otte malaakii
Koo-Yíkëe hatna paa' tígë
na tamuu cuuraay ra ya'
ñamaa. 12 Ɗi tíitté, afa
kúnëhté. 13 Ndaa malaakaa
won ri tih : « Ngana tíit
Sakari ! Koope tahte ɗaŋu :
ɓeleɓu Ilsabet ay roo límíɗ
koy yaal, lah dëekée rí Saŋ.
14 Keeñu ay naa sos níi sos te
límí ay neɓa' ow caak. 15 Ɗi
ac ow gaan íllí Koo-Yíkëe.
Ɗi ii han béeñ mbée hani
mín maniyil ɓéeɓ. Balaa
ri límú, ɗi ay líif a Ruuh-
Peseŋ. 16 Ɗi ay nimiliɗ ow
caak di ɓëy Israyel Koope
na, Yíkíi wë. 17 Ɗi ay
këllëh Yíkëe, ñéerë' a doolii
Ruuhi Koope húmú yonente
Éelí në rë, yugusa' hanndal
ki baappa a koyya, nim-
iliɗ ɓëewë súugúu Koope
ra, wa ñéerë' a ɓëewë júɓú
rë. Ɗi ay saam dúukëlí
ɓëewí ay homɗe Koo-Yíkëe.
» 18 Sakari meelte malaakaa
won ri tih : « May yúhée
biti yii baa ay lah ɗíh ? So'
mi ɓahate te ɓeleɓ so' ɓitiffe.
» 19 Malaakaa tahte won ri
tih : « Daa mi Gaburyel, mi
homa' hëbís Koo. Daa ri wol
so' ɗoo na, komu uni nebi
bah. 20 Yee won mi ro baa ra
ay lahee ɗaaha biti wahtaa
lah. Ndaa gémë gémëy fu so'
ra tahte fii mínîl won níi yiin
nay lahe iñyaaha ra. »

21 Yaaha ɓéeɓ ɓëewë
húmú ëssë na sehu, wa
éemúté maaña maañ Sakari
filiɓ tígí selaa ra. 22 Ɗúhë'
rí rë, ɗi mínéh won waa na,
ɗi wona' a wa wonaɗ likiɗ.
Tígí daaha, ɓëewë anutee
yúh biti ri ot yin tígë.

23 Ɗúmlë' Sakari waalla
eyuu ri Faam Koope ra, ɗi
nimilte faam. 24 Gétë' iñyaa
ɓéeɓ rë, hompe níi Ilsabet
ɓeleɓi pokke loo, hompe yii
mitte céyín iip faam ɗúhëy.
Ɗi won nufi tih : 25 « Ëlí yee
pagiɗ so' Koo-Yíkëe rë kan !
Nufa payte soo na, ɗi níssé
gacaa húmú homa' mi leelii
ɓëewë rë. »

Woni ban fi límí Yéesú

26-27 Céyín pëenë filoon fi
heni Ilsabet loo, Koope wolte
malaaka Gaburyel kúkëy
cafay na, hínú Maryaama
; ɗi dék Nasaret di Galile.
Ɗi húmú onute yaal ; yaala
Suseef sédí Dawit. 28 Laha'
malaakaa faam Maryaama
ra, ɗi won ri tih : « Coleere
Maryaama, ɗo fa Koo-Yíkëe
on ɗo mal ra. Ɗi ee ɗoo na.
» 29 Woni malaakaa kúnté
af Maryaama ; ɗi na níɓ
yee waɗti fahaa won wodohi
baa ra. 30 Malaakaa won ri
tígí daaha tih : « Ngana tíit
Maryaama, Koope daa on ɗo
mal. 31 Síkírée ! Fay pok loo
te fay lahee koy yaal, lah
dëekée rí Yéesú*. 32 Ɗi ac
ow gaan te ri ay dëekúu Koy

* **1:31** 1.31 Tii Yéesú di ébrë daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmlëhë.

Koope fa sunaa-sun. Koo-
Yíkëe ay rii yeɗ ñaani nguur
ki Dawit ciffi. 33 Ɗi ay hen
buuri ɓëy Israyel faraah,
Nguur ki ii mëssí ɗúm. »
34 Maryaama won malaakaa
tih : « Yii baa ay mínée
lah ɗíh te mi yéeh yaal ?
» 35 Malaakaa won ri tih :
« Ruuh-Peseŋ ay cép sun
fu, Koope fa sunaa-sun ay
teeɓa' doolii ɗoo na. Daa tah
kúkëyí selaa nay fuu lahee
ra ay dëekúu Koy Koope.
36 Ɓitifa' mboko mu Ilsabet
níi, ɗi pokke loo ; ɗi fa húmú
wonu biti mínéh lah koy
ra, ɗi hom céyín fí pëenë
fí woteh. 37 Lahay yii wooñ
Koo. » 38 Maryaama won tígí
daaha tih : « Mi súrgíi
Koo-Yíkëe ; yee won fu ra
lahaan ɗaaha. » Tígí daaha,
malaakaa takohte, saañce.

Yérí Maryaama Ilsabet

39 Tíkëh i waal, Maryaama
kolohte yíppée saañ gini
hom daŋŋi deyi Yúdée.
40 Laha' ri ra, ɗi haalte faam
Sakari, wodohte Ilsabet.
41 Ilsabet na keloh wodohi
Maryaama, koy ka lowa
hégíyëhté, Ruuh-Peseŋ
yíppée rii haal. 42 Tígí
daaha, ɗi ɓéyíɗté uni sun
won tih : « Koope lukki
barkel ro ɓeleɓɓa feey fa
ɓéeɓ te koy ka lowu barkelte
ɓal. 43 Daa mi wa níi, yaafi
Yíkíi së' na ac yérí së' ? 44 Ole
! Mi na keloh wodohu rek,
keeñ koy ka loo so' sosse
níi sos, tahte ri na hégíyëh.
45 Fu lahte sos-keeñ, gémë
gém fu biti iña wonu fu
te kola' Koo-Yíkëe në rë ay
lah. » 46 Maryaama won tígí
daaha tih :
« Mee kañ ɗee gaana' Koo-
Yíkëe rë,
47 ɗi fa na sëmlë' së' rë tahte
keeñ so' sosse níi sos,
48 di yee hela' ri nuf soo na
ra, so' mi súrgë ɗii na
kut ra.
Daa tah dala'te woteh níi kiri
fi kirih,
ɓëewë ay soo dëekée sos-
keeñ fe.
49 Koope fa mín ɓéeɓ rë
pagiɗte so' yii gaante
;
tiyi selate.
50 Dee níi kiri fi kirih,
ɗi ay teeɓ ɓëewë neehu ri ra
naa'-keeñ.
51 Ɗi teeɓa'te doolii, paŋke i
yin gaan ;
ɗi tasaara'te ɓëewë në gaan-
gaanluu ra.
52 Ɗi cépíɗté buurra ñaanni
nguur ki wa,
ɓéyíɗté ɓëewë lahuy doole
ra.
53 Ɗi onte ɓëewë yaaɓu ra
njél,
líkké ɓëewë caaku yin ra wa
suute a ya' holoŋ.
54 Ɗi sëmlë'té ɓëy Israyel
súrgë yí,
teeɓpe wa naa'-keeñ,
55 ti di húmú gapa' ri caacci
yen nen, Abraham a
séttí níi kiri fi kirih. »

Límí Saŋ Batis

56 Maryaama hompe
Ilsabet na yii mitte céyín
éeyë antee nimil faam.
57 Laha' loo Ilsabet ra, ɗi
lahte koy yaal. 58 Keluu
ɓëewë dékú a ri ra a mboko
yi biti Koo-Yíkëe teeɓpe ri
naa'-keeñ níi rë, ɓani wa

ɓéeɓ bokute lahute na sos-
keeñ. 59 Nimila' bisa límú
kúkëyë rë, ɓëewë ayute leji.
Wa fahuu yeri tii Sakari
koon, boffa ; 60 ndaa yaafa
tahte won tih : « Ëe-ëe',
ɗi hínú Saŋ. » 61 Wa wonu
ri tih : « Lahay ɓëyí hínú
ɗaaha mboko yu na. » 62 Wa
anutee won a boffa wonaɗ
likiɗ, meelute ri tiya nay
yeru koohi ra. 63 Tígí daaha,
Sakari meela'te arduwaas,
bínítë në unni yeh : «
Ɗi ay hínú Saŋ. » Ɓëewë
ɓéeɓ éemúté në. 64 Pereem
Sakari yíppée pëkísëh, ɗi
dalaatte won, ɗi yampe na
sím Koope. 65 Ɓëewë ɓani
wa dékú rë ɓéeɓ tíitúté.
Wona hente lëyëŋ deyi
daŋŋi Yúdée ɓéeɓ. 66 Ɓëewë
keluu iñyaa ra ɓéeɓ na níɓú
yii leŋ na, wa na meelu affi
wa yee nay míllée kúkëyë
rë, ndée lante biti Koo-Yíkëe
ñéerë'té a ri.

Kañi Sakari Koope

67 Ruuh-Peseŋ haalte
Sakari boffi kúkëyë, ɗi na
léhín unni kola' Koope na
won tih :

68 « Ɓëewë ɓéeɓ símún
Yíkëe, Koope fi ɓëy
Israyel, di yee yeela' ri
ɓëewí, sëmlë'té wë rë.
69 Ɗi kompe yen ɓëyí
gaani nay yen sëmlée,
bi ɗúhë' tali Dawit
súrgíi.
70 Daa ri yee maañ rii gapa',
ñeya'te ri yonente yi
sela yi ra.
71 Ɗi húmú wonte yen biti
ri ay yen sëmlë' ya' yi
haa'oh yi yen a kaa'oh
yi yen.
72 Ɗi teeɓpe caacci yen
naa'-keeñ, hampe yee
húmú pok ri hanndal
ki wa ra.
73 Koope añohte ciffi yen
Abraham biti
74 ɗi ay yen sëmlë' ya' yi
kaa'oh yi yen, nda yen
néekíñíih jaamiyohi ;
75 nda pesi yen ɓéeɓ, yen
hen ɓëewí selayute te
júɓúté íllí.
76 Te ɗo fi koy so', fay dëekúu
yonentii Koope fa
sunaa-sun, ndée fay
këllëh Yíkëe, fu ɗariɗ
ri waali,
77 fu teeɓe ɓëewí biti ri ay
waa sëmlë', baal wa
bakaaɗɗi wa.
78 Koope fi yen baahte te ri
naa'te keeñ, daa tah
ɗi ay yen hawaan a
niiñi ɗúhë' sun ti na'a
na púl rë nen,
79 niiñli yen fa homu ñúus
te tasuu seh kúl kë
rë, ɗi tík yen waali
jaammaa. »

80 Saŋ na ooɗ, afa na ɓaatti
kúnsëh. Ɗi húmú pesa' lu-
ufa níi yiin teekiroh ri ɓëy
Israyel ra.

2

Límí Yéesú
(Saame Maccëe 1.18-25)

1 Jamanii baaha, buura
hínú Ëgís rë túuyë'té kíní
ɓëewë dékú ginna Rom ílíf
wë rë ɓéeɓ. 2 Lahi kínë
ɗéɓ baa ra, ɗeef Kiriñus daa
kélfíi gini Sírí, 3 te ow fi
ow ɓéeɓ saya' bíníyëh gina
coosaana' ri ra. 4 Ɗi fi Suseef
ɓal nampee koloh Nasaret
di Galile, saañce Betle'em

di Yúdée, gina coosaana'
Dawit ra, ndée ri non tali
Dawit. 5 Na saañ Suseef
bíníyëh rë, ɓani Maryaama
ñéerúu. Ɗeef Maryaama
húmú pokke loo. 6 Homi wa
Betle'em daaha, lowa hampe
; 7 ɗi saawohte koy yaal.
Ɗi lëmëssé baakera ndíimú,
fëníɗté rí mbalka ñamaa júr,
bi ɗeef wa húmú ɗëmíh lasa
na hanluu ayoh ya ra*.

8 Húmú lahte níirëh yí
na nee'u wohi yuppi wa
luufi baaha. 9 Malaaka yínë
di malaaka yi Koo-Yíkëe
púlëhté waa na, niiñi ndami
Yíkëe hawaante wa. Tígí
daaha, wa tíitúté níi tíit.
10 Malaakaa won wa tih
: « Ngënë tíití ! Mi ac
wonon yii neɓpe keloh, yii
ay sosil keeññi ɓëewë ɓéeɓ
níi sosil. 11 Elgee woteh beh,
di gin Dawit, lahte Sëmlëhí
límɗúté rën, daa ri Kiristaa,
daa ri Yíkëe. 12 Te ɗon ay
rii yúhsée ɗeh : ɗon ay
ot baakeri lëmësú ndíimú,
fënɗú mbalka ñamaa júr. »
13 Malaakaa na woc wona,
malaaka caak yípútée ríi
ɗeefiɗ, wa na njooɓru
Koope wonu tih : 14 « Koo
laha ndam di sunaa-sun, te
ɓëewë ri faha' wa ra ɓéeɓ
lah jaamma feey fa. »

15 Nimiluu malaaka ya
sun-Koo ra, níirëh yë na wo-
nantuu hanndal ki wa tih :
« Yen yíppí koloh yen saañ
Betle'em, yen ole yee lah ra,
yee teeɓ yen Koo-Yíkëe rë.
» 16 Wa yípútée koloh suute
na saamu. Lahuu wa ra, wa
olute Maryaama a Suseef,
wa ɗeefute baakera fënɗúté
mbalka ñamaa júr. 17 Oluu
wa kúkëyë rë, wa ɓíllúté yee
won wa malaakaa sun fi ra.
18 Ɓëewë keluu ɓíllí níirëh
yë rë ɓéeɓ éemúté woni wa
níi éem. 19 Ɗi fi Maryaama
hampe iñyaa ɓéeɓ afi, na
níɓ në. 20 Níirëh yë anutee
koloh na nimilu yuppi wa,
na kañu Koope, na njooɓru
ri di iña keluu wa te olute
wa ra. Iña ɓéeɓ lahte ti ɗee
húmú wona' wa malaakaa
ra nen.

21 Nimila' bisa límú
kúkëyë rë, wahtaa nay rii
lecu ra lahte ; ɗi yerute tii
Yéesú ti di húmú naha' ri
malaakaa ɗeef yaafa pokay
loo doom ra.

Kúrí Yéesú Faam fi gaani Koope

22 Hompe níi wahtaa waɗ
waa púusúun rë lahte ti ɗee
túuyë' rí kootii Mëyíis rë
nen. Tígí daaha, Suseef
a Maryaama koluute kúrúté
Yéesú Yerusalem, jébëlúté rí
Koo-Yíkëe, 23 ndée bíníyúté
di kootii Koo-Yíkëe bitih :
*« Koy ki saawi yaali límú
ɓéeɓ ay jébëlú Koo-Yíkëe.
»*✡ 24 Wa yeruute hawra na
naha' kootii Koo-Yíkëe rë ɓal

* **2:7** 2.7 Jamanii baaha, ɓëewë ginna luufa deyi baaha a júrë húmú mínú nee' lasa yínë. Ɗeefuu wa lasa na hanluu ra líiffé rë, Suseef a Maryaama húmú lasa na hom júrë rë. ✡ **2:23** 2.23 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 13.2, 12, 15 ; Kíní ɓëy Israyel 18.15-16 † **2:24** 2.24 Kootaa húmú naha' hawiɗ har a hëtë mbée har a bëdú teem-teem, ndaa ɓëyí húmú lahay cadum har raa, ɗi mín yera' hëtë ana mbée bëdú teem-teem ana. Saame Tali Léwí 12.8.

: hëtë ana mbée bëdú teem-
teem ana†.
25 Húmú lahte ɓëyí dék
Yerusalem, ɗi hínú Sime-
woŋ. Ɗi júɓpé, gémpé
Koope níi gém, te lahte
yaakaar ayi ɓëe' nay sëmlée
ɓëy Israyel ra. Ruuh-Peseŋ
húmú haalte ri, 26 te teeɓpe
ri biti ɗi ay ot Buura Koo-
Yíkëe fal ri ra, balaa ri húl.
27 Ɗaaha, Ruuh-Peseŋ yeñce
ri Faam fi gaani Koope.
Kúrúu Suseef a Maryaama
koy wa Yéesú paŋi yee naha'
kootii Mëyíis rë, 28 Simewoŋ
ɓeɓpe kúkëyë ɓoppe ri,
símpé Koope na won tih
: 29 « Koo-Yíkëe, yee gap
fu so' ra lahte woteh. Fu
mín sëe yeris so' mi súrgúu
mi húl, mi saañ a jaamma,
30 ndée mi tíkké íllí së' ngëey
sun fi Sëmlëhë wol fu ra,
31 te ɓëy ëldúnë ɓéeɓ ay
rii ot. 32 Daa ri niiña nay
tahe heetta feey fa ɓéeɓ yúh
rë rë ; ɗi ay on ɓëewú,
ɓëy tali Israyel ndam. »
33 Boffa a yaafa éemúté yee
won Simewoŋ sun fi kúkëyë
rë. 34 Simewoŋ ɗagiɗte wa
antee won Maryaama yaafi
Yéesú tih : « Koope daa wol
kúkëyí beh, kéenɗí a ɓéyrí
ow caak Israyel. Ɗi ay hen
tíinndëe te ɓëewë ay rii kaa'.
35 Ɗi ay tah ow caak teeɓa'
yee hom nuffi wa ra ; te ɗo
fi yaafa, fay lah yii ay roo
misik keeñu níi misik. »
36 Húmú lahte yonentii
ɓitiffe níi ɓitif hínú Aane ;
ɗi koy Penuwel fa tali Aseer.
Ɓani yaala húmú kooɗ ri
hena' ri cafay ra pesute
kíil paana, yaala antee húl.
37 Kola'te baaha, ɗi pesse níi
ri lahte kíil sabay peeye a
kíil iniil (84) te ri lahaatay
yaal kay. Ɗi homa' Faam
fi gaani Koope na' a elek
oore, ɗage. 38 Ɗi laha' daaha
ɗeeffe wa na, ɗi yampe na
sím Koope, na won ɓëewë
në sehaaluu biti Koope ay
sëmlë' Yerusalem ra ɓéeɓ yii
leŋke kúkëyë në.
39 Wocuu boffi Yéesú
a yaafa paŋi yee naha'
kootii Koo-Yíkëe rë, wa
nimilute gin wa Nasaret di
Galile. 40 Yéesú na ooɗ,
afa na ɓaatti kúnsëh na
won wonaɗ ɓaha. Ɗi húmú
neɓpe nuf te Koope yeɗɗay
ri.

*Laha' Yéesú kíil sabboo a
kíil ana ra*

41 Húmú lahaa kíil ɓéeɓ,
boffi Yéesú a yaafa pay feedi
PaagaYerusalem. 42 Laha'
Yéesú kíil sabboo a kíil ana
ra, wa ñéerúuté a ri suute
feedin, di ɓaahuu wa ri.
43 Ɗúmë' feeda ra, ɓëewë
në nimilu, ndaa Yéesú tasse
Yerusalem te boffa a yaafa
yíih yin na. 44 Wa habuu biti
koon ɓani kooyya ñéerúu rë
daa homu, níi wa tílúté bis
múlgús. Kanuu wa ri ra,
wa na anuu rii saam mboko
ya a kooyya na. 45 Oluy wa
ri ra, wa nimilute Yerusalem
na saamu ri. 46 Waali éeyë
fë, wa ɗeefu ri filiɓ Faam fi
gaani Koope tookke yëeddëh
yë në, na síkírëh wë, na
meel wa. 47 Ɓëewë në
síkírúu rí rë ɓéeɓ, éemúté
ɗee ñaaña' ri ra a ɗee na
lofa' ri won ra. 48 Boffa a
yaafa éemúté níi éem oluu

wa ri ra. Yaafa won ri daaha
tih : « Ɗo fu paga' fun yii
bee ɗíh ? Funi boffu moku
moko saamu níi mok. » 49 Ɗi
won wa tih : « Ɗon saamuu
so' yih ? Ɗon yíih biti mi
waɗti homa faam Baaso' a ?
» 50 Ndaa wa yíih yee faha' ri
waa won baa ra.
51 Yéesú kolohte ɓani wa
nimilute Nasaret. Ɗi tassi
ñeya' woni wa. Yaafa
hampe iña lah yaa ra ɓéeɓ
afi. 52 Yéesú na ooɗ, nufa na
ɓaatti neɓ ; ɗi ɓaattee neɓa'
Koope a ɓëewë.

3

Waarii Saŋ Batis
(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Saŋ 1.19-28)

1 Kíilí sabboo a iip fa
homa' buura hínú Tibeer
nguur ka ra, ɗeef Poos
Pilaat daa húmú gëernëerí
Yúdée, Erot kúɗté Galile,
Fílíp ɓahii kúɗté Ítúré a
Tarakonit, Lisañas kúɗté
Abilen ; 2 Haan a Kayif daa
húmú seeyoh yi gaanna.
Kíilí baaha, Saŋ fi Sakari
hom luufa, liilte Una kola'
Koope na ra, bee nay rii
waareye ra. 3 Ɗaaha, ɗi
wërté deyi Yurdeŋ ɓéeɓ, na
won ɓëewë biti wa warutee
lof pesaɗ, wa bëtsú, Koope
baal wa bakaaɗɗi wa 4 ti
ɗee húmú bíníyúu rí téeríi
yonente Isayii ra bitih :
« Lahte un ɓëyí ɗofohte luufa
na won tih :
"Ɗëɗɗí Yíkëe waal,
ɗon yugusiɗ ɗi waalla nay rii
ñeye ra níi júɓ.
5 *Húlúɓɓë ɓéeɓ púuɓún,*
daŋŋa a dúŋŋë ɓéeɓ ɗeelu ;
waalla lúgúyëh rë yugusuu,
waalla lah ngas ra leeñu.
6 *Hen ɗaaha raa, ɓëewë ɓéeɓ*
ay ot biti Koope ay
sëmlë'." »✡
7 Ow caak ayute bëtsëh
Saŋ na, ɗi won wa tih :
« Tisoh yi hiliññi yeh !
Daa won ɗon biti ɗon mínú
hegoh daanee ke Koope na
ac ra ? 8 Hena biti kaah ɗon
lofute pesaɗ raa, lah téeɓíi rí
pagaɗɗon. Ngënë hëbí affon
biti ɗon séttí Abraham rek
doyte. Mee ron won ra ee
biti Koope mín yídís la' yi
yeh wa hen séttí Abraham
! 9 Wëettíyíi affon ! Yíinë
caŋke leca'i kilikka tal-tal ka
; kilki límëy koy ki lahte
njiriñ ɓéeɓ ay lecu, betu kíi.
»
10 Ɓëy mboolo ma na
meelu Saŋ wonu ri tih : «
Koope faha' biti fun pagun
yih ? » 11 Ɗi tahte won wa
tih : « Ɓëyí lah búuɓ ana,
ona ɓëyí lahay búubí yínëe
; te ɓëyí lah yii ñama ri,
wora' a ɓëyí lahay ñam. »
12 I yeekoh túm ayute bëtsëh
ɓal, meelute ri wonu tih : «
A fun nék ɓahaa, fun waɗti
pagun yih ? » 13 Ɗi tahte won
wa tih : « Ngënë méelíi yii
luk yee nahu ron meela' túm
rë. » 14 I soldaar ayute ɓal,
meelute Saŋ wonu ri tih : «
A fun ! Fun waɗti henun ɗíh
? » Ɗi won wa tih : « Ngënë
nëefí hélíis ow, te ngënë félí
ow ron ɓeɓ hélsí. Lah téyí
iña na yínlú ron ra. »
15 Ɓëewë lahute yaakaar
níi wa ɓéeɓ na wonu nuffi

✡ **3:6** 3.6 Saame Isayii 40.3-5

wa nda Saŋ daa Buura Koo
fal ri ra neh. 16 Saŋ won
wa ɓéeɓ tih : « So' mi beh,
mi bëtsë' ron a muluɓ, ndaa
lahte ɓëyí ee ac ra, ɗi luk
soo gaan fap, mi haayayti
liil kotti*. Ɗi ay ron bëtsée
a Ruuh-Peseŋ a kíi. 17 Ɗi
hampe ifi ya'i : ɗi ay faaɗ
too ka, soɗ peba misahi, tam
fikiɗ fa filiɓ kíi kí yíméeh. »
18 Saŋ ñeya' yëeddë' yí
yaaha a i won kay caak
waareye ɓëewë Uni Neba.
19 Ɗi wonte af gëernëer
Erot ɓal, naafa naaf ri Ero-
jat ɓeleɓ ɓahii ra a iñi
ɓossi caakki kayya paŋ ri ra.
20 Erot pagilte bi luk yaa ɓos,
ɗi ɓekrohte Saŋ kasu.

Bëtsí Yéesú
(Saame Maccëe 3.13-17 ; Marka 1.9-11)

21 Saŋ húmú bëtíssé
ɓëewë húmú daaha ra ɓéeɓ,
ɗi bëtsëelëhté Yéesú në
ɓal. Na húmú ɗaŋ Yéesú
bee na bëtsú rí rë, sun-Koo
kúnsëhté, 22 Ruuh-Peseŋ
céppé sun fi man bëdú nen,
antee lah uni ɗúhë'té sun
won tih : « Daa fu Koy so' !
Mi faha'te ro níi faha' ! Keeñ
so' sosse ɗoo na níi sos ! »

Coosaani Yéesú
(Saame Maccëe 1.1-17)

23 Na dal Yéesú légéyí rë,
ɗeef ri waɗti lahaa kíil sabay
éeyë (30). Ɓëewë húmú
habuu biti ɗi koy Suseef fi
Héelí. 24 Héelí koy Matat
fi Léwí ; Léwí koy Melki fi
Yanay ; Yanay koy Suseef
25 fi Matacaas ; Matacaas koy
Amos fi Nahum ; Nahum koy
Esli fi Nagaay ; 26 Nagaay
koy Maat fi Matacaas ; Mat-
acaas koy Séméyín fi Yoseh ;
Yoseh koy Yoda 27 fi Yowanan
; Yowanan koy Resaa fi
Sorobabel ; Sorobabel koy
Salasiyel fi Nérí ; 28 Nérí koy
Melki fi Adi ; Adi koy Kosam
fi Elmadam ; Elmadam koy
Er 29 fi Yéesú ; Yéesú koy
Eliyeseer fi Yorim ; Yorim
koy Matat fi Léwí ; 30 Léwí
koy Simewoŋ fi Yudaa ; Yu-
daa koy Suseef fi Yonam ;
Yonam koy Eliyakim 31 fi Me-
leyaa ; Meleyaa koy Menna fi
Matataa ; Matataa koy Natan
fi Dawit ; 32 Dawit koy Yéssée
fi Obet ; Obet koy Búus fi
Sala ; Sala koy Nahson 33 fi
Aminadap ; Aminadap koy
Atmin fi Arni ; Arni koy
Hesron fi Peres ; Peres koy
Yudaa 34 fi Yakop ; Yakop
koy Isaak fi Abraham ; Abra-
ham koy Terah fi Nahoor ;
35 Nahoor koy Sérúk fi Réwú
; Réwú koy Pelek fi Ebeer ;
Ebeer koy Selaa 36 fi Kenan
; Kenan koy Arpaksat fi Sem
; Sem koy Nowe fi Lemek ;
37 Lemek koy Matusalem fi
Henok ; Henok koy Yeret fi
Mahaleyel ; Mahaleyel koy
Kenan 38 fi Enos ; Enos koy
Set fi Aadama ; Aadama koy
Koope.

4

Saami Seytaane fíirí Yéesú
(Saame Maccëe 4.1-11 ;

* **3:16** 3.16 mi haayayti liil kotti :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : te mi yinte sah pëkísí níh yí ñafaɗɗi.

Marka 1.12-13)

1 Yéesú líiffé a Ruuh-
Peseŋ, kolohte laahi Yurdeŋ,
Ruuha kúɗté rí na ɓen ri
luufa. 2 Ɗi hompe dín
fë waal sabay iniil (40)
Seytaane na saam fíirí.
Waalli yaaha ɓéeɓ, ɗi túmëy
yin loyi níi yaabi misikke
míllë'té ríi ham.

3 Seytaanaa won ɗi tígí
daaha tih : « Hena biti
fu Koy Koope kaah raa,
túuyé la'i bee yíssëh ñam.
» 4 Yéesú won ɗi tih : «
Bíníyúté Téerëe bitih : *“Ow*
pesa' ñam neh kut.”✡ »

5 Seytaanaa kúɗté rí sun
fi daŋi utte, yíppée ríi teeɓ
ginna feey fa ɓéeɓ, 6 antee
rii won tih : « May roo
yeɗ nguur ka a alal ma ginni
yee ɓéeɓ ; wa ɓéeɓ ee ya'
so', te mi mín wëe on ɓëyí
neɓa' so'. 7 Kon fu jaamiyoh
so' raa, fu laha' wa ɓéeɓ.
» 8 Yéesú won ɗi tih : «
Bíníyúté Téerëe bitih : *“Fay*
yekre Koo-Yíkëe daa Koope
fu ra te fay jaamiyee ri kut.”✡
»

9 Filoon fi baaha, Seytaane
kúɗté rí Yerusalem, cëgíɗté
rí jibi Faam fi gaani Koope,
antee rii won tih : « Hena
biti fu Koy Koope kaah raa,
yeɗɗee feey. 10 Bíníyúy
Téerëe biti Koope ay nah
malaaka yi níidú woo ?
11 Bíníyúté biti ɓal : *“Wa*
ay roo meeɓ teŋel, toñeh fay
kabinee la'.”✡ » 12 Yéesú won
ɗi tih : « Bíníyúté Téerëe
bitih : *“Koo-Yíkëe daa Koope*
fu, ngana saam olsohi.”✡ »
13 Filoon fi bee ñeya' ri
pagaɗɗa ra ɓéeɓ na saam
fíirí Yéesú rë, Seytaane
saañce na séhíɗ waal kay.

Nimili Yéesú Galile
(Saame Maccëe 4.12-17 ;
13.53-58 ; Marka 1.14-15 ;
6.1-6)

14 Yéesú kola' daaha,
ñéerë'té a doolii Ruuh-Peseŋ
nimilte Galile. Tiyi hente
lëyëŋ deyi baa ɓéeɓ. 15 Ɗi
húmú yëeddë' filiɓ ílíyÿë na
ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra,
ɓëewë ɓéeɓ kañe ri.
16 Lahte bis, Yéesú kolohte
saañce Nasaret fa kora' ri
ra. Laha' bisa na hílsúu
yëwúɗɗë rë, ɗi payte haalte
tígë na ɗaguu Koope ra
ti di na húmú paga' ri
merees nen ; ɗi kolohte jaŋii
Unni Koope. 17 Ɗi yerute
téerëe bíní yonente Isayii ra.
Kúnsë' rí téerëe rë, ɗi otte
tígë bíníyú unna na húmú
saam ri yee ra :

18 « *Ruuhi Koo-Yíkëe ee soo*
na,
ɗi falte so' waarii ñëkíɗɗë
Uni Neba,
ɗi wolte so' woni ɓëewë téyú
kasu ra biti wa ay
yeɗɗu,
woni búumíɗɗë biti wa ay ot
a sëmlë'í ɓëewë moklu
ra.
19 *Ɗi wolte so' woni ɓëewë*
biti kíilë nay waa teeɓe
Koo-Yíkëe naa'-keeñ
ra ee ac ra. »✡

20 Jaŋiya' ri unna níi
wocce ra, Yéesú kúnté

✡ **4:4** 4.4 Saame Nérsí Kootaa 8.3 ✡ **4:8** 4.8 Saame Nérsí Kootaa 6.13 ✡ **4:11** 4.11 Saame Kañaa ya 91.11-12 ✡ **4:12** 4.12 Saame Nérsí Kootaa 6.16 ✡ **4:19** 4.19 Saame Isayii 61.1-2

téerëe, nimiliɗte ri ɓëe'
në tooppitoh yii leŋke tígë
na ɗaguu Koope ra, tookke
ay yëeddée. Ɓëewë húmú
daaha ra ɓéeɓ na yeelu ri.
21 Ɗi won wa tígí daaha tih
: « Woteh fee Koo beh,
Unnee téerëe keluu ron yaa
ra, lahte kah-kah ! »

22 Keeññi ɓëewë ɓéeɓ
sosse Yéesú në te wa éemúté
unni neɓɓa won ri ra, na
wonu tih : « Añcaŋ yaa
koy Suseef kep ee ! » 23 Ɗi
won wa tih : « Mi yúhté biti
ɗon ay soo won léehí beh
: “Ɗo fi naahee, paye afu
!” Ɗon ay soo won biti ɓal
: “Fun keluute iña paŋ fu
Kafarnawum ra ɓéeɓ ; page
mani wa filiɓ ginu noo, fun
ot !” » 24 Ɗi ɓaatte won tih
: « Mee ron won kaaf ka ra
ee : yonente na síkíríih gina
dék rí rë. 25 Cëe mi won ron
: lante biti ɓeleɓɓi yaalli
wa húlúté húmú caakute
Israyel na pesa' yonente Éelí
rë. Bín fë, Koo húmú toɓay
níi hente kíil éeyë a caan,
tahte yaabi misikke laɓpe
gina ɓéeɓ. 26 Añcaŋ, Koope
húmú wolay Éelí ow yínë
sah ɓeleɓɓi yaa na ; ɗi wol
ri bi dék Sareptaa di deyi
Sidon, te ri yëwúɗ neh.✡
27 Guuñiɗ caak ɓal húmú
Israyel na pesa' yonente
Élísée rë ; añcaŋ, ow yínë
sah waa na guuña laday
faana ; faan Naamaan fa dék
Sírí rë kut daa lan guuña, te
ri yëwúɗ neh.✡ »

28 Keluu ɓëewë húmú tígë
na ɗaguu Koope ra unni
yah, keeññi wa ɓéeɓ haayte
níi haay. 29 Wa koluute,
ɗúhrúté Yéesú gina, kúrúté
rí af daŋa yípúu gin wa ra,
na fahuu yeñi feey. 30 Ndaa
ri húussé leelii wa saañce.

Payi ɓëyí yébítëh na ham ri

(Saame Marka 1.21-28)

31 Yéesú lahte Kafar-
nawum di Galile. Bisa
na hílsúu yëwúɗɗë rë, ɗi
na yëedíɗ ɓëewë yee won
Téerëe rë. 32 Wa éemúté
ɗee na yëeddë' rí rë, bi na
yëeddë' rí a sañ-sañ. 33 Ɗeef
ɓëyí laha' yébítëh húmú
waa na, di tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra, ɗi foŋke
sun won tih : 34 « Yéesú fí
ɓëy Nasaret, fu faha' paŋi
fun yih ? Fu ac múklí fun
a ? Mi yúh rë ! Daa fu
Ɓëyí selaa ɗúhë' Koope na
ra. » 35 Tígí daaha, Yéesú
digiɗte uni won afa tih :
« Héddée te fu yeris ɓëyí
beh ! » Yébítëh fë kéeníɗté
ɓëe' feey fíi ɓëewë ɓéeɓ,
yerisse ri te yin misikay ri.
36 Ɓëewë ɓéeɓ éemúté, wa
na wonantuu hanndal ki wa
tih : « Bee wonaɗ mën
ɗí kan ? Ɓëyí bee túuyë'
yébítëh yë a sañ-sañ a doole
: ɗi túuy wë yeris ow raa, wa
yeris ri. » 37 Tii Yéesú yíppée
hen lëyëŋ deyi baa ɓéeɓ.

Ɓëewí caakka pay Yéesú rë

(Saame Maccëe 8.14-17 ; Marka 1.29-34)

✡ **4:26** 4.26 Saame 1 Buurra 17.8-16 ✡ **4:27** 4.27 2 Buurra 5.1-14 * **4:38**
4.38 Simoŋ fa na wonuu tígí dee ra, daa ri bee Yéesú yeɗ ɗi tii Peer ra.

38 Yéesú ɗúhté tígë na
ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra,
saañce faam Simoŋ*. Laha'
ri ra, ɗeef jér fëníɗté pacool
Simoŋ ɓeleɓ, faana tampe
níi ti paloɓ nen. Yéesú
ɗagute payi. 39 Tígí daaha,
ɗi sígímpé sun fi jérdë,
digiɗte uni túuycé tami
faana yeris ɗi. Tami faana
yerisse ɓelaa, ɗi yíppée
koloh na tooppitoh wa.

40 Haala' na' ra, ɓëewë
lahu jéríɗ rë ɓéeɓ, a di míntí
man jérë, komute wa Yéesú.
Ɗi tíkké wë ɓéeɓ ya' payce
wa. 41 I yébítëh yeɗɗute
jéríɗ caak ɓal, na fogu wone
tih : « Daa fu Koy Koope
! » Ndaa Yéesú digiɗte uni
sun fi wa, kadda'te waa won,
ndah wa fi yaa yúhúté biti
daa ri Buura Koo fal ri ra, te
ɗi fahaay biti daa wa wonun
yii baaha.

Kolohi Yéesú Kafarnawum saañce na waare Yúdée

(Saame Marka 1.35-39)

42 Lada' Koo ra, Yéesú
ɗúhté gina, saañce tígí
ɗaayte. Ow caak koluute
saami. Oluu wa ri ra, wa
na fahuu hami, kaa' ri saañ
hel wa. 43 Ndaa ri won wa
tih : « Mi waɗtee pay ginni
kayya ɓal, mi waare wa Uni
Nebi Nguur ki Koope, ndée
yii baaha daa tah Koope wol
so'. » 44 Ɗaaha, ɗi kolohte
na waare ílíyyë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope Yúdée rë.

5

Taalibe ya ɗéɓpí dëek Yéesú rë

(Saame Maccëe 4.18-22 ; Marka 1.16-20)

1 Lahte bis, Yéesú húmú
ɓúk laahi Senesaret*, ow
caak ayute na yejantuu
hëbísí, na fahuu síkírëhí
Unni Koope. 2 Ɗi otte gaal
ana ɓúk laaha, ɗeef seeɓoh
ya cépúté na hosu mbaalli
wa. 3 Tígí daaha, ɗi haalte
gaali yínëe, bi Simoŋ daa
laha' ri, nahte ri yeñi gaala
filiɓ mulaa, ɗi hécëh yutuuɗ
ɓúk laaha. Ɗi tookke filiɓ na
yëedíɗ ɓëewë.
4 Woca' ri wona ra, ɗi won
Simoŋ tih : « Kúré gaala tígí
nooɗte, ɗon anti bac mbaal-
lon, ɗon seeɓ. » 5 Simoŋ won
ɗi tih : « Ɓahaa, yee mínú
fun ra fun pagute rí elga
ɓéeɓ, fun habuy yin. Ndaa
hém daa fu nah so' paŋi
raa, fun ay bac mbaalla. »
6 Wa yeeluutee bac mbaalla.
Jénnë habu wa ra caak caako
níi mbaalla dalte pas. 7 Tígí
daaha, wa heegute ɓëewë
húmú gaali yínëe rë ya', wa
ac habra'i wa. Ayuu wa ra,
wa líifrúté gaalli ana ya jén
níi gaalla talla' honoh.
8 Ola' Simoŋ Peer yii bah,
ɗi yeɗɗohte yekke fíi Yéesú,
won ɗi tih : « Ɗamaay
mi leɓee ro Yíkëe, ndée
mi bakaaroh. » 9 Simoŋ a
ɓëewë ɓani húmú rë ɓéeɓ
tíitúté, bi caak jénnë habu
wa ra níi caak. 10 Saak a
Saŋ koyyi Sebede, yee wani
Simoŋ boku légéy rë tíitúté

* 5:1 5.1 Senesaret :Tii yíníi laahi Galile.

ɓal. Ndaa Yéesú won Simoŋ
tih : « Ngana tíit ! Dala'te
woteh, fay soo tasee saamiɗ
ow. » [11] Tígí daaha, wa
teerute, helute iña lahuu wa
ra ɓéeɓ ñeyute tal Yéesú.

Payi guuñnda

(Saame Maccëe 8.1-4 ; Marka 1.40-45)

[12] Lahte bis, Yéesú húmú
gin-taah deyi baaha, ɓëyí
faana yahte a guuñ púlëhté
ɗii na. Ola' ɓëe' Yéesú, ɗi
yeɗɗohte kotti líhëhté feey,
na ɗaŋ ri won tih : «
Ɓahaa, mi yúhté biti fu mín
sëe pay mi haalaat ɓëewë
në†. Fii soo rii pagiɗ a ?
» [13] Yéesú yeɗte ya'i tíkké
sun fi, won ɗi tih : « Mi
tahte ɗaŋu. Yípée wah ! »
Guuña yíppée lan faan ɓëe'.
[14] Yéesú kadda'te ri ɓílíɗ
won ɗi tih : « Ngana won
ow yii beh. Paye seeyoha na
ɗi olsoh ro, te fu yera' saraha
naha' Mëyíis rë fu púusëh,
teeɓi ɓëewë ɓéeɓ biti fu
lante. » [15] Filiɓ fi baaha ɓéeɓ,
tii Yéesú ɓaattee hen lëyëŋ
; ow caak na ayu síkírëhí,
jéríɗɗë filiɓ fi wa nahee pay.
[16] Ndaa hom níi rëe Yéesú
saañ tígí ɗaayte, ɗi hom dín
fë ɗage Koope.

Payi lëfëñídë

(Saame Maccëe 9.1-8 ; Marka 2.1-12)

[17] Lahte bis, Yéesú hom
yëeddë', i fariseŋ a i
yëeddëh yí kootii Mëyíis
maasuute ; wa ɗúhúu ginna
luufa di Galile a Yúdée,
lahte yi ɗúhúu Yerusalem
ɓal. Doolii Koo-Yíkëe húmú
Yéesú në, tahte ri na pay
jéríɗɗë. [18] Lahte ɓëewí kúrú
lëfëñíɗ sun dil ayute, na
fahuu haal faam fa, komi
ri Yéesú. [19] Ndaa wa yíih
tígë nay wa rii ñéyré rë af
caagi ɓëewë. Wa míllúu ríi
lëwíɗ sun fi lasa, saamute
buut anutee yëellíɗ lëfëñídë
hom sun fi dila ra fíi Yéesú
leelii ɓëewë. [20] Ola' Yéesú
ɗee gémúu wë rí rë, ɗi
won lëfëñídë tih : « Yaal
kowa, fu baalute bakaaɗɗu.
» [21] Yëeddëh yí kootii Mëyíis
a fariseŋŋa na wonu nuffi
wa tih : « Ɓëyée na sol
Koope bee ra wa ? Daa
mín baala' bakaaɗ henay
Koope ? » [22] Bi yúh Yéesú
yee nuffi wa, ɗi won wa tih
: « Ɗon níɓúu yii baa ɗíh ?
[23] Yi daa lukki yooɓ biti mi
won ɓëyí beh : fu baalute
bakaaɗɗu, mbée kolee fu
tíl ? [24] Woteh ɗon ay yúh
biti so' mi Koy-ɓëe', mi lahte
sañ-sañi baalaa mi bakaaɗ
feey fi beh. » Ɗi won lëfëñídë
tígí daaha tih : « Kolee fu
pon dilu, fu saañ faam. Daa
mi túuy ɗë rí. » [25] Lëfëñídë
yíppée koloh fíi ɓëewë ɓéeɓ,
ponte dila húmú fënɗú rí
rë, na saañ faam, na kañ
Koope. [26] Ɓëewë ɓéeɓ
éemúté níi éem, na kañu
Koope ñéerë'té a tíit na
wonu tih : « Bee woteh bee
lëhírëy. »

Dëegí Yéesú Léwí

(Saame Maccëe 9.9-13 ; Marka 2.13-17)

† **5:12** 5.12 Mi yúhté biti fu mín sëe pay mi haalaat ɓëewë në :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : Mi yúhté biti fu mín sëe ɓukut mi lan.

27 Filoon fi baaha, Yéesú
ɗúhté, otte yeekoh túm
tookke tígë në légéyë' rí rë
; ɗi hínú Léwí. Yéesú won
ɗi tih : « Kolee fu ñee tal
so'. » 28 Léwí yíppée koloh,
yerisse ɓéeɓ, wa ñéerúuté.
29 Léwí antee cëgíɗ ndaje
faami, teeriyohi Yéesú.
Wani i yeekoh túm caak a
i ow kay daa boku ñama.
30 Fariseŋŋa a yëeddëh yí
kootii Mëyíis, yee nonu waa
na ra, bi neɓaay wa yaa, wa
wonu taalibe yi Yéesú tih : «
Yi tah ɗon na boku ñam a
yeekoh yi túmë a bakaaroh
ya ? » 31 Yéesú won wa tih :
« Jéríɗɗë daa sohluu payoh
ndaa ɓëewë wahu ra neh.
32 Bakaaroh ya daa tahu
mi koloh nda wa lof pesaɗ,
ndaa ɓëewë júɓú rë neh. »

Yéesú a oora
(Saame Maccëe 9.14-17 ; Marka 2.18-22)

33 I fariseŋ wonu Yéesú
tih : « Taalibe yi Saŋ
na caakuu oor, ɗage ; yi
fariseŋŋa henuu ɗaaha ɓal,
ndaa taalibe yu dékúu ñam
a han. » 34 Yéesú won wa tih
: « Bee kílëek lahte ra, ɗon
habuu biti ɗon mínú oorloh
kooyya, te ɗeefa ɓëe' kooɗ
ɗa lísë leelii wa a ? Ɗon ha-
laatuy ri maan ? Funi taalibe
yi so' nék madu a ɓëe' kooɗ
baa ra hom a kooyyi ra nen.
35 Bis ay lah, mi këllú leelii
wa. Tígí daaha, wa ay oor. »
36 Yéesú wonte wa léehí
bee ɓal : « Ow na leceh
nuf búuɓ has daafa' ri búuɓ
kíilíɗ. Henun ɗaaha raa,
búubí hasa ay lah ɗaɗ, te
nuf píisí hasa ii ñéerë' a
búubí kíildë. 37 Te ow
na soreh béeñí hasi anti
dal poosa' filiɓ mbúus hun‡
kíilíɗ. Henun ɗaaha raa,
béeñë ay poo mbúusë, wa
yúfëh, mbúusë yah. 38 Béeñ
has kay, soruu mbúus has.
39 Ɓëyí meeɗte hani poosa'te
na faheeh han has ; ɗi haba'
biti hana poosa' ra daa lukki
neɓ. »

6

Yéesú a bisa na hílsúu rë
(Saame Maccëe 12.1-8 ; Marka 2.23-28)

1 Bisa na hílsúu yëwúɗɗë
rë ín, Yéesú a taalibe yi
ñeyu waali húus filiɓ i
meey bele. Taalibe ya
homu waala, yabute na kodu
yaaŋnga yi belaa, na ɓuluñu
na húñú. 2 Lahte fariseŋŋi
wonu wa tih : « Haala' yi
níi ɗon na pagu yii Kootaa
kadda'te ri bisa na hílsúu
rë ? » 3 Yéesú won wa tih
: « Ɗon yúhú yee húmú
paŋ Dawit bee yaaɓuu ɓani
ɓëewí rë maan ? 4 Ɗi húmú
haal Faam Koope*, ñampe
na mbúurëe yefu fíi Koope
ra, yee seeyoh ya kut daa
waruu naa ñam ra, yeɗte
na ɓëewí, wa ñamute ɓal. »

‡ **5:37** 5.37 mbúus hun :Ɓëy gini bín fë túmúu han mbúusí yugusuu a hun. Hani túmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusë ɓaaysa' ɓaaysoo. Ndaa mbúusë ɓaha raa, na mínlíléh ɓaaysoh. * **6:4** 6.4 Faam Koope :Tígë seeyoh yi ɓëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú taɓahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

5 Yéesú ɓaatte won wa tih : «
So' mi Koy-ɓëe', daa mi lah
sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu
rë. »

Yéesú a ɓëe' ya'a ɓeedoh ra

(Saame Maccëe 12.9-14 ; Marka 3.1-6)

6 Lahte bis hílsëe kay,
Yéesú haalte tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra, yampe
na yëeddë'. Ɓëyí ya'i
ñamaa fa ɓeedohte húmú
në. 7 Yëeddëh yí kootii
Mëyíis a fariseŋŋa na olsuu
Yéesú nda ri ay pay ow bisa
na hílsúu rë, nda wa lah
yii yabun wa ri. 8 Ndaa
bi yúh rí yee nuffi wa, tígí
daaha ɗi won ɓëe' tih : «
Kolee fu caŋ fíi ɓëewë ɓéeɓ
deh. » Ɓëe' kolohte caŋke
daaha. 9 Yéesú antee waa
won tih : « Cëe mi meel
ron : Kootaa naha' yi bisa
na hílsúu rë ? Paŋ yin wun
mbée paŋ yin ɓos ? Sëmlë'
ow mbée yeris ɓëe' húl ? »
10 Ɗi yeelte ɓëewë ɓéeɓ níi,
antee won ɓëe' ya'a ɓeedoh
ra tih : « Yere ya'u ! »
Ɓëe' yeɗte ya'i, ya'a yíppée
wah koloŋ. 11 Ndaa keeñña
ɓëewë ñéerúuy a Yéesú rë
haayte níi wa na peenu yee
nay wa rii mínée paŋ ra.

Tansi apootarra

(Saame Maccëe 10.1-4 ; Marka 3.13-19)

12 Lahte bis, Yéesú lappe
sun daŋ ɗaŋi Koope, ɗi
ɗaŋke elga ɓéeɓ. 13 Lada'
Koo ra, ɗi dëekké taalibe yi,
tanisse na ow sabboo a ow
ana, falte wa apootar. 14 Tii
yi wa daa wa yeh : Simoŋ fa
Yéesú yeɗ ri tii Peer ra a An-
ndere koy-yaafi, Saak a Saŋ,
Fílíp, Bartalemi, 15 Maccëe,
Toomaa, Saak fi Alfe, Simoŋ
fi jammbaara†, 16 Yudaas fi
Saak a Yudaas Iskariyot fa
míllë'tée yaay Yéesú rë.

Yëeddë'í Yéesú a payi ɓëewë

(Saame Maccëe 4.23-25)

17 Yéesú kolohte ɓani
apootarri na cépú daŋa.
Laha' ri tígí yéeddë'té di
araal daŋa ra, ɗi caŋke
daaha ɗeef taalibe caak
húmú në. I ow caak kay
húmú në ɓal : yee ɗúhúu
Yerusalem a ginni kayya
Yúdée ɓéeɓ, yee i gin-taah
ɓúk kísí fë : Tíir a Sidon.
18 Wa húmú ayu síkírëhí
Yéesú a payohi jérrí wë.
Yee yébítëh na ham wa ra
wahute ɓal. 19 Ɓëewë ɓéeɓ
na saamu leɓi faan Yéesú af
biti lahte yii na ɗúhë' ɗii na
paye wa ɓéeɓ.

Ɓëewë lahu sos-keeñ a yee torohu ra

(Saame Maccëe 5.1-12)

20 Yéesú yeelte taalibe yi
tígí daaha, won wa tih :
« Ɗon lahute sos-keeñ ɗon
fi ñëkíɗɗë :
daa ron lahuu Nguur ki
Koope.
21 Ɗon lahute sos-keeñ ɗon
fa yaaɓu ra :
ɗon ay lah njélí doyte.
Ɗon lahute sos-keeñ ɗon fa
na looyu ra :
ɗon ay lah neɓ.

† **6:15** 6.15 jammbaara *:*Mín hen ɓëyí far-farlohte kootii Mëyíis, mbée ɓëyí non ɓëewë na haa'uu nguur ki ɓëy Rom ra.

22 Ɗon lahute sos-keeñ biti ɓëewë kaa' ron, tík ɗon dín,
sol ron te wa haba' biti ɗon ow ɓos
af so' mi Koy-ɓëe'.
23 Dëmíi ɗon bec ndah sos-keeñ biti iñyaaha lah :
waafi mitte ín ɗon seh sun-Koo ra.
Yúhí biti caacci wa húmú mokluu yonente ya ɗaaha.
24 Ndaa mas ɗon fi yíkëe yí alalla :
ɗon pesute nebi ron níi wocce !
25 Mas ɗon fa lahu njélí doyte ra :
ɗon ay yaaɓ.
Mas ɗon fa neɓluu ra :
ɗon ay lah dígëem ɗon looy.
26 Mas biti ɓëewë ɓéeɓ wone wun sun fon.
Caacci wa húmú henuu yonente yi paɗɗah ya ɗaaha. »

Yii leŋke kaa'oh yon
(Saame Maccëe 5.38-48 ; 7.1-5, 12, 16-20 ; 12.33-35)

27 Yéesú ɓaatte won tih : « Ɗon fa síkírúu së' yee ra, mi won ɗon tee : lah fëhíi kaa'oh yon ɗon pagiɗ haa'oh yon yin wun ; 28 yéeníyíi ɓëewë në cuju ron ra yin wun, ɗon ɗagiɗ ɓëewë na moklu ron ra.
29 Ow laɓ ro mbey, lah yere ri kakaabi yínëe. Ow naaf sabidooru, ngana kadda' ri ɓeyi búubí jíitlëe ɓal. 30 Ɓëyí ɗaŋ ro one ri. Ɓëyí ɓeɓ yii daa fu laha' ri, ngana meel ɗi ri. 31 Iña fahuu ron biti ɓëewë pagiɗ ɗon wa ra, lah pëgíríi wë ɓëewí kayya ɗaaha.

32 « Ɗon fahuun ɓëewí fahuute ron kut raa, ɗon séentúu në waafi mën ɗíh ? Bakaaroh ya sah fahuute ɓëewë daa fahuu wa ra.
33 Ɗon pagrun yin wun ɓëewë në pagiru ron yin wun kut raa, ɗon séentúu në waafi mën ɗíh ? Bakaaroh ya sah henuu ri ɗaaha. 34 Te ɗon wëtɗún ɓëewë habuu ron biti kut wa ay ron yíníl rëe, ɗon séentúu në waafi mën ɗíh ? Bakaaroh ɓal na wëtíɗ bakaaroh, séentée biti ri ay yínlú teemi yee wëtɗë' rí rë. 35 Ɗaa neh ! Lah fëhíi kaa'oh yon, ɗon pagiɗ wa yin wun te ngënë séentíi yíníl biti ron wëtɗë'. Hen ɗaaha raa, waafon ay gaan. Ɗon ay teeɓee biti ɗon koyyi Koope fa sunaa-sun ɗaaha, ndée keeña naa'te ɓëewë në gérmíh a yee ɓosu ra na.
36 Di naa'a' Boffon keeñ níi naa', lah mëdí ɗaaha nen naa'-keeñ. 37 Ɗon heefuy ow raa, Koope ii ron heef ɓal ; ɗon habruy ow yin raa, Koope ii ron habiɗ yin ɓal ; lah bëelíi, Koope ay ron baal. 38 Ëní ɓëewí kayya, Koope ay ron on : boon-non ay túmú níi líif, ɗegu níi yúfée. Ɗee na natɗuu ɗon ɓëewë rë, Koope ay ron natɗee ɗaaha. »

39 Yéesú ñeyaatte wa léeh won wa tih : « Búumíɗ mínéh nook búumíɗ neh a ? Lahaa ɗaaha raa, wa ɓéeɓ ana ay keen ngas.
40 Yoodoh lukeh yëeddëhí mín ; ndaa yoodohi yoon níi ɗúmël ɓéeɓ ay mín ti yëeddëhí nen.

41 « Fu olsoh yi losa íl koy-

yaafu te fu kénsëey dúuñë
ílú ? 42 Ɗo fa olay sah dúuñë
ílú rë, fu mínë' won koy-
yaafu biti fay rii nísíɗ losa
ílí ɗíh ? Wonu teem ɓúkú
! Nísé dúuñë ílú níi íllú lan
paay, fanti mín nís losa íl
koy-yaafu.

43 « Tal kilki lahte njiriñ na
líméh koy kilki lahay njiriñ,
te tal kilki lahay njiriñ na
líméh koy ki lahte njiriñ.
44 Tal kilik yúhsúu koy ka
: ñoltok na líméh koy sún
te tal hak na líméh koy
ɓa'. 45 Ɓëyí naa'te keeñ
hom wona' yii wunte ndah
keeñi naa'a laha' ri ra ; ɓëyí
ɓosse keeñ nék hom wona'
yii ɓosse ndah ɓosi keeña
homa' ri ra. Yii won ow
ɓéeɓ ɗúhë' rí keeñi kaah.

Ɓëyí hoffe
(Saame Maccëe 7.24-27)

46 « Yi tah ɗon dékée
dëekë'í së' Yíkëe te ɗon na
pëgíh iña na won mi ron ra
? 47 Cëe mi teeɓ ron ɗee na
man ɓëyí na ac soo na ɓéeɓ,
na síkírëh unna na won mi
ra te paga' wa ɗaaha : 48 ɗi
mada' a ɓëyí saañ taɓahe
faam, hacce feey fa níi daɓpe
ngaŋa, yíppé taɓaha sun.
Aya' mbënë më rë, mulaa
na hút na laɓoh faam fa,
ndaa mínéh ríi bëp bi híin
taɓaha. 49 Ndaa ɓëyí síkírëh
së' te anti ñeyay woni so', ɗi
mada' a ɓëe' taɓah faami te
hacay dalaa ra. Aya' mulaa
laɓohte faam fa ra, ɗi yíppée
bëp, poysa'te ɓéeɓ. »

7

Ngémí kélfíi soldaara
(Saame Maccëe 8.5-13)

1 Woca' Yéesú woni ɓëewë
iña ri faha' waa won ra
ɓéeɓ, ɗi kolohte saañce Ka-
farnawum. 2 Daaha, lahte
kélfë soldaari lahte súrgíi ri
foŋkote ri níi foŋko. Súrgëe
antee jér níi na ŋaatoh.
3 Kela' kélfëe ban fi Yéesú
rë, ɗi wolte i ɓaha yëwúɗ
ɗii na, woni biti ɗi ac sëmlë'
súrgíi kúl kë. 4 Lahuu wa
Yéesú në rë, wa caguute
ri na ɗagu wonu tih : «
Ɓëe' wol fun ɗoo na ra
cal habra', 5 ndée ɗi faha'te
yen fi yëwúɗɗë, te daa ri
taɓahroh tígë na ɗaguu ɓëy
gina Koope ra. »

6 Yéesú kolohte ñéerë'té a
wa. Leɓuu wa faam fa ra,
kélfíi soldaara wolte i kooy
ɗii na, lah wa woniɗ ri unni
yeh : « Ɓahaa, ngana mokil
afu, mi caleh fu haale faam
so' ; 7 daa tah mi haba' biti
mi yinte caŋi fíyú. Wone un
yínë kut, súrgíi së' ay wah.
8 Fu ot mi won ɗo ri, biti
so' mi bee mi lahte kélfë yí
daa paa'uu so' sun, te mi
kélfë i soldaar ɓal. Mi won
ow yínë waa na gété rëe, ɗi
saañ. Mi won ow kay aye
raa, ɗi ac. Te mi won súrgíi
së' page yii bee raa ɓal, ɗi
paŋ yaa. » 9 Kela' Yéesú unni
kélfíi soldaara ra, ɗi éempé
woni. Ɗi yíssëhté dúukëlí
ɓëewë ñeyu tali ra na, won
wa tih : « Mee ron won ra
ee : mi ëllëy ɓëyí gémë'té
ɗeh ! Tali Israyel sah, mi
ëllëy mani na. » 10 Nimiluu
kooyya wolu ra faam kélfëe
rë, wa ɗeefu súrgëe wahte.

Ɓelaa koohi këllú ɓúudé
rë

11 Filoon fi baaha, Yéesú
kolohte na saañ gin-taaha
na wonuu Nayin ra, taalibe
yi a i ow caak ñéerúuté a
ri. 12 Leɓa' ri haalaani gina
ra, lahte ɓúudé fí na kúrú
hacaa yin. Húldë húmú koy
yínë yaafi na ; ɗi fi yaafa
yaala húlté. I ow caak
di ɓëy gina na ɓedu yaafa.
13 Ola' ɗi fi Yíkëe ɓelaa ra,
keeña ɗúmpé ɗii na, ɗi won
ɗi tih : « Yeɗɗe looya.
» 14 Ɗi antee leɓoh, tíkké
ya' yi jaada, ɓëewë kúrú
ɓúudé fë rë cagute. Ɗi won
ɓúudé fë tih : « Kolee yaal
kowa ! Daa mi túuy ɗë rí
! » 15 Húldë yíppée koloh,
tookke na won. Yéesú won
yaafa tih : « Koohu abeh ! »
16 Ɓëewë ɓéeɓ tíitúté níi tíit,
wa na kañu Koope wonu tih :
« Yonente gaan acce yen na ;
Koope acce sëmlë'í ɓëewí. »
17 Ɓëy Yúdée a ɓëy deyi baa
ɓéeɓ keluute yee paŋ Yéesú
rë.

Yee won Yéesú sun fi Saŋ Batis ra
(Saame Maccëe 11.2-19)

18 Taalibe yi Saŋ ɓíllúté
kélfíi wë iña na paŋ Yéesú
rë ɓéeɓ. Tígí daaha, Saŋ
dëekké ow ana waa na,
19 wolte wa ɗi fi Yíkëe
në, meeli nda daa ri
Sëmlëhë në séentúu rë
mbée ɓëewë waɗti sehun
ow kay. 20 Lahuu taalibe yi
Saŋ Yéesú në rë, wa wonu ri
tih : « Saŋ Batis daa wol fun
meelu nda daa fu Sëmlëhë
në séentúu rë mbée ɓëewë
waɗti sehun ow kay ? »

21 Guuttaa baaha, Yéesú
payce na ow caak : i
jéríɗ, i misikiɗ, ɓëewí lahuu
yébítëh, a i búumíɗ. 22 Ɗi
antee won taalibe yi Saŋ tih :
« Nímílí Saŋ na ɗon ɓílíɗ rí
iña olu ron a yee keluu ron
ra. Wëní rí biti búumíɗɗë
yeelute, lëfëñíɗɗë koluute,
guuñiɗɗa wahute*, likiɗɗa
ee keluu ra, ɓëewë húlú
rë këllúté ɓúudé, ñëkíɗɗë
keluute Uni Neba. 23 Ɓëyí af
iñi so' taheh ɗi yeris ngémí,
ɓëyí baa lahte sos-keeñ. »

24 Bi na suu ɓëewë húmú
wolu ɗii na ra, Yéesú yampe
na goneel a dúukëlí ɓëewë
yii leŋke Saŋ Batis na,
meelte wa won tih : «
Ɗon húmú payu olsoh yi
luufa ? Tal bëhëerí ngilaaw
ma na jaay ri neh maan ?
25 Kon ɗon húmú payu olsoh
yih ? Ɓëyí ɓekoh búuɓɓí
wunte neh maan ? Yíkëe yí
búuɓɓí wunna na pesu pesi
neɓpe ra oluu faam buur.
26 Mantee, ɗon húmú payu
olsoh yi luufa ? Yonente neh
a ? Mee ron won ra biti ɗi
yonente kaah ; ɗi luk sah
yonente gaan ! 27 Daa ri
ɓëe' në wona' Koope Téerëe
rë bitih : *“Olsee ! May wol
ow këllëh ɗaɗɗi ro waal.”*✡
» 28 Yéesú ɓaatte won tih : «
Mee ron won ra ee : lahay
ɓëyí límúté feey fi beh te luk
Saŋ Batis gaan. Añcaŋ ɓëe'
lukki yin Nguur ki Koope ra
luk ɗii gaan. »

29 Ɓëewë ɓéeɓ níi luka'
yeekoh yi túmë húmú
síkírúu Saŋ níi rí bëtíssé wë

* **7:22** 7.22 guuñiɗɗa wahute :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : guuñiɗɗa ladute. ✡ **7:27** 7.27 Saame Malasi 3.1

rë tahute biti Koope júɓpé.
30 Ndaa fariseŋŋa a yëeddëh
yí kootii Mëyíis tahuy yee
faha' Koope ra, wa húmú
kaa'uute biti Saŋ bëtís wë.
31 Yéesú ɓaatilte won tih :
« May mínée mëldë' ɓëy ja-
manii bee a yih ? Wa maduu
a yih ? 32 Wa maduu a tuŋki
tooku këem, yee na wonu
affi yee tih : “Fun poosute,
ɗon becuy ! Fun fogute,
ɗon hílípúy fun !” 33 Húmú
aya' Saŋ Batis kaa'a'te ñam
a han ra, ɗon wonu ɗi laha'
yébítëh. 34 Aya' so' mi Koy-
ɓëe', mi na ñam maa han ra,
ɗon wonu tih : “Ëlí ! Ɓëyí
bee ñam a han kut daa afa,
te ɗi kooya' yeekoh yi túmë
a i bakaaroh kay.” 35 Añcaŋ
ɓëewë ñeyu Unni Koope ra
ɓéeɓ olute biti waalli júɓpé.
»

Yéesú a ɓelii bakaaroha

36 Húmú lahte fariseŋi
hínú Simoŋ dëekké Yéesú
ñam faami. Yéesú saañce
faam fin, lahte wa na
ñamu. 37 Gini baaha, húmú
lahte ɓelii ɓosse pesaɗ.
Kela' ri biti Yéesú ín ñam
faam fariseŋa ra, ɗi kúɗté
bútlí yotuu la'a na wonuu
albataar ra, bi líiffé a
laakkoloñi neɓpe, 38 hompe
kotti Yéesú na looy, muun mi
na hilsiɗ kotta. Ɗi antee ɓeɓ
fen fi moosse wa, fëenté† wë,
túmpé wë laakkoloña.
39 Ola' fariseŋa dëek Yéesú
faami ra yii bah, ɗi won
nufi tih : « Ɓëyí bee hena
yonente koon, tin ri ay yúh
ɓelaa leɓ ɗii na bee ra a
pesadi ɓosa homa' ɗi ra. »
40 Yéesú won fariseŋa tígí
daaha tih : « Simoŋ, mi
lahte yii nay mi roo wone.
» Simoŋ won ɗi tih : «
Wone mi keloh ɓahaa. »
41 Yéesú won ɗi tih : « Lahte
ɓëewí ana yi húmú lahrute
ɓëyí në wëtɗë' kabut. Ɓëyí
yínëe lahiɗte ri kabut caak,
yi yínëe luk yaaha sabboo.
42 Bi ow yínë waa na sah
mínéh ríi yíníl kabut ka, ɗi
baalte wa ɓéeɓ ana. Tígí
daaha, fu haba' biti ɓëyí bi di
wa fi yaaha nay lukee faha'
ɓëe' wëtɗë' rë ? » 43 Simoŋ
won ri tih : « Mi haba' ri
ɓëe' kabut ki lukki caak ra.
» Yéesú won ɗi tih : « Fu
won kaah. »

44 Ɗi antee yíssëh ɓelaa
na, won Simoŋ tih : « Ole
yee paŋ ɓelii bee ra ! Haala'
mi faamu, fu onay so' muluɓ
hosaa kot ; ndaa ɓelaa hosse
kotti so' a muun mi, moosse
wa a fen fi. 45 Fu fëenëy së'
na wodoh fu so' ra ; ndaa
haala' mi dee níinén, ɓelaa
yeɗɗay fëení kotti so'. 46 Fu
túmëy díw af so' sah ; ndaa
ɓelaa baaɓpe laakkoloñ kotti
so'. 47 Daa tah mi won ɗon
tih : ɗee faha' so' ri níi faha'
ra daa teeɓa' biti ri baalute
bakaaɗɗi caakki ; ndaa ɓëe'
baalu bakaaɗ yutuuɗ ɗa,
faha'i na gaaneh. »

48 Yéesú antee won ɓelaa
tih : « Fu baalute bakaaɗɗu.
» 49 Ɓëewë ɓani wa húmú
loona ra wonantuu hanndal
ki wa tih : « Ɓëyée daa wa
níi na kaañ baala' bakaaɗ ? »
50 Ndaa Yéesú won ɓelaa tih

† **7:38** 7.38 Fëenë fëen ɓelaa kotti Yéesú rë teeɓa' biti ri yeɗte Yéesú cér.

: « Ngémú sëmlë'té rë ; kolee
fu saañ a jaamma. »

8

Ɓëewë në húmú ñéerúu a Yéesú rë

1 Filoon fi baaha, Yéesú
saañce na wër filiɓ ginna
ɓéeɓ, na waare Uni Nebi
Nguur ki Koope. Ɓani taal-
ibe yi sabboo a ana ya daa
húmú ñéerúu 2 a ɓeleɓɓi
ɗi húmú líkíɗté wë yébítëh,
yee ri payce jérrí wë. Tii yi
wa daa wa yeh : Mari fi ɓëy
Makdalaa bee líkɗú yébítëh
paana ra, 3 Saan ɓeleɓ Kusaa
fa iña faam Erot tíkú ya'a
ra, Susaan a i ɓeleɓ caak
kay. Ɓeleɓɓi yaa ɓéeɓ ɓeyu
alalli wa, na habruu Yéesú a
taalibe yi.

Anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.1-9 ; Marka 4.1-9)

4 Ɓëewë húmú ɗúhúu
gin-taah ya ɓéeɓ na ayu
Yéesú në. Ɓëewë na ɓaatuu
caak, ɗi yampe na won wa
léehí beh : 5 « Lahte ɓëyí
húmú koloh sohi meeyi. Ɗi
hom hasli tisoh ka, lahte
peppi keente ɓúk waala,
kotta ñeete sun, yakka
ayute, tanute wa ɓéeɓ.
6 Lahte yi keen feey fi laha'
la'. Paala' wa ra, bi síit
feey fa, wa yíppée tam.
7 Lahte yi keen tígí paala'
ñobitaan, wa pëeltúté,
ñobitaan fa hampe wa, wa
tampe. 8 Lahte yi keen feey
fi looɓpe. Wa paalte, talla
kolohte, ɗúhíɗté íl, laaɓpe
níi laaɓ*. » Yéesú ɓaatte won
wa tih : « Ɓëyí lah nuf kelaa,
kelaan na ! »

Yi tah Yéesú na ñeya' léeh ?

(Saame Maccëe 13.10-17 ; Marka 4.10-12)

9 Filoon fi baaha, taalibe
yi meelute ri yee faha' won
léehë rë. 10 Ɗi won wa tih
: « Ɗon, kúmpë yí Nguur
ki Koope teeɓu ɗon, ndaa yii
won mi ɓëewí kayya ɓéeɓ
teya' léeh, nda *wa yeele raa,*
wa ëlíh në, te wa kelee raa,
wa yíih yee na wonu ra.✡

Iti fi anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.18-23 ; Marka 4.13-20)

11 « Léehí baa faha' woni
yii beh : tisoh ka daa Unni
Koope. 12 Ɓúk waala keen
tisoh ka ra daa wa ɓëewë
yéŋké biti keluu wa Unni
Koope ra, Seytaane yíppée
ac pahte wa keeññi wa,
toñeh wa ay gémé Koope, wa
múc. 13 Feey fa laha' la' ra
daa ɓëewë yéŋké biti keluu
wa Unna ra, wa yípútée
wëe tah a sos-keeñ ; ndaa
Unna yípëy níil keeññi wa.
Wa topuun waa ham gu-
uttii baaha : misike waa
na rek, wa koluun daaha
yeris ngémë. 14 Feey fa na
paal ñobitaan ra daa ɓëewë
yéŋké biti keluu wa Unna ra,
tíl tílë níi sohle yi ëldúnë,
alal a neɓ pes hampe wa
tahte níi kaah púlëy waa
na. 15 Feey fi looba daa
ɓëewë yéŋké biti keluu wa
Unna ra, wa tahuute wa ya'

* **8:8** 8.8 laaɓpe níi laaɓ :Di gerek, bíníyú ɗeh : tal fi tal ɓéeɓ límpé pep tíméer (100). ✡ **8:10** 8.10 Saame Isayii 6.9

ana, habuute wa a keeñi
naa'te, wa pokuute na níi wa
ɗúhrúté njiriñ ra. »

Léehí lampaa

(Saame Marka 4.21-25)

16 Yéesú ɓaatte won tih :
« Ow na këɗɗéh lampa líh
if sun, mbée ɓek ri fëgëreh
tigal. Ɗaaha neh ! Lampa
líkúu líkëe, ɓëyí haal, ot
kotti na. 17 Yii ɗapu ɓéeɓ ay
yúhú, yii laku ɓéeɓ ay olu.
18 Yúhí ɗee na síkírúu ron
Unni Koope ra ! Ɓëyí ham
yee yeru ri ra a ya' ana ay
ɓaatu. Ɓëyí pagay yii baaha
raa nék, yii yutuuda haba'
ri biti ɗi lahte ri ra sah ay
naafu†. »

Ɓëy faam i Yéesú

(Saame Maccëe 12.46-50 ; Marka 3.31-35)

19 Koy-yaayyi Yéesú a
yaafi wa ayu ɗii na koon,
ndaa caagi ɓëewë tahte wa
míníh lah ɗii na. 20 Tígí
daaha, lahte ɓëyí won ɗi
tih : « Yaafu a koy-yaayyu
ínú ëssín, na meeluu ro. »
21 Ndaa Yéesú won ɓëewë
ɓéeɓ tih : « Yaaso' a koy-
yaayyi so' daa ɓëewë në
síkírúu Unni Koope, te ñeye
na ra. »

Yéesú luk ngilaaw doole

(Saame Maccëe 8.23-27 ; Marka 4.35-41)

22 Lahte bis, Yéesú a taal-
ibe yi haalute gaal, ɗi won
wa tih : « Yen saañ
ɓúk laaha hatni bín. » Wa
koluute na suu. 23 Wa
homu húusí laaha, Yéesú
fanohte na nee'. Hom homo
níi ngilaaw gaan yíppée laɓ
laaha ; mulaa na maannda'
líifrí gaala, lool daɓpe wa.
24 Taalibe ya lahute Yéesú në
tígí daaha, na fogu yúunúté
rí wonu ri tih : « Yen ee
suu húlé rë Ɓahaa ! » Yéesú
kolohte, digiɗte uni túuycé
ngilaaw ma a mboowaanna
héddëh. Deyi baa ɓéeɓ
hente tiɗ. 25 Ɗi won taalibe
ya tígí daaha tih : « Ngémën
tasa'te ee ! » Wa tíitú tíitë
níi ñéerë'té a éem, wa na
meelantuu hanndal ki wa tih
: « Ɓëyí bee mën ɗí ow
ɓal níi ɗi túuy ngilaaw ma a
mulii laaha héddëh rëe sah,
wa ñee woni ? »

Yéesú luk yébítëh doole

(Saame Maccëe 8.28-34 ; Marka 5.1-20)

26 Húusúu wë laaha ra,
Yéesú a taalibe yi teeruu
deyi Gerasaa, ɓúgí yíníi
laaha jaannda' Galile ra.
27 Kot Yéesú na lah feey, ow
yaal di ɓëy gina, bi yébítëh
caak na ham ri, téebílëhté
rí. Hente yii maañce, ɗi
na ɓekeeh búuɓ, na homeh
faam. Ɗi dék hacaayin.

28 Ola' ɓëe' Yéesú rë, ɗi
yeɗɗohte kotta ɗaañnjohte
won tih : « Ɗo fi Yéesú Koy
Koope fa sunaa-sun, fu faha'
paŋi so' yih ? Daa mi na ɗaŋ
ɗo ri, ngana torohal so' ! »
29 Biti Yéesú ee lík yébítëh
fë ɗii na ra daa tah ri won
yii bah. Yébítëh fë haba'te
ɓëe' waal caak. Ya' ya a
kotta pokalsuu tiiŋ kaa' ri

† **8:18** 8.18 ɓëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti ɗi lahte ri ra sah ay naafu :Ɓëe' pagay yii baaha ra, daa ri ɓëe' habay unna keloh ri ra, ɗi húl fayu raa, ɗi ay ñak ɓéeɓ.

fús koon raa, faraah ri korsa'
wa, yébítëh fë yeñ ri luufin.
30 Yéesú meelte ri won ɗi tih
: « Daa fu hínú ɗíh ? » Ɗi
tahte won tih : « Mi hínú
Dúukël. » Biti yébítëh caak
daa húmú ɗii na daa tah ri
won yii bah. 31 Yébítëh yë na
anuu ɗaŋ Yéesú biti ri ɓan
waa bet ngaara mi nuŋa.
32 Ɗeef lahte yubi mbaam-
túgëllí caakute na píisúu
ñam araal daŋa hatni baaha.
Yébítëh yë na ɗagu Yéesú
nda wa mínú haal mbaammi
yaaha na raa. Yéesú
onte wa ri. 33 Yébítëh yë
yípútée yeris ɓëe', haalute
mbaamma na. Yuba yíppée
yeɗɗoh yëellëen kí daŋa,
mbaamma ɓéeɓ soruute
laaha, húlúté.
34 Oluu níirëh yí
mbaamma yee lah ra, wa
heguute suute gin-taahin a
ginna luufa, na ɓíllú yee lah
ra. 35 Ɓëewë koluute olsohi
yee na wonuu ra. Lahuu wa
hëbís Yéesú rë, wa ɗeefu
ɓëe' yébítëh yë húmú habu
ri ra ɓekohte búuɓ, tookke
hëbís Yéesú ñéerë'té a sago
fi. Wa yípútée tíit. 36 Ɓëewë
maasuu ra ɓíllúté wë ɗee
payuu ɓëe' yébítëh yë húmú
habu ri ra.
37 Tíidí misiga tahte ɓëy
Gerasaa ɓéeɓ ɗagute Yéesú
ɗúh gin wa saañ. Ɗi yeeltee
haalaat gaala tígí daaha na
faha' saañ.
38 Ɓëe' yébítëh yë yeris
ri ra ɗaŋke Yéesú nda wa
mínú ñéerë' rëe. Yéesú
tahray ri, ndaa won ri tih :
39 « Nimile faam, fu ɓílíɗ
iña pagiɗ ro Koope ra ɓéeɓ.
» Tígí daaha, ɓëe' ñeete filiɓ
gina na ɓílíɗ iña pagiɗ ɗi
Yéesú rë ɓéeɓ.

Yéesú luk jér a húl doole
(Saame Maccëe 9.18-26 ; Marka 5.21-43)

40 Nimila' Yéesú rë,
dúukëlí ɓëewë téebílëhté
rí. Wa ɓéeɓ húmú sehu
ri. 41 Lahte ɓëyí hínú
Yayrus, njíidí tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra, acce
wahtii baaha, yeɗɗohte kotti
Yéesú, na ɗaŋ ri ac faami,
42 ndah ri hela' koy ki ɓelii
na ŋaatoh. Ɗi laha' koy ki
yíníi baa kut, bi waɗti lahaa
kíil sabboo a kíil ana. Yéesú
hom saaña, dúukëlí ɓëewë
darute ri.
43 Ɗeef lahte ɓelii húmú
në, hente kíil sabboo a kíil
ana yi ri yúfë' ñif. Ɗi
túmpé iña laha' ri ra ɓéeɓ
faammi payoh ya, ndaa ri
píyëy yoofaa. 44 Ɗi ñeya'te
Yéesú filoon, leɓpe nuf
búubí, yíppée wah kotta-
kotta. 45 Yéesú meela'te won
tih : « Daa leɓ soo na ?
» Taasuu ɓëewë ɓéeɓ rë,
Peer won ri tih : « Ɓahaa
! Fu olay biti ɓëewë ɓéeɓ
ee yejantuu ra, na baɓuu
ɗoo na hatinna ɓéeɓ ë ? »
46 Ndaa Yéesú won tih : «
Ow leɓpe soo na : mi yéŋké
biti lahte yii kolohte faan
so'. » 47 Ola' ɓelaa biti yee
paŋ ri ra yúhúté rë, ɗi acce,
yeɗɗohte kotti Yéesú faana
ɓéeɓ na saak. Ɗi ɓílíɗté fíi
ɓëewë ɓéeɓ yee tah ri leɓ
Yéesú në rë a ɗee waha' ri
kotta-kotta ra. 48 Yéesú won
ɗi tih : « Yaa ow, ngémú
tahte fu wahte. Fu mín saañ
a jaamma. »

49 Yéesú hom wona, lahte
ɓëyí kola' faam Yayrus acce,
won kélfíi tih : « Sohlaay
fu mokle Yëeddëhë ; koohu
húlté ! » 50 Kela' Yéesú wona
ra, ɗi won Yayrus tih : «
Ngana néekíñë'. Fu laakira'
gém kut, koohu ay koloh. »
51 Laha' Yéesú faam fa ra,
ɗi tahay biti ow kay haal a
ri, henay Peer, Saŋ, Saak,
boffi kúkëyë a yaafa. 52 Húlí
kúkëyë tahte ɓëewë ɓéeɓ
na fogu na hawuu. Yéesú
won tígí daaha tih : «
Ngënë fëgí : kúkëyë húlëy,
ɗi nee' nee'o rek. » 53 Ɓëewë
yabute na yenu ri, ndah
wa yúhúté biti kúkëyë húlté
kaah. 54 Ndaa Yéesú hampe
ya' kúkëyë, ɓéyíɗté uni won
ɗi tih : « Kolee, kúkëy
ɓeleɓ ! » 55 Kúkëyë yíppée
koloh. Yéesú nahte wa yeri
ñam. 56 Boffi kúkëyë a yaafa
éemúté níi éem, ndaa Yéesú
kadda'te wa ɓilíɗ yee lah ra.

9

Woli Yéesú taalibe yi sabboo a ana ya

(Saame Maccëe 10.5-15 ; 14.1-12 ; Marka 6.7-29)

1 Lahte bis, Yéesú dëekké
taalibe yi sabboo a ana ya,
onte wa ham-ham a sañ-sañ
líkëe yébítëh ɓéeɓ a payaa
jéríɗ. 2 Ɗi antee waa wol
waarii Nguur ki Koope a
payi jéríɗɗë. 3 Ɗi won wa
tih : « Ngënë kúrëelíi yin
waalon : duuɗ neh, nafa
neh, yii ñamun neh, hélíis
neh, te ow ɓanan kúrëelëh
búuɓ lofaa. 4 Tígí habuun
ron haneel ɓéeɓ, lah hëmí
faam fa níi bín koluun ron
gini baaha ra. 5 Te ɗon
pay ílíy ɓëewë kaa' hamon
haneel raa, lah ɗúhí daaha,
ɗon paaŋ pënë mí kotton,
teeɓi wa biti wa homuy
kaah. » 6 Ɗaaha, taalibe ya
koluute suute, haalute ginna
luufa ɓéeɓ na waariyu Uni
Neba, na payu jéríɗɗë.
7 Kela' Erot gëernëerí
Galile iña na pagu Yéesú a
taalibe yi ra, afa kúnëhté,
ndah lahte ɓëewí wonu ti
Saŋ Batis daa waɗti këllú
ɓúudé. 8 I ow kay wonu ti
yonente Éelí daa feeñiyoh.
Lahte yi wonu ti ow kay di
yonente ya ɗéɓ rë daa këllú
ɓúudé. 9 Ndaa Erot won nufi
tih : « Mi lecɗohte lúum
Saŋ Batis. Kon ɓëe' na paŋ
iñi éemílë' yí yaa ɓéeɓ rë,
waɗti henan wa ? » Erot na
anti faha' oli Yéesú.

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya

(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Saŋ 6.1-14)

10 Koluu apootarra waala
húmú wol wa Yéesú rë, wa
ɓíllúté rí iña pagu wa ra
ɓéeɓ. Wa ɓéeɓ ñéerúuté,
hécúuté waal gin-taaha
na wonuu Betsaydaa ra.
11 Keluu dúukëlí ɓëewë biti
Yéesú saañce ra, wa koluute
téebídí. Lahuu wa ɗii na ra,
ɗi teeriyohte wa, wonte wa
yii leŋke Nguur ki Koope,
payce jéríɗɗë.
12 Bi na yëellëh na'a,
taalibe yi sabboo a ana ya
leɓuute ri, wonu ri tih : «
Wone ɓëewí yee saañ ginna
leɓoh dee ra, wa saame yii
túmún wë ɓúkkí wë a tígí

homun wa, tígë homu yen
dee ra lahay yin. » 13 Ndaa ɗi
won wa tih : « Ɗon fi yah,
yérí wë yii nay waa ñame.
» Wa wonu ri tih : « Fun
lahuu mbúurú iip a jén ana
kut. Fu wonay biti fun nay
lomre ɓëewí yee ɓéeɓ ñam
maan ? » 14 Ɓëewí yaalla
húmú në rë warutee mit ow
júnní iip (5.000). Yéesú won
taalibe yi tih : « Wëní wë
tooka' goomal-goomal, bina-
bina ɓéeɓ waɗtee hen ow
sabay iip (50). » 15 Taalibe
ya pagute yee nahu wa
ra, tëekrúuté ɓëewë ɓéeɓ
ɗaaha. 16 Yéesú ɓeɓpe
mbúurú yí iippa a jénní
ana ya, ɓéyíɗté afi yeelte
sun, símpé Koope, antee
waa lecsa', yeɗte wa taalibe
ya, nahte wa woralsa' wa
ɓëewë. 17 Ɓëewë ɓéeɓ
ñamute níi laalute. Négírúu
wooññjiida ra, wa líiffé
dama sabboo a dama ana.

Woni Peer biti Yéesú daa Kiristaa

(Saame Maccëe 16.13-21 ; Marka 8.27-31)

18 Lahte bis, Yéesú hécëhté
na ɗaŋ Koope ; taalibe ya
homute hëbísí. Ɗi meelte
wa won tih : « Ɓëewë
wonuu biti daa mi wah ? »
19 Wa wonu ri tih : « Lahte
ɓëewí wonu biti fu Saŋ Batis,
lahte yi wonu yonente Éelí,
i ow kay ɓal wonu ti fu ow
kay di yonente yee merees
bi koloh ɓúudé. » 20 Yéesú
meelte wa won tih : « A ɗon,
ɗon wonu biti daa mi wah
? » Peer tahte won tih : «
Daa fu Buura Koo fal ri ra. »
21 Tígí daaha, Yéesú kadda'te
wa won tih : « Ngënë wëní
ow kay yin na. » 22 Ɗi antee
ɓaat won tih : « So' mi Koy-
ɓëe', mi waɗtee mok níi mok
: ɓaha ya, kélfë yí seeyoh ya
a yëeddëh yí kootii Mëyíis ii
soo faha' tík íl ; may hawu
húl, te waali éeyë fë filoon fi
húlí së', may këllú ɓúudé. »

Ɗee waɗti ñéerúun a Yéesú rë

(Saame Maccëe 16.24-28 ; Marka 8.34 níi 9.1)

23 Yéesú antee won ɓëewë
ɓéeɓ tih : « Ɓëyí faha'
ñéerë' a so', ɗi helan iñi
afi, faraah ri enee kurwahi,
anti ñee tal so'. 24 Ɓëyí núp
húl ay ñak ñíiní ; ndaa ɓëyí
tah ñagi ñíiní af so', ay lah
pesa na ɗúméh rë. 25 Kaah
neh biti alal mi ëldúnë caleh
ow yaay ñíiní, saŋku afi a
? 26 Ɓëyí iñi so' a wonni so'
tah ri sopoh fíi ɓëewë, so' mi
Koy-ɓëe' may rii súugëh yiin
nay mii aye filiɓ ndami so',
daa ndami Baaso' a malaaka
yi sela ya ra. 27 Mee ron won
kaaf ka ra ee : lahte ɓëewí
ewu ɗon na deh, balaa wa
húl, wa ay ot Nguur ki
Koope. »

Teeɓa'i Yéesú ndami

(Saame Maccëe 17.1-8 ; Marka 9.2-8)

28 Yii waɗtee hen waal pe-
eye filoon fi bee wona' ri
iñyaa ra, Yéesú dëekké Peer,
Saŋ a Saak, wa lawute sun
daŋ, ɗi na ɗaŋ Koope. 29 Ɗi
hom ɗaŋa, kanama lofiso-
hte, búubí na' naa'o níi na
hap íl. 30 Ɗee a ɗeh, ow ana
feeñiyuute na gonlu a ri : wa
húmú Mëyíis a yonente Éelí.
31 Wa fi yaa ɓal, búuɓɓí wë

naa' naa'o níi na hap íl. Wa
gonlu sun fi húlë waɗti húl
Yéesú Yerusalem ra. 32 Peer
a kooyyi húmú nee'ute nee'i
misikke. Yúunúu wë rë, wa
olute ndami Yéesú a ɓëewí
ana ya homu a ri ra. 33 Tígë
në takuu ɓëewë a Yéesú
rë, Peer won ɗi tih : «
Ɓahaa, neɓpe biti yen ho-
mun tígí deh, fun yíp dút
éeyë : fu lah yínë, Mëyíis
yínë, Éelí yínë. » Peer húmú
yéeh iña na won ɗi ra.
34 Ɗi hom wona, lahte nérí
acce húunté wë. Taalibe ya
tíitúté húunë húun wë nérë
rë. 35 Lahte uni ɗofohte filiɓ
nérë won tih : « Bee daa
Koy so'. Daa ri bee fal mi
ra. Síkírii rí ! » 36 Wona' una
níi wocce ra, taalibe ya olute
biti Yéesú a afi kut daa tasu
tígë. Wa habute yii baa waa
na, te bín fë, wa ɓíllúy ow
yee olu wa ra.

Payi kúkëyë yin na ham ri ra

(Saame Maccëe 17.14-18 ; Marka 9.14-27)

37 Kéy fín fë, cépúu
Yéesú a taalibe yi daŋa ra,
lahte dúukëlí ɓëewí ayute
téebílëhí. 38 Ow di ɓëewë
ɓéyíɗté uni won tih : «
Ɓahaa, mi ɗaŋ ro biti fu
olsiɗ so' koy so'. Mi laha'
ri koy kut. 39 Yébítëh daa
na ham ri. Te ri ham ri raa
yíp ríi ɓeka' liik, hégíy faana
hégíyí misikke, púumíl ɓúgë
; balaa yébítëh fë yeris ri
raa, hom rii mokla' mokloo
níi ! 40 Mi ɗaŋke taalibe
yu lígí yébítëh fë, ndaa wa
míníh yin na. » 41 Yéesú
tahte won ɓëewë tígí daaha
tih : « Ɗon fi ɓëy jamanii
beh, ɗon fi ɓossi yee gémúy
Koope yee ra, may home
ɗon na mi mújdé rën níi
kirih ? » Ɗi antee won ɓëe'
tih : « Kom so' koohu deh
! » 42 Kúkëyë na ac Yéesú
në, yébítëh fë kéeníɗté rí
feey, hégíycé faana hégíyí
misikke. Ndaa Yéesú digiɗte
uni túuycé yébítëh fë ɗúh
líkké rí, yeɗte kúkëyë boffi.
43 Ɓëewë ɓéeɓ éemúté níi
éem di ɗee gaana' Koope
doole ra.

Woni Yéesú biti ri ay yaayu

(Saame Maccëe 17.22-23 ; Marka 9.30-32)

Bi homu ɓëewë ɓéeɓ éemí
wë di iña paŋ Yéesú rë, ɗi
won taalibe yi tih : 44 « Hëbí
yee nay mi ron wone bee ra
affon : so' mi Koy-ɓëe', may
yaayu ɓëewë. » 45 Ndaa taal-
ibe ya húmú yíih yee faha'
ri waa won ɗa. Koo onay wa
nufi yúhúun wë wona bín fë,
te wa kaañuy meel Yéesú yin
na.

Ɓëe' lukki gaan ɗa

(Saame Maccëe 18.1-5 ; Marka 9.33-40)

46 Filoon fe, taalibe ya
na taasantuu ɓëe' lukki
gaan waa na ra. 47 Bi
yúh Yéesú yee nuffi wa, ɗi
ɓeɓ kúkëy yutuuɗ cëgíɗté
hëbísí, 48 antee waa won tih
: « Ɓëyí af so' tah ɗi ham
kúkëy ti bee nen a ya' ana,
ɗeef ɗi ham so' ; te ɓëyí ham
so', ɗeef ɗi ham ɓëe' wol so'
ra. Ɓëe' haba' afi biti daa ri
lukki yin ɗon na ra, daa ri
lukki gaan. » 49 Saŋ won tígí
daaha tih : « Ɓahaa, fun

olute ɓëyí líkë' yébítëh tiyu.
Biti ri noneh yen na tahte
fun kadduute ri. » 50 Yéesú
won tih : « Ngënë këddíi rí
! Yúhí biti ɓëyí kaa'aay ron,
ñéerë' a ron. »

Ɓëy Samari ya kaa'uu teeriyohi Yéesú rë

51 Leɓa' wahtaa waɗ rii
ɓéyrëe Koope sun ra, Yéesú
caŋke lok biti ay saañ
Yerusalem. 52 Ɗi wolte i ow
këllëh rí. Wa suute, haalute
gin di Samari, saamɗi tígë
nay rii home ra. 53 Ndaa biti
ri hom saañ Yerusalem tahte
ɓëy gina kaa'uute. 54 Keluu
Saak a Saŋ yii baa ra, wa
wonu Yéesú tih : « Ɓahaa,
fu fahaay biti fun kéeníɗ
pilliŋa sun fi wa, múkíl wë
woo ? » 55 Ɗi yíssëhté waa
na, wonte affi wa. 56 Wa
anutee koloh na suu gin kay.

Ɓëewë fahuu ñéerë' a Yéesú rë

(Saame Maccëe 8.19-22)

57 Homuu wa waala ra,
lahte ɓëyí won Yéesú tih : «
Tígí mín fúu saañ ɓéeɓ, may
ñee talu. » 58 Yéesú won ɗi
tih : « Tílé yë lahute faam,
yakka lahute túf, ndaa so'
mi Koy-ɓëe', mi lahay dék.
» 59 Yéesú won ow kay tih
: « Aye fu ñee tal so'. »
Ndaa ɓëe' won ɗi tih : «
Ɓahaa, on so' paay mi pay
mi hace baaso'. » 60 Yéesú
won ɗi tih : « Légéyú
hac ɓúudé neh[*] ; kolee fu
waareye Nguur ki Koope. »
61 Ow kay wonil Yéesú tih
: « Ɓahaa, may ñéerë' a
ro, ndaa on so' paay, mi
pay takohi ɓëyí faam so'. »
62 Yéesú won ɗi tih : « Ɓëyí
tílë' tílëe heeltee, mínéh non
Nguur ki Koope. »

10

Woli Yéesú taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

(Saame Maccëe 11.20-24)

1 Filoon fi baaha, Yéesú-
Yíkëe tanisse i ow kay. Wa
ow sabay paana a ow ana
(72), faha' woli wa ana-ana,
wa këllëh rí gin-taah ya a
ílíyyë waɗ rii ñeya ra ɓéeɓ.
2 Ɗi won wa tih : « Meeya
laaɓpe te lecoh ya mítíh yin
; kon ɗëgí yíkíi meeya ɓaat
i lecoh, wa ac leja. 3 Këlíi
mi wol ron ti ndeŋŋi suu
filiɓ i gúmú nen. 4 Ngënë
kúrëelíi hélíis, mbée nafa,
mbée ñafaɗ lofaa ; ngënë
cëgëelíi wodoh ow waala.
5 Ɗon haal faam, ɗéɓíi ɗagiɗ
ɓëy faam fa jaamma. 6 Ɓëyí
sosse hom na raa, jaammaa
ɗagu ɗon ra ay cép sun fi.
Ɓëyí sosse homay na raa
nék, jaammaa nimil ɗon na.
7 Lah hëmí faam fi baaha,
ɗon ñam te ron han yii yeru
ron na. Ɓëyí légéy waɗtee
yínlú opa'i. Ngënë jëeɓëntíi
faamma. 8 Ɗon haal gin,
ɗon habu na haneel raa, yii
yeru ron lah ñëmí. 9 Lah
pëyí jéríɗɗë gini baaha, te
ron won ɓëewë dékú në rë
ɓéeɓ biti Nguur ki Koope
leɓohte wa. 10 Ndaa ron haal
gin, ɗon habuy na haneel
raa, lah ɗúhí këemë, ɗon

* 9:60 9.60 Légéyú hac ɓúudé neh :Di gerek, bíníyú ɗeh : yéɗɗí húlíɗɗë hac húlíɗɗë.

won ɓëewë tih : 11 “Pëndë
mée ginon ñaak kotti fun ra,
fun ee waa paagu ra, teeɓi
ron biti ɗon homuy kaah.
Añcaŋ, yúhí biti Nguur ki
Koope leɓohte ron na.” 12 Mi
won ɗon tee : yiin nay aat-
tiyee Koope ɓëewë rë, daani
ɓëy gini baaha ay luk bi ɓëy
Sodom misik. »
13 Yéesú ɓaatte won tih
: « Mas ɗon fi ɓëy Ko-
rasin ! Ɗon torohute, ɗon fi
ɓëy Betsaydaa ! Kimtaanna
pagu gin ɗon ɗa, paguun
Tíir a Sidon koon, tin ɓëy
ginni yaaha maañutee lam-
boh saaku, wa leefoh yet,
teeɓa'i biti wa lofute pesaɗ.
14 Daa tah yiin nay aattiyee
Koope ɓëewë rë, daanon
nay luke bi ɓëy Tíir a bi
ɓëy Sidon misik. 15 A ɗon
fi ɓëy Kafarnawum, mbaa
ɗon habuu biti ɗon ay ɓéyrú
níi sun-Koo neh ? Ëe-ëe'
! Añcaŋ, ɗon ay cépírú níi
safara. »
16 Yéesú ɓaatte won taal-
ibe yi tih : « Ɓëyí síkírëh
rën, ɗeef ɗi síkírëh së' ;
ɓëyí kaa' síkírëhí rën, ɗeef
ɗi kaa' síkírëhí së' ; te ɓëyí
kaa' síkírëhí së', ɗeef ɗi kaa'
síkírëhí ɓëe' wol so' ra. »

Nimili taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

17 Ayuu taalibe yi sabay
paana a ana (72) ya waala
koluu wa ra, keeñña wa sosse
níi sos. Wa wonu Yéesú
tih : « Yíkëe, fun ñeya'
tiyu fun túuy yébítëh yë paŋ
yin raa sah, wa ñee na. »
18 Yéesú won wa tih : «
Mi otte Seytaane hélkísë'té
sun, keente ti héléy nen.
19 Síkíríi : mi onte ron sañ-
sañi tílúun ɗon sun goŋ a
sun dagal a ɗakaya'i Sey-
taane a ɗee gaana' ri doole
ra ɓéeɓ, te yin ii ron míníl
dara. 20 Ndaa biti yébítëh
yë ñeyute wonon ɓanan hen
damaa ɗon na ; dëmíi biti
kay, tii yon ín sun-Koo. »

Kúmpëe teeɓu ɓëewë ɓëy ëldúnë heefu wa ra

(Saame Maccëe 11.25-27 ; 13.16-17)

21 Wahtii baaha, Ruuh-
Peseŋ sosilte keeñ Yéesú níi
sosil. Yéesú yíppée won tih
: « Baap, Yíkíi sun a feey !
Mee roo sím rë, di yee teeɓa'
fu ɓëewë ɓëy ëldúnë heefu
wa ra iña ɗap fu ɓaha ya a
ɓëewë jaŋiyu ra. Baap, yii
baa daa neɓa' ro, daa tah ri
laha' ɗaaha ! »
22 Yéesú ɓaatte won
ɓëewë tih : « Baaso' tíkké
iña ɓéeɓ ya' so'. Ow yéeh so'
mi Koy ka hém henay Baaso'
; te ow yéeh Baaso' hém
henay so' mi Koy ka a ɓëewë
mi faha' wa rii teeɓ ra. »
23 Ɗi antee yíssëh taalibe yi
na, won wa fi yaaha tih : «
Lahute sos-keeñ ɓëewë olu
yee olu ron ra. 24 Mee ron
won ɗa ee : caakke yonente
a buurri húmú fahuute ot
yee olu ron ra, wa oluy ri
; te wa húmú fahuute keloh
yee keluu ɗon ɗa, wa keluuy
ri. »

Anili ɓëe' naa'-keeñ dék Samari ra

25 Tígí daaha, ow di
yëeddëh yí kootii Mëyíis
kolohte na saam olsohi
Yéesú, meelte ri won tih :
« Ɓahaa, mi waɗti paga yi

níi mi lah pesa na ɗúméh
rë ? » 26 Yéesú won ɗi tih
: « Kootaa won yi na ?
Fu yoon yi na ? » 27 Ɓëe'
tahte won tih : « Kootaa
won tih : *“Lah fëhíi Koo-
Yíkëe di keeñnon ɓéeɓ, di
peson ɓéeɓ, di dooloon ɓéeɓ
a nuffon ɓéeɓ. Di fahuu ron
affon, lah fëhíi moroommon
ɗaaha.”*✡ » 28 Yéesú won ɗi
tígí daaha tih : « Yee won fu
ra kaah. Fu paŋ yii baa raa,
fay lah pesa na ɗúméh rë. »

29 Ndaa ɓëe' na saam
layaa, meelte Yéesú won ɗi
tih : « A wa daa mo-
roomi so' ? » 30 Yéesú won
ɗi tih : « Lahte ɓëyí
húmú kola' Yerusalem na
saañ Yéríkëe. Ɗi hom waali,
i banndi gecsuute ri, naa-
fute búuɓɓí, laɓute ri laɓɓi
misikke, anutee saañ, helute
ri hanndal ki húl a pes.
31 Ɗeef lahte seeyohi ñee
waali baaha. Ola' ri ɓëe'
rë, ɗi ñeete ɓúk waala hatni
yínëe saañce. 32 Ow di
ɓëewë na habruu seeyoh ya
ra* ñeete daaha ɓal, otte
ɓëe', ñeete ɓúk waala hatni
yínëe ɓal saañce. 33 Ow di
ɓëy Samari saañ ɓaaɓ ñeete
waali baaha ɓal. Laha' ɗi
fi baa daaha otte ɓëe' rë,
keeña ɗúmpé ces. 34 Ɗi
leɓohte ɓëe', ɓeɓpe béeñ a
díw payce gaañña†, ŋaawte
wa, antee rii tík sun fi
mbaam fi, kúɗté rí tígí ɗi
mín nëe payu, tooppitohte
ri. 35 Kéy fín fë, ɗi yeɗte yíkíi
faam fa hélíis caak, antee rii
won tih : “Tooppitee ɓëyí
beh ; mi ñeyaat dee raa, yii
tíkëh sun fi hélsë yeɗ mi ro
yee ra ɓéeɓ, may roo waa
yíníl.” »

36 Yéesú meelte ri won tih
: « Di ɓëewí éeyë yí yah,
fu haba' biti ɓëyí bi waa na
daa pagiɗ ɓëe' hawu ra, ti di
waɗti pagraa ow moroomi
nen ? » 37 Yëeddëhí Kootaa
won ɗi tih : « Ɓëe' teeɓ
ri naa'-keeñ, payce ri ra. »
Yéesú won ɗi tígí daaha tih
: « Tílé fu hen ɗaaha. »

Hanliri Yéesú Martaa a Mari

38 Yéesú hom waali a taal-
ibe yi, ɗi lahte gin, ow ɓeleɓ
di ɓëy gina hampe ri haneel
faami. Ɓëyí ɓelaa hínú Mar-
taa. 39 Ɗi lahte koy-yaafi
hínú Mari. Koy-yaafa acce,
tookke hëbís ɗi fi Yíkëe, na
síkírëh iña na won ɗi ra.
40 Martaa nék, légéyí caaga
faam fa hampe ri. Hompe
níi ri lahte Yéesú në, won ɗi
tih : « Yíkëe, fu olay biti
koy-yaaso' helte légéyí faam
fa ɓéeɓ ya' so' a ? Wone
ri habra' so' book. » 41 Ɗi fi
Yíkëe won ɗi tih : « Ɗo
fi Martaa, iña mokil ɗo ra
caakke, 42 ndaa yínë kut daa
lah na solo. Mari tanis bee
gén ɗë, te ow mínéh ríi kaa'
síkírëhí së'. »

11

Ɗee na ɗaguu Koope ra

(Saame Maccëe 6.9-13 ; 7.7-11)

✡ **10:27** 10.27 Saame Tali Léwí 19.18 ; Nérsí Kootaa 6.5 * **10:32** 10.32 Ow di ɓëewë na habruu seeyoh ya ra :Di gerek, bíníyú ɗeh : ow di ɓëy tali Léwí. † **10:34** 10.34 Béeñë hosii gaañña, díwë ëylíi misiga.

[1] Lahte bis, Yéesú húmú
ílíy na ɗaŋ Koope. Woca' ri
ra, ow di taalibe yi won ɗi
tih : « Yíkëe, yëedíɗ fun
di na ɗaguu Koope, ti ɗee
húmú yëeddë' Saŋ taalibe yi
ra nen. » [2] Yéesú won wa tih :
« Ɗon yahti ɗaŋ Koope raa,
lah wëní tih :

Baap,
ɓëewë yúhún biti tiyu selate.
Nguur ku lahan ɓëewë në.
[3] Bisi yíilëe Koo ɓéeɓ, lah on
fun njél.
[4] Baal fun bakaaɗɗi fun ;
ndée ɓëyí tooñ fun ɓéeɓ, fun
baal ri ɓal.
Ngana yeris nuf ɓos haal
fun. Ɗémíin ! »

[5] Yéesú wonaat wa tih
: « Ow di ɗon na pay
faam kooyi leelu elek koon,
won ɗi bitih : “Wëtíɗ së'
bookaa kiiɗ éeyë daa noo,
yaal kowa ; [6] mi laha' haneel
faam so', te mi lahay yii yera
mi ri.” [7] Te kooji baa won
ɗi biti raa : “Ngana ñogol
so' ! Mi wonte ílí las so'
níi wocce, te funi koyyi so'
fanuute. Mi mínéh koloh
yeru yin !” [8] Daa mi won
ɗon ɗi ee biti ɗi ay koloh
yeri ñam. Ɗi ii kola' yeri
ñam biti ɗi kooji dé' ; ɗi
ay rii yeɗ iña sohla' ɗi ra
ɓéeɓ, ndah ɓëe' na meela'
ra ɓekay na sopoh, ñaakke
meela'a rek*.

[9] « Mi won ɗon tee ɓal
: ɗëgí ɗon ay onu, sëemí
ɗon ay ot, lëɓí ílë ɗon ay
kúnsírú. [10] Ahaŋkay ! Ɓëyí
ɗaŋ ay onu, ɓëyí saam ay
ot, te ɓëyí laɓ íl ay kúnsírú.
[11] Boffi koy ki bi ɗon na,
nay yere koohi goŋ biti ri
ɗaga ri jén, [12] mbée yera ri
dagal biti ri ɗaga ri wah ?
[13] Ɓosuu ɗon níi, ɗon mínú
pagiɗ koyyon yin wun. Kon
ɗon mínú yii baaha raa, ɗeef
luka' Boffa sunaa-sun neh :
ɓëyí ɗaŋ ɗi Ruuh-Peseŋ, ɗi
ay ri rii on. »

Sañ-sañi Yéesú kola' waa na ?
(Saame Maccëe 12.22-30, 43-45 ; Marka 3.22-27)

[14] Lahte bis, Yéesú hom
payi ɓëyí laha' yébítëh fí
kadda' ri won. Yeɗɗa'
yébítëh fë ɓëe' rë, ɓëe'
dalaatte won. Ɓëewë húmú
daaha ra ɓéeɓ éemúté.
[15] Ndaa i ow waa na wonu
ɗi ñéerë' a Belsebul buuri
yébítëh yë, daa tah ɗi mín
wëe lík. [16] I ow kay na
saamu olsohi, nahute ri paŋ
kimtaani nay teeɓee biti
Koope daa wol ri. [17] Ndaa
bi yúh Yéesú yee nuffi wa,
ɗi won wa tígí daaha tih :
« Ɓëewí daa boku nguur
haa'ee filiɓ fi wa raa, nguur
ki baa ii míllë' keen a ?
Ɓëewí daa boku faam haa'ee
filiɓ fi wa raa, faam fi baa
ay míllée poo. [18] Kon hena
biti Seytaane haa' afi koon,
nguur ki ay mínée caŋ ɗíh
? Ɗon wonu neh Belsebul
daa yeɗ so' sañ-sañi líkëe
mí yébítëh ë ? [19] Hena biti
Belsebul daa yeɗ so' sañ-
saña na líkë' mi yébítëh rëe,

* **11:8** 11.8 ɗi ay rii yeɗ iña sohla' ɗi ra ɓéeɓ, ndah ɓëe' na meela' ra ɓekay na sopoh, ñaakke meela'a rek :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ndaa ɓëe' ay kaa' lah gace yeɗ ri iña sohla' ɗi ra ɓéeɓ.

kon daa yeɗ ɓëewën sañ-
saña na líkúu wë yébítëh rë
? Wa fi yaa teeɓute ron biti
ɗon homuy kaah ! 20 Yee
lah ra biti kay, mi ñéerë' a
Koope daa tah mi mín lík
yébítëh. Baa daa teeɓa' biti
Nguur ki Koope lahte níi ɗon
na.
21 « Ɓëyí mitte ow ham
ngodi, caŋ wohi faami raa,
ow ii leɓ alal mi. 22 Ndaa
ɓëyí luk ɗi doole ac, yejoh ri
haa' ɓaŋ ɗi raa, ɗi ay naaf
ngoda húmú yaakaar ri ra,
anti wora' iña ɓeɓ ri ɗii na
ra ɓéeɓ.
23 « Ɓëyí ñéerëey a so',
kaa'a'te so' ; te ɓëyí habraay
so' négírë'í yubi so', ɓëyí baa
hasla' hasloo.
24 « Yébítëh ɗúh ow
na raa, saya' mbale luufin
saame tígí hílsëe rí. Ɗi olay
raa, wona' nufi tih : “May
nimil tígë húmú kola' mi ra.”
25 Ɗi nimil ɗeef ɓëe' man ti
faam fi parute, yugusute níi
wunte raa, 26 tígí daaha, ɗi
ay pay saam yébítëh paana
kay, yi luku rii sohoor, wa ac
dék ɓëe' në. Hen ɗaaha raa,
ɗee nay míllée ɓëe' rë ay luk
ɗee man ɗi ɗéɓëenë rë ɓos.
»
27 Yéesú hom wona, un
ɓeleɓ ɗofohte filiɓ fi ɓëewë
won ɗi tih : « Ɓelaa kúɗ ɗë
ëldúnë ɓëpíɗté rë rë lahte
sos-keeñ. » 28 Ndaa Yéesú
won ɗi tih : « Ɓëewë në
síkírúu Unni Koope te na
ñeyu na ra kay, daa lahu sos-
keeñ. »

Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 12.38-42)

29 Bi na ɓaatuu ɓëewë
caak hëbís Yéesú, ɗi won wa
tih : « Ɗon fi ɓëy jamanii
bee ɗon ɓosute ; ɗon meeluu
kimtaani kola' Koope na a ?
Añcaŋ ɗon ii teeɓu kimtaan
hém henay yee húmú kat
yonente Sonaas ra.✡ 30 Di
húmú ñeya' Koope Sonaas
na teeɓpe ɓëy Níníif doolii,
ɗi ay ñeyee so' mi Koy-ɓëe'
në ɗaaha ɓal, teeɓ ɓëy ja-
manii bee doolii. 31 Yiin
nay aattiyee Koope ɓëewë
rë, buuri ɓelaa húmú ílíf
deyi Sabaa ra ay koloh, caŋ
fíi ɗon fi ɓëy jamanii beh,
teeɓ ɗon biti ɗon homuy
kaah. Ɗi húmú kola' ginna
lukuu wuloh ra neh, acce
síkírëhí wonnee ke Salomoo
neɓ keloh níi rë ë ? Añcaŋ,
ɓëyí luk Salomoo gaan daa
deh. 32 Yiin nay aattiyee
Koope ɓëewë rë, ɓëy Níníif
ɓal ay koloh caŋ fíi ɗon fi
ɓëy jamanii beh, teeɓ ɗon
biti ɗon homuy kaah. Keluu
ɓëy Níníif waarii Sonaas ra,
wa lofute pesaɗ neh a ?
Añcaŋ, ɓëyí luk Sonaas gaan
daa deh. »

Léehí lampaa
(Saame Maccëe 5.15 ; 6.22-23)

33 Yéesú ɓaatte won tih
: « Ow na këɗɗéh lampa
ɗap ri, mbée líh if sun fi.
Ɗaaha neh ! Lampa líkúu
líkëe, ɓëyí haal, ot kotti na.
34 Íllú daa lampii faanu :
íllú wah raa, fu homa' leelii
niiña ; ndaa íllú neɓay raa,
fu homa' ñúusë. 35 Kon lah
olsee afu nda niiña ɗoo na

✡ **11:29** 11.29 Saame Maccëe 12.40

ñúus neh. 36 Hena biti fu
homa niiñ níi cér yínë sah
homay ñúus rëe, fay home
niiñ ti ɗee na hawaana' ro
lampii niiñce ra nen. »

Yee na seh fariseŋŋa a yëeddëh yí Kootaa ra

(Saame Maccëe 23.1-36 ; Marka 12.38-40)

37 Woca' Yéesú wona ra,
lahte fariseŋi dëekké rí
ñam faami. Laha' ri faam
fa ra, ɗi haalte wa na
ñamu. 38 Fariseŋa éempé,
ola' ri biti Yéesú ɓooññjaay
ɓooññjohi ñeete waal na dal
ri ñam ra. 39 Ɗi fi Yíkëe
won ɗi tígí daaha tih : «
Ëlí ɗon fi fariseŋŋa di madu
ɗon : ɗon hom hosuu fëel
fí guluŋŋa a loonna ɗon hel
filiɓ. Ɗon hosuu faannon
ɗon hel keeññon : ɗon
caakute nuf lohaa te ɗon
ɓosute nuf. 40 Ɗon daa
lúhú nuf ! Ɓëe' sak fëel
rë, daa sak filiɓ ɓal neh a
? 41 Ëní ñëkíɗɗë kay iña
lahuu ɗon ra. Hen ɗaaha
raa, ɗon ay lan ces. 42 Mas
ɗon fi fariseŋŋa ! Yii lín ɗon
ɓéeɓ, ɗon woɗ na Koope níi
luka' yee lukki ñak solo ra,
ndaa ɗon sarganuute paŋ
yii júɓpé a faha'i Koope.
Añcaŋ, yaa daa iña waɗti
pagun koon ɗa, yee tas ɗa
ɓanti halu. 43 Mas ɗon fi
fariseŋŋa ! Ɗon fahuu took
ñaanna këllëh di ílíƴƴë na
ɗaguu Koope ra, te ɗon
fahuu biti ɗon woduun a ya'
ana këemmë. 44 Mas ɗon
fa madu a luuyyi tíinndúuy,
ɓëewë ñeyuu sun, te wa yíih
biti wa ñeyuu sun luuy ra. »
45 Ow di yëeddëh yí kootii
Mëyíis won ɗi tih : « Ɓahaa,
fu wonaa ɗaaha raa, ɗeef
fee fun sol ra ɓal. » 46 Yéesú
won ɗi tih : « Íi ! Mas
ɗon fi yëeddëh yí Kootaa !
Ɗon tíkúu ɓëewë eni ɓítté
te ɗon na hëbíríih wë dalaa
sah. 47 Mas ɗon fa taɓahuu
luuyyi yonente ya caaccon
húmú bëemú wë rë taɓah
yi wunte ra. 48 Ɗaaha, ɗon
teeɓuute biti ɗon ñéerúuté
a yee húmú pagu caaccon
ra : wa bëemúté yonente
ya, ɗon ayute ɗon na taɓahu
luuyyi wa. 49 Yii baa daa tah
Koope fa yúh ɓéeɓ ɗë won
tih : “May wol i yonente a
i apootar waa na, ay lah yi
wa bëem wë, yee wa mokil
wa níi mokil.” 50 Daa tah ñif
mi yonente ya bëemú dala'te
sagi ëldúnë níi a woteh ra, ay
keen sun fi ɓëy jamanii beh :
51 dala'te bëemí Abeel✡ níi bi
Sakari fa bëemú baylii Faam
fi gaani Koope, hanndal ki
tígë na hawruu ra a tígí
selaa. Mee ron won ɗa ee :
kaah biti ɓëy jamanii bee ay
yíníl ñíinnë kéenɗú yaa ra
ɓéeɓ. 52 Mas ɗon fi yëeddëh
yí Kootaa ! Ɗon wodute ílë
në yúhúu yee won Koope ra
; ɗon fi yah, ɗon kaa'uute
haal, ɗon anutee kaa' ɓëewë
fahuu ra haal. »

53 Kola' Yéesú tígí daaha
ra, yëeddëh yí kootii Mëyíis
a fariseŋŋa haayluute sun fi,
na anuu rii meel yin fi yin
ɓéeɓ. 54 Wa na olsuu ri, nda
ri ay won yii ñeyay waal raa.

✡ **11:51** 11.51 Saame Dalaana 4.1-8

12

Líkíní Yéesú taalibe yi
(Saame Maccëe 10.19-20,
26-33 ; 12.32)

1 Wahtaa na wona' Yéesú
fariseŋŋa na a yëeddëh yí
kootii Mëyíis rë, i ow júnní-
júnní na ɓaatuu ac ; caagi
wa tahte wa na togantuu
hanndal ki wa. Yéesú ɗéɓë'
taalibe yi na won wa tih
: « Lah mëytíi lëwíirí
fariseŋŋa*, daa ri wonnee ke
wa teem ɓúkkí wë rë. 2 Yii
laku ɓéeɓ ay olu, yii ɗapu
ɓéeɓ ay yúhú. 3 Yii ɗon won
ɗi filiɓ ñúus ɓéeɓ ay keluu
na' këtëŋ, te yii ɗon mëddë'
rí filiɓ las ɓéeɓ ay ɗaañnjuu
këem.

4 « Mi won ɗon na,
ɗon fi kooyyi so' : ngënë
néehí ɓëewë na hawu ow
húl rë, wa míníh yii luk
baaha. 5 Cëe mi teeɓ ɗon
ɓëe' warun ɗon neeh ra :
néehí Koope, ndah ri hap
húl rëe mín ɓek safara. Mi
won ɗon tee ɓal, ɗon waɗti
neehun ɗi.

6 « Ndiit iip na yëeyíih
fíttíŋ ana woo ? Añcaŋ, yínë
sah na múuyéh në Koope.
7 Ɓaatte biti fen fi affon sah
kídúté ! Kon ngënë sídíi yin,
ɗon génú líir ndiit fap !

8 « Mi won ɗon tee : ɓëyí
won fíi ɓëewë biti ɗi non
ɓëewí so' mi Koy-ɓëe', may
won fíi malaaka yi Koope
biti ɓëyí baa non ɓëewí së'.
9 Ɓëyí won fíi ɓëewë biti
ɗi yéeh së' nék, may won
fíi malaaka yi Koope biti mi
yéeh ɓëyí baaha ɓal. 10 Ɓëyí
won yin ɓos sun fi so' mi
Koy-ɓëe' ɓéeɓ, ɗi mín baalu.
Ƴaha sun fi Ruuh-Peseŋ raa
nék, ɓëyí baa ii baalu.
11-12 « Ɗon tëekrú
këem filiɓ ílíƴƴë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra mbée fíi
njíittí gina a ɓëewë homru
nguur ka ra, ngënë sídíi : yee
nay ron layee wahtii baaha
teme ra ii kola' ɗon na, ay
kolee Ruuh-Peseŋ na. »

Léehí yíkíi alal ma lúh nuf
ra

13 Tígí daaha, ow di ɓëewë
won Yéesú tih : « Ɓahaa,
wone ɓahii so' woɗ so' na
alal ma heliɗ fun ɓoffi fun
ra. » 14 Yéesú won ɗi tih : «
Kooja, daa fal so' aattiya'i
iñon mbée wora'i alal mon
? » 15 Ɗi antee ɓaat won
ɓëewë ɓéeɓ tih : « Lah
héní wun, ngënë fëhíi alal
níi lukus, ndée caagi ow alal
taheh ri laha' ñííní. »
16 Tígí daaha, Yéesú
ñeya'te wa léeh won wa tih
: « Lahte yíkíi alal mi húmú
laha' meeyyi laaɓpe níi laaɓ.
17 Ɗi won nufi tih : “May
hene ɗí ɗeh, bee lahay mi
tígí túmë mí pebi so' bee ra
? 18 Mi ot na ! May hene ɗeh
: may ɓaate misah yi so', mi
túm pebi so' a iña laha' mi ra
ɓéeɓ filiɓ. 19 Mi anti won af
so' tih : mi lahte alal mi ay
soo mín kúɗ kíil caak ; mi
talla' hílsëh, mi ñame, mi
hane níi keeñ so' sos siiɓ.”
20 Ndaa Koo won ɗi tih :
“Lúh nuf fe ! Fay húl elgee
woteh beh. Daa nay lahee
iña yefiɗ fu afu ra ɓéeɓ leegi
?” » 21 Yéesú ɓaatte won tih

* **12:1** 12.1 lëwíirí fariseŋŋa :Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

: « Ɓëyí homa' négírë' alal mi saañ afi na kut, saamay Koope, hom míllë' ɗaaha. »

Koo daa na ona'
(Saame Maccëe 6.19-21, 25-34)

22 Yéesú antee won taalibe yi tih : « Yii baa daa tah mi won ɗon tee : ngënë sídíi yii ñamun ɗon, mbée yii ɓekuun ɗon.
23 Pes luk ñam lah solo, te faan luk yéré lah solo ɓal.

24 « Ëlsíi ŋaakka : wa na sëhíh níi púlé lec, wa lahuy misah, lahuy túmëe, ndaa Koope ee waa ñëmíɗ rë ! Ɗon nék, ɗon lúkíh yakka lah solo a ?
25 Wa ɗon na, sídë'ë në sídë' rí rë, mín fehe níi ɓaat yin yutuuɗ pesi ?
26 Hém ɗon daa míníh yii yutuudi baa raa, ɗon sídúu yi yin kay ?

27 « Ëlsíi ɗee man capussi gaaw fa luufa ra : wa na légéyíh te wa na mëkíh ɗíis búuɓ. Añcaŋ, mee ron won ra ee : ɗi fi buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha' ri alal níi, ɗi lahay búuɓɓí mada' a capussi gaaw fi yaa wun !
28 Ngémën tasa'te ee ! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi wa man ɗaaha wun, te teem kéy wa ay luuhu tamu raa, ɗi ay lukee ɓek ɗon fi yaa búuɓ neh a ?
29 Kon ngënë mëklí affon saami yii ñamun ɗon mbée yii hanun ɗon ; ngënë sídíi.
30 Ɓëewë nëníh ɓëewí Koope feey fi bee ra daa na moklu affi wa saami iñyaaha ɓéeɓ. Ndaa ɗon fi yah, Boffon yúhté biti ɗon sohluute wa ɓéeɓ.
31 Nguur ki Koope daa mit saam ; bee tas ɗa ín ya' Koo !
32 Ɗon fa yubi yutuudi beh, ngënë néekíñíi, ndée Boffon daa faha' biti ɗon haal Nguur ki.
33 Yëeyí alal mon ɗon sarah ñëkíɗɗë cadum fa. Sëemí tígí wëerté, négírii alal mi mínéh ɗúm sun-Koo, tígí lohoh liileh na te lahay maasoh.
34 Yúhí biti tígí hom alal mon, nuffon homa' na ɓal.

Ɗee waɗti sehuun ayi Yéesú rë
(Saame Maccëe 24.45-51)

35 « Pëkíi, ɗon këríɗ lampa yon.
36 Mëdíi a súrgë yí sehu kélfíi saañ kílëek, nda ri ac laɓ ílë rëe, wa yíp ríi kúnsíɗ.
37 Lahute soskeeñ, súrgë yí yaa yéŋké biti aya' kélfíi wë rë, ɗeef wa na sehu ra. Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : ɗi fi kélfëe ay pokoh, tëekíɗ súrgë yë, yeɗ wa ñam.
38 Wuti kélfëe elka' níi elka' raa sah, te ɗeef wa sehe ri, wa ay lah sos-keeñ.

39 « Ɗon yúhúté biti yíkëe faam yúh wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin ɗi ii rii yeris poo faam fa.
40 Kon këlíi affon ɗon ɓal, ndée so' mi Koy-ɓëe', may nimile wahtii nuffon paay na. »
41 Peer won Yéesú tígí daaha tih : « Yíkëe, fu woniɗ fun kut léehí bah, mbée fu ɓekke ɓëewë ɓéeɓ në ? »
42 Ɗi fi Yíkëe won ɗi tih : « Mëdíi a súrgíi ñeya' woni kélfíi te ñaañce, bi kélfíi tík súrgë yí kayya faam fa ya'i, yeri wa ñam biti wahtaa lah ra.
43 Lahte

sos-keeñ, súrgíi baa yéŋké
biti yiin nay nimile kélfíi
faam fa ra, ɗeefa ri page
yee nahu ri ra. 44 Mee ron
won kaaf ka ra ee, kélfíi
ay tík iña laha' ri ra ɓéeɓ
ya'i. 45 Ndaa hena biti koon
súrgíi baaha won nufi tih
: “Kélfíi së' aay doom”, níi
tah ɗi yam sun fi súrgë yí
kayya hawsee wa, ɗi ñame
ñami neɓpe, hane maniye,
46 kélfíi ay nimil wahtii ɗi
yéeh rí te ɗeefa ri seheh
ri. Tígí daaha, kélfíi ay rii
bëkdë' ɓëewë gémúy Koope
ra, mokil ri mokli misikke.
47 Súrgíi yúh yee faha' kélfíi
rë, antee cagay afi te pa-
gay yii baaha, ay laɓu laɓɓi
misikke. 48 Ndaa súrgíi yéeh
yee faha' kélfíi rë, anti paŋ
yii cal hap, ii laɓu laɓ caak.
Ɓëyí onu yin caak ay meelu
caak ; ɓëyí déŋéenú yin
caak ay meelu yi luk yi ɓëyí
déŋéenú yutuuɗ. »

Yéesú kúɗ jaamma mbée ɗaralsa' ?
(Saame Maccëe 10.34-36)

49 Yéesú ɓaatte won tih
: « Mi ac yíin kíi feey
fa, a ɗee faha' mi biti ɗi
yíppí kaɗ haat ɗa ! 50 Mi
waɗtee ñee coono†, keeñ
so' antee tookay níi lëhín
kí. 51 Ɗon habuu biti mi
ac kúɗ jaamma feey fa a
? Ëe-ëe', mi won ɗon tee
: mi ac ɗaralsa'. 52 Dala'te
woteh, faam fi laha' ow iip
ay ɗaralsa' : ɓëewí éeyë
yë múuyë' a ɓëewí ana ya,
ɓëewí ana ya múuyë' a
ɓëewí éeyë yë. 53 Baap ay
múuyë' a koy ki yaali, koy
ka múuyë' a boffi. Yaay ay
múuyë' a koy ki ɓelii, koy ka
múuyë' a yaafi. Pacool ay
múuyë' a ɓeleɓ koohi, ɓeleɓ
koy ka múuyë' a pacooli. »

Tíinndë' yí jamanaa
(Saame Maccëe 5.25-26 ; 16.2-3)

54 Yéesú ɓaatte won
ɓëewë tih : « Ɗon ot Koo
húuh rëe, ɗon yíppí yúh biti
ɗi ay toɓ ; te yii baa daa
na lah. 55 Te ngilaaw ma
kúlëe rën waal tagu raa, ɗon
yúh biti ɗi ay mbëeyë ; te yi
baa daa na lah. 56 Wonnon
teem ɓúkkën ! Ɗon fa mínú
tíinndë' iña na teeɓa' yii nay
lahe feey fa a sun ra, haala'
yi níi ɗon míníh tíinndë' iña
na teeɓa' Koo woteh yee ra
?
57 « Yi tah ɗon míníh
yúh yee waɗti pagun ra ?
58 Ow yam ɗo yin níi ɗoni
saye faam buur raa, ɗon lah
waala, lah saame biti ɗoni
júɓë', toñeh ɗoni lah dín fë
ɗi ey ro, buur tík rë ya' yi
alkaati ya, fu téyú. 59 Daa
mi won ɗon ɗi ee : fii ɗúh
kasaa níi bín yínlëe fu kabut
ka ɓéeɓ rë. »

13

Lof pesaɗ mbée húl

1 Wahtii baaha, i ow
ayute woni Yéesú biti Pilaat
hawrohte i ow di ɓëy Galile
húl, ɗeef wa na hawru
Koope sarah. 2 Yéesú won
wa tih : « Ɗon habuu biti
ɓëemëdë ɓëemú ɓëy Galile

† **12:50** 12.50 Mi waɗtee ñee coono :Di gerek, bíníyú ɗeh : Mi waɗtee bëtsú.

yi yaa ra teeɓa' biti wa luku
ɓëewí kayya Galile ɓos aa
yih ? 3 Mi won ɗon ti ëe-
ëe' ! Te ɗon lofuy pesaɗ,
ɗon ɓéeɓ ay saŋku ɓal. 4 A
ɓëewí sabboo a peeye yi yaa
ɗakaya' taahi uda Silowe na
bëp ɗí rë, ɗon habuu biti
daa wa luku ɓëewí kayya
Yerusalem ɓos aa yih ? 5 Mi
won ɗon ti ëe-ëe' ! Te ɗon
lofuy pesaɗ, ɗon ɓéeɓ ay
saŋku ɓal. »

Léehí tal eena na líméh rë

6 Yéesú antee waa ñeya'
léeh won wa tih : « Lahte
ɓëyí húmú laha' tal een
meeyi. Ɗi acce na saam
koy een ndaa ri olay. 7 Tígí
daaha, ɗi won súrgëe në lín
meeya ra tih : “Ole ! Kíil
éeyë ayee ɓéeɓ, mi ac saam
koy een tal eeni beh, te mi na
oleh. Ɗi ay homee naafi feey
fa te ri lahay njiriñ a ? Hawe
ri !”
8 « Ndaa súrgëe won ɗi
tih : “Ɓahaa, yeɗɗe ri kíilí
beh, may júkët tala mi toh ri.
9 Henu ɗaaha raa, heeyce ɗi
lím kíirkí ; ɗi límëy rëe fu
hawroh ri.” »

Ɓelaa goŋ ra payu bisa na hílsúu rë

10 Bisa na hílsúu yëwúɗɗë
rë ín, Yéesú hompe na
yëeddë' filiɓ tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra. 11 Ow
ɓeleɓ misikiɗ húmú në : ɗi
laha' yébítëh fí daa gogil ri ;
hente kíil sabboo a kíil peeye
(18), ɗi na mínéh caŋ níi
júɓ dalaa sah. 12 Ola' Yéesú
ɓelaa, ɗi dëekké rí, won ɗi
tih : « Yaa ow ! Misigu
wocce ! » 13 Ɗi tíkké ya' yi
sun fi ɓelaa, ɓelaa yíppée
júɓ, yampe na kañ Koope.
14 Ndaa paya pay Yéesú
ɓelaa bisa na hílsúu rë
neɓaay njíidí tígë na ɗaguu
Koope ra. Tígí daaha, ɗi
won ɓëewë tih : « Lahte
waalli pëenë yí ɓëewë waɗti
légéyún në ; lah ëyí payoh
na, ndaa bisa na hílsúu rë
neh ! » 15 Ɗi fi Yíkëe loffe
ri unni yeh won ɗi tih : «
Wonnon teem ɓúkkën ! Bisa
na hílsúu rë, ow fi ow ɗon
na ɓéeɓ na pay yugiin, pëkís
fanfi mbée mbaam fi, pay
hënndí neh a ? 16 A ɓelii
bee sédí Abraham bee ra,
Seytaane antee rii pokalsa'
yii hente kíil sabboo a kíil
peeye (18) bee ra, ɗi waruyti
sëmlúu pokki bisa na hílsúu
rë ë ? » 17 Yee won Yéesú baa
ra sëpíɗté kaa'oh yi ɓéeɓ
; ndaa keeñña ɓëewí kayya
ɓéeɓ sosse di iñi wunna na
paŋ ri ra.

Léehí pebi tisoh ki yutuuda a bi lëwíirë

(Saame Maccëe 13.31-32 ; Marka 4.30-32)

18 Yéesú ɓaatte won tih :
« Nguur ki Koope mada' a
yih ? May rii mëllée a yih ?
19 Ɗi mada' a pebi yutuudi
baa* ɓeɓ ow, sohte ri meeyi
ra nen : ɗi paalte, ooɗte níi
hente tal kilik ; yakka ayute
túfúté ya' ya. »
20 Yéesú wonil tih : «
May mëllée Nguur ki Koope

* **13:19** 13.19 pebi yutuudi baa :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : tisoh mutarda. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcah ya lukki gaan di meeyya ra.

a yih ? 21 Ɗi mada' a lëwíirë
ɓeɓ ow ɓeleɓ, boolla'te wa a
mún caak, íyíɗté wë níi wa
ɓéeɓ fuuɗte ra nen. »

Ílí yutuuda
(Saame Maccëe 7.13-14, 21-23)

22 Yéesú hom waali
Yerusalem fa, ñeete ginna
na yëeddë'. 23 Lahte ɓëyí
meelte ri won tih : «
Ɓahaa, ɓëewë nay múcé
rë ac yutuuɗ a ? » Yéesú
won ɓëewë maasuu ra tih
: 24 « Pëgí ɓéeɓ níi ɗon
haala' ílí yutuuda ; daa mi
won ɗon ɗi ee : ow caak ay
étíɗ haal te wa ii rii mín.
25 Yiin kolaa yíkíi faam fa níi
won ílë ɗeefa ɗon hëelíh rë,
ɗon ay home ëssë, ɗon laɓe
ílë, ɗon wone tih : “Ɓahaa,
kúnsíɗ fun !” Ɗi ay ron lofe
tih : “Mi yéeh rën !” 26 Ɗon
ay rii wone tígí daaha tih :
“Yen bokuy ñam a han, te fu
yëeddë'té këemmë gin fun
a ?” 27 Ɗi ay ɓaat won ɗon
tih : “Mi yéeh rën ! Wúlíi
së', ɗon fa paguu yin ɓos ra
ɓéeɓ !” 28 Ɗon ot Abraham,
Isaak, Yakop a yonente ya
ɓéeɓ filiɓ Nguur ki Koope,
ɗon anti líkú ɗon saañ ëssín
rëe, ɗon ay looyee daaha,
ɗon ŋafoh níi tíññën lec.
29 Bín fë, ay lah ɓëewí kola'
tígí hom ow feey fa ɓéeɓ, ac
ñami ndaje ma cëgíɗ Koope
Nguur ki ra. 30 Di ɓëewë
míllúu woteh yee ra, lahte
na yi ay këllëh yiin fa, te
di yee këllúu woteh yee ra,
lahte na yi ay míllë' yiin fa.
»

Yéesú a ɓëy Yerusalem
(Saame Maccëe 23.37-39)

31 I fariseŋ leɓuute Yéesú
wahtii baaha, wonu ri tih
: « Kolee dee fu saañ ílíy
kay ! Erot ee saam hawrohu
húl rë. » 32 Yéesú won wa
tih : « Pëyí ɗon woniɗ
so' tisoh ki gúmfí baa biti
woteh a kéy mí lík yébítëh
mi na pay jéríɗ, nah mi
ɗúmël légéyí së'. 33 Woteh,
kéy a nah ɓéeɓ mi waɗti
homa waali Yerusalem fi so',
ndée yonente waruy hawuu
húl ílíy kay henay dín fë.
34 « Ɗon fi ɓëy Yerusalem
daal, ɗon fa na bëemú
yonente ya ra, ɗon fa na
tawu ɓëewë Koope wol wa
ɗon na la' níi wa húl rë,
hente waal ɗíh ma na faha'
négírë'í rën hëbís së' ti di
na négírë' paan yiilli paɓɓi
nen ? Ndaa ɗon fahuuy !
35 Kon Koope yeɗɗa'te ron
ginon† ! Mee ron won ra ee
: ɗon ii soo olil níi wahtaa
nay ron wonee bitih : *“Koo-*
Yíkëe barkela ɓëe' ɗi wol ri
ra !”✡ »

14

Payi Yéesú ɓëyí laha' jér hufil bisa na hílsúu rë

1 Bisa na hílsúu yëwúɗɗë
rë ín, Yéesú dëekúté
ñam faam ow di kélfë yí
fariseŋŋa. Ɓëewë húmú në
rë yípúté íllí wë sun fi na
olsuu ri. 2 Ɓëyí laha' jér
hufil húmú në. 3 Yéesú won

† **13:35** 13.35 Koope yeɗɗa'te ron ginon :Di gerek, bíníyú ɗeh : Koope yeɗɗa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope ɓal. ✡ **13:35** 13.35 Saame Kañaa ya 118.26

yëeddëh yí kootii Mëyíis a
fariseŋŋa tih : « Kootii yen
ona'te ow pay jéríɗ bisa na
hílsúu rë ëe onaay ? » 4 Ndaa
wa kaa'uute lofi. Tígí daaha,
ɗi tíkké jérdë ya' payce ri,
wonte ri saañ faam. 5 Ɗi
antee won ɓëewë tih : « Ow
di ɗon na lah koy mbée fanfi
keen filiɓ yéem koon, wuti
hena bisa na hílsúu rëe, ɗi ii
rii yíppí nís ë ? » 6 Wa lahuy
yii wonun wa di yee meel ri
wa baa ra.

Líkínë'í yuliɗ ndaje

7 Yéesú otte biti haneella
tansuu tíkkë këllëh rë, ɗi na
líkín wë won wa tih : 8 «
Ow gap ro ndaje raa, ngana
pay fu tooke tíkkë këllëh rë.
Mín lah ɓëyí luk roo gaan
dëekúté, 9 yíkíi ndaje ma
anti ac won ro tih : “Kolee
fu on ɓëyí bee took.” Fay
sopoh tígí daaha fu koloh, fu
saañ tooke níi tíkkë míllë' rë.
10 Ngana hen ɗah ! Fu gapu
ndaje raa, lah tooke tíkkë
míllë' rë ; ɗaaha, yíkíi ndaje
ma ac raa mín rëe won tih
: “Leɓee dee kooja, fu took
tíkkë këllëh rë.” Hen ɗaaha
raa, ɓëewë ɗoni wa tooku ra
ɓéeɓ ay roo haba' ow gaan.
11 Yúhí biti ɓëyí ɓéyíɗ afi
ɓéeɓ ay cépírú, te ɓëyí cépíɗ
afi ɓéeɓ ay ɓéyrú. »
12 Yéesú antee won yíkíi
ndaje ma tih : « Fu yahti
gapa' ndaje raa, ngana gap
kooyyu, mbée koy-yaayyu,
mbée mboko yu, mbée yíkëe
yí alalla ɗoni wa dékú rë ;
ndée wa fi yaaha mínú rëe
dëek ñam ɓal, te bín fë rëe,
ɗeef wa yínlú rë yee pagiɗ
fu wa ra. 13 Fu yahti gapa'
ndaje raa, lah dëeké manti
ñëkíɗɗë nen, ɓëewë cérrí
wë mitay ra, lëfëñíɗɗë mbée
búumíɗɗë. 14 Fu paŋ yii baa
raa, keeñu ay naa sos ; wa
míníh rëe yíníl, Koope nay
roo yínlé yiin nay rii këllé
ɓëewë júɓú rë ɓúudé. »

Anili ɓëewë gapu ndaje ma ra
(Saame Maccëe 22.1-10)

15 Ow di haneella kela' ri
unni yaa ra, won Yéesú tih
: « Ɓëe' nay maasee ñam
Nguur ki Koope ra, keeña
ay sos. » 16 Yéesú ñeya'te
ri léehí beh won ɗi tih
: « Lahte ɓëyí cëgíɗté
ndaje, gappe ow caak ñama.
17 Tígë në waaya' ñama woc
ra, ɗi wolte súrgíi woni
ɓëewë gapu ra biti ñama
nonte. 18 Ndaa ɓëyí rí pay
ɗii na ɓéeɓ, ɓëe' won ɗi biti
ɗi ii mín ac. Ɓëe' ɗéɓ ɗë
won ɗi tih : “Lah wone ri
baal so' ! Mi liiltee lom meey
te mi waɗtee pay kénsëhí.”
19 Ow kay won ɗi tih : “Lah
wone ri baal so' ! Mi lom
fana lo' sabboo te mi saañ
étɗí wë lín ɗee koon.” 20 Ow
kay wonil tih : “Lah wone
ri manti ɗúhë' kooɗ daa tah
mii mín ac.”
21 « Súrgëe nimilte kélfëe
në, léhínté rí iña wonu ri
ra. Keeñ kélfëe haayte, ɗi
won súrgëe tih : “Yípée
pay këemmë a waalla gina,
fu kúɗ ñëkíɗɗë deh, ɓëewë
cérrí wë mitay ra, búumíɗɗë
a lëfëñíɗɗë.”
22 « Hompe níi súrgëe
acce, won tih : “Ɓahaa, mi
paŋke yee nah fu so' ra ndaa
tíkkë líssí tas.” 23 Kélfëe
won súrgíi tígí daaha tih

: "Tawee waalla luufa, fu cagoh ɓëewë ɗoni wa nay tee'ee ra, wa ac haal nda faam so' líif.
24 Mee ron won ra ee : ya' ow yínë sah di ɓëewë ɗéɓúu gapu ra ii haal looni so'." »

Ɗee waɗti ñéerúun a Yéesú rë

(Saame Maccëe 5.13 ; 10.37-38 ; Marka 9.50)

25 Lahte bis, Yéesú na saañ, ow caak ñéerúuté a ri. Ɗi yíssëhté waa na, won wa tih :
26 « Ɓëyí ac soo na te ri lukki pokoh boffi na, yaafi, ɓeleɓi, koyyi, koy-yaayyi, mbée ɗi fi afi na raa sah, ɗi mínéh hen taalibeyi so'.
27 Ɓëyí enaay kurwahi ñee tal so', mínéh hen taal-ibeyi so'.

28 « Ow faha' taɓah taahi utte raa, ɗi ii took paay olsoh iña waɗ naa haal ra, ɗi yúh nda ɗi ay lah hélsí ay mín lúsíɗ taaha a ?
29 Henay bah, ɗi dal taɓah anti mínéh lúsíɗ rëe, ɓëewë nay ole yii baaha ra ɓéeɓ ay rii ñaawal
30 wone tih : "Ëlí ɓëyée dal taɓah bee te mínéh lúsíɗ rë !"

31 « Te buur koloh haa' a buur kay raa, ɗi waray took paay olsoh nda ɓëewí júnní sabboo (10.000) ya laha' ri ra, ɗi ay naa mín haa' a buura na yejoh ɗii na a ɓëewí lecsuu yii ana ra a ?
32 Hena biti ɗi mínéh rí rëe, ɗi ay wol i ow buuri yínëe në balaa ri koloh, wa ɗaŋ ri nda wa mín júɓë'.
33 Ti ɗaaha nen, ow yínë di ɗon na mínéh hen taalibeyi so', hém ri takaay a iña laha' ri ra ɓéeɓ.
34 « Ɗon yúhúté biti miraa yin wun, ndaa wa lahlilay cafka raa, wa ay nimiliruu cafkii wa ɗíh ?
35 Ɗi lahay njiriñ tígí daaha, ɗi wuneh sah tohaa ; ɗi ay yúfú sénín. Ɓëyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

15

Léehí har fa múuy ɗë a bi hélsë múuy ɗë

(Saame Maccëe 18.12-14)

1 Yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay leɓuute síkírëhí Yéesú.
2 Yaa neɓaay fariseŋŋa a yëeddëh yí kootii Mëyíis, tahte wa na wonaaluu hanndal ki wa tih : « Ɓëyí bee taha' bakaaroh ya a ya' ana na bok a wa ñam bee raa ! »
3 Tígí daaha, Yéesú ñeya'te wa léehí beh won wa tih :
4 « Ow di ɗon na lah har tíméer (100), an naa múuylë' yínë rëe, ɗi ii hel harri sabay payniil a payniilla (99) níirëe yë, ɗi saañ saame bee múuy ɗë níi ɗi ot ɗi a ?
5 Te ɗi ot ɗi raa, keeña ay sos níi sos, ɗi ɓeɓ har fa tëgúm rí,
6 ɗi saañ faam, anti dëek kooyyi a ɓëewë ɓani wa dékú rë, won wa tih : "Yen bokun yen lah sos-keeñ, ndée mi otte har fee ke so' húmú múuy ɗë !"
7 Mee ron won ɗa ee : ti ɗaaha nen, bakaaroh yínë kut lof pesaɗ raa, Koope laha' sos-keeñ ɗaaha. Sosi keeña laha' ri ɓëe' lof pesaɗ baa ra, daa lukki gaan sosi keeña laha' ri ɓëewí sabay

payniil a payniilla (99) júɓú
te sohluuy lof pesaɗ ɗa. »
8 « Mbée lah ɓelii lahaa
hanjar úrís sabboo, an naa
múuyɗë' úrís yínë rëe, ɗi ii
këríɗ lampa, saak faam fa
saame níi ot ri a ? 9 Te ri
ot ɗi raa, ɗi ay dëek kooyyi
a ɓëewë ɓani wa dékú rë,
won wa tih : “Mi otte hanjari
úrísë múuyɗë' mí rë ; ëyí
yen bok yen lah sos-keeñ !”
10 Mee ron won ɗa ee biti
ti ɗaaha nen : malaaka yi
Koope ay lah sos-keeñ biti
bakaaroh yínë kut lof pesaɗ.
»

Anili koy ka múuy ɗë

11 Yéesú ɓaatte ñeya'te wa
anili bee na léeh wë won tih
: « Lahte ɓëyí húmú laha'
koy yaal ana. 12 Lahte bis,
bee paa' kúkëy rë won boffi
tih : “Baap, mi faha' biti
koon fu yeɗ so' wodi so' di
alal ma lahuu yen ra.” Tígí
daaha, boffa wora'te wa alal
ma.
13 « Tíkëh i waal, koy
ka paa' kúkëy rë yaayte
yee laha' ri ra, ɓeɓpe hélsë
saañce gini wulte, hompe
dín fë na paŋ yii neɓa' ri
níi ri yahte alal mi ɗaaha.
14 Yaaya' ri hélsë ɓéeɓ rë,
yaabi misikke haalte gina, ɗi
lahlay yii ñama ri. 15 Ɗi yeel-
tee saañ, haalte légéy ow di
ɓëy gina na ; ɓëe' yeñce
ri meeyyin níirí mbaam-
túgëllí. 16 Yaaɓa' ri níi
yaaɓ ɗa, nufa tasse ñam di
ñami mbaamma, ndaa ow
na oneh ri na.
17 « Tígí daaha, afa
kúnsëhté, ɗi yíppée won
nufi tih : “Ɓëewë në
légéyírú baaso' ra caakute
ñam níi míníh yin na, mi
anti home dee mi húlé a
yaaɓ a ? 18 May kolee
koloo mi nimil faam baaso',
mi won ɗi tih : Baap, mi
bakaaɗte fíi Koope te mi
tooñce ro ɓal. 19 Mi caleh
fu habee so' koohu ; ɓeɓ so'
mi légéyíɗ ɗë ti ɓëewí kayya
nen.”
20 « Ɗi yíppée koloh
na nimil boffi na. Ɗi
teem hanndal boffa séenté
rí, keeña ɗúmpé ɗii na
ces ; ɗi múkëté téebílëhí,
yabaalohte faana, wodohte
ri níi wodoh. 21 Koy ka won
ɗi tígí daaha tih : “Baap,
mi bakaaɗte fíi Koope te mi
tooñce ro ɓal, mi caleh fu
habee so' koohu.” 22 Ndaa
boffa yíppée lec woni,
yíssëhté súrgë yí në won wa
tih : “Yípíi kali búubë lukki
wun ɗa, ɗon ɓek ri koy so'
; ɓékí rí supi kuna, ɗon ɓek
ri ñafaɗ. 23 Këlí fanfa lukki
wun faan ɗa, ɗon hap ri,
yen cëgíɗ ndaje. 24 Koy kee
ke so' húmú haba' mi biti
húlté rë nimilte yéelíɗ ; ɗi
húmú sooyce te mi otte ri !”
Ndaje ma yíppée dal.
25 « Wahtii baaha, ɗeef
koy ki saawi ɓëe' húmú
meey. Na nimil ri níi rí
leɓohte faam fa ra, ɗi kelo-
hte típpë a becca. 26 Ɗi
dëekké ow yínë súrgë yë
në, meelte ri yee lah ra.
27 Súrgëe won ɗi tih :
“Ñéedú daa nimil, boffu an-
tee hawroh fanfa lukki wun
faan ɗa, af biti ri otte koohi
te yin katay ri.” 28 Koy ki
saawa yíppée neeɓ, kaa'a'te

haal faam fa. Boffa ɗúhté
ɗii na, ɗaŋke ri haal filiɓ.
29 Ndaa ri won boffa tih :
“Síkírëh së' baap ! Hente
kíil caak mi na hap faan so'
légéyírú, te yii túuy fú së'
ɓéeɓ mi paŋ ri. Añcaŋ, fu
ëndëy së' wuti yaha ndeŋ
sah mi hap ri, funi kooyyi
so' cëgíɗ ndaje. 30 Ndaa
aya' koohu ra, ɗi fa yah alal
mu a ɓeleɓɓa na tílú rë, fu
hawiɗte ri fanfa lukki wun
faan ɗa.” 31 Boffa won ɗi
tih : “Koy so', fu mëssí hom
soo na, te iña laha' mi ra
ɓéeɓ daa fu laha' wa ɓal.
32 Ndaa yen warutee cëgíɗ
ndaje nam, yen lah sos-keeñ
! Ñéedée ke ro bee húmú
haba' mi biti húlté rë nimilte
yéelíɗ ; ɗi húmú sooyce mi
otte ri.” »

16

Anili daga lah nuf ra

1 Yéesú ñeyaatte taalibe
yi anil na léeh wë won tih
: « Ɓëyí caakke yin húmú
laha' dagi daa na tooppitoh
alal mi ; ɗi antee keloh biti
daga yaha' alal mi yahoo.
2 Ɓëe' dëekké daga, won ɗi
tih : “Yee keloh mi ɗoo na
ra neɓaay so' ! Teeɓ so' ɗee
légéyë' fú rë ; woc raa fu
yeris légéyë.” 3 Daga won
nufi tih : “Bee nay mii líkúu
légéy bee ra, may hene ɗíh
? Mi lahay doole línëe te
mi sopohte saraatoh. 4 Mi
otte yee nay mii page ra, hen
ɗaaha mi líkú légéyí së' rëe,
lah ɓëewí mín sëe yef faam
wa.” 5 Tígí daaha, ɗi dëekké
ɓëewë lahru kélfíi kabut ra
ɓéeɓ yínë-yínë. Ɗi won bee
ɗéɓ ɗë tih : “Fu lahiɗ kélfíi
së' yih ?” 6 Ɓëe' won ɗi tih :
“Mi lahiɗ ɗi bërgú dúuléen
tíméer (100).” Daga won ɗi
tih : “Kéedí kabut ku abeh
; yípée took fu bíní bërgú
sabay iip (50).” 7 Ɗi antee
dëek ow kay, won ɗi tih :
“Fu lahiɗ kélfíi së' yih ?”
Ɓëe' won ɗi tih : “Mi lahiɗ
ɗi saaku pep tíméer (100).”
Daga won ɗi tih : “Kéedí
kabut ku abeh ; bíníyé saaku
sabay peeye (80).” 8 Kélfëe
laasse ɗee laha' daga júɓëy
rë nuf. Kaah biti ɓëewë
fahuu ëldúnë rë luku ɓëewë
homu niiña ra lah nuf pagaa
yin hanndal ki wa. »

9 Yéesú ɓaatte won tih : «
Mantee ron won tee : sëemí
kooy a alal ma lahuu ron
feey fi bee ra, nda tíl níi ɗon
lahluy wa raa, Koope tah
ɗon faami níi kiri fi kirih.
10 Ɓëyí júɓ di yin yutuuɗ,
ay júɓ di yin gaan ɓal ;
ɓëyí júɓëy di yin yutuuɗ,
ii júɓ di yin gaan. 11 Kon
hena biti ɗon júɓúy di na
kúrúu ron alal ma feey fi bee
raa, ɗon habuu biti ɗon ay
déŋéenú alal ma lukki lah
solo ra a ? 12 Te hena biti
ɗon júɓúy di yii leŋke alal
ow kay raa, ɗon yaakaaru
biti ɗon ay liil alal ma waɗ
ɗon lahuun faraah ra a ?
13 Lahay súrgíi mín légéyíɗ
kélfë ana : ɗi ay kaa' ow yínë
waa na, pokoh ɓëyí yínëe në
; ɗi ay ñee won ow yínë
waa na, kaa' síkírëhí ɓëyí
yínëe. Ti ɗaaha nen, ɗon
míníh boolla' foŋko Koope a
foŋko hélíis. »

Kootaa a Nguur ki Koope (Saame Maccëe 11.12-13 ; 5.31-32 ; Marka 10.11-12)

14 Fariseŋŋa tíkú héliis kep
affi wa ra, keluu wa unnee
ke Yéesú yaa ra, wa ɓéeɓ
na këekkëlíyú rí. 15 Yéesú
won wa tih : « Ɗon fahuu
biti ɓëewí kayya haba' ron
ɓëewí júɓúté, ndaa Koope
yúh yee keeññon. Yee na
habuu ɓëewë biti daa lukki
lah solo ra, ɗi yii ɓosse níi
ɓos Koope na. 16 Balaa Saŋ
Batis, Koope húmú ñeya'
Kootaa a téeré yí yonente ya
yëeddée. Aya' Saŋ níinén
Uni Neɓi Nguur ki Koope
daa na waariyu te ɓëyí
faha' naa haal ɓéeɓ fay naa
cagoh. 17 Biti sun a feey
muuy daa lukki yooɓ biti koy
una lukki yin di Kootaa ra
múuy. 18 Yaali yes ɓeleɓi,
kooɗ ɓeleɓ kay, njaaliyohte.
Te ɓëyí kooɗ ɓelii yesute,
njaaliyohte ɓal.

Anili yíkíi alal ma a Lasaar

19 « Húmú laha' ɓëyí
caakke alal, ɗi ɓeka' búuɓɓí
wunte te kofeelte, faraah
ɗi ñama' neɓ. 20 Bín fë,
húmú lahte ñëkídí hínú
Lasaar, faana ɓéeɓ líiffé
puul, fënɗúté helute ílí
faam ɓëe'. 21 Nufa tasse
wooññjiidi ñami ɓëe', ndaa
ri liileh na. Ɓaatte biti ɓuh
ya na ayu ɗeewe puulla
faana.
22 « Hompe níi ñëkídë
húlté, malaaka ya kúrúté
rí hëbís Abraham. Yíkíi
alal ma húlté ɓal, hacute,
23 saañce safara, na mok
dín fë. Ɓéyrë' rí afi ra,
ɗi séenté Abraham, Lasaar
tookke hëbísí. 24 Ɗi won
Abraham tígí daaha tih :
“Caac Abraham yérém së', fu
wol Lasaar soop kuni muluɓ
kom so', mi hilsiɗ gol-gol so',
ndée mi mokke filiɓ kíi kí
yee níi mok.” 25 Ndaa Abra-
ham won ɗi tih : “Koy so',
nérsée biti fu liilte neɓu na
húmú pesa' fu ra, te Lasaar
húmú pesa' coono. Ɗi liilte
nebi leegi, fu hompe coono.
26 Ɓaatte biti nuŋ gaan ee
hanndal ki yen, tahte ow
mínéh koloh fun na ac ɗon
na, te ow mínéh koloh ɗon
na ac fun na.” 27 Yíkíi
alal ma won Abraham tih :
“Kon mi na ɗaŋ ɗo Caac,
fu wol Lasaar faam fun ;
28 mi lahte na ñéyíɗ iip, lah
raa ɗi líkín wë, toñeh wa
ay soo ɗeefre coono fi beh.”
29 Abraham won ɗi tih : “Wa
lahute kootii Mëyíis a téeré
yí yonente ya waa na níi
wocce, wa ñeyun iña wonu
na ra.” 30 Yíkíi alal ma won
ɗi tih : “Ëe-ëe' caac Abra-
ham, yaa doyay ; ndaa ow
koloh ɓúudé pay waa na raa,
tígí daaha wa ay lof pesaɗ.”
31 Abraham won ɗi tih :
“Wa kaa' keloh woni Mëyíis
a yonente ya raa, wuti ow
koloh ɓúudé ɗeefiɗ wa raa,
wa ii rii síkírëh.” »

17

Líkíní Yéesú taalibe yi (Saame Maccëe 18.6-7, 21-22 ; Marka 9.42)

1 Yéesú won taalibe yi tih :
« Faraah ay lah iñi ay ɓeke
ow bakaaɗ. Ndaa mas ɓëe'
nay waa komee ra ! 2 Ɗi
poku la' gaan lúum betu kísí,

daa nay géné ɗii na, balaa
ri ɓek wuti yaha ow yínë
di tuŋki yee bakaaɗ, wa fi
taalibe yi so' ! 3 Kon cëgí
affon !
« Koy-yaafu tooñ ɗo,
tëekɗé rí fu won ɗii na.
Ɗi réeccíyëh rí níi ri won
ɗo baaha raa, lah baale
ri. 4 Wuti ɗi tooña' ro
waal paana bisa raa sah, te
faraah ɗi ac wonu biti ɗi
réeccíyëhté rëe, lah baale ri.
»

Yee mín ngém rë

5 Apootarra wonu Yéesú-
Yíkëe tih : « Ɓaate ngémí
fun ! » 6 Ɗi won wa tih : «
Ɗon lah ngém wuti yaha
yutuuɗ koon sah, ɗon nah
tal kilki bee saañ yípée kísí,
ɗi ay ñee wonon. »

Yee waɗ súrgë në rë

7 Yéesú wonil tih : « Ow di
ɗon na lah súrgíi línë' línëe
mbée níirë' níirëe koon, ɗi
ot ɗi ac meey fa raa, ɗi ay
rii yíppí dëek ñam a ? 8 Ëe-
ëe' ! Ɗi ay rii wone ti kay
: "Lofee búuɓ, fu pagiɗ so'
ñam, fu tíkíɗ së' loona mi
ñam. Mi woc ɗaa, fu anti
mín ñam." 9 Kon ɗi lahay
yii nay rii gérmée súrgíi ;
súrgëe paŋ yee waɗ ɗii na
ra ! 10 Ti ɗaaha nen, ɗon paŋ
iña nahu ron ra ɓéeɓ rëe,
lah hëbíi biti ɗon i súrgë kut,
ɗon pagu yee waɗ ɗon na ra.
»

Guuñiɗɗi sabboo ya pay Yéesú rë

11 Yéesú hom waali
Yerusalem, ñeete hanndal
ki Samari a Galile. 12 Tílë'
rí níi leɓohte gin ra, guuñiɗ
sabboo téebílúuté rí, cagute
hanndal, 13 anutee ɗaañnjoh
na wonu ri tih : « Ɓahaa
yérém fun, hém neɓa' ro ! »
14 Ola' wa Yéesú rë, ɗi won
wa tih : « Pëyí seeyoh ya
na, wa olsoh ron. » Wa homu
saaña, wa wahute.
15 Ow yínë waa na ola' ri
biti wahte ra, ñeyaatte kotti
na nimil, ɓéyíɗté uni sun
na kañ Koope. 16 Laha' ri
Yéesú në rë, ɗi yeɗɗohte
kotta, yíppé púkí feey na sím
rí. Ɗi fi baa ɓëy Samari.
17 Yéesú won tígí daaha tih
: « Ɓëewí sabboo ya ɓéeɓ
daa wahu neh a ? A ɓëewí
payniilla dih ? 18 Ow níɓëy
nimil kañi Koope sah henay
ɓëyée yëwúɗ neh bee ra. »
19 Yéesú antee rii won tih : «
Kolee fu saañ ! Ngémú tahte
fu wahte. »

Ɗee nay ayee Nguur ki Koope ra

(Saame Maccëe 24.23-28, 37-41)

20 Lahte bis, i fariseŋ mee-
lute Yéesú wahtaa nay aye
Nguur ki Koope ra. Ɗi won
wa tih : « Ayi Nguur ki
Koope yii nay olu a íl neh.
21 Ow mínéh won bitih : "Ëlí,
ɗi abeh !" mbée "Ɗi abin !"
Yúhí biti ɗi ee leeloon ee. »
22 Ɗi antee won taalibe yi
tih : « Ay lah jamanu, ɗon
ay faha' hom a so' mi Koy-
ɓëe', wuti hena bis yínë kut,
te ɗon ii rii lah. 23 Ɗon
ay wonu biti Koy-ɓëe' abeh,
mbée ri abin ; ndaa ngënë
tíkí në nuffon, ngënë pëyí
në. 24 Di na hélyë' Koo
hawaan feey fa ɓéeɓ, ayi so'
mi Koy-ɓëe' ay made ɗaaha
nen. 25 Ndaa balaa baaha,

ɓëy jamanii bee ii soo faha'
tík íl te mi waɗtee mok níi
mok.

26 « Jamanii nimili so'
mi Koy-ɓëe' ay madee a
yee húmú lah jamanii Nowe
ra nen. 27 Jamanii Nowe,
ɓëewë húmú feey fa na
ñamu na hanu, yee na
koorantuu, níi yiin haal
Nowe gaala ra. Mbënë më
aya' tígí daaha kúɗté wë
ɓéeɓ.

28 « Ɗi ay madee a ja-
manii Lot* nen ɓal : ɓëewë
homute na ñamu na hanu,
yee na lomu, yee na yaayu,
yee na sohu, yee na taɓahu ;
29 ndaa yiin koloh Lot Sodom
ra, Koo toɓ kíi a la' yi na
kaɗ, níi muuyilte wa ɓéeɓ.
30 Jamanii nimili so' mi Koy-
ɓëe' ay made ɗaaha nen ;
daa mi won ɗon ɗi.

31 « Yiin fa, ɓëyí ɗúh
këem, ɓanan haal kali yin
faam ; ɓëyí liilti saañ meey,
ɓanan nimil faam. 32 Nérsíi
yee húmú kat ɓeleɓ Lot ɗa.✡
33 Ɓëyí núp húl ay ñak ñíiní
; ndaa ɓëyí tah ñagi ñíiní
ay lah pesa na ɗúméh rë.
34 Mee ron won ɗa ee bitih
: elgi baaha, ow ana ay bok
tigal ka yínë : ow yínë waa
na ay kúrú, ɓëyí yínëe helu.
35 Ɓeleɓ ana ɓal ay hom hoɗ
: ow yínë waa na ay kúrú,
ɓëyí yínëe helu. [36 Yaal ana
ay hom meey : ow yínë waa
na ay kúrú, ɓëyí yínëe helu.]
»

37 Taalibe ya meelute
Yéesú wonu tih : « Yíkëe,
yii baa ay lahee tígí dih ? »
Ɗi won wa tih : « Tígí eta'
médë, suulla tee'uu na. »

18

Anili ɓelaa yaali húl rë a aattiyoha

1 Filoon fe, Yéesú na teeɓ
taalibe yi biti ow waɗti
ɗaga Koope ɗago faraah
ɓanti jëbël. Ɗi ñeya'te wa
anili beh na léeh wë won
tih : 2 « Lahte aattiyohi
húmú gina kíilë ; ɗi nee-
hay Koope te ɗi yeray ow
cér. 3 Lahte ɓelii húmú gina
ɓal yaala húlté, hom paya'
payoo faraah ɗeefre aattiy-
oha, wone ri tih : “Aattiya'
funi kaa'ohi so'.” 4 Hente yii
maañce, aattiyoha kaa'a'te
síkírëhí ɓelaa. Hompe níi
lahte bis, ɗi won nufi tih :
“Kaah biti mi neehay Koo te
mi yeray ow cér ; 5 ndaa
may paŋ yee waɗ ɓelii bee
na ñogol so' faraah bee ra.
Henay baa ɗi ay dékée ac,
te ɗi ay soo míllë' mokil níi
mi tallee húl.” » 6 Ɗi fi Yíkëe
antee ɓaat won tih : « Kélíi
yee won aattiyohi ɓosi baa
ra ! 7 Ɗon habuuy tígí daaha
biti ɗi fi Koope ii yeɗ ɓëewë
ri tanis wa ra kaah, wa fa
na fogu ɗii na na' a elek ra
a ? Ɗi ay waa yeris daa wa
sehe a ? 8 Mee ron won ra ee
bitih : ɗi ay waa yíppí yeɗ
kaah. Ndaa so' mi Koy-ɓëe'

* **17:28** 17.28 Lot :Ɗi koy ñéedí Abraham. Na húmú muuyil Koope gini Sodom ɓani ɓëy faami na heguu ra, ɓelaa daa húmú heeltoh yíssëhté deey miraa. Saame Dalaana 13.1 níi 14.16 ; 19.1-38. ✡ **17:32** 17.32 Saame Dalaana 19.26

mi ac raa, mbaa may ɗeef
ngém feey fa ? »

Anili fariseŋa a yeekohi túmë

[9] Yéesú antee ñeya' anili
beh na léeh ɓëewë habuu
affi wa biti júɓúté íllí Koope
te wonuy yin ɓëewí kayya
ra, won tih : [10] « Húmú
lahte ɓëewí ana yi haalu ɗaŋ
Faam fi gaani Koope : ɓëyí
yínëe fariseŋ, yínëe yeekoh
túm. [11] Fariseŋa hom a
afi na ɗaŋ Koope won tih
: “Koope, mi na sím rë
di yee maday mi a ɓëewí
kayya ra : yee na lohu, yee
na njaaliyuu a ɓëewí ɓossi
kayya. Mi na sím rë di yee
maday mi a yeekohi túmí
bee ra. [12] Bis níi nimil ki
bis, mi na oor na waal ana,
te yii lah mi ɓéeɓ, woruun
sabboo raa, mi yeɗ ɗo wodi
yínëe.” [13] Ɗi fi yeekohi
túmë hompe filoon, kaañay
sah ɓéyíɗ afi, yampe na laɓ
araali won tih : “Koope
yérém së', so' mi bakaarohi
beh.” » [14] Yéesú ɓaatte won
tih : « Mee ron won ɗa ee
bitih : nimila' yeekohi túmë
faam ra, Koope haba'te ɗi fi
baa ɓëyí júɓpé, ndaa habaay
ri fariseŋa. Yúhí biti ɓëyí
ɓéyíɗ afi ɓéeɓ ay cépírú,
te ɓëyí cépíɗ afi ɓéeɓ ay
ɓéyrú. »

Yéesú a tuŋka

(Saame Maccëe 19.13-15 ; Marka 10.13-16)

[15] Filoon fi baaha, lahte
ɓëewí homu komi Yéesú i
kúkëy, fahuu biti ɗi tík ya' yi
sun fi wa, barkel wa. Oluu
taalibe ya yii baa ra, wa
na wonu affi wa. [16] Ndaa
Yéesú dëekrëhté tuŋka, won
tih : « Yéɗɗí tuŋka ac
soo na, ngënë këddíi wë !
Yúhí biti Nguur ki Koope
saamɗu mani wa. [17] Mee
ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí
habaay Koope buur ti ɗee
haba' kúkëy Koope ra nen, ii
hëelíɗ Nguur ki. »

Ɓëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope

(Saame Maccëe 19.16-30 ; Marka 10.17-31)

[18] Ow di kélfë yí yëwúɗɗë
meelte Yéesú won tih : «
Yëeddëhí baahi beh, mi
waɗti paga yi níi mi lah pesa
na ɗúméh rë ? » [19] Yéesú
won ɗi tih : « Fu dëekë'
së' baah a ? Yi daa baah
? Henay Koope, lahay ɓëyí
baahte. [20] Yen nimil yee
meela' fu koon ra ; fu yúh
iña túuyë' Koope ra maan
? *“Ngënë mësíi njaaliyoh ; ngënë mësíi bëem ow ; ngënë mësíi loh ; ngënë mësíi feliɗ ow ; lah tëeppítíi baappon a yaayyon.”*✡ » [21] Ɓëe' won ɗi
tih : « Ɓahaa, yii waɗ so'
iñyaa ɓéeɓ mi ñee na kúkëy
kí së' níi a ɗeh. » [22] Kela'
Yéesú unni yaa ra, ɗi won
ɓëe' tih : « Fu talla' yin yínë
: paye fu yaay iña laha' fu
ra ɓéeɓ, fu wora' cadum fa
ñëkíɗɗë. Hen ɗaaha raa, fay
lah alal sun-Koo. Fu woc raa,
fu ac fu ñee tal so'. » [23] Kela'
ɓëe' unni yah, bi caak ri alal
níi caak, yaa misikke ri keeñi
níi misik.

✡ **18:20** 18.20 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.12-16

24 Ola' Yéesú biti yaa
misikke ɓëe' rë, ɗi won tih
: « Haal Nguur ki Koope
kofeelte yíkëe yí alalla na
! 25 Géléem haal gúl kúuc
daa lukki yooɓ biti yíkëe
alal haal Nguur ki Koope.
» 26 Ɓëewë në húmú síkírúu
rí rë wonu tih : « Kon daa
míntí múc ? » 27 Yéesú won
tih : « Yii wooñ ow wooñeh
Koope. »

28 Peer won tígí daaha tih
: « Ɓahaa ole ! Fun
helute iña húmú lahuu fun
ra ɓéeɓ, fun ñeyute talu. »
29 Yéesú won wa tih : «
Mee ron won kaaf ka ra ee
: ɓëyí af Nguur ki Koope
tah ri hel faami, ɓeleɓi, koy-
yaayyi, boffi, yaafi mbée
koyyi, 30 ɗi ay lah yi luk yaa
caak fap di jamanee woteh
beh, te fayu ɗi ay lah pesa
na ɗúméh rë. »

Waali éeyë fë wona' Yéesú biti ɗi ay húl, ɗi koloh ɓúudé rë

(Saame Maccëe 20.17-19 ; Marka 10.32-34)

31 Filoon fi baaha, Yéesú
hécëhté yutuuɗ a taalibe
yi sabboo a ana ya, won
wa tih : « Síkírii ! Yen
ee suu Yerusalem ra ee, te
iña bíníyú yonente ya sun
fi so' mi Koy-ɓëe' rë ɓéeɓ
ay lah. 32 May tíkú ya' yi
ɓëewë yëwúɗ neh ra, te wa
fi yaa ay soo ñaawal, solsa'
so', tuulsa' so', 33 laɓisa'
so' laraw, an soo hap húl.
Te waali éeyë fë filoon fi
húlí së', may koloh ɓúudé.
» 34 Ndaa taalibe ya húmú
yíih yee faha' ri waa won ra
; wona kúnté affi wa.

Payi búumndë

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Marka 10.46-52)

35 Na leɓoh Yéesú Yéríkëe
rë, ɗeef lahte búumndí
húmú took ɓúk waala
na saraatoh. 36 Kela' ri
dúukëlí ɓëewë në gétú
rë, ɗi meela'te yee lah ra.
37 Ɓëewë wonute ri biti
Yéesú fi ɓëy Nasaret daa na
ñee daaha. 38 Ɗi foŋke tígí
daaha won tih : « Yéesú,
sédí Dawit, yérém së' ! »
39 Ɓëewë këllúu rë na wonu
afa, fahuu biti ɗí héddëh,
ndaa ri lukki foŋ na, na won
tih : « Sédí Dawit, yérém
së' ! » 40 Tígí daaha, Yéesú
caŋke, kallirohte ri. Aya'
ri ra, Yéesú meelte ri won
tih : 41 « Fu faha' biti mi
pagira ro yih ? » Ɗi won
tih : « Yíkëe, page níi íllí
së' wërsëh, mi mín ot ! »
42 Yéesú won ɗi tih : «
Yeele, ngémú tahte fu wahte.
» 43 Íllë yíppée wërsëh, ɗi na
ot. Ɗi ñeete tal Yéesú na kañ
Koope. Oluu ɓëewë yee lah
ra, wa ɓéeɓ na kañu Koope.

19

Haali Yéesú faam Sase

1 Yéesú haalte Yéríkëe na
húus gina. 2 Daaha, húmú
lahte ɓëyí hínú Sase ; daa
ri kélfíi yeekoh yi túmë,
ɗi húmú yíkëe alal. 3 Ɗi
húmú faha' oli Yéesú, ndaa
bi lúh rí, ɗi mínéh ríi ot af
caagi ɓëewë. 4 Ɗi yíppée
múkë, këllëhté, lappe tal ki-
lik, faha'i oli Yéesú fë ay
ñeye daaha ra. 5 Laha'
Yéesú tígí daaha ra, ɗi
ɓéyíɗté afi won Sase tih : «

Yípée cép Sase ; mi waɗti
hanlire ro woteh. » 6 Sase
yíppée cép, kúɗté rí faami,
hampe ri haneel a sos-keeñ.
7 Ɓëewë maasuu ra ɓéeɓ,
yaa neɓaay wa, tahte wa na
wonu tih : « Ɓëyée ay
hanlire bakaaroh a ? » 8 Sase
kolohte, won Yéesú tih : «
Síkírée noo Yíkëe, may on
ñëkíɗɗë hatni yíníi alal mi
so' ɓéeɓ, te ɓëyí mi liiltee rii
nofa' mi ɓeɓpe hélsí ɓéeɓ,
may rii nimiliɗ teemi wa
iniil. » 9 Yéesú won ɗi tih :
« Ɓëy faam fi bee múcúté
woteh. Íi, ɓëyí bee ɓal non
séttí Abraham. 10 Yúhí biti
so' mi Koy-ɓëe', mi ac saami
ɓëe' múuy ɗë, mi sëmlë' rí.
»

Anili kélfëe déŋéen súrgë yí hélíis rë

(Saame Maccëe 25.14-30)

11 Ɓëewë homute na
síkírúu rí. Bi leɓuu wa
Yerusalem, te ɓëewë habuu
biti Nguur ki Koope leŋ cép,
ɗi ñeya'te wa anili beh na
léeh wë 12 won tih : « Húmú
lahte ɓëyí non tal kélfë, ɗi
hom koloh saañi gini wulte
nda ri lah dín fë falu buuri
gin wa raa, ɗi nimil. 13 Balaa
ri saañ, ɗi dëekrëhté ow
sabboo di súrgë yí, yeɗte ow
di waa na ɓéeɓ hanjar úrís
yínë, antee waa won tih :
“Ɓéyí hélsí yeh, ɗon légéyë'
wë níi bín nimilaa mi ra.”
14 « Ɓëyí bah, ɓëy gin
wa húmú fahuuy ri, daa
tah saya' ri ra, wa yejute i
ow filooni nda ɓëewí yaa
lah raa, won biti wa fahuuy
ɓëyí baa buur. 15 Kaa'eeh
ɓëe' falute buur, nimilte gin
wa. Aya' ri ra, ɗi dëekrëhté
súrgë yë ɗi húmú déŋéen
wë úrísë rë, yúhí iña tíkëh
sun ra. 16 Ɓëe' ɗéɓpí ac
ɗa won tih : “Ɓahaa, mi
lahte hanjar úrís sabboo sun
fi bee déŋéen fú së' rë.”
17 Buura won ɗi tih : “Eera
! Fu súrgíi wunte ! Hém
daa fu ñee woni so', fu
paŋke yii yutuudi baa raa,
mi yeɗte ro fu kúɗ gin sab-
boo.” 18 Súrgíi ana fa acce,
won tih : “Ɓahaa, mi lahte
hanjar úrís iip sun fi bee
déŋéen fú së' rë.” 19 Buura
won ɗi fi baaha tih : “Ɗo
ɓal, mi yeɗte ro fu kúɗ gin
iip.” 20 Súrgë kay acce won
tih : “Ɓahaa, úrsë déŋéen
fú së' rë abeh ; mi húmú jok
ri líil, mi ɗappe ri. 21 Súhë
súh fú keeñ ra daa tah mi
kaañay ro. Fu ɓeya' yii fu
yefay ri, te fu leca' yii fu
sohay ri.” 22 Buura won ɗi
tih : “Fu súrgíi ɓosse ! May
roo aattiyee unna won fu ra.
Fu won neh mi ɓëyí súhté
keeñ, mi ɓeya' yii mi yefay
ri, te mi leca' yii mi sohay
ri a ? 23 Kon haala' yi níi fu
wëtɗëey hélsí së' ? Tin bee
nimila' mi bee ra mi laheh
na yii tíkëh sun a ?”

24 « Ɗi antee won súrgë yë
húmú daaha ra tih : “Nëefí
bee ɗii na, ɗon yeɗ ɗi ɓëe'
laha' sabboo ra.” 25 Wa
wonu ri tih : “Ɓahaa, ɓëyí
baa liiltee lah úrís sabboo níi
wocce !” 26 Ɗi won wa tih
: “Mee ron won ɗa ee bitih
: ɓëyí ham yee yeru ri ra a
ya' ana ay ɓaatu. Ɓëyí pagay
yii baaha nék, yii yutuuda
laha' ri ra sah ay naafu. 27 Di

yii leŋke kaa'oh yee ke so'
fahuuy biti mi hen buuri wa
ra, këlí wë deh, ɗon hap wa
húl fíi së'.” »

Haali Yéesú Yerusalem
(Saame Maccëe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Saŋ 12.12-19)

28 Wona' Yéesú níi wocce
ra, ɗi këllëhté ɓëewë,
wa ñéerúuté, ɗi na saañ
Yerusalem. 29 Tílë' rí níi
leɓohte Betfase a Betani,
hëbís daŋi Ëlíiffë rë, ɗi wolte
ow ana di taalibe yi 30 won
wa tih : « Pëyí gina fíi bín.
Ɗon haale na raa, ɗon ay
naa ɗeef cúmbúr mbaam
poku, bi ow yëegírëy rí. Lah
pëkísí rí, ɗon kom so' ri deh.
31 Ow meel ɗon yee tah ɗon
na pëkísú rí rëe, lah wëní rí
biti Yíkëe daa sohla' ri. »
32 Taalibe ya koluu daaha
suute. Lahuu wa ra, wa
ɗeefu iña ti ɗee wona' wa
Yéesú rë nen. 33 Wa homu
pëkísí cúmbúrë, yíkëe yë
wonu wa tih : « Yi tah
ɗon na pëkísú cúmbúrë ? »
34 Wa wonu tih : « Yíkëe daa
sohla' ri. »
35 Wa anutee kom Yéesú
cúmbúrë, larute sabidoorri
wa sun, habruute Yéesú
yaagohte. 36 Ɗi na saañ,
ɓëewë ɓeyute sabidoorri wa
larute waala.
37 Leɓa' ri Yerusalem, na
cép daŋi Ëlíiffë rë, keeñññi
mboolo mi taalibe ya ɓéeɓ
sosse níi sos, wa ɓéyrúté
unni wa sun na njooɓu
Koope di kimtaanna olu wa
ra ɓéeɓ 38 na wonu tih : «
*Koo-Yíkëe barkela buura ɗi
wol ri ra ! Jaamma laha sun,
Koo laha ndam di sunaa-sun
! »*✡ 39 Lahte fariseŋŋi húmú
ɓëewë në, na wonu Yéesú
tih : « Ɓahaa, wone taalibe
yu héddëh ! » 40 Yéesú won
wa tih : « Mee ron won ɗa
biti wa héddëh rëe, la' ya ay
waa tah ! »

Yee nay kate Yerusalem ra

41 Ɓaata' Yéesú leɓoh
Yerusalem níi rí otte ri ra, ɗi
na looy af yee nay kate gina
a ɓëewë filiɓ ra, 42 na won
tih : « Ɗon fi ɓëy Yerusalem,
ɗon yúh yee nay ron one
jaamma bisee woteh bee ra
koon ! Ndaa mas, ɗon míníh
ríi ot. 43 Ay lah jamanii
yéŋké biti kaa'oh yon ay ron
geel, hac jul míirë, yégítëh
rí, an ɗon yejoh haa'. 44 Wa
ay hap ɓëewë ɓéeɓ húl,
ɗakaya' gina níi la' ii tíkëh
sun la'. Yaa ɓéeɓ biti ɗon
yúhsúuy wahtaa ac Koope
sëmlë'ën rë. »

Yëeddë'í Yéesú filiɓ Faam fi gaani Koope
(Saame Maccëe 21.12-17 ; Marka 11.15-19 ; Saŋ 2.13-22)

45 Laha' Yéesú gina níi ɗi
haalte baylii Faam fi gaani
Koope ra, ɗi yampe na lík
yaayoh ya homu na ra, 46 na
won wa tih : « Koo wonay
Téerëe bitih : *“Faam so' ac
faam ɗagaa”*✡ a ? Ndaa ɗon
yíssúté rí *“faam lohoh”*✡ ! »
47 Yéesú homa' Faam
fi gaana faraah yëeddée.
Kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh
yí kootii Mëyíis a ɓaha ya
gina na saamu hawi húl,
48 ndaa wa húmú yíih ɗee

✡ **19:38** 19.38 Saame Kañaa ya 118.26 ✡ **19:46** 19.46 Saame Isayii 56.7
✡ **19:46** 19.46 Saame Yérémí 7.11

nay wa rii pagee ra, af biti
ɓëy gina ɓéeɓ húmú síkírúu
rí nuffi wa.

20

Tígë ɗúhë' sañ-sañi Yéesú rë

(Saame Maccëe 21.23-27 ; Marka 11.27-33)

1 Lahte bis, ɗeef Yéesú na
yëeddë' filiɓ Faam fi gaani
Koope, na waare Uni Neba,
kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh
yí kootii Mëyíis a ɓaha ya
ɗeefute ri daaha, 2 wonu ri
tih : « Won fun sañ-saña
na paga' fu iña na paŋ fu ra.
Daa nah ro paŋi wa ? » 3 Ɗi
won wa tih : « So' ɓal may
ron meel yin yínë. Wëní
së' : 4 bëtsë në húmú bëtís
Saŋ ɓëewë rë, Koope daa
húmú nah ri mbée ɓëewë ?
» 5 Tígí daaha, wa na wonan-
tuu hanndal ki wa tih : «
Yen won biti Koope daa nah
ri raa, ɗi ay yen meel yee tah
níi yen gémúy iña won Saŋ
ɗa. 6 Te yen won biti ɓëewë
daa nahu ri raa, ɓëewë ay
yen tap la' níi yen húl, ndée
wa ɓéeɓ gémúté biti Saŋ
yonente. » 7 Wa wonu Yéesú
tígí daaha tih : « Fun yíih
ɓëe' nah ri bëtís rë. » 8 Ɗi
nampee waa won tih : « Kon
so' ɓal, mii ron won ɓëe' yeɗ
so' sañ-saña na paga' mi wa
ra. »

Anili línëh yí reseñña sohooru ra

(Saame Maccëe 21.33-46 ; Marka 12.1-12)

9 Filoon fi baaha, Yéesú
ñeya'te ɓëewë anil na léeh
wë won tih : « Laha'
ɓëyí húmú yíp meey re-
señ, yera'te ri ndalu, an-
tee saañ ɓaaɓi ɗi ay naa
maañ. 10 Nona' reseña
ra, ɗi wolte súrgë línëh yë
në, nda wa yeɗ ɗi wodi.
Ndaa laha' ri ra, línëh yë
habute ri, laɓute ri laɓɓi
misikke, anutee rii yeris ɗi
nimila'te ya' holoŋ. 11 Yíkíi
meeya wolaatte súrgë kay.
Laha' ri ra, wa laɓute ri
laɓɓi misikke, solute ri solli
misikke, anutee rii yeris
nimila'te ya' holoŋ. 12 Ɗi
wolaatte súrgë kay. Laha'
ɗi fi baa ra ɓal, wa gaañute
ri gaaññi misikke anutee rii
ɗúhíɗ meeya.

13 « Yíkíi meeya won tígí
daaha tih : “May page yih
? Mi ot na ! May wole koy
kee ke so' faha' mi níi faha'
ra ; mín hen wa yeɗ ɗi cér.”
14 Ndaa séenúu línëh yë koy
ka, wa wonu hanndal ki wa
tih : “Lamoha abee kan ! Ëyí
yen hap ɗi húl, meeya hen
bi yen.” 15 Laha' ri ra, wa
yípútée ríi ham, ɗúhrúté rí
meeya, hawute ri húl. »

Tígí daaha, Yéesú won
ɓëewë tih : « Yíkíi meeya ay
page línëh yí yaa yih ? 16 Ɗi
ay aye ayo, hap wa ɓéeɓ húl,
anti saam i línëh kay, yeɗ wa
meeya. » Keluu ɓëewë unni
yaa ra, wa wonu tih : « Yii
baa ɗamaayti lah ! »

17 Yéesú yeelte wa níi an-
tee won tih : « Bíníyúté
Téerëe bitih :

“La'a habuu taɓahoh ya
biti lahay njiriñ ra
daa míllë' ham lasa.”✡

✡ **20:17** 20.17 Saame Kañaa ya 118.22

« Unee ke Téerëe baa
faha' won yih ? » 18 Yéesú
ɓaatte won tih : « Ɓëyí
baɓoh la'i baa ɓéeɓ ay ko-
rsa', te la'a keen sun ow ay
rii ɗakaya'. »

Túmí buur
(Saame Maccëe 22.15-22 ; Marka 12.13-17)

19 Yúhúu yëeddëh yí kootii
Mëyíis a kélfë yí seeyoh ya
biti Yéesú yuliɗ anili baa
sun fi wa ra, wa na saamu
ɗee nay wa rii habee wahtii
baaha ra, ndaa wa kaañuy
ɓëewë. 20 Tígí daaha,
wa koluute olsohi Yéesú,
yejute i ow tala. Ɓëewë
në ɓënɓënɗúu, ayuute ti
ɓëewí júɓúté nen, na fahuu
fíirí Yéesú di won. Wa
húmú saamu yii ay mín
tah gëernëer keen sun fi
Yéesú. 21 Wa wonu ri tih :
« Ɓahaa, fun yúhúté biti
fu wona' kaah : fu yëeddë'
yee naha' Koope ra kah-kah.
Fu na yeeleeh ow jëmmíi.
22 Kon won fun nda kootii
yen ona'te biti Sesaar* yeru
túm mbée onaay. » 23 Ndaa
bi yúh Yéesú yee nuffi wa, ɗi
won wa tih : 24 « Téeɓí së'
hélíis hanjar noo. » Yeruu ri
hanjara, ɗi meelte wa won
tih : « Netli wa a tii wa daa
na ? » Wa wonu ri tih : «
Yi Sesaar. » 25 Yéesú won
wa tígí daaha tih : « Kon
yérí Sesaar yee laha' ri ra,
ɗon yeɗ Koope yee laha' ri
ra ! » 26 Wa míníh ríi ham
di iña won ɗi fíi ɓëewë rë.
Yee won ɗi ra kay éemíl wë
éemílë níi tahte wa lahluy
yii wonun wa.

Yii leŋke koloh ɓúudé
(Saame Maccëe 22.23-33 ; Marka 12.18-27)

27 Filoon fi baaha, i
saduseŋ, wa fa wonu biti
koloh ɓúudé lahay ra, ayute
Yéesú në, 28 wonu ri tih : «
Ɓahaa, Mëyíis húmú túuycé
yen bitih, ɓëyí húl hel ɓeleɓ
te ɗeef ɓani ɓelaa liiluyti
lah koy, ñéedë waɗtee lam
ɓelaa, saamiɗ ɓahii tal. 29 Te
kíilë, húmú lahte koy-yaay
paana : bee ɓaha waa na ra
kooɗte, ɓani ɓelaa liiluyti
lah koy, ɗi húlté. 30 Bee
ñee na ra kooɗte ɓelaa,
yee kat ɓahaa ra katte ri.
31 Ɓëyí éeyë fë ñeyilte kotta
húlté. Na hen ɗaaha níi
wa fi paana ya ɓéeɓ ñeyute
kooda, húlúté te ow lahay na
koy. 32 Filoon fe, ɗi fi ɓelaa
tahte ɓal húlté. 33 Kon leegi,
yiin nay kolee ɓëewë ɓúudé
rë, daa nay lahee ɓelaa waa
na te wa ɓéeɓ koorute ri ? »
34 Yéesú won wa tih : «
Ɓëewë feey fi bee na kooran-
tuu ; 35 ndaa ɓëewë yéŋké
biti Koope otte biti wa waru-
tee koloh ɓúudé, wa haal
pesa na ac ra, bín fë rëe, wa
ii kooranta'. 36 Wa ii míníl
húl, wa ay madee a malaaka
ya. Wa ay hene koyyi Koope,
bi nay ri waa këllé ɓúudé.
37 Biti ɓëewë húlú rë ay
këllú ɓúudé, Mëyíis teeɓa'te
na yii lante filiɓ Téerëe na
won ɗi Koo-Yíkëe filiɓ dúufë
na njaaroh ra biti daa ri

* **20:22** 20.22 Sesaar :Bín fë, ɓëyí húmú hen buur di Rom ɓéeɓ dëekúu ɗaaha.
✡ **20:37** 20.37 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.6

“Koope fi Abraham, Koope fi
Isaak, Koope fi Yakop” ra.
»✡ 38 Yéesú ɓaatte won tih
: « Kon Koope, ɗi Koope fi
ɓëewë húlú rë neh, ɗi Koope
fi ɓëewë na pesu ra ; ndée
di ɗii na, wa fi éeyë yí yaa
ɓéeɓ lísúu pes. »
39 I ow di yëeddëh yí
kootii Mëyíis ɓeyute una tígí
daaha wonu ri tih : «
Ɓahaa, wonu ñeete waal. »
40 Ow kaañlay rii meelil yin
kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?
(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-36 ; Marka 12.35-40)

41 Yéesú ɓaatte won
ɓëewë tih : « Ow mínë'
won biti Buura Koo fal ri
ra sédí Dawit ɗíh ? 42 Ɗi fi
Dawit won filiɓ téerëe laha'
yeekaa yi kañaa ya ra tih
: *“Koo-Yíkëe won Yíkíi së'*
tih : Tooke hëbís së', ya'i
ñamaa fi so' deh, 43 *níi bín*
nëy míi yíssée kaa'oh yu hen
tíkëe yí kottu ra.”✡ 44 Ɗi fi
Dawit dëekë' rí Yíkëe rëe,
kon Buura Koo fal ri ra mínë'
hen sédí ɗíh ? »
45 Bi na síkírúu rí ɓëewë
ɓéeɓ, Yéesú won taalibe yi
tih : 46 « Lah mëytíi
yëeddëh yí kootii Mëyíis, wa
fa tílëesúu a búuɓ gaan, te
wa fahuu biti wa woduun
a ya' ana këemmë rë. Wa
tookuu ñaanna këllëh di
ílíyyë na ɗaguu yëwúɗɗë
Koope ra, te daa wa na
ɗéɓúu ñam biti ndaje lah.
47 Daa wa lukuu maañ ɗaŋ
ndah teeɓa'i affi wa, te
añcaŋ, daa wa na ɓeyu alalli
ɓeleɓɓa yaalli wa húlú rë.
Daani wa nay lukee misik. »

21

Sarahi ɓelaa yaali húl rë
(Saame Marka 12.41-44)

1 Filoon fi baaha, Yéesú
ɓéyíɗté afi, otte i yíkëe alal
na ɓeku hélíis ifi saraha filiɓ
Faam fi gaani Koope. 2 Ɗi
otte ɓelii yaala húlté ɓal,
bi ñakke níi ñak, ɓekke na
hanjar yutuuɗ ana. 3 Ɗi won
tígí daaha tih : « Mee ron
won kaaf ka ra ee bitih :
saraha yera' ñëkídí bee la-
hay yaal bee ra, luk yi ɓëewí
kayya ɓéeɓ lah solo. 4 Ɓëewí
kayya ɓéeɓ yeruu yee lukus
alal mi wa ra, ndaa di filiɓ
ñagi, ɓelaa yera' iña laha' ri
ra ɓéeɓ, yee waɗ ɗii pesaa
koon ra. »

Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fíi rë
(Saame Maccëe 24.1-21 ; Marka 13.1-19)

5 Lahte ɓëewí na húmú
wonu ɗee ɗama' Faam fi
gaani Koope ra a la' yi
wunna taɓahuu ri ra, a iñi
wunlaa ya hom na, yee
jébëlú ɓëewë Koope ra.
Yéesú won wa tígí daaha
tih : 6 « Bis ay lah, iña
olu ɗon yee ra ɓéeɓ ay
bëp níi la' ii tíkëh sun la'
kay. » 7 Ɓëewë meelute ri
wonu tih : « Ɓahaa, yii
baaha ay lahe kirih ? Yi
nay teeɓee biti yii baa ee
saañ lahe ra ? » 8 Yéesú won
wa tih : « Mëytíi ! Ow
ɓanay ron nofa'. Ow caak
ay aya' tii so' won biti daa

✡ **20:43** 20.43 Saame Kañaa ya 110.1

wa Kiristaa, mbée wahtaa
lahte. Ndaa ngënë síkíríi
wë. 9 Ɗon keloh ban haa'
gin a gin a ban tíkëntë' af
raa, ngënë tíití : iñyaa waɗti
laha laho paay, ndaa ɗeefa
túkkíi ëldúnë laheh doom.
» 10 Ɗi ɓaatte won tih : «
Gin ay yejoh gin haa', nguur
haa' a nguur ; 11 feey fa ay
hégíyëh hégíyëh yí misikke,
yaaɓ a jérrí na kara' ay haal
i ílíy feey fa ; kimtaanni
tíitɗë'té ɓal ay olu sun-Koo.
12 Ndaa balaa yaaha ɓéeɓ
rëe, af so' ay tah ɗon habu
ɗon moklu. Ɗon ay kúrú,
ɗon tëekɗú këem filiɓ ílíyyë
na ɗaguu yëwúɗɗë Koope
ra, wa aattiya' ron, ɗon ɓeku
kasu. Ɗon ay kúrú fíi i buur
a fíi i gëernëer. 13 Iñyaa
ay tah ɗon seede yee yúhú
ɗon soo na ra. 14 Kon yúhí
biti ɗon lahuy yii sídúun
ɗon di yee nay ron layee ra,
15 ndée bín fë rëe, daa mi
nay ron teeɓe yee nay ron
wone ra, a nufa nay ron rii
wonee ra, níi ow yínë sah
di kaa'oh yon ii naa mín
yin te wa ii ron mín lof.
16 Baappon sah a yaayyon,
koy-yaayyon, mboko yon a
kooyyon ay ron yaay ; i ow
ɗon na ay hawu húl. 17 Af so'
ay tah ɓëewë ɓéeɓ kaa' ɗon.
18 Ndaa karal fen yínë sah
ii kanoh affon. 19 Lah hëbí
híin, ɗon ay múcée ɗaaha.
20 Tíl níi ɗon ot i soldaar gíiw
Yerusalem raa, lah yúhí biti
poyi gina leɓohte.

21 « Tígí daaha, ɓëewë
nay home Yúdée rë heguun
daŋŋin, ɓëewë nay home
Yerusalem ra wuloh, te
ɓëewë nay home luufin ra
ɓanti haal gina. 22 Waalli
yaaha, Koope ay keen sun fi
ɓëewë, ti ɗee bíníyúu iña
filiɓ Téerëe rë ɓéeɓ nen.
23 Mas ɓeleɓɓa nay poke loo
bín fë rë a yee nay ɓëpíré
rë ! Ndée ɓëy gina ɓéeɓ ay
mok níi mok, ndah Koope ay
teeɓa' neeɓi. 24 Wa ay hawu
húl a jépíl, wa habu ñaam
hasluu filiɓ ginni kayya
ɓéeɓ, te ɓëewë yëwúɗ neh
ra ay togisa' Yerusalem níi
wahtii wa lah. »

Nimili Koy-ɓëe'
(Saame Maccëe 24.29-35 ; Marka 13.24-31)

25 Yéesú ɓaatilte won tih
: « Ay lah iñi ay tíinndúu
na'a, céyín fë a hulla na.
Húní mboowaanna kísí fë ay
tah affi ɓëewë feey fa ɓéeɓ
kúnëh pak ; 26 doole ya sun
ɓéeɓ ay bëlkísëh. Ay lah
ɓëewí tíit níi maanndee húl
ndah níbí yee nay lahe feey
fa ra. 27 Tígí daaha, ɓëewë
ay ot so' mi Koy-ɓëe' mi aye
filiɓ nér, mi ñéerë' a doole
a ndam gaan. 28 Ɗon ot
iñyaaha dale lah rek, lah
këlíi ɗon seh, ɗon yúh biti
leŋ ron múc. »

29 Filoon fi baaha, Yéesú
ñeyaatte wa léeh won tih
: « Ëlsíi tal kilik : 30 ɗon
ot ɗi capuse rek, ɗon yúh
biti lee ri lah koy. 31 Ti
ɗaaha nen, ɗon ot iñyaaha
lahe raa, lah yúhí biti Nguur
ki Koope leɓohte. 32 Mee
ron won kaaf ka ra ee biti
ɓëy jamanii bee ii múk te

iñyaaha ɓéeɓ laheh*. 33 Sun
a feey ay múk, ndaa unni so'
ii mëssí múk. »
34 Yéesú ɓaatte won tih :
« Cëgí affon ! Keeññon
ɓanay dérkís ñammi neɓɓa,
hani misiga a iñi feey fi beh,
toñeh bisi baa ay ron beet-
tiye. 35 Di na haba' mbëp
yak nen, yii baa ay beet-
tiyee ɓëewë feey fa ɓéeɓ
ɗaaha. 36 Cëgí affon, ɗon
ɗage Koope faraah, nda ɗon
mín lah doolii múcúun ɗon
iña nay lahe yaa ra ɓéeɓ, te
ɗon mín caŋ fíi so' mi Koy-
ɓëe'. »
37 Yéesú enda' yëeddë'
filiɓ Faam fi gaani Koope ;
ndaa fíníin lah raa, ɗi saya'
sun fi daŋi Ëlíiffë ɗi nee' na.
38 Te Koo yíil ɓaaɓ cúɓ rëe,
ɓëewë ɓéeɓ ayuu Faam fi
gaani Koope síkírée rí.

22

Caŋi Yudaas yaayi Yéesú
(Saame Maccëe 26.1-5, 14-
16 ; Marka 14.1-2, 10-11)
1 Feedi mbúurú njeñe ya
na wonuu Paak ra ee saañ
lahe ra. 2 Kélfë yí seeyoh ya
a yëeddëh yí kootii Mëyíis
na saamu nufa nay waa
hawee Yéesú húl rë, ndaa
wa kaañuy ɓëy gina.
3 Tígí daaha, Seytaane
haalte Yudaas fa na wonuu
Iskariyot te non taalibe yi
sabboo a ana ya ra. 4 Ɗaaha,
Yudaas yíppée pay kélfë yí
seeyoh ya na a kélfë yí
wohoh yi Faam fi gaani
Koope, wa peenute ɗee nay
ri waa yaayee Yéesú rë.
5 Keeññi wa sosse níi sos, wa
gapute ri hélíis. 6 Yudaas
tahte yee wonu wa ra, na
anti saam wahtaa nay rii
ɗamaalee Yéesú níi ri yaay
wa ri, te ow yégéh rë.

Míllëení Yéesú reer a taal-
ibe yi
(Saame Maccëe 26.17-30 ;
Marka 14.12-26 ; Saŋ 13.21-
30 ; 1 Korente 11.23-25)
7 Filiɓ feedi mbúurú njeñe
ya, bisa na hawuu har fi
Paaga ra lahte. 8 Yéesú wolte
Peer a Saŋ won wa tih : «
Tílí ɗon waaye reeri Paaga.
» 9 Wa wonu ri tih : « Fu
faha' biti fun waayuun ɗi
tígí dih ? » 10 Ɗi won wa tih
: « Síkíríi ! Ɗon haale gina
raa, ɗon ay tee'a' a ow yaal
kúɗ pen muluɓ. Lah ñéyí
tala níi faam fa nay rii haale
ra. 11 Ɗon lah na raa, wëní
yíkíi faam fa tih : "Yëeddëhë
daa nah fun meel ro lasa nay
ñamee ɓani taalibe yi reeri
Paaga ra." 12 Hen ɗaaha raa,
ɗi ay ron teeɓ lasi gaani paa'
sun, bi yugusute níi wocce :
yii nay yen sohlee ɓéeɓ ín
në. Ɗon ay waayee reeri
Paaga daaha. » 13 Peer a Saŋ
suute, wa ɗeefute iña ɓéeɓ
ti ɗee húmú wona' wa Yéesú
rë nen. Ɗaaha, wa waayute
reeri Paaga.
14 Laha' wahtaa ra, Yéesú
a apootarri goorute na
reeru. 15 Ɗi won wa tih :
« A ɗee faha' mi biti yen
bok reeri Paagi bee ra, balaa
wahtaa nay mii mokluu ra
lah ! 16 Mee ron won ɗa
ee bitih : mii ñamil reeri

* **21:32** 21.32 Yerusalem poo kíil sabay iniil (40) filoon fe.

Paaga níi iti fi teeɓuu Nguur
ki Koope. » 17 Ɗi ɓeɓpe
kaas béeñ tígí daaha, símpé
Koope won tih : « Ɓéyí béeñí
yeh, ɗon wora' wa hanndal
kon ; 18 te mee ron won ra
ee : dala'te woteh, mii hanil
béeñ níi bín nay ayee Nguur
ki Koope ra. » 19 Filoon fi
baaha, ɗi ɓeɓpe mbúurú,
símpé Koope, lecsa'te ri,
yeɗte taalibe yi won wa tih
: « Mbúuríi bee faan so',
af ron tah mi yera' ri. Lah
pëgí yii beh, nérsëhí së'. »
20 Reeruu wa níi wocce ra,
ɗi yeɗte wa kaasi béeñë ɓal,
won tih : « Kaasi béeñí bee
daa yii hasa pokalsa' Koope
a ɓëewë ñeya'te ri ñif mi
so' ra. Wa ay keen ndah
ɗon. 21 Yúhí biti ɓëe' nay
soo yaaye ra, funi daa boku
loon ee. 22 Kaah biti so' mi
Koy-ɓëe' mi waɗtee húl ti di
faha' ri Koope ra nen ; ndaa
mas ɓëe' nay soo yaaye ra !
» 23 Tígí daaha, taalibe ya na
meelantuu ɓëe' nay page yii
baa filiɓ fi wa ra.

Ɓëe' lukki gaan ra

24 Filoon fi baaha, taal-
ibe ya yefuute taasanta'i
misikke hanndal ki wa,
fahuu yúh ɓëe' waɗti
habuun biti daa ri lukki gaan
waa na ra. 25 Yéesú won
wa tih : « Buurri ginna daa
na nootu ɓëewí kayya, kélfë
yë saame tii sun fi ɓëewë.
26 Ndaa ɗon waruy hena'
ɗaaha. Ɓëe' lukki gaan ɗon
na ra kay, waɗti habaa afi
ɓëe' lukki yin ɗa ; ɓëe' në
túuyë' rë waɗti habaa afi
súrgíi ɓëewë ɓéeɓ. 27 Daa
lukki gaan hanndal ki ɓëe'
took na ñam ra a súrgëe
tíkíɗ ɗí loona ra ? Ɗi bee
na ñam ra neh a ? Añcaŋ,
mi man súrgë ɗon na nen !
28 Ɗon fi yeh, ɗon mësúy sëe
hel na moklu so' ɓëewë rë.
29 Di yera' so' Baaso' Nguur
ka, mi yera' ron ri ɗaaha ɓal
: 30 yen ay bok ñam a han
Nguur ki so', te ɗon ay took
ñaani Nguur ka, ɗon ílíf talli
sabboo a ana yi Israyel. »

Woni Yéesú biti Peer ay taasa' yúhí

(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Saŋ 13.36-38)

31 Filoon fi baaha, Yéesú
won Peer tih : « Simoŋ,
síkírëh së' ! Seytaane ɗaŋke
nda ri mín rën hégíy ti di
na níikë' ɓeleɓ nen. 32 Ndaa
mi ɗagiɗte ro nda fu ɓan
soo súugëh. Te fu nimil soo
na raa, lah one koy-yaayyu
ya'. » 33 Peer won ɗi tih : «
Yíkëe, tígë nay fuu ɓekuu
kasu ra, may naa ɓeku ; fu
hawun húl, may naa hawu.
» 34 Yéesú won ɗi tih : « Mee
roo won ɗa ee Peer : fiisiin
ki paan, fay taasa' biti fu yúh
së' níi hen waal éeyë. »

Woni Yéesú taalibe yi biti wa koloh affi wa

35 Yéesú antee waa won
ɓéeɓ tih : « Wola' mi ron,
ɗon suute, ɗon kúrúy hélíis,
ɗon kúrúy nafa a ñafaɗ ra,
ɗon ñakute yin a ? » Wa
wonu ri tih : « Fun ñakuy
yin. » 36 Ɗi won wa tígí
daaha tih : « Iña lofisohte
! Dala'te woteh, ɓëyí lah
hélíis kúrë, ɓëyí lah nafa

kúrë ; te ɓëyí lahay ganaay
waɗtee yaay sabidoori lom
yínë. 37 Yúhí biti Téerëe won
sun fi so' tih : *“Ɗi kíɗëelúuté*
ɓëewí ɓossa na.”✡ Mee ron
won ɗa ee biti yii baa waɗti
laha laho, te ri lahte níi
wocce. » 38 Taalibe ya wonu
tih : « Yíkëe, jépíl ana ayee
ee ! » Yéesú won wa tih : «
Wona ɗúmpé ! »

Ɗaŋi Yéesú sun fi daŋi Ëlíiffë

(Saame Maccëe 26.36-46 ; Marka 14.32-42)

39 Yéesú antee koloh
saañce daŋi Ëlíiffë ti merees
nen, taalibe yi ñeyute tali.
40 Lahuu wa dín fë rë, ɗi
won wa tih : « Ɗëgí Koope
toñeh ɗon ay keene fíirí
Seytaane ! » 41 Ɗi helte
wa daaha hécëhté yutuuɗ,
yekke na ɗaŋ Koope 42 won
tih : « Baap, hém neɓa'
ro, éccíré gulii coono fi bee
wuloh so' ! Ndaa di mín
ɗíi man ɓéeɓ, yee nay lahe
ra ɓanan hen yee faha' mi
ra, ndaa bee faha' fu ra.
» 43 [Tígí daaha, malaaka
di malaaka yi Koope céppé
hílíbí. 44 Keeña ɗúmpé ces,
ɗi na ɓaatti ɗaŋ. Ɗi opa'
opoo níi opa'a man ñif nen,
na síit feey.] 45 Woca' ri
ɗaŋa ra, ɗi kolohte, nimilte
taalibe yi na. Ɗi ɗeef wa
súfúñú súfúñë níi wa na
nee'u, 46 ɗi won wa tih : «
Ɗon nee'u yih ? Këlíi ɗon
ɗaŋ toñeh ɗon ay keene fíirí
Seytaane ! »

Hami Yéesú

(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Saŋ 18.3-11)

47 Yéesú hom wona,
lahte dúukëlí ɓëewí ayute,
ñéerúuté a Yudaas fa non
taalibe yi sabboo a ana ya
ra. Yudaas leɓohte Yéesú,
na faha' fëení. 48 Yéesú won
ɗi tih : « Yudaas, fu yahti
ac yaayi so' mi Koy-ɓëe' rëe,
fay soo fëené fëenë ë ? »
49 Ɓëewë ñéerúu a Yéesú rë,
oluu wa yee na saañ lahe ra,
wonu ri tih : « Yíkëe, fun
ɓeɓ jépíllí fun, fun yejoh wa
haa' a ? » 50 Tígí daaha, ow
yínë waa na paaŋke súrgíi
seeyohi gaana jépíl, lecce
nufi ñamaa fa. 51 Yéesú won
wa tih : « Yéɗɗí ! Topaa
baaha ! » Ɗi leɓpe nuf ɓëe',
nufa wahte. 52 Ɗi na anti
won a kélfë yí seeyoh ya,
kélfë yí wohoh yi Faam fi
gaani Koope, a ɓaha ya gina
ayu hami ra tih : « Ɗon ayuu
yi ɗeeha a jépíl a i duuɗ
hami so' man mi banndi nen
? 53 Mi húmú homa' ɗon na
faraah filiɓ Faam fi gaani
Koope, te ɗon kaañuy soo
ham. Ndaa wahtoon daa lah,
elga onuu Seytaane doole
sun fi so' ra. »

Taasa'i Peer yúhí Yéesú

(Saame Maccëe 26.57-58, 69-75 ; Marka 14.53-54, 66-72 ; Saŋ 18.12-18, 25-27)

54 Wa habute Yéesú,
kúrúté rí faam seeyohi
gaana. Peer húmú filoonaa
filoon, ñeete talli wa.
55 Lahte ɓëewí këɗɗúté
kíi filiɓ faam fa, tookute
na yoonnduu. Peer acce,

✡ **22:37** 22.37 Saame Isayii 53.12

tookke waa na. 56 Lahte
ɓelii légéyë' faam fa otte
Peer niiñi kíi kë, yíiɗté rí
níi won tih : « Ɓëyí bee ɓal
non ɓëewí. » 57 Ndaa Peer
taasa'te won tih : « Mi yéeh
ɓëe' na wona' fu ra yaa ow
! » 58 Tíkëh yutuuɗ, ow kay
otte ri, won tih : « Ɗo ɓal
fu non ɓëewí. » Peer won ɗi
tih : « Mi noneh na dé' ! »
59 Hente kiis, ow kay ayilte,
digiɗte uni won tih : « Lahte
íl ɓal ! Ɓëyí bee non ɓëewí ;
ndah ɗi ɓëy Galile. » 60 Ndaa
Peer won ɗi tih : « Mi yéeh
yee na won fu ra ɗo ! » Ɗi
hom wona, na mín ríi lúsíɗ
ɗë paan fiisohte. 61 Yíkëe
yíssëhté Peer na, yeelte ri.
Tígí daaha, Peer nérsëhté
yee húmú won ɗi Yíkëe rë
biti fiisiin ki paan, ɗi ay
taasa' biti ɗi yúh rí níi hen
waal éeyë. 62 Ɗi antee ɗúh
ëssín na looy looyi misikke.

Dalaani mogi Yéesú

(Saame Maccëe 26.67-68 ; Marka 14.65)

63-64 Ɓëewë në húmú
wohu Yéesú rë pokute íllë,
na laɓisuu ri, na ñaawlu ri,
meelute ri wonu tih : « Fu
yonente saa ɓal ? Wone ɓëe'
laɓ ɗo ra ! » 65 Wa wonute ri
i won ɓos kay caak.

Tëekrí Yéesú këemí yëwúɗɗë

(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Saŋ 18.19-24)

66 Yíilë' Koo ra, ɓaha yi
yëwúɗɗë, kélfë yí seeƴoh ya
a yëeddëh yí kootii Mëyíis
tee'uute, tëekrúté Yéesú
këem, 67 meelute ri wonu
tih : « Won fun nda daa fu
Buura Koo fal ri ra raa. » Ɗi
won wa tih : « Mi won ɗon
biti daa mi, ɗon ii soo gém,
68 te mi meel ɗon, ɗon ii soo
tiil. 69 Ndaa, kola'te woteh,
so' mi Koy-ɓëe', may took
hëbís Koope fa mín ɓéeɓ
rë, mi hom ya'i ñamaa fi.
» 70 Wa ɓéeɓ wonu tih : «
Kon fu Koy Koope a ? » Ɗi
won wa tih : « Ɗon wonute
ri, daa mi ! » 71 Wa wonu tígí
daaha tih : « Yen ay pagilee
seede yih ? Ɗi ɗúhíɗté rí
ɓúkí níi wocce ! »

23

Kúrí Yéesú fíi Pilaat

(Saame Maccëe 27.1-2, 11-14 ; Marka 15.1-5 ; Saŋ 18.28-38)

1 Ɓëewë ɓéeɓ koluute,
kúrúté Yéesú Pilaat
gëernëerë në, 2 na yabu ri
iñƴee wonu tih : « Ɗi homa'
daaha ɓeke ɓëy gina nuf,
kaddee wa yera' túm, te ri
tík afi Buura Koo fal ri ra. »
3 Pilaat meelte Yéesú won
ɗi tih : « Daa fu buuri
yëwúɗɗë ë ? » Yéesú won
ɗi tih : « Fu wonte ri, daa
mi ! » 4 Pilaat won kélfë yí
seeƴoh ya a ɓëewí kayya
húmú në rë ɓéeɓ tih : «
Mi olay yii mín tah ow keen
sun fi ɓëyí beh. » 5 Ndaa
ɓëewë ɓaatutee ɓéyíɗ unni
wa sun na wonu tih : «
Ɗi ñeya' yëeddë' yí, yahe
nuffi ɓëewë. Ɗi dala' Galile,
ñeete Yúdée ɓéeɓ níi rí
lahte dee woteh. »
6 Kela' Pilaat unni yaa ra,
ɗi meela'te won tih : « Ɗi
ɓëy Galile woo ? » 7 Ɓëewë
wonu ri tih : « Ɗi dék në kay
! » Pilaat yúhté biti Erot daa

ílíf Galile fi baaha, te ɗi fi Erot húmú Yerusalem waalli yaaha, ɗi yeeltee yeñ ɓëewë kúɗ Yéesú ɗii na.

8 Ola' Erot Yéesú rë, keeña sosse níi sos, ndah ri húmú kelohte ban fi, te ri maañcee faha' oli. Ɗi faha'te rii ot page kimtaan. 9 Ɗi meelte ri yin caak, ndaa Yéesú tahay ɓúkí ɗii na. 10 Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis digirute unni wa na yabu Yéesú yin caak. 11 Erot a soldaarri ɓal na ñaawlu Yéesú, ɓekute ri búubí wunte na këekkëlíyú rí. Filoon fi baaha, Erot yejaatte ri Pilaat na. 12 Erot a Pilaat na húmú tëfrëntíih kíi, ndaa dala'te yiin fin fa wa henute kooy.

Tígí Yéesú húl

(Saame Maccëe 27.15-26 ; Marka 15.6-15 ; Saŋ 18.39 níi 19.16)

13 Pilaat dëekrëhté kélfë yí seeyoh ya, ɓaha ya a ɓëy gina, 14 won wa tih : « Ɗon wonu ti ɓëe' komu ron so' bee ra yaha' nuffi ɓëy gina yahoo. Mi meela' ri fíiyën, ndaa mi olay yin di iña yabu ron ɗi ra. 15 Erot ɓal ɗaaha, daa tah ɗi yeñ ri soo na. Ɓëyí bee pagay yii cal ɗi hawu húl. 16 Cëe mi laɓiroh ri laraw, mi yeris ri. » [17 *] 18 Ndaa wa ɓéeɓ na ɗaañnjuu wonu tih : « Hawe ri húl, fu ɗúhríɗ fun Barabaas. » 19 Ɗi fi Barabaas húmú non ɓëewë na haa'uu njíittí gina ra, te ri húmú happe ow húl ɓal, daa tah ri téyú kasu.

20 Bi faha' Pilaat yeɗɗi Yéesú, ɗi ɓeyaatte una, woni biti Yéesú pagay yin ɓos. 21 Ndaa ɓëewë ɓaatutee ɗaañnjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ɓal ! Daaye ri kurwah ! » 22 Pilaat ɓeyaatte una waali éeyë fë won wa tih : « A ri paŋ yii ɓosi bih ? Mi ollay ri yii cal hawaa húl. Cëe mi laɓiroh ri laraw, mi yeris ri. » 23 Ndaa wa na ɓaatuu ɗaañnjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ɓal ! Daaye ri kurwah ! » Ɗaañnjohi misiga kúrëelëhté Pilaat 24 níi ri tahte pagri wa yee fahuu wa ra. 25 Tígí daaha, Pilaat ɗúhíɗté Barabaas fa fahuu wa biti daa yeɗɗun ra, ɗi fa yahi nuffi ɓëewë a hap ow húl daa húmú tah ri téyú rë, yeɗɗa'te wa Yéesú.

Kúrí Yéesú tígë nay rii hawuu húl rë

(Saame Maccëe 27.32 ; Marka 15.21)

26 Na kúrú soldaarra Yéesú tígë nay rii hawuu húl rë, wa tee'uute a ɓëyí dék Siren, hínú Simoŋ, ɗeef ɗi kola' meey. Wa habute ri, enute ri kurwaha, ñéyrúté rí filoon Yéesú. 27 Ow caak ñeyute filoon Yéesú. Ɓeleɓ caak húmú filiɓ fi wa, na fogu ri na hawuu. 28 Yéesú yíssëhté waa na, won wa tih : « Ɗon fi ɓeleɓɓi ɓëy Yerusalem, ngënë lëeyí

---

* **23:17** 23.17 Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Lahaa feedi Paak ɓéeɓ, Pilaat waɗtee ɗúhríɗ ɓëy gina ow yínë kasu, yeris ri.

së', lëeyí affon a koyyon !
29 Jamanu ay lah, ɓëewë
won tih : “Lahute sos-keeñ,
ɓeleɓɓa míníh pok loo ra,
yee mësúy lah koy, yee
mësúy kúu rë !” 30 Tígí
daaha, ɓëewë ay nah daŋŋa
keen sun fi wa, won dúŋŋë
súuy wë.✡ 31 Kilik hilsiɗ
daa míntí henu ɗee raa, mas
kilik súhíɗ ! »
32 Soldaarra kúrëelúuté
banndi ana ɓal, yi ay hawu
húl a Yéesú.

Daayi Yéesú kurwah
(Saame Maccëe 27.33-44 ; Marka 15.22-32)

33 Lahuu wa tígë në
wonuu Këeŋ-af ra, wa
daayute Yéesú kurwah. Wa
daayaaluute banndi yi ana
ya ɓal : ɓëyí yínëe paa'te
Yéesú ya' ñamaa, yínëe
paa'te ri ya' sugu. 34 Yéesú
won tígí daaha tih : «
Baap, baale wa, ndée wa
yíih yee na pagu wa bee ra.
» Soldaarra púlúfúté búuɓɓí
Yéesú, woruute wa hanndal
ki wa. 35 Ɓëewë cagute na
olsuu. Kélfë yí yëwúɗɗë na
ñaawlu Yéesú wonu tih : «
Ɗi sëmlëey i ow kay woo
? Ɗi sëmlëe afi ɓal hena
biti daa ri Buura Koo fal
ri ra kaah ! » 36 Soldaarra
na ñaawlu ri ɓal. Wa
ɓeyute bineegar, leɓuute ri
na fahuu hënndí, 37 wonu ri
tih : « Hena biti daa fu buuri
yëwúɗɗë rëe, sëmlée afu !
» 38 Wa bíníyúté unni yee
yeedda' ki afa sun : « Ɓëyí
bee daa buuri yëwúɗɗë. »
39 Banndii yínëe hom sun
fi kurwahi, na sol Yéesú won
ɗi tih : « Fu won neh daa
fu Buura Koo fal ri ra a ?
Sëmlée afu, fu sëmlë' fun
na ɓal ! » 40 Ndaa banndii
yínëe na won afa tih : «
Ɗo fu kaañce Koope dé'
! Ɗoni ɓëyí bee daa boku
daan ee. 41 Bi yen waɗte :
yen yínlú iña pagu yen ɗa
kat ! Ndaa ɗi fi bee pagay
yin ɓos. » 42 Ɗi antee won
tih : « Yéesú, lah hele nuf
soo na biti fu took Nguur ku.
» 43 Yéesú won ɗi tih : «
Mee roo won kaaf ka ra ee :
woteh fee Koo beh, fay home
soo na Aljana. »

Húlí Yéesú
(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Saŋ 19.28-30)

44-45 Laha' na' leelu af ra,
gina ɓéeɓ ñúussé túɗ níi
mitte wahtu éeyë. Rídíi
ɓídí Faam fi gaani Koope
ɗap tígí selaa níi sela ra,
ɗaɗte dala'te sun níi feey,
ɓísëlsë'té ana. 46 Yéesú
ɗaasse foŋ tígí daaha won
tih : « Baap, mi tíkké
coonaa fi so' ya'u. » Wona'
ri unni yaa níi wocce ra, ɗi
yeɗɗohte lússé. 47 Ola' kélfíi
soldaara yee lah ra, ɗi kañce
Koope won tih : « Ɓëyí bee
ɓëyí júɓpé kaah ! » 48 Oluu
ɓëewë maasuu ra yee lah
ra, wa tíkúté ya' yi wa affi
wa na looyu na nimilu faam.
49 Kooyyi Yéesú ɓéeɓ cagu
hanndal na olsuu yee lah
ra. Ɓeleɓɓa húmú ñéerúu a
Yéesú dala'te Galile ra húmú
filiɓ fi wa.

✡ **23:30** 23.30 Saame Oose 10.8

Haji Yéesú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Saŋ 19.38-42)

50-51 Lahte ɓëyí dék Arimate di Yúdée, hínú Suseef, ɗi non ɓaha yi ɓëy këemí gaani yëwúɗɗë. Ɗi ɓëyí baahte te júɓpé, te ri na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope. Húlë tíkú ɓaha ya Yéesú rë, ɗi ñéerëey në.
52 Ɗi payte Pilaat na meelte ri ɓúudé fí Yéesú. 53 Tahra'
ri Pilaat ra, ɗi nuuliɗte ɓúudé fë kurwaha, líiwté rí perkal, kúɗté rí ɗappe ri kolom ki yotu loo la', bi yéŋké biti ɓúudé hëcɗúy
në. 54 Wahtu ya tas balaa bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë
lah caaklilay. 55 Ɓeleɓɓa na húmú ñéerúu a Yéesú dala'te Galile ra, ñeyute tal Suseef, wa olsuute nuŋa, olute ɗee fënɗúu ɓúudé fí
Yéesú rë. 56 Wa nimilute faam, waayute i yin heeñlaa a laakkoloñ, yugusii ɓúudé fë. Laha' bisi hílsëe rë, wa hílsúuté ti di túuyúu rí nen.

24

Kolohi Yéesú ɓúudé

(Saame Maccëe 28.1-10 ; Marka 16.1-8 ; Saŋ 20.1-10)

1 Díméeesë, ɓeleɓɓa koluute miir-miirin, kúrëelúuté iñi heeñlaa ya húmú waayu wa ra, suute tígë hacuu Yéesú rë.
2 Lahuu wa ra, wa olute biti la'a húmú kúnúu ɓúk luuya ra píníŋúté hatin.
3 Wa haalute, wa ɗeefuy na ɓúudé fí Yéesú-Yíkëe,
4 affi wa kúnëhté. Ow ana yi ɓekuu búuɓɓí na tak feeñiyuute wa tígí daaha.
5 Ɓeleɓɓa tíitúté, líhúté púkkí wë feey. Ɓëewë wonu wa tígí daaha tih : « Ɓëyí ee pes ɗa saamuu ɗí filiɓ ɓëewë húlú rë ? 6 Yéesú íníh
në, ɗi këllúté ɓúudé. Nérsíi yee húmú won ɗi ron homa' ri Galile ra biti 7 ɗi fi Koyɓëe' waɗtee yaayu bakaaroh ya, ɗi daayu kurwah, waali éeyë fë filoon fi húlí ɗi koloh ɓúudé. » 8 Tígí daaha, wa nérsúuté unna húmú won Yéesú rë.

9 Ɓeleɓɓa koluute luuya daaha suute, ɓíllúté iñyaaha ɓéeɓ apootarri sabboo a yínë yë a ɓëewí kayya na húmú ñéerúu a Yéesú rë ɓéeɓ. 10 Ɓeleɓɓi
yaa húmú Mari fi ɓëy Makdalaa, Saan, Mari yaafi Saak a i ɓeleɓ kay. Ɓíllúu wë apootarra ra, 11 wa habuu biti ɓeleɓɓa yíih iña na wonu wa ra, tahte wa gémúy
wë. 12 Filiɓ fi baaha, Peer nampee múkë luuyin. Laha' ri yérëntëhté rë, ɗi ɗeef na boyya kut. Ɗi nimilte faam éempé níi éem di yee lah ra.

Feeñiyohi Yéesú taalibe ana di waali Emayus

(Saame Marka 16.12-13)

13 Yiin fi baaha, lahte taalibe ana yi na suu gina na wonuu Emayus ra, bi hécëhté a Yerusalem yii mitte tíl wahtu ana, 14 na
gonlu sun fi iña lah ra ɓéeɓ.
15 Wa homu gonla unni wa na ɓéyrëh sun, Yéesú daɓpe wa waala ñéerë'té a wa.
16 Wa olute ri, ndaa lahte

yii úmpé wë níi wa yúhsúuy
rí. 17 Ɗi won wa tih : «
Ɗon gonlu yi waala ? » Wa
yípútée caŋ, kanammi wa
súfúñcé níi súfúñ. 18 Ow
di waa na hínú Kelewofaas
won ɗi tih : « Ɗoni afu kut
di Yerusalem daa yíih yee
lah waalli yee ra maan ?
» 19 Yéesú won wa tih : «
Baaha yi daaha ? » Wa tahute
wonu tih : « Fu kelaay yee
kat Yéesú fí ɓëy Nasaret
ra a ? Ɗi húmú yonentii
lahte sañ-sañ di pagaɗ a
wonaɗ fíi Koope a fíi ɓëewë
ɓéeɓ. 20 Kélfë yí seeyoh
yi yen a njíittí yen kúrúté
rí faam buur, ɗi aattiyuute
húl, daayute kurwah. 21 Fun
lahute yaakaar biti koon
daa ri nay sëmlée Israyel
; ndaa see' ! Di filiɓ fi
baaha, iñyaaha lahte hente
waal éeyë woteh te ow olay
yin. 22 Añcaŋ, i ɓeleɓ di
fun na éemílúté fun. Wa
payu luuyin miir-miira oroh,
23 wa oluy ɓúudé fí Yéesú,
wa ayute ɓíllúté fun biti
i malaaka feeñiyuute wa,
wonute wa biti ɗi ee pes ɗa.
24 Filoon fe, i ow di fun na
payute, olute biti iña wonu
ɓeleɓɓa ra ɓéeɓ lahte. Ɗi
fi Yéesú nék, wa oluy ri ! »
25 Yéesú won taalibe yi ana
ya tígí daaha tih : « Lúh-
nuffi yeh ! Ɗon gémúy iña
wonu yonente ya ra gémë
doom a ? 26 Buura Koo
fal ri ra waɗtee ñee coono
fi bah, anti haal ndami. »
27 Ɗi na an waa poysiiɗ iña
bíníyú sun fi ra ɓéeɓ, dala'te
kootii Mëyíis, ñeete téeré yë
bíníyú yonente ya ra ɓéeɓ.

28 Tílúu wë níi wa leɓuute
gina na suu wa ra, Yéesú
na ɓënɓënɗëh baret, 29 ndaa
wa caguute ri wonu tih : «
Fu saañ dih ? Tase fun na
deh ! Na'a yëellëhté te Koo
ee saañ elke ra. » Tígí daaha
ɗi ñéerë'té a wa, wa suute
faam. 30 Wa tooku reer,
Yéesú ɓeɓpe mbúurú símpé
Koope, lecsa'te ri yeɗte
wa. 31 Affi wa kúnsëhté
tígí daaha, wa yúhsúuté
rí. Ndaa ri hente mes, wa
olluy ri. 32 Wa na wonantuu
hanndal ki wa tih : « Yii baa
daa tah keeñña yen sos níi
sos na won ɗi a yen waala,
na poysiiɗ yen iña bíníyú
Téerëe rë ! »
33 Wa yípútée koloh, nim-
ilute Yerusalem. Lahuu wa
ra, wa ɗeefute apootarri sab-
boo a yínë yë a ɓëewë në
ñéerúu a wa ra tee'uute.
34 Wa wonu taalibe yi ana ya
tih : « Yíkëe këllúté ɓúudé
kaah ! Ɗi feeñiyohte Simoŋ.
» 35 Wa fi ana yi yaa ɓal
ɓíllúté wë yee lah waala ra
a ɗee yúhsúu wë rí na lecsa'
ri mbúurëe rë.

Feeñiyohi Yéesú taalibe ya

(Saame Maccëe 28.16-20 ; Marka 16.14-20 ; Saŋ 20.19-23 ; Tílëdí apootarra 1.6-11)

36 Taalibe yi ana ya homu
wona, Yéesú hente jalañ fíi
wë ɓéeɓ, won wa tih : «
Cëlíirí yaawe ! Hëmíi
jaamma ! » 37 Ndaa wa tíitú
tíitë níi affi wa kúnëhté ; wa
habuu biti koon yaa yébítëh.
38 Yéesú won wa tih : « Ɗon
tíitú yih ? Haala' yi níi ɗon
na lahu nuf ana ? 39 Ëlsíi

ya' yi so' a kotti so' : yaa
so' kay ! Léɓí faan so' ɗon
olsoh ! Yébítëh na lah bo'
faan ti so' nen a ? » 40 Wona'
ri wa iñyaa ra, ɗi teeɓpe wa
ya' yi a kotti. 41 Sosi keeña
a éemë homuu wa ra, tahte
wa míníh ríi gém doom. Tígí
daaha, ɗi meelte wa won tih
: « Ɗon lahute yii ñamun
dee a ? » 42 Wa yerute ri koy
jén hútú. 43 Ɗi ɓeɓpe jénë
ñampe ri fíi wë.

44 Ɗi antee waa won tih :
« Húmú homa' mi leeloon
ra, mi wonte ron unni yeh
: "Iña wonu sun fi so'
filiɓ kootii Mëyíis a téeré yí
yonente ya a Téeríi kañaa
ya ra ɓéeɓ waɗtee lah." »
45 Tígí daaha, Yéesú paŋke
níi affi wa kúnsëhté, wa
yúhúté yee won Téerëe rë.
46 Ɗi won wa tih : «
Bíníyúté biti so' mi Buura
Koo fal ri ra, mi waɗtee
mok níi mok, te waali éeyë
fë filoon fi húlí së', may
koloh ɓúudé. 47 Te dala'te
Yerusalem, heetta ëldúnë
ɓéeɓ warutee waariyu di tii
so', wa lof pesaɗ Koope baal
wa bakaaɗɗi wa. 48 Ɗon
daa seede yi so'. 49 Te
so' mi beh, may cépíɗ sun
fon Ruuh-Peseŋ fa húmú gap
ɗon Baaso' ra. Ɗon nék,
ngënë këlíi Yerusalem dee
níi doolaa nay kolee sun ra
cép ɗon na. »

50 Filoon fi baaha, Yéesú
kúɗté wë waal Betani,
ɓéyíɗté ya' yi na barkel wa.
51 Ɗi hom barkeli wa na
taka' a wa, Koo ɓéyíɗté rí
kúɗté rí hëbísí sun. 52 Wa
fi taalibe ya jaamiyuute
ri anutee nimil Yerusalem,
keeñña wa sosse níi sos.
53 Faraah wa homuu filiɓ
Faam fi gaani Koope wa símé
rí.

Uni Neba bíní Saŋ ra Kúnsëe

Di ɓaahi jaŋaa Saŋ fa non apootarri sabboo a ana yi Yéesú rë daa bíní téeríi Uni Nebi bee, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Ɗi fi Saŋ nék, bínítė iñi yéŋké biti Marka a Maccëe a Lúkkë bíníyúy wë, ndaa iña wonu wa ra caakke yi daa wa bok mante (1.19-28 ; Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-8).

Saŋ wonte biti Yéesú daa Un Koope, te Una a Koope daa mësúu hom. Uni baa daa ac dékké a ɓëewë, onte ɓëewë gémú ɗii na ra níi wa henute koyyi Koope (1.1-18). Ɗi wonte biti Yéesú daa ɓëe' Koope wol ri ëldúnë rë (6.29 ; 17.3).

Filiɓ téeríi beh, Yéesú wonte biti daa ri ñama na ona' pes ɗa (6.35), daa ri niiñi ëldúnë (8.12), daa ri waala, daa ri Kaaf ka, daa ri na ona' pesa (14.6), daa ri níirëhí kah-kah fa (10.11).

Saŋ wonte sun fi :

- yii leŋke iñi éemílë' yë paŋ Yéesú teeɓa'i biti daa ri Koy Koope ra (2.1-11 ; 4.46-54 ; 6.1-21),
- yii leŋke tee'a'i Yéesú a Nikodem (3.1-21),
- yii leŋke ɓelaa dék Samari ra (4.1-42),
- yii leŋke lëfëñídë Betsa-taa (5.1-18),
- yii leŋke ɓëe' límúu búumíɗ ɗë (9.1-7),
- yii leŋke wahtaa nay kolee Yéesú feey fi bee saañ ɗeefri Boffa ra (14.28 ; 16.5-11),
- yii leŋke biti ɓëyí fí faha' yúhí Boffa ñeya' Yéesú në, ay rii yúh rë (14.6 ; 16.26),
- a yii leŋke ɗaŋa ɗagiɗ ɗi taalibe yi, déŋéenté wë Boffi ra (17.1-26).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ow mínéh yúh Boffa te ri ñeyeeh Yéesú në, ɗi fa daa Koy ka ra. Ɓëyí fí ot Koy ka, otte Boffa.

Ɓëe' na wonuu Una ra

1 Dalaana ɗeef Una na ;
Una a Koope daa húmú, te ɗi
fi Una Koope. 2 Una a Koope
daa húmú dalaana. 3 Koope
ñeya' ɗii na, sakke iña ɓéeɓ
; lahay yii sakute te ñeyay
ɗii na. 4 Pesa hom ɗii na,
te pesi baa daa niiñi ɓëewë.
5 Niiña na ɗaɗ ñúusë, ñúusë
habay ri.

6 Koo húmú wolte ɓëyí
hínú Saŋ*. 7 Saŋ acce seedii
niiña, nda ɗi mín tah ɓëewë
ɓéeɓ gém. 8 Ɗi a faanaŋ fi,
ɗi niiña neh ; seedii niiña
daa tah ri koloh. 9 Niiñi bah,
daa niiñi kah-kah fa yéŋké
biti ac ëldúnë niiñli ɓëewë
ɓéeɓ rë.

10 Una húmú ëldúnë. Koo
ñeya' ɗii na sakke ëldúnë,
añcaŋ, ɓëy ëldúnë yíih
rí. 11 Ɗi ac mboko yi na,
ndaa mboko yi síkírúuy
rí. 12 Añcaŋ, kaa'eeh

* **1:6** 1.6 Saŋ fa na wonuu dee ra daa ri Saŋ Batis.

lahte ɓëewí síkírúuté rí, te gémúté rí. Te ɗi onte ɓëewí yaa ɓéeɓ níi wa henute koyyi Koope. 13 Wa henuuy koyyi Koope di pagaɗ yaal a ɓeleɓ. Ɗi yii ow daa faha' ri neh ɓal. Ëe-ëe' ! Koo daa paŋ níi wa henute koyyi.

14 Una hente ow, ɗi dékké filiɓ fi yen, ñéerë'té a kaah koceec a malli mínéh ɗúm, yen na olu. Yen olute ndama liil ri Koo Boffi na ra, ndama yeɗ Boffa Koy ka laha' ri yínë kut ɗa. 15 Saŋ fa seedeyiɗ ɗi ra, húmú ɓéyíɗté uni sun won tih : « Bee daa ɓëe' na húmú wona' mi ron ra bitih : lahte ɓëyí ee ac filoon so' ra, ɗi luk soo gaan fap, ndah balaa mi ac, ɗeef ɗi húmú në. » 16 Malla kúɗ ɗí mínéh ɗúm ɗë, ɗi onte yen na yi caakke níi caak. 17 Koope ñeya' Mëyíis në pokke Kootaa, ñéyíɗté mal a kaah Yéesú-Kiristaa na. 18 Ow ëllëy Koope. Koy ka yínë kut daa ëlíɗ ɗí, te ɗi fi baa Koope. Ɗi fa hom a Boffa ra daa teeɓa' ɗee man ɗi fi Boffa ra.

Woni Saŋ Batis biti ɗi Kiristaa neh

(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-18)

19-20 Saŋ seedeya' Yéesú ɗeh : kélfë yí yëwúɗɗë homu Yerusalem wolute seeyoh ya a ɓëy tali Léwí Saŋ na nda meel ɗi ɗi fi baa daa ri wa. Meeluu wa ri ra, ɗi ɗapay dara, seedete won tih : « So' mi Buura Koo fal ri ra neh ! » 21 Wa meelaatute ri wonu tih : « Kon fu wah ? Fu Éelí ë ? » Ɗi won wa tih : « Ëe-ëe', mi Éelí neh ! » Wa wonaatu ri tih : « Daa fu yonentaa a ? » Ɗi won wa tih : « Ɗi so' neh dé' ! » 22 Wa míllúu rí won tih : « Kon daa fu wah ? Won fun ɓëe' hen fu ra, nda fun lah yii léhínún ɓëewë wolu fun ɗa. » 23 Saŋ lofa'te wa a unna húmú won yonente Isayii ra, won wa tih : « Daa mi una húmú ɗofoh luufa na won bitih : *“Dëɗɗí Yíkëe waala níi júɓ.”*✡ »

24 I fariseŋ húmú filiɓ ɓëewë wolu Saŋ na ra. 25 Wa yabaatute na meelu ri wonu tih : « Fu won ti fu Buura Koo fal ri ra neh, fu Éelí neh te fu yonentaa waɗti ac ra neh. Kon yi tah fu na bëtís ɓëewë ? » 26 Saŋ won wa tih : « Mi hom bëtsë' ɓëewë a muluɓ ; ndaa lahte ɓëyí ee filiɓ fi ɓëewë deh, te ɗon yíih rí. 27 Ɗi ee ac filoon so' ra ndaa mi haayayti liil kotti†. »

28 Yii baa laha' énfí laahi Yurdeŋ di Betani‡, tígë në bëtsë' Saŋ ɓëewë rë.

Har fa yera' Koope sarah ra

29 Kéy fín fë, Saŋ ot Yéesú na ac ɗii na, ɗi yíppée won tih : « Ëlí ! Ɓëyí bee daa har fa nay yeree Koope sarah§, hosii bakaaɗɗi ɓëy ëldúnë rë ! 30 Daa ri ɓëe' na húmú wona' mi ron ra bitih : lahte

✡ **1:23** 1.23 Saame Isayii 40.3 † **1:27** 1.27 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú ɗeh : te mi yinte sah pëkísí níh yí ñafaɗɗi. ‡ **1:28** 1.28 Betani :Betani fi bee bokaay a bee dékú Lasaar a Martaa a Mari ra. § **1:29** 1.29 har :Di gerek, bíníyú ɗeh : koy har.

ɓëyí ee ac filoon so' ra, ɗi luk soo gaan fap, ndah balaa mi ac, ɗeef ɗi húmú në. 31 So' mi bee sah, mi húmú yéeh ɓëe' waɗ ɗii hen koon ɗa, ndaa yee kúɗ aya ac mi, ma na bëtsë' muluɓ ra, ɗi biti koyyi Israyel yúh rí. »

32 Saŋ wonaat tih : « Mi otte Ruuhi Koope kola'te sun céppé sun fi man bëdú nen, hompe ɗii na. 33 Mi húmú yéeh ɓëe' waɗ ɗii hen koon ɗa, ndaa Koope fa wol so' bëtís a muluɓ ra húmú won so' tih : "Fay ot Ruuha cép hom ow na ; ɓëyí baa nay bëtsée a Ruuh-Peseŋ." 34 Te so' mi Saŋ mi otte yii baaha, te mi seedete biti ɓëyí baa daa Koy Koope. »

Taalibe ya ɗéɓúu ñee tal Yéesú rë

35 Kéy fín fë, Saŋ ayaatte tígë húmú wë aa' fin ra, caŋke a ow ana di taalibe yi. 36 Ola' ri Yéesú na roommbiil, ɗi won tih : « Ëlí ! Ɓëyí bee daa har fa nay yeree Koope sarah ra ! » 37 Keluu taalibe yi ana ya unni yah, wa ñeyute tal Yéesú. 38 Heelta' Yéesú otte biti wa ñeyu tali ra, ɗi meelte wa won tih : « Ɗon saamu yih ? » Wa dëekúuté rí a tii ɓëyí në yëeddë' Unni Koope, wonu ri tih : « Rabbi, fu dék dih ? » 39 Ɗi won wa tih : « Ëyí ɗon ot. » Tígí daaha, bi ɗeef na'a konte, wani Yéesú ñéerúuté, wa yúhúté tígë dék ɗí rë, wa yeelutee ɗíidë' caan fi bisa a ɗi.

40 Anndere koy-yaafi Simoŋ Peer, non ɓëewí ana ya keluu wa unni Saŋ, wa ñeyute tal Yéesú rë. 41 Ɗi ɗéɓpí pay saami Simoŋ, won ɗi tih : « Fun olute Méssíifë ! » (Iti fi tii baa daa ri Kiristaa mbée Buura Koo fal ri ra.) 42 Anndere kúɗté Simoŋ Yéesú në. Yéesú yeelte Simoŋ níi won ɗi tih : « Daa fu Simoŋ, koy Saŋ ; dala'te woteh, fay dëekúu Sefaas. » (Iti fi tii baa daa ri : Peer. Iti fi tii Peer daa : la').

Fílíp a Natanayel

43 Kéy fín fë, Yéesú hampe waali Galile. Laha' ri ra, ɗi tee'a'te a Fílíp, won ɗi tih : « Aye fu ñee tal so' ! »
44 Fílíp dék Betsaydaa, ɓani Anndere a Peer daa boku gin. 45 Ɗi fi Fílíp nampee pay otte Natanayel, won ɗi tih : « Fun olute ɓëe' në wona' Mëyíis téeríi Kootaa ra, bee na wonuu yonente ya Téerëe rë : yaa Yéesú fi Suseef, bee dék Nasaret ra. »
46 Natanayel won ɗi tih : « Yin wun mín ɗúh Nasaret nagajek a ? » Fílíp won ɗi tih : « Yen saañ fu tíkíɗ afu íl ! » 47 Wa ɓeyute waala na suu. Ola' Yéesú Natanayel na ac ɗii na, ɗi won ɗi tih : « Bee daa koy ki Israyel tígí-tígí, bi yéeh nofa' ow ! » 48 Natanayel won ɗi tih : « Fu yúhë' së' dih ? » Yéesú loffe ri won tih : « Homa' fu tal eena ɗeef Fílíp dëekëy rë doom ra, mi otte ro. » 49 Natanayel ɓéyíɗté uni won tih : « Ɓahaa, kon daa fu Koy Koope ! Daa fu Buuri Israyel ! » 50 Yéesú

won ɗi tih : « Wona won mi
ro biti mi otte ro tal eena ra,
daa tah fu gém ë ? Fay ot yi
luk baa éemílë'. » 51 Ɗi antee
ɓaat won tih : « Mee ron
won kaaf ka ra ee : ɗon ay
ot sun-Koo kúnsëh, malaaka
yi Koope lawe sun cépé, aye
so' mi Koy-ɓëe' në. »

2

Kílëegë lah Kanaa ra

1 Waal ana filoon fi
baaha, kílëek lahte Kanaa
di Galile. Yaafi Yéesú húmú
në. 2 Yéesú a taalibe yi ɓal
dëekúté kílëegë, wa ayute.
3 Ɗúmë' béeñë ndaje ma ra,
yaafa nduŋutte Yéesú baaha
won ɗi tih : « Wa lahluy
béeñ. » 4 Yéesú won ɗi tih
: « Síkírëh së' yaa ow ! Fu
faha' biti mi paga yi te wahtii
so' lahay doom ? » 5 Yaafa
payte won koy-pagoh ya tih
: « Yii won ɗon ɗi ɓéeɓ,
lah pëgí rí. » 6 Ɗeef lahte
yaaɗ pëenë yí yugusuu la'
húmú në, yi yëwúɗɗë yahti
ɓukutoh raa efuu na. Bina-
bina waa na ɓéeɓ waɗtee
mín soɗ biŋwaar iniil mbée
pëenë. 7 Yéesú won koy-
pagoh ya tih : « Néhí yaaɗɗi
yee muluɓ. » Wa nehute
yaaɗɗa níi líiffé pew. 8 Tígí
daaha, Yéesú won wa tih : «
Leegi éfí në mulaa ɗon kom
koy ki gaana. » Wa pagute yii
baaha. 9 Ɗíkísë' koy ki gaana
efa, ɗeef mulaa yíssëhté
béeñ. Ɗi yéeh tígë koluu
koy-pagoh ya béeñë rë, ndaa
wa fi yaa yúhú. Tígí daaha,
koy ki gaana dëekké yíkíi
kílëegë 10 won ɗi tih : «
Ndaje mi lah ɓéeɓ ɓëewë
ɗéɓúu efa' béeñë lukki neɓ
ɗa. Tíl níi ɓëewë sampi
píi faanni wa raa nék, yee
loolay níi rë anti ɗúhrú !
Ɗo nék fu henay ɗah, fu yef
béeñë lukki neɓ ɗa yefo níi
a ɗeh. »
11 Baa daa kimtaana ɗéɓpí
paŋ Yéesú rë. Ɗi paga' ri
Kanaa di Galile. Ɗaaha, ɗi
teeɓa'te ndami, tahte taalibe
yi gémúté rí.
12 Filoon fi baaha, ɗi
saañce Kafarnawum ɓani
yaafi, koy-yaayyi a taalibe yi
; wa homute i waal daaha.

Yéesú a yaayoh ya filiɓ Faam fi gaani Koope

(Saame Maccëe 21.12-13 ; Marka 11.15-17 ; Lúkkë 19.45-46)

13 Leɓa' Paagiyëwúɗɗë
rë, Yéesú kolohte saañce
Yerusalem. 14 Laha' ri ɗi
haalte baylii Faam fi gaani
Koope ra, ɗi ɗeef júlë yë
wani harra a faññji wa filiɓ,
yaayoh yi bëdú yë, a ɓëewë
në lofrantuu hélíis rë. 15 Tígí
daaha, ɗi saampe dúɗ níh
yugusse njooraa, líkké wë,
ɗúhíɗté wë ɓéeɓ ëssín ɓani
júrí wë ; ɗi júlkëñcé taabulli
ɓëewë në lofrantuu hélíis
rë, hasalte hélsí wë feey,
16 antee won yaayoh yi bëdú
yë tih : « Këllí iñyee ɓéeɓ
deh ! Ngënë tíkí faam Baaso'
yaayaa ! » 17 Filoon fi baaha,
nuffi taalibe yi payte unna
bíníyú Téerëe rë bitih : *«
Tígë teem so' Faamu ra, daa
mi yúh rí keeñ so' ! »*✡

✡ **2:17** 2.17 Saame Kañaa ya 69.10

18 Tígí daaha, ɓaha yi
yëwúɗɗë wonu ri tih : «
Pagiɗ fun yii éemílë'í nay
fun teeɓe biti fu lahte sañ-
saña paga' fu yii bee ra ! »
19 Yéesú tahte won wa tih :
« Ɗon poysa' Faam fi gaani
Koope fi bee raa, may rii
taɓahaat filiɓ waal éeyë. »
20 Ɓaha yi yëwúɗɗë wonu ri
tih : « Faam fi bee taɓahute
kíil sabay iniil a kíil pëenë
(46) bee ra, ɗo fantee won fu
mín ɗíi taɓahaat filiɓ waal
éeyë ë ! » 21 Ndaa Faam
fa na wona' Yéesú rë, ɗi
yin kay neh gét nëe wona'
faan ɗi fi baaha. 22 Tílë' níi
Yéesú këllúté ɓúudé rë, taal-
ibe ya nérsúuté biti Yéesú
na húmú won uni bah ; yii
baa tahte wa gémúté yee
won Téerëe rë a una húmú
won Yéesú rë.

Yii homa' ow ɓéeɓ Yéesú yúh rí

23 Jamanaa homa' Yéesú
Yerusalem feedi Paaga ra,
ow caak gémúté rí oluu
wa kimtaanna paŋ ɗi ra.
24 Ndaa bi yúh Yéesú ɓëewë
ɓéeɓ, ɗi lekaay wa. 25 Ɗi
húmú sohlaay biti ow ac ɗii
na won biti díw man ɗeh,
ndah yii homa' ow ɓéeɓ ɗi
yúh rí.

3

Yéesú a Nikodem

1 Lahte ɓëyí hínú Niko-
dem, ɗi non fariseŋŋa te ri
kélfë yëwúɗ. 2 Ɗi acce elek
ɗeefiɗte Yéesú won ɗi tih :
« Ɓahaa, fun yúhúté biti
Koope daa wol ro yëeddí
fun, ndah ow mínéh paŋ
kimtaanna paŋ fu ra hém
Koope ñéerëey a ri. » 3 Yéesú
tahte won ɗi tih : « Mee
roo won kaaf ka ra ee :
ow mínéh yúh iña Nguur ki
Koope, hém ɗi límëetúy. »
4 Nikodem meelte ri won tih
: « Ow tíl níi ɓaha raa,
ɗi ay límëetúu ɗíh ? Ɗi ii
nimil loo yaafi límëetú kay
maan ? » 5 Yéesú tahte won
ɗi tih : « Mee roo won
kaaf ka ra ee : ow mínéh
haal Nguur ki Koope, hém ɗi
ñeyay muluɓ a Ruuh-Peseŋ,
ɗi límëetú. 6 Ɓëyí límú ow,
pesa' pes ow ; ɓëyí límúu
Ruuhi Koope, pesa' Ruuhi
Koope. 7 Yin ɓanay roo jaa-
hal di yee wona' mi ro biti
ɓëewë warutee límëetú rë.
8 Ngilaaw ma laɓa' tígí neɓa'
ri fu kelee na neh a ? Añcaŋ,
fu yéeh tígë kola' ri a tígë na
saañ ɗi ra ! Ɗi ɗaaha kep di
ɓëyí límúu Ruuhi Koope ! »
9 Nikodem won ɗi tígí daaha
tih : « Baa mínë' lah ɗíh ?
» 10 Yéesú won ɗi tih : «
Yëeddëhë teempe ti ɗo nen
Israyel fu yéeh yii baa a ?
11 Mee ron won kaaf ka ra ee
: fun hom wonuu iña yúhú
fun ɗa, fun seede iña na olu
fun ɗa, ndaa ɗon fahuuy fun
síkírëh. 12 Mi won ɗon iñi
ëldúnë ɗon gémúy së' rëe,
ɗon ay soo gémée ɗíh biti
mi wona ron iñi sun-Koo ?
13 Ow pëyrëy yúhí sun-Koo ;
so' mi Koy-ɓëe' fë kola' na ra
doŋ daa yúh rí.

14 « Ɗee kera' Mëyíis
goŋ fa yugusuu përëm sun
fi duuda, ɓéyíɗté rí luufa

✡ **3:14** 3.14 Saame Kíní ɓëy Israyel 21.9

ra✡, so' mi Koy-ɓëe' mi waɗti
ɓéyrúun ɗaaha, 15 nda ɓëyí
gém së' ɓéeɓ lah pesa na
ɗúméh rë. 16 Yúhí biti Koope
faha' ɓëewë fahoo níi ɗi
yera'te Koy ka laha' ri ra
kut, nda ɓëyí gém ɗii na
ɓéeɓ ɓanti saŋku, lah pesa
na ɗúméh rë. 17 Koope
wolay Koohi ëldúnë biti ri ac
daani ɓëewë ; ëe-ëe', ɗi wol
ri sëmlë'í wë. 18 Kon ɓëyí
gém Koy ka na ii daanu ;
ɓëyí gémëy rí nék daanute
níi wocce, af yee gémëy ɓëe'
ɗi fi Koy ki yíníi Koope kut
ra. 19 Te yee haala' daana
ra daa ri beh : niiña acce
feey, ndaa ñúusë daa génël
ɓëewë niiña ndah pagaɗɗi
ɓossi wa. 20 Ɓëyí na paŋ
ɓos ɓéeɓ wonay yin niiña,
ɗi hega' ri hegoo, ndah
ɗi kaa' biti pagaɗɗi ɓossi
feeñ. 21 Ɓëyí paga' kaah nék
saama' niiña, nda ɓëyí ot
pagaɗɗi ɓéeɓ yúh biti Koope
daa ɓek ɗi na. »

Yéesú a Saŋ Batis

22 Filoon fi baaha, Yéesú
a taalibe yi koluute suute
Yúdée. Ɗi hompe i waal
daaha a wa, ɗi na bëtís
ɓëewë. 23 Saŋ nampee
hom Enon di hëbís Salim na
bëtís daaha ɓal, bi caak tígë
mulu ɓ. Ɓëewë aye ɗii na, ɗi
bëtsé wë. 24 Baaha ɗeef ɗi
téyúy kasu doom.
25 Lahte bis, i ow di taalibe
yi Saŋ na taasuu a yëwúɗ yii
leŋke di na ɓukutuu. 26 Wa
payute Saŋ na wonu ri tih
: « Ɓahaa, fu nérsëhté
ɓëe' ɗoni húmú énfí laahi
Yurdeŋ fu na seedeyiɗ ɗi ra
a ? Ɗi dalte bëtís te ɓëewë
ɓéeɓ yuluu ɗii na. » 27 Saŋ
won wa tih : « Ow mínéh
lah yii man ɗah, te Koo oneh
ri ri. 28 Ɗon mínú seede biti
sah, mi wonte biti mi Buura
Koo fal ri ra neh, a biti Koope
wol so' këllëhí doŋ. 29 Kílëek
bi yaali ; kooji yaala nék
homa' dah, kelee una, keeña
sos níi sos. Daa mi kooji
bah, yii baa daa tah keeñ so'
sos níi sos. 30 Ɗi waɗti laha
maakaama laho saye, bi so'
ëylée.
31 « Ɓëe' kola' sun-Koo
ra daa paa' ɓéeɓ sun. Ɓëyí
feey fi beh, míntí nona feey
te wona' yii leŋ ëldúníi beh.
Ɓëe' kola' sun-Koo ra nék
[daa paa' ɓéeɓ sun] ; 32 ɗi
seedeya' iña ot ɗi a yee
keloh ri ra, ndaa ow na
síkíréeh rí. 33 Ɓëyí tah iña
na won ɗi ra, déggëlté biti
Koo wona' kaah. 34 Ɓëe'
Koope wol ri ra, léhínë' woni
Koope, ndah Koope ɓeɓ Ru-
uhi Peseŋi ɓéeɓ soɗte ri ri.
35 Boffa daa faha' Koy ka níi
tíkké iña ɓéeɓ ya'i. 36 Ɓëyí
gém Koy ka lahte pesa na
ɗúméh rë ; ɓëyí kaa' gémí
rëe nék ii yúh pesi bah,
te Koope ay rii dékée teeɓ
haay-keeñ. »

4

Yéesú a ɓelaa dék Samari ra

1-2 Waalli yaaha, fariseŋŋa
keluute ban fi biti yee lah
Yéesú taalibe, bëtíssé wë rë,
luk yi Saŋ Batis. (Ɗeef
nagajek ɗi fi Yéesú neh
daa na húmú bëtís, taalibe
yi daa na húmú pagu yaa

tígë.) Yúhë' Yéesú biti yii
ɓaa halte nuffi fariseŋŋa ra
nék, 3 ɗi kolohte Yúdée, na
nimil Galile. 4 Ɗi yahti saañ
dín fë rëe, ɗi waɗtee ñee
Samari. 5 Ɗaaha, ɗi tílté níi
ɗi leɓohte gini hínú Sikaar
non Samari, di hëbís feey fa
húmú on Yakop koohi Suseef
ra. 6 Yakop húmú hacce
yéem daaha. Bi mok Yéesú
waali, ɗi tookke ɓúk yéemë
na hílsëh, ɗeef na' lahte
leelu af. 7-8 Taalibe yi suute
filiɓ ginin saam yii nay waa
ñame.

Lahte ɓelii dék Samari
acce neh wahtii baaha.
Yéesú won ɗi tih : « On
so' muluɓ mi han yaa ow.
» 9 Ɓelaa won ɗi tih : «
Mantee ɓal, fu ɗaga' so'
muluɓ ɗíh te fu yëwúɗ, mi
ɓëy Samari ? » (Ɗeef wa fi
yëwúɗɗë nagajek, fahuuy
bok a ɓëy Samari dara.)
10 Yéesú won ɗi tih : « Fu
yúh yii na ona' Koo a so' mi
ɓëe' na won a ɗo ra koon,
daa fay soo ɗage muluɓ, mi
on ɗo mulaa na ona' pes
ɗa. » 11 Ɓelaa tahte won ɗi
tih : « Ɓahaa, ɗo fu lahay
hoc níi wocce, te yéemë
nooɗte tíkké sun ! Fay
ɗúhée mulaa na ona' pes ɗa
di kon ? 12 Ciffi fun Yakop
daa heliɗ fun yéemí beh.
Ɗi hante na mulaa, koyyi
hanute na, yuppi hanute na,
fantee haba' biti fu luk ɗii
gaan a ? » 13 Yéesú won ɗi
tih : « Ɓëyí han na mulii
yéemí bee ɓéeɓ, fay sifiraat
; 14 ndaa ɓëyí han na mulaa
nay mi rii one ra, ii sifiriil
ta' : mulaa nay mi rii one ra
kay, ay yíssée culi julli pesi
na ɗúméh ɗii na. » 15 Ɓelaa
won ɗi tih : « Ɓahaa, on
so' na mulii yah, nda mi
woc sifiroh te mi aylileh neh
yéemí beh. »

16 Yéesú won ɗi tih : « Kon
paye fu kale yaalu fu ac. »
17 Ɓelaa won ɗi tih : « Mi
lahay yaal. » Yéesú won ɗi
daaha tih : « Fu won kaah
biti fu lahay yaal, 18 ndah fu
ñeete yaal iip, te ɓëe' ɗoni
na pesu leegi ra yaalu neh.
Kon fu won kaah ! »
19 Tígí daaha, ɓelaa won
ɗi tih : « Ɓahaa mi ot
na, fu yonente ! 20 Caacci
fun húmú jaamiyuu Koope
sun fi daŋi beh, ndaa ɗon
fi yëwúɗɗë, ɗon wonu ɗi
waɗti jaamiyuun Yerusalem.
» 21 Yéesú won ɗi tih : « Yaa
ow, gémé yee na won mi ro
bee ra : ay tíl níi jaamiyohi
ɓëewë Baap-Koo sun fi daŋi
beh, mbée Yerusalem ii caak
solo. 22 Ɗon fi ɓëy Samari,
ɗon na jaamiyuu, ndaa ɗon
yíih Koope ; fun fi yëwúɗɗë
nék, fun na jaamiyuu ri te
fun yúhú rí, ndah ri ñeya'
fun fi yëwúɗɗë në, múclí
ëldúnë. 23 Wahtaa hompe
lah, te ri lahte, wahtaa nay
jaamiyee ɓëewë na saamu
Baap-Koo kah-kah ra, wa
ñeya' ri Ruuh-Peseŋ a kaaf
ka ra. Baap-Koo saam mani
ɓëewí yah. 24 Koope ɗi
Ruuh, te ɓëyí na jaamiyoh ri
waɗti ñeyaa Ruuhi a kaah.
» 25 Ɓelaa won ɗi tih : « Mi
yúhté biti Buura Koo fal ri ra
maanam Kiristaa, ac ayo. Ɗi
ac ɗaa, ɗi ay fun teeɓ ɓéeɓ.
» 26 Yéesú won ɗi tih : « Daa

mi, so' fa na won ɗoo na ra.
»
27 Taalibe yi Yéesú lahuu
tígí daaha. Oluu wa Yéesú
na won a ɓeleɓ ra, wa
éemúté níi éem, ndaa ow di
waa na kaañay meel Yéesú
yee na saam ɗi ra, a yee
tah ɗi na won a ɓelaa ra.
28 Tígí daaha, ɓelaa helte
peni mulii, nimilte ginin
won ɓëewë tih : 29 « Ëyí ɗon
ot ɓëe' abee wonte so' iña
paŋ mi ra ɓéeɓ. Ɗi Buura
Koo fal ri ra neh delem a
? » 30 Ɓëewë koluute, suute
ɗeefri Yéesú.
31 Filiɓ fi baaha, taalibe
ya gangalu Yéesú ñam wonu
tih : « Ɓahaa, túmé yin lowu
book ! » 32 Ndaa ɗi won wa
tih : « Mi lahte ñami ɗon
yíih rí. » 33 Tígí daaha, wa
na meelantuu hanndal ki wa
wonu tih : « Ow kompe ri
ñam neh a ? » 34 Yéesú won
wa tih : « Paŋ yee faha' ɓëe'
wol so' ra níi mit sëk, daa
ñami so'.
35 « Ɗon wonu neh dee a
lec tas céyín iniil a ? So' mi
won ɗon tee : ëlí meeyya !
Iña nonte níi seh lec. 36 Ɓëe'
në lec ɗa ee liil yínlí rë, na
négírë' peba na saañ pesa
na ɗúméh rë. Hen ɗaaha
raa, ɓëe' soh ra a bee lec ɗa
bok, lah sos-keeñ. 37 Léehë
won kaah bitih : “Ɓëe' soh
ra bokaay a bee lec ɗa.”
38 Mi yeñce ron lec meeyi
ɗon mësúy nëe paŋ dara. I
ow kay daa légéyú rí, ɗon
daa njiriñuu ri. »
39 Kola'te bee wona' wa
ɓelaa biti Yéesú wonte ri iña
paŋ ri ɓéeɓ rë, i ow caak di
ɓëy Samari dékú gini baa ra
gémúté Yéesú. 40 Te ɗeefruu
wa ri ra, wa ɗagute ri ɗi hom
waa na daaha ; tígí daaha,
ɗi hompe waal ana waa na.
41 Iña na won ɗi ra tahte
wa ɓaatuutee caak na haalu
ngémë. 42 Wa wonu ɓelaa
tih : « Iña ɓílíɗ fu fun ɗa
daa tah fun gém neh doŋ,
ndaa biti fun kellirute affi
fun ɗi na won, te fun yúhúté
biti daa ri Sëmlëhí ëldúnë
kaah. »

Koy daga pay Yéesú rë

43 Filoon fi waalli ana ya
hom Yéesú daaha ra, ɗi kolo-
hte saañce Galile. 44 Ɗi
woniɗte afi bitih : « Yonente
heefuu gina dék ɗí rë. »
45 Laha' ri Galile ra, ɓëy
gina teeriyuute ri daaha,
ndah payuu wa feedi Paaga
Yerusalem ra, wa olute iña
paŋ ɗi filiɓ feeda ra ɓéeɓ.
46 Ɗaaha, Yéesú ñeyaatte
Kanaa di Galile, tígë húmú
yíssë' rí mulaa béeñ rë.
Ɗeef ow di dakki buur dék
Kafarnawum, koy ka keente
jér. 47 Kela' ri biti Yéesú
kolohte Yúdée acce Galile ra,
ɗi saañce ɗeefiɗte ri, ɗaŋke
ri pay Kafarnawum payiɗ ɗi
koy kee ke ri na maannda'
húl rë. 48 Yéesú won ɗi tih
: « Ɗon oluy kimtaan a
iñi éemílë'té rëe daal, won ti
ɗon ii gém múk ë ! » 49 Daga
won ɗi tih : « Ɓahaa, yípée
ac faam balaa koy so' húl.
» 50 Yéesú won ɗi tih : «
Nimile faam, koohu ɓéyíɗté
af, yin ii rii kat. » Ɓëe' gémpé
yee won ɗi Yéesú rë, kolo-
hte na saañ faam. 51 Ɗi
hom waali faam fa, súrgë
yí téebílúuté rí wonu ri tih
: « Ɓahaa, koohu kolohte

! » 52 Ɗi meelte wa wahtaa
koloh kúkëyë rë, wa wonute
ri biti faan kúkëyë woc tama
bee wota' na' yutuuɗ leelu
af aa' fin ra. 53 Boffi kúkëyë
yíppée ot biti yaa wahtaa
wona' ri Yéesú biti koohi
ɓéyíɗté af ra. Kola'te baaha,
ɓani ɓëy faami ɓéeɓ gémúté
Yéesú. 54 Baa daa kimtaani
ana fa paŋ Yéesú kola' ri
Yúdée nimilte Galile ra.

5

Lëfëñídë pay Yéesú rë

1 Filoon fi baaha, ndaje
di ndaje yi yëwúɗɗë lahte
Yerusalem, Yéesú kolohte
saañce na. 2 Gini baaha
lahte laahi Ébrë yë wonuu
ri Betsataa, hom hëbís ílë
në wonuu Ílí Harra* ra. Ɗi
lahte mbaar iip. 3 I jéríɗ
caak daa fanuu mbaarri
yaaha : búumíɗɗë deh,
ɓëewë në yíiɓú rë deh,
lëfëñíɗɗë deh. [4 †] 5 Filiɓ
fi jéríɗɗí yaaha, lahte na
ɓëyí hente kíil sabay éeyë
a kíil peeye (38) ɗi fanohte
ri jér. 6 Ola' Yéesú ɓëe'
fanohte feey te ri yúhté biti
ɗi maañcee jér rë, ɗi meelte
ri won tih : « Fu faha'te
biti fu wah a yaal kowa ? »
7 Jérdë won ɗi tih : « Ɓahaa,
mulaa hégíýëh rëe, mi na
laheh ɓëyí mín sëe ɓek filiɓ
laaha ; mi home étíɗ saañ
haal raa, ow kay ɗéɓ së' filiɓ.
» 8 Tígí daaha, Yéesú won ɗi
tih : « Kolee, fu pon dilu
fu tíl. » 9 Ɓëe' yíppée wah,
kolohte ponte dili na tíl.

Yiin pay Yéesú ɓëe' rë
tee'a' a bisa na hílsúu
yëwúɗɗë rë. 10 Oluu ɓaha
yi yëwúɗɗë ɓëe' a dili, wa
wonu ri tih : « Fu waray
meeɓ dilu bisee woteh beh,
ɗi bisa na hílsúu rë ! »
11 Ɓëe' won wa tih : « Ɓëe'
pay so' ra daa won so' mi
ɓeɓ dili so' mi tíl. » 12 Wa
meelute ri wonu tih : « Ɓëe'
won ɗo baaha ra wah ? »
13 Ndaa ɓëe' yéeh payohi,
ɗi mínéh ríi teeɓa', bi múuy
Yéesú filiɓ dúukëlí ɓëewë
húmú daaha ra.

14 Filoon fe, Yéesú tee'a'te
a ɓëe' filiɓ Faam fi gaani
Koope, won ɗi tih : « Fu
abaa fu wahte leegi ! Ngana
bakaaril, toñeh yii luk baa
misik ay roo kate. » 15 Kola'
ɓëe' dah, ɗi payte wonte
ɓaha yi yëwúɗɗë biti ɓëe'
pay ɗi ra Yéesú. 16 Kola'te
baaha, wa henute halañ sun
fi Yéesú, di yee paya' ri
ow bisa na hílsúu wë rë.
17 Ndaa Yéesú won wa tih
: « Baaso' ee légéy rë
na saañ, so' ɓal mee légéy
rë maa saañ. » 18 Wona
won ɗi baa ra, tahte ɓaha
yi yëwúɗɗë ɓaatuutee caŋ
hawi húl, ndah teyay biti
doŋ ɗi poote kootii bisa na
hílsúu rë, ndaa ɗi wona' ti

* **5:2** 5.2 Gini Yerusalem ɓéeɓ húmú míirú míirë níi embite, ɗi antee lah íl caak. Ílí bee na wonuu Ílí Harra bee ra, ɓëewë habuu biti harra húmú ñéyrúu në biti wa húmú yahti haal gina. † **5:4** 5.4 Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Wa homuu daaha sehe hégíýëhí mulaa. Na hom níi lah wahtii malaakii Koo-Yíkëe ac hégíý mulaa, te jérdë në ɗéɓpí haal mulaa wahtii baaha ra ay wah, a di míntí man jérë ɓéeɓ.

Koope daa boffi, daa ri biti
daa wa teyu.

Sañ-sañi Koy ka

19 Yéesú tahaatte won tih
: « Mee ron won kaaf ka
ra ee : so' mi Koy ka mi
mínéh koloh rek mi paŋ ;
mi paga' yee ot mi Baaso'
na ra. Yii paŋ Baaso' ɓéeɓ,
so' mi Koy ka mi paga' ri.
20 Ɗi faha'te so', te ɗi na teeɓ
so' iña na paŋ ɗi ra ɓéeɓ.
Ɗi ay soo teeɓ yi ay pagu
kay, yi luk yaa gaan fap níi
ɗon éem : 21 di na këllë'
Baaso' ow ɓúudé on ɗi pes,
so' mi Koy ka ɓëyí neɓ so'
mi on ɗi pes. 22 Baaso' na
aattiyeeh ow, ndaa ɗi onte
so' mi Koy ka sañ-sañi aat-
tiyaa mi ɓéeɓ, 23 nda ɓëewë
ɓéeɓ yeɗ so' mi Koy ka cér
ti di yeruu wa ri Baaso' nen.
Ɓëyí yeray so' mi Koy ka cér,
ɗeef yeray Baaso' fa wol so'
ra cér. 24 Mee ron won kaaf
ka ra ee : ɓëyí síkírëh woni
so', te ri gém ɓëe' wol so'
ra, lahte pesa na ɗúméh rë.
Ɗi ii daanu : ɗi múccé kúl
kë, haalte pesa. 25 Kaaf ka
bee ɓúk së' beh : wahtaa
ee saañ lahe ra, te ri lahte
níi wocce, wahtaa nay kelee
ɓëewë húlú rë un so' mi
Koy Koope ra, te ɓëewë nay
kelee woni so' ra ay pes.
26 Di homa' pesa Baaso' na,
ɗi tahra' so' ri ɗaaha, pesa
hompe soo na. 27 Te ri onte
so' mi Koy ka sañ-sañ aat-
tiyaa, ndah daa mi Koy-ɓëe'.
28 Yee won mi ɗon ra ɓanay
ron jaahal : wahtaa ee ac ɗa,
ɓëewë húlú hacu feey fi bee
ra ɓéeɓ ay keloh un so', 29 te
wa ay koloh ɓúudé. Ɓëewë
húmú paguu yin wun ra ay
koloh, haal pesa na ɗúméh
rë, yee húmú paguu yin ɓos
ra koloh, daanu. 30 So' mi
Koy ka mi mínéh koloh rek
mi paŋ, mi na pageh yee
neɓa' so' ra, ndaa yee neɓa'
ɓëe' wol so' ra. Mi hom
aattiya' yee nah so' Koope ra,
te aattiya'i so' júɓpé.

Seede yi Koy ka

31 « Daa mi seedeyira af
so' iñi so' koon kep, ow ii tah
biti mi won kaah. 32 Ndaa
ow kay daa na seedeyiɗ so',
te mi yúhté biti iña na won
ɗi sun fi so' ra kaah. 33 Ɗon
wolute i ow Saŋ Batis na,
te iña won ɗi sun fi so' ra
kaah. 34 Seedii leŋ sun fi so'
yaha bi ow kut, mi sohlaay ;
ndaa mi won ɗon woni Saŋ,
nda ɗon mín múc. 35 Saŋ
húmú man lampii këɗɗú
hawaanaa nen, te ɗon húmú
dalute ot neɓ niiñi. 36 Ndaa
lahte seedii daa luk bi Saŋ
lah solo : daa wa iña na paŋ
mi ra. Yee nah so' Baaso'
paŋ ra won sun fi so', wa
teeɓa' biti Baaso' daa wol
so'. 37 Te Baaso' fa wol so'
ra, seedeyiɗ so' ɓal. Yaa
biti kay, ɗon kéllúy ɗi na
won, te ɗon ëllúy rí. 38 Ɗon
habuy unni ɗon na ndah
ɗon gémúy so' mi ɓëe' ɗi
wol ri ra. 39 Ɗon yahti
yoon Téerëe rëe, ɗon ɓekuu
keeññon ɓéeɓ filiɓ, ndah
ɗon séentúu pesa na ɗúméh
rë në. Añcaŋ, Téerëe
seedeyiɗ so', 40 ɗon anutee
kaa' ɗeefri so', ɗon pes !

41 « Mi sohlaay kañi kola' ow na. 42 Mi yúh ɗon : mi yúhté biti ɗon fahuuy Koope. 43 Mi ayiɗ Baaso', ɗon kaa'uute síkírëhí së'. Ndaa ow kay daa ayira afi raa, ɗon síkírëh rí. 44 Ɗon fahuu biti rek ɗon kañantee affon, ɗon anutee fahuuy kañi kola' Koope fa yínë kut ɗa ! Ɗon ay soo gémée ɗíh ? 45 Ngënë hëbíi biti daa mi nay ron teeɓee a Baaso' ; Mëyíis daa nay ron teeɓee, ɗi fa ɗon tíkú yaakaaron ɗii na ra. 46 Nagajek, ɗon gém Mëyíis kaah koon, ɗon warutee soo gém, ndah ɗi bíníté yii leŋ soo na. 47 Ndaa hém ɗon gémúy iña bíní rí rëe, ɗon ay gémée wonni so' ɗíh ? »

6

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya

(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Lúkkë 9.10-17)

1 Filoon fi baaha, Yéesú húussé laahi Galile fa na wonuu ɓal laahi Tiberiyat ra, saañce ɓúgí yínëe. 2 Bi olu ɓëewë kimtaanna na paŋ ɗi, ɗi na wahil jériɗɗë rë, dúukël ow ñeete tala. 3 Laha' ri ra, ɗi lappe daŋ, tookke a taalibe yi. 4 Baaha, ɗeef feedi yëwúɗɗë na wonuu Paak ra leɓohte. 5 Ɓéyrë' Yéesú afi, ɗi otte ɓëewí caakute níi caak na ayu ɗii na. Tígí daaha, ɗi meelte Fílíp won tih : « Yen ay lomee mbúurí mín ñëmíɗ ɓëewí yee dih ? » 6 Ɗi hom olsohi Fílíp, daa tah ɗi wona' ri ɗah ; ɗeef ɗi yúhté yee nay ri page ra níi wocce. 7 Fílíp won ɗi tih : « Wuti yen lah hélsí tam ɗúmléh wë koon*, ii mín lom mbúurú níi wa ɓéeɓ lah wuti yaha ñiip. »

8 Tígí daaha, ow kay di taalibe yi, Anndere koy-yaafi Simoŋ Peer won ɗi tih : 9 « Lahte kúkëyí kúɗté mbúurú loorso† iip a jén ana deh, ndaa wa ay taaɓe ɓëewí caakki yee yih ? » 10 Yéesú won wa tih : « Wëní wë took. » Ɗeef tígë húmú caakke gaawa. Wonuu wa baaha ra, wa tookute. Ɓëewí yaalla húmú në rë warutee mit ow júnní iip (5.000).

11 Yéesú ɓeɓpe mbúurëe, símpé Koope, wora'te wa ɓëewë. Ɗi ɓeɓpe jénë hente ɗaaha ɓal, wora'te wa ɓëewë níi ow fi ow waa na ɓéeɓ lahte yi doyte ri. 12 Ñamuu wa ɓéeɓ níi wa laalute ra, Yéesú won taalibe yi tih : « Négíríi wooñnjiida, yin ɓan naa yah. » 13 Négírúu wooñnjiidi mbúurú yí iippa ñamu ɓëewë rë, wa líiffé dama sabboo a dama ana. 14 Ola olu ɓëewë kimtaana paŋ Yéesú rë, tahte wa wonu tih : « Ɓëyí bee daa yonentaa húmú wonu biti waɗtee ac ëldúnë rë kaah ! » 15 Bi yúh Yéesú biti ɓëewë yuluu hami daaha tík ɗí buuri wa,

* **6:7** 6.7 hélsí tam ɗúmléh wë :Di gerek, bíníyú ɗeh : dëñé tíméer ana (200). Dëñé yínë, daa ganjarma yíníl légéy súrgë bis múlgús. † **6:9** 6.9 loorso :Wa peppi man pep bele nen. Wa hom yugusuu mbúurú.

ɗi hécíilté lappe daŋa, ɓani
afi njunduŋ.

Tílí Yéesú sun fi mulaa

(Saame Maccëe 14.22-33 ; Marka 6.45-52)

16 Sos na'in, taalibe yi
Yéesú cépúté ɓúk laaha.
17 Wa haalute gaal na húusú
laaha yullute waal Kafar-
nawum. Koo elekke affi
wa, ɗeef Yéesú ɗeefray wa
doom. 18 Bi gaan ngilaaw
ma, mulii laaha yampe na
hégíyëh. 19 Sayuu taalibe
ya níi wa homute yii mitte
kilomet iip mbée pëenë filiɓ
laaha ra, wa séenúté ow na
tíl sun fi mulaa, ɗeef Yéesú
daa na ac waa na gaala ;
wa yípútée tíit. 20 Ndaa
Yéesú won wa tih : « Ngënë
tíití ! Yaa so' ! » 21 Tígí
daaha, taalibe ya homu woni
ɗi haal gaala, wa yípútée
teer tígë na suu wa koon ɗa.

Ñama na ona' pes ɗa

22 Yíilë' Koo kéy fín fë,
dúukëlí ɓëewë húmú tasu
ɓúk laaha ra húmú olute
biti gaal yínë kut daa húmú
daaha aa' fin ; te wa yúhúté
biti na suu taalibe ya ra,
Yéesú ñéerëey a wa filiɓ
gaala ; wani affi wa kut daa
suu. 23 Tígí daaha, lahte
gaalli koluu Tiberiyat ayute
teerute hëbís tígë húmú
ñamuu wa mbúurëe, bee
símë' Yíkëe Koope ra. 24 Bi
olu wa biti ɗi fi Yéesú a
taalibe yi húmúy në, wa
haalute gaalli yaaha, na suu
Kafarnawum saami.
25 Ɗeefuu wa ri ɓúgí yíníi
laaha ra, wa meelute ri
wonu tih : « Fu ac dee kiri
ɓahaa ? » 26 Ɗi won wa tih
: « Mee ron won kaaf ka ra
ee : wëerté së' biti mbúurëe
ñamu ɗon níi looyon mayce
ra daa tah ɗon na saamu
so', ndaa biti ɗon yúhú iti fi
kimtaanni so' neh. 27 Ngënë
mëkí ñami ay míllée yah.
Lah mëkí bee na ona' pesa
na ɗúméh rë kay, bee nay
mii onee so' mi Koy-ɓëe' rë.
Baap-Koo yeɗte so' sañ-sañi
baaha. » 28 Wa meelute ri
wonu tih : « Koope faha'
biti fun paŋ légéyí bih ? »
29 Ɗi won wa tih : « Légéyë
seh Koope ɗon na ra biti ɗon
gém so' mi ɓëe' ɗi wol ri ra.
» 30 Wa wonu ri tih : « Fay
fun teeɓe kimtaani bi níi tah
fun gém ɗë ? Fay page yii
bih ? 31 Caacci yen ñamute
maan‡ luufa ti di bíníyúu rí
Téerëe bitih : *“Ɗi onte wa
yii ñamun wa, yii kola' sun-
Koo.”*✡ » 32 Yéesú won wa
tih : « Mee ron won kaaf
ka ra ee : Mëyíis neh daa
ona' ñama kola' sun-Koo ra,
Baaso' daa na on ɗon ñami
kah-kah fa kola' sun-Koo ra.
33 Ñama na ona' Koope ra,
daa ri bee kola' sun te na
on ɓëewë pesa na ɗúméh
rë. » 34 Tígí daaha, wa wonu
Yéesú tih : « Ɓahaa on
fun ñami yaa faraah. » 35 Ɗi
won wa tih : « Daa mi
ñama na ona' pesa ra. Ɓëyí
ɗeefiɗ so' wocce yaaɓ, ɓëyí

‡ **6:31** 6.31 maan :Wa peppi sewte, wa man pëndë miraa nen. Daa wa ñama húmú on Koope ɓëy Israyel koluu wa Ésíp homute luufa níi hente kíil sabay iniil (40) ra. ✡ **6:31** 6.31 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 16.4, 15 ; Kañaa ya 78.24

gém së' wocce sifiroh. 36 Mi
wonte ron ri : ɗon olute so'
ngëey, ndaa ɗon kaa'uute
gémí së'. 37 Ɓëyí Baaso' on
so' ri ɓéeɓ ay soo ɗeefiɗ, te
ɓëyí ɗeefiɗ so' mii rii lík,
38 ndah mi cépëy feey fa paŋi
yee faha' mi ra, ndaa paŋi
yee faha' ɓëe' wol so' ra.
39 Yee faha' ɓëe' wol so' ra
nék daa ri beh : mi ɓanti
ñak ow yínë di yee déŋéen
ɗí so' ra, ndaa mi waɗ waa
këllë këllë ɓúudé yiin nay
túkkíyé ëldúnë rë. 40 Yee
faha' Baaso' ra daa ri bitih :
ɓëyí yeel so' mi Koy ka ɓéeɓ
te ri gém së', ɗi liil pesa na
ɗúméh rë, mi këlíɗ ɗí ɓúudé
yiin nay túkkíyé ëldúnë rë. »

41 Wona won Yéesú biti
daa ri ñama kola' sun
ɗa, tahte yëwúɗɗë në
úlúm-úlúmú hanndal ki wa
42 wonu tih : « Yaa Yéesú
koy Suseef neh hanaa ? Yen
yúhú boffi a yaafi ! Ɗi wona'
biti ɗi kola' sun ɗíh ? »
43 Yéesú won wa tih : « Yéfí
yee na wonu ron hanndal
kon ɗa. 44 Ow mínéh sëe
ɗeefiɗ hém Boffa wol so'
ra yejeh ri soo na ; te so',
may këlíɗ ɓëyí baaha ɓúudé
yiin nay túkkíyé ëldúnë rë.
45 Yonente ya bíníyúté yii
beh : *“Wa ɓéeɓ, Koope ay
waa teeɓ.”*✡ Ɓëyí síkírëh
Boffa ɓéeɓ te keloh woni,
ɗeefiɗte so'. 46 Baa homay
won biti ow ëlíɗté Boffa.
So' fa kola' Koope na ra kut
daa mi ot ɗi. 47 Mee ron
won kaaf ka ra ee : ɓëyí
gém së' liilte pesa na ɗúméh
rë. 48 Daa mi ñama na ona'
pes ɗa. 49 Caaccee ke ron
ñamu maana luufa ra húlúy
ë ? 50 Ndaa ɗee man ñama
kola' sun yee ra, ɓëyí ñam
na ɓéeɓ ii húl. 51 Daa mi
ñama kola' sun, na ona' pes
ra. Ɓëyí ñam na ñami yeh,
fay pes faw. Ñama nay mii
onee ra daa faan so' ; may
rii ona' nda ɓëewë pes. »

52 Unna won Yéesú yaa ra
tahte yëwúɗɗë ɓéyrúté unni
wa sun, na capuu hanndal ki
wa wonu tih : « Ɓëyí bee
mínë' yen yeɗ faani ɗí níi
yen ñam ? » 53 Ɗi won wa
tih : « Mee ron won kaaf ka
ra ee : ɗon ñamuy na faan
so' mi Koy-ɓëe' te ɗon hanuy
na ñif mi so', ɗon ii naa liil
pesa. 54 Ɓëyí ñam na faan
so' te ri han na ñif mi so',
liilte pesa na ɗúméh rë te
may rii këlíɗ ɓúudé yiin nay
túkkíyé ëldúnë rë. 55 Faan
so' ñamaɗ kah-kah, ñif mi
so' han kah-kah. 56 Ɓëyí
ñam na faan so' te han na
ñif mi so', ɗi pokohte soo
na te mi pokohte ɗii na.
57 Baaso' fa wol so' ra ee
pes ɗa, te daa ri tah mi
na pes ; ti ɗaaha nen, ɓëyí
ñam na faan so', daa may
tahe ɗi pes. 58 Ñama kola'
sun-Koo ra daa reeni. Ɓani
yee húmú ñamu caaccee ke
ron húlú rë maduy. Ɓëyí
ñam na ñami yah, fay pes
faw. » 59 Na yëeddë' Yéesú
unni yaa ra, ɗeef ɗi húmú
filiɓ tígë na ɗaguu yëwúɗɗë
Koope ra, di Kafarnawum.

Taalibe ya heguu ra

✡ **6:45** 6.45 Saame Isayii 54.13

[60] Síkírúu wë Yéesú níi
wocce ra, i ow caak di taal-
ibe yi wonu tih : « Unna
won ɗi ra neɓeh keloh !
Wa ay tahuu ɗíh ? » [61] Bi
yúhíɗ Yéesú afi biti taalibe
ya úlúm-úlúmú wona won
ɗi unni yaa ra, ɗi won wa
tih : « Baa daa ñogol ɗon
a ? [62] Ɗon ot so' mi Koy-
ɓëe' mi saye sun nimil tígë
kola' mi raa, ɗon ay page
yih ? [63] Ruuhi Koope daa na
ona' pes. Ow tikkiyay yin.
Unna won mi ɗon ra kola'
Ruuhi Koope na, te daa wa
na tah ow pes. [64] Ndaa i ow
ɗon na gémúy së'. » Yaaha
ɓéeɓ, ɗeef Yéesú maañcee
yúh ɓëewë gémúy rí rë, a
ɓëe' nay rii yaaye ra. [65] Ɗi
ɓaatte won tih : « Yii baa
daa tah mi won ɗon biti
ow mínéh sëe ɗeefiɗ, hém
Baaso' tahreh ri ri. »

[66] Kola'te baaha, ow caak
di taalibe yi heguute, wocute
ñéerë' a ri. [67] Tígí daaha,
Yéesú won taalibe yi sabboo
a ana ya tih : « A ɗon, ɗon
nampi fahuuy saañ neh a ?
» [68] Simoŋ Peer loffe ri won
tih : « Yíkëe, fun ay ñee
tal wah ? Daa fu na won
unna na kúɗ ow pesa na
ɗúméh rë. [69] Fun gémúté, te
fun yúhúté biti daa fu Ɓëyí
selaa ɗúhë' Koope na ra. »
[70] Yéesú won wa tih : «
Daa mi tanis ɗon fi sabboo a
ana ya neh a ? Añcaŋ, ow
yínë ɗon na seytaane gaan
! » [71] Ɗeef ɗi wona' Yudaas
koy Simoŋ Iskariyot. Ɗi fi
Yudaas, nona' ri taalibe yi
sabboo a ana ya níi, daa ri
nay rii yaaye.

7

Yéesú a mboko yi

[1] Filoon fi baaha, Yéesú
hompe filiɓ Galile na wër ;
ɗi fahaay pay Yúdée ndah
ɓaha yi yëwúɗɗë fahuu
hawi húl. [2] Filiɓ fi baaha
ɓéeɓ, bi na leɓoh ndaje ma
na homuu yëwúɗɗë dúttë
rë,✡ [3] koy-yaayyi wonu ri tih
: « Kolee dee fu saañ ndaje
mín Yúdée, nda taalibe ya
ɓéeɓ ot iñi éemílë' yë na paŋ
fu ra. [4] Ɓëyí faha' biti yúhú
na ɗapeeh paŋi iñi. Fu mín
paŋ iñyee raa kay, feheye
níi ɓëy ëldúnë ɓéeɓ yúh rë.
» [5] Nagajek, wa fi koy-yaayyi
gémúy rí. [6] Yéesú won wa
tih : « Wahtii so' lahay doom
; ndaa ɗon, wahtu ya ɓéeɓ
wun ɗon na. [7] Ɓëewë mínìh
rën kaa', ndaa wa kaa'uute
so' di yee teeɓa' mi wa biti
pagaɗɗi wa ɓosse ra. [8] Ɗon
fi yaa tílí ɗon saañ feedin.
So' mi saay, ndah wahtii
so' lahay doom. » [9] Filoon
fi unnee ke ri yah, ɗi tasse
Galile daaha.

Yéesú filiɓ feedi yëwúɗɗë

[10] Sayuu koy-yaayyi yi
ndaje min ra, ɗi fi Yéesú
nampee naa saañ ndaŋ feey,
ow yéeh baaha. [11] Ɓaha
yi yëwúɗɗë homute filiɓ
ndaje ma na saamu ri, na
meeluu tígë waɗ ɗii homa
ra. [12] Úlúm-úlúmí ban fi
Yéesú misikke filiɓ fi ɓëewë.
Yee na wonu biti ɗi ɓëyí
wunte, yee kaa'uute na

✡ **7:2** 7.2 Saame Tali Léwí 23.34-36 ; Nérsí Kootaa 16.13

wonu biti ɗi yaha' nuffi
ɓëewë yahoo. 13 Di filiɓ
yaaha ɓéeɓ, ow kaañay
ɓéyíɗ uni sun, ndah wa
helute nuf ɓaha yí yëwúɗɗë
në.
14 Tílë' feeda níi lahte
leelaa ra, Yéesú saañce
haalte Faam fi gaani Koope
na yëeddë'. 15 Yëwúɗɗë
éemúté ɗee na yëeddë' rí
rë, wonu tih : « Ɗi yúhë' iñi
caakki yee dih, te ri yooday
? » 16 Yéesú loffe wa won
tih : « Iña na yëeddë' mí
rë ɗúhëey soo na, ɗúhë'
Koope fa wol so' ra. 17 Ɓëyí
caŋke paŋi yee neɓa' Koope
ra ay yúh nda iña na won
mi ra kola' Koope na, nda mi
won woni so'. 18 Ɓëyí wona'
woni, saamɗa' afi ndam.
Ndaa so' fa saama' ndami
ɓëe' wol so' ra, mi yéeh fel,
mi wona' kaah. 19 Mëyíis
yeray ron Kootaa a ? Añcaŋ,
ow yínë ɗon na pagay yee
won ɗi ra ! Ɗon fahuu hawi
so' húl yih ? » 20 Ɓëewë wonu
ri tih : « Yébítëh ham ɗo
neh a ? Daa faha' hawu húl
? » 21 Ɗi won wa tih : « Mi
paŋ kimtaan yínë kut ɗon
ɓéeɓ éemúté ! 22 Ëlsíi affon !
Mëyíis nahte ron leji tuŋka.
Te yii baa dalaay ɗii na, kola'
níi caacci na. Biti Mëyíis daa
nah ron ri, ɗon na pagu ri
wuti yaha bisa na hílsúu rë,
te ñogoleh ron. 23 Kon ɗon
ham kootii Mëyíis, ɗon mín
lec kúkëy bisa na hílsúu rëe,
ɗon ngaaruu so' yi paya pay
mi ow múlgús bisi baaha ra
? 24 Ngënë ëlí rek ɗon yíppí
aattiya', lah ëettíyíi kaah. »

Buura Koo fal ri ra kola' dih ?

25 Filoon fi baaha, i ow di
ɓëy Yerusalem wonu tih : «
Bee daa ɓëe' na fahuu hap
húl rë saa ? 26 Ëlsíi di na
wona' ri sun te ow hégíyëey.
Kélfë yë habuuy kah-kah biti
daa ri Buura Koo fal ri ra a
? 27 Wonuy biti Buura Koo
fal ri ra yahti ac ɗaa ow ii
yúh tígë nay rii kolee ra a
? Ɓëyí bee nék yen yúhú
tígë kola' ri ra ! » 28 Filiɓ
yëeddë'í di Faam fi gaana,
Yéesú ɓéyíɗté uni sun won
tih : « Ɗon wonu ti ɗon
yúhú së' a tígë kola' mi ra
! Yúhí biti nék neɓaay so'
neɓoo rek mi acce, ɓëe' mit
wëelíyëh rë daa wol so', te
ɗon yíih rí. 29 So' nék mí
yúh rí ndah mi kola' hëbísí,
te daa ri wol so'. » 30 Tígí
daaha, lahte ɓëewí na fahuu
hami, ndaa bi lahay wahtii,
ow tíkëy rí ya'. 31 Di filiɓ
yaaha ɓéeɓ, lahte ɓëewí
caakki gémúté rí, wonu tih
: « Buura Koo fal ri ra ac
ɗaa ay paŋ kimtaanni luk
yee paŋ ɓëyí bee ra a ? »

Wola'i hami Yéesú

32 Yee na úlúm-úlúmú
ɓëewë sun fi Yéesú rë síitë'
rí nuffi fariseŋŋa, ɓani kélfë
yí seeyoh ya yejute i ow
di wohoh yi Faam fi gaani
Koope hami. 33 Lahuu wa ra,
Yéesú won ɓëewë tih : « Mi
talla'te hom filiɓ fon níi fíi
yutuuɗ, mi anti saañ ɗeefri
ɓëe' wol so' ra. 34 Ay tíl níi
ɗon ay soo saam ndaa ɗon
ii soo ot, ndah ɗon míníh
lah tígë në saañ mi ra. »
35 Yëwúɗɗë na wonantuu
filiɓ fi wa tih : « Ɗi ay

saye ɗi níi yen míníh nëe lah ? Ɗi saañ ɗeefri yëwúɗɗë tasaaruu ginni ɓëewí kayya ra neh, ɗi yeel hom dín fë yëeddé ɓëewí kayya ginni yaaha a ?
36 Yee wona' ri biti ay tíl níi yen ay rii saam ndaa yen ii rii ot, ndah yen míníh lah tígë në saañ ɗi ra, ɗi faha' won yi na ? »

Culli mulaa na ona' pes ɗa

37 Bisa míllë' feeda ra daa ri bisa lukki lah solo ra. Yiin fin fa, Yéesú caŋke fíi ɓëewë, ɓéyíɗté uni won tih : « Ɓëyí sifiroh, aya soo na mi on ɗi han.
38 Ɓëyí gém soo na, di bíníyúu rí Téerëe, culli mulii na ona' pes ay julli keeñi. »
39 Ɗi hom woni tígí daaha biti ɓëewë nay rii gémé rë ay liil Ruuhi Koope. Jamanu yi yaaha, ɗeef Koope cépírëy Ruuha sun fi ɓëewë gémú rë, ndah ɗeef ɗi teeɓaay ndami Yéesú doom.

Taasa'i ɓëewë sun fi Yéesú

40 I ow filiɓ fi ɓëewë keluu wa unni yah, wonu tih : « Ɓëyí bee daa Yonentaa kaah ! »
41 Lahte yi wonu tih : « Daa ri Buura Koo fal ri ra ! » Ndaa lahte yi tahute wonu tih : « Buura Koo fal ri ra mín ɗúhë' Galile a ?
42 Bíníyúy Téerëe biti *Buura Koo fal ri ra ay coosaanee tali Dawit te ri ay ɗúhée Betle'em*✡, gina húmú dék Dawit ra a ? »
43 Af Yéesú tahte wonni ɓëewë kéldëey.
44 I ow waa na fahuu hami, ndaa ow tíkëy rí ya'.
45 Nimiluu wohoh yi Faam fi gaani Koope húmú wolu ra, kélfë yí seeyoh ya a fariseŋŋa meelute wa yee tah wa kúrëelúuy Yéesú rë.
46 Wohoh ya wonu wa tih : « Iña won ɓëyí baa ra, ow mësëy wëe won ! »
47 Fariseŋŋa wonu wa tih : « Ɓëe' kúrëelëhté ɗon ɓal a ?
48 Ɗon olute kélfë mbée fariseŋ yínë gémpé rí ë ?
49 Ɓëewë gémú rí rë yíih yin kootii Mëyíis ! Wa ay alkoh ! »
50 Nikodem fa non wa fi fariseŋŋa, te húmú pëyíɗté ɗeefri Yéesú rë won wa tih :
51 « Kootii yen onay yen biti yen daan ow te ɗeefa yen síkíríih rí níi yen yúh yee paŋ ɗi ra. »
52 Wa wonu ri tih : « Kon fu dék Galile ɗo ɓal ! Kúnsé Téerëe fu saam nda yonente yínë kut waɗtee ɗúhë' Galile raa ! » [
53 Filoon fi baaha, wa hasluute suute faam.

8

Ɓelaa habuu a yaal ra

1 Yéesú kola' daaha, saañce daŋi Ëlíiffë.
2 Kéy ɓaaɓ fin cúɓ, ɗi nimilte Faam fi gaani Koope, ɓëewë ɓéeɓ ɗeefrute ri. Ɗi tookke na yëedíɗ wë.
3 Hom homo níi, i ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis a i fariseŋ kúrúté ɓelii habuu a yaal. Wa tíkúté rí fíi ɓëewë ɓéeɓ,
4 wonu Yéesú tih : « Ɓahaa, ɓelii bee habuu a yaal.
5 Te di filiɓ Kootaa, Mëyíis túuycé yen tap mani ɓelii bee la' níi rí húl. Ɗo nék, fu won yi na ? »
6 (Woni baa

✡ **7:42** 7.42 Saame 2 Samiyel 7.12 ; Mísée 5.1

ɓéeɓ, wa homu fíirí Yéesú,
nda wa mín lah yii yabun
wa ri.) Ndaa Yéesú sígímpé,
ɓeɓpe kuni yampe na fíis
feey. 7 Bi caguu wa Yéesú
na sehu biti ɗi lof wa, ɗi
ɓéyíɗté afi won wa tih : «
Ow di ɗon na, bi mësëy
bakaaɗ, ɗéɓëe ríi tap. » 8 Ɗi
antee sígímëet, yampe na
fíisëet feey. 9 Keluu wa unni
yah, dala'te yee lukuu ɓaha
ra, wa sayuu yínë-yínë níi
Yéesú a ɓelaa kep daa tasu,
ɓelaa caŋke hompe tígë hom
ɗi ra. 10 Ɗi ɓéyrëetté afi,
won ɓelaa tih : « Ɓëewë
kúrú rë dee ra di yaa ow
? Kon lahay ɓëyí daana ro
waa na a ? » 11 Ɓelaa won
ɗi tih : « Lahay, ɓahaa. »
Yéesú won ɗi tih : « So' ɓal,
mi daanay ro. Fu mín saañ,
ndaa kola'te woteh ngana
bakaaril. »]

Yéesú daa niiñi ëldúnë

12 Yéesú wonaat ɓëewë
filiɓ Faam fi gaani Koope tih
: « Daa mi niiñi ëldúnë
; ɓëyí ñee tal so' wocce tíl
ñúus, ɗi ay tílé niiña na ona'
pesa na ɗúméh rë. » 13 Tígí
daaha, fariseŋŋa wonu ri tih
: « Gaaɗ na peleh kukuumi
! Ow mínéh tah biti fu won
kaah. » 14 Yéesú won wa tih
: « Wuti mi seedeyiɗ af so'
raa, mi won kaah. Mi yúh
tígë kola' mi ra a tígë na
saañ mi ra ; ndaa ɗon, ɗon
yíih tígë kola' mi ra níi púlé
tígë na saañ mi ra. 15 Ɗee na
aattiyuu ɗon ɗa, homa' olaɗ
ow ; so' mi na aattiyeeh ow.
16 Ndaa tíl níi mi aattiya' raa,
lah tëhí biti ri kaah ndah
funi af so' na neh ; funi
Baaso' fa wol so' ra daa na
ñéerúu në. 17 Kootii ron
wonay biti tígí seedeyuun
ow ana, ɗeef kaah woo ?
18 Kon mi seedeyiɗ af so', te
Baaso' fa wol so' ra seedeyiɗ
so' ɓal ! » 19 Tígí daaha, wa
wonu ri tih : « A boffu dih
ɗo ? » Ɗi tahte won wa tih
: « Ɗon yíih së', ɗon yíih
Baaso'. Ɗon yúh së' koon,
ɗon ay yúh Baaso'. »
20 Na won Yéesú unni yaa
ra, ɗeef ɗi na yëeddë' filiɓ
Faam fi gaani Koope, hëbís
tígë na ɓekuu sarah ya ra,
ndaa ow étɗëy hami, ndah
ɗeef wahtii lahay doom.

Tígë na saañ Yéesú rë

21 Yéesú wonil wa tih : «
Mee saañ ɗa ee ; ɗon ay soo
saam ndaa ɗon ay húlée filiɓ
bakaaɗɗon. Ɗon míníh lah
tígë në saañ mi ra. » 22 Tígí
daaha, yëwúɗɗë wonantuu
hanndal ki wa tih : « Mbaa
ri faha' naadoh daa tah ɗi
won biti yen míníh lah tígë
na saañ ɗi ra neh ? » 23 Yéesú
won wa tih : « Ɗon dékú
feey, ëldúníi beh, ndaa so'
mi dékéh në, mi dék sun.
24 Yii baa daa tah mi won
ɗon biti ɗon ay húlée filiɓ
bakaaɗɗon. Mee ron won
ra ee ɗon gémúy biti daa
mi✡ raa, ɗon ay húlée filiɓ
bakaaɗɗon. » 25 Wa meelute
ri wonu tih : « Daa fu wa
kon ? » Ɗi won wa tih : « Mi
maañcee ron ri dal won bín
fë níi a ɗeh ! 26 Mi caakke
yii mín míi won sun fon, a
yii mín mí ron aattiya', ndaa
mi léhín ɓëy ëldúnë iña won

✡ **8:24** 8.24 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.14-15

so' ɓëe' wol so' ra, te ɗi fi
ɓëyí baa wona' kaah. » 27 Bi
yíih wë biti Yéesú wona' wa
Boffa sun, 28 ɗi ɓaatte won
wa tih : « Tíl níi ɗon ɓéyíɗ
so' mi Koy-ɓëe' rëe, ɗon ay
yúh biti daa mi, te ɗon ay
yúh biti ma na koleeh rek mi
paŋ yin, ndaa mi léhínë' iña
yëedíɗ së' Baaso' ra. 29 Te
ɗi fi ɓëe' wol so' ra funi
ñéerúu, ɗi yeɗɗay so' a af
so', ndah mi dékë' paŋ yee
neɓa' ri ra. » 30 Filiɓ woni
iñyah, i ow caak gémúté rí.

Kaah daa na pëkís ow

31 Tígí daaha, Yéesú won
yëwúɗɗë gémú rí rë tih : «
Ɗon pokoh unna won mi
ron ra raa, ɗeef ɗon taalibe
yi so' kaah. 32 Hen ɗaaha
raa, ɗon ay yúh kaah te kaaf
ka ay ron pëkís, ɗon laha'
affon. » 33 Wa wonu ri tih :
« Fun séttí Abraham, fun
mësúy hen ñaam ! Fu wona'
fun biti fun ay laha' affi fun
ɗíh ? » 34 Yéesú won wa tih
: « Mee ron won kaaf ka ra
ee : ɓëyí paŋ bakaaɗ ɓéeɓ,
ɗeef ɗi ñaam bakaaɗ. 35 Te
ñaam noneh faam, ndaa koy
non faam faraah. 36 Kon so'
mi Koy ka daa mi pëkísë ron
raa, ɗon ac ɓëewí lahuute
affon kaah. 37 Mi yúhté biti
ɗon séttí Abraham ndaa ɗon
fahuu hawi so' húl, ndah iña
won mi ron ra haaleh affon.
38 So' mi wona' iña ot mi
Baaso' na ra. Ɗon nék, ɗon
paguu iña keluu ron boffon
na ra. » 39 Wa wonu Yéesú tih
: « Abraham daa boffi fun.
» Yéesú won wa tih : « Ɗon
henun koyyi Abraham kaah
koon, tin ɗon ñeyun kotti.
40 Ndaa ɗon paguy bah, ɗon
na anuu faha' hawi so' húl
ndah mi wona' ron kaaf ka
keloh mi Koope na ra. Iña
na pagu ron ra, Abraham
mësëy wëe paŋ. 41 Ɗon
paguu di na paga' boffon
kep. » Wa wonu Yéesú tih :
« Fun koyyi píyúu waal neh
! Fun lahuu baap yínë, te ri
Koope. » 42 Yéesú won wa tih
: « Koope daa yaha Boffon
kaah koon, tin ɗon faha'
so', ndée mi kola' ɗii na, te
daa ri tah mi ac. Neɓaay
so' neɓoo rek mi acce, daa
ri wol so'. 43 Yi tah ɗon
kélíih woni so' ? Mi ot na
: woni so' haaleh affon daa
tah. 44 Seytaane daa boffon
tígí-tígí ! Paŋ yii neɓa' ɗi fi
boffon, neɓa'te ron. Dalaana
níi a ɗeh, ɗi mëssí saŋku ow
saŋkuyo. Ɗi mësëy ñéerë'
a kaah, ndah kaah íníh ɗii
na. Ɗi home fel raa, ɗi na
hélléeh yínë sah. Ɗi pesa'
fel, te fel coosaana' ɗii na.
45 Ndaa so' mi beh, mi wona'
kaah daa tah ɗon gémúy iña
na won mi ɗon ra. 46 Wa di
ɗon na daa mín caŋ won yii
nay teeɓee biti mi bakaaɗte
? Kon mi won kaah raa, yi
kaa' ɗon gém iña na won
mi ra ? 47 Ɓëyí non ɓëewí
Koope, kela' iña na won ɗi
Koope ra. Ndaa ɗon nëníh
ɓëewí daa tah ɗon kélíih iña
na won ɗi ra. »

48 Yëwúɗɗë wonu Yéesú
tih : « Fun wonuy kaah biti
nagajek fu heedi ɓëy Samari,
te yébítëh daa ham ɗo a ?
» 49 Ɗi nampee waa won tih
: « Yébítëh habay so' ! So'
kay mi yeɗ Baaso' cér ; ɗon
daa yeruy so' cér ! 50 So' mi

saamɗay af so' ndam. Lahte
ɓëyí daa na saamiɗ so' ri te
daa ri na aattiya'. 51 Mee
ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí
ñee woni so', ii mëssí húl.
» 52-53 Wa wonu ri tih : «
Wëerté leegi biti yébítëh daa
ham ɗo ! Fu haba' biti ɗee fu
luk ciffi fun Abraham gaan
a ? Abraham húlté, yonente
ya húlúté, fantee won biti
ɓëyí ñee wonu ii mëssí húl
ë ? Fu tík afu yih ? » 54 Yéesú
won wa tih : « Mi dëmndëe
af so' raa, ay lahee njiriñ
mi bih ? Baaso' kay daa na
on so' ndam. Ɗon wonu ti
ɗi Koope fon, 55 ɗon anutee
rii yíih. So' mi bee mi yúh
rí. Mi won biti mi yéeh rí
rëe, mi ac feloh ti ɗon nen.
Ndaa mi yúh rí, te mi ñeya'
woni. 56 Keeñ ciffon Abra-
ham sosse níi sos séentë' rí
biti mi ac ayo ra ; ɗi otte te
keeña sosse. » 57 Wa wonu ri
tih : « Fu ola' Abraham ɗíh,
te fu lahay kíil sabay iip (50)
doom ? » 58 Yéesú won wa
tih : « Mee ron won kaaf
ka ra ee : balaa Abraham
límú, daa mi. » 59 Tígí daaha,
wa na píyú i la' ay yeese ri,
Yéesú múuycé filiɓ ɓëewë,
ɗúhté Faam fi gaani Koope.

9

Ɓëe' límú búumíɗ ɗë

1 Filoon fi baaha, Yéesú
hom waal otte ɓëyí límú
búumíɗ. 2 Taalibe yi mee-
lute ri wonu tih : «
Ɓahaa, bakaaɗɗi ɓëyí bee
daa tah ɗi límú búumíɗ
mbée bakaaɗɗi boffi a yaafi
? » 3 Yéesú won wa tih : «
Ñeyaay ɗii na, ñeyaay boffi
a yaafi na. Ɗon ot ɗi búum,
Koope daa faha' ñeya' ɗii na,
teeɓa' doolii. 4 Na'a ɓéeɓ,
yen warun paŋ légéyí ɓëe'
wol so' ra ; te leŋ Koo elek,
ow ii naa mín légéy. 5 Homi
so' ëldúnë ɓéeɓ, daa may
niiñle ɓëewë. » 6 Kola' ri
woni unni yah, Yéesú tuulte
feey, túpëlsë'té muluuc ma a
feey fa, ɗi antee waa leef íllí
búumndë, 7 won ɗi tih : «
Paye fu súlmée laahi Silowe.
» (Iti fi tii Silowe daa wolu
wolo.) Búumndë payte dín
fë súlmëhté, nimilte yeelte.

8 Oluu ri ɓëewë wani dékú
rë a yee na olu ri merees
ɗi na saraatoh ra, wa na
wonantuu hanndal ki wa tih
: « Bee ɓëe' húmú took na
saraatoh ra saa ? » 9 Lahte
ɓëewí wonu tih : « Yaa ɗi
! » Lahte yi wonu tih : «
Ëe-ëe', yaa ɗi neh, wa madu
mado rek ! » Ɓëe' won wa
tígí daaha tih : « Yaa so'
kay ! » 10 Tígí daaha, ɓëewë
meelute ri wonu tih : « Yi
daa wëdís íllú ? » 11 Ɗi won
wa tih : « Ɓëe' hínú Yéesú
rë daa hilsiɗ feey, leeffe íllí
së' antee soo nah mi pay
súlmëh laahi Silowe. Mi
payte dín fë, mi súlmëhté
íllí së' wërsëhté. » 12 Ɓëewë
meelute ri wonu tih : « Ɓëe'
hom dih ? » Ɗi won wa tih :
« Mi yéeh tígë hom ɗi ra ! »

13 Wa koluu daaha, ɓeyute
ɓëe', kúrúté rí fariseŋŋa na.
14 Ɗeef Yéesú hilsiɗ feey fa
wëdíssé íllí ɓëe' yiin bisa na
hílsúu yëwúɗɗë rë. 15 Wa fi
fariseŋŋa ɓal namutee meel
ɓëe' ɗee wërsë' íllí rë. Ɗi
won wa tih : « Ɗi leef so'
feey hilsiɗ íl, mi súlmëhté,
mi yíppée yeel. » 16 Tígí

daaha, lahte fariseŋŋi wonu
tih : « Ɓëe' paŋ yii baa ra
mínéh hen ɓëyí Koope daa
wol ri, ndah ɗi ñeyay yee
won kootii bisa na hílsúu rë.
» Ndaa lahte ɓëewí wonu
tih : « Bakaaroh mínë' paŋ
kimtaanni man ɗee ɗíh ? »
Ɗaaha, wonni wa kéldëey.
17 Fariseŋŋa meelaatute ɓëe'
wonu ri tih : « A ɗo, fu won
yi ɓëe' wëdís íllú rë ? » Ɓëe'
won wa tih : « Ɗi yonente !
»

18 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ,
kélfë yí yëwúɗɗë kaa'uute
gém biti ɓëe' na ot bee ra
húmú búumíɗ. Yii baa tahte
wa woluute boffi a yaafi,
19 meelute wa wonu tih : «
Won ti ɓëyí bee koohon kaah
te ri límú búumíɗ ë ? Yi
tah ɗi na ot leegi kon ? »
20 Boffa a yaafa wonu wa tih
: « Yee yúhú fun ɗa biti ɗi
koy fun sah-sah, te ri límú
búumíɗ kaah. 21 Yee tah níi
ɗi na ot leegi ra nék, fun
yíih rí, a fun yíih ɓëe' pay
ɗi ra ɓal. Méelí rí ɗi teeɓ
ron ! Ɗi kúkëy woo ? » 22 Biti
wa kaañuy kélfë yí yëwúɗɗë
daa tah wa lofa' ɗah, ndah
ɗeef wa fi kélfë yí yëwúɗɗë
pokute biti ɓëyí won ow biti
Yéesú daa Buura Koo fal ri
ra, ay líkú tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra. 23 Yii
baa daa tah wa won biti wa
meel ri, ɗi kúkëy neh.

24 Fariseŋŋa dëekëetúté
ɓëe' húmú búum ɗë, wonu
ri tih : « Fun yúhúté
biti ɓëe' na wona' fu ra
bakaaroh ! Wone kaah di tii
Koope. » 25 Ɗi won wa tih :
« Ɗi yaha bakaaroh mbée
bakaaroh neh ɓéeɓ, mi yéeh
yin na. Yee yúh mí rë biti
mi húmú búumíɗ, mi yeelte
leegi. » 26 Tígí daaha, wa
meelute ri wonu tih : « Ɗi
paŋ ɗo yih ? Ɗi hen ɗíh níi
payce íllú ? » 27 Ɓëe' won wa
tih : « Mi húmú wonte ron
baaha, ɗon kaa'uute síkírëh.
Ɗon fahuu biti mi wonaat
ɗon baaha yih ? Ɗon fahuu
hen taalibe yi man bitih ! »
28 Tígí daaha, wa solsuute ri
anutee rii won tih : « Ɗo
kay, daa fu taalibii ɓëyí bah
! Ndaa fun, fun taalibe yi
Mëyíis. 29 Fun yúhúté biti
Koope wonte a Mëyíis, ndaa
ɗi fi bah, fun lukki yíih tígë
kola' ri ra sah ! » 30 Ɓëe' tahte
won wa tih : « Ɗon yíih tígë
kola' ɓëe' rë, te ri payce íllí
së' ! Baa daa yee téy af ra !
31 Yen yúhúté biti Koope na
taheh ɗaŋ bakaaroh, ndaa
ɓëyí neeh ri, ñee woni te
paŋ yee faha' ri raa, ɗi tah
ɗaŋi. 32 Biti ow payce íllí
ɓëyí límú búumíɗ níi na
yeel, kéllúy ! 33 Kon ɓëe'
paŋ yii baa ra Koo daa wol
ri ; henay baa koon ɗi mínéh
paŋ kimtaan. » 34 Fariseŋŋa
wonu ri tígí daaha tih : «
Límúu fú níi a ɗeh, fu mëssí
hen bakaaroh, antee won
daa fay fun yëeddé ë ? » Wa
koluu daaha, líkúté rí tígë na
ɗaguu ra, ɗúhrúté rí ëssín.

35 Kela' Yéesú biti
fariseŋŋa líkúté ɓëe' tígë na
ɗaguu ra, ɗi ɗeefiɗte ri, won
ɗi tih : « Fu gémpé Koy-ɓëe'
ë ? » 36 Ɓëe' won ɗi tih : «
Teeɓ so' ri ɓahaa, nda mi
gém ɗí. » 37 Yéesú won ɗi tih
: « Fu otte ri, daa ri na won
ɗoo na. » 38 Tígí daaha, ɗi

yekke fíi Yéesú na jaamiyoh
ri, won tih : « Yíkëe, mi
gémpé rë. » 39 Yéesú antee
won tígí daaha tih : « Mi
ac aattiya' feey fi beh, nda
búumíɗɗë yeel, te ɓëewë
na yeelu ra yíssëh búumíɗ.
» 40 Lahte fariseŋŋi húmú
daaha, keluu wa unni yah,
wa meelute Yéesú wonu ri
tih : « Fun i búumíɗ fun ɓal
a ? » 41 Yéesú won wa tih :
« Ɗon yahun búumíɗ koon,
tin ɗon ii lah bakaaɗ ; ndaa
ɗon wonu ti ɗon olu na, yii
baa daa tah bakaaɗɗon dék
ɗon na ! »

10

Níirëhë a harri

1 Yéesú tíkké won wa tih :
« Mee ron won kaaf ka ra ee
: ɓëyí ñeyaay ílí gélgí harra,
anti ɗara buut ñeyaa na,
ɓëyí baa lohoh, ɗi banndi.
2 Ndaa ɓëyí haalaa gélgë ílë,
ɗeef daa ri níirëhí harra.
3 Ɗi fi bah, wohohi yuba ay
rii kúnsíɗ, te harra laha' ri
ra ay yúhsë' una. Ɗi ay ñee
tii yi wa dëek wë, ɗúhíɗ wë
ëssín. 4 Ɗi ɗúhíɗ wë ɓéeɓ
níi woc raa, ɗi këllëh, harra
ñee tali, bi yúhsúu wë uni.
5 Wa ii ñee tal ɓëyí wa yíih rí
nék ; wa ay rii hegee hegoo
kay, ndah wa yíihsíih una !
» 6 Yéesú ñeya'te wa léehí
bah, ndaa wa yíih yee faha'
ri waa won ɗa.

7 Tígí daaha, Yéesú won-
aat wa tih : « Mee ron
won kaaf ka ra ee : daa
mi ílí gélgí harra. 8 Ɓëewë
húmú këllúu së' dee ra ɓéeɓ,
húmú i lohoh a i banndi, yii
baa tahte níi harra síkírúuy
wë. 9 Daa mi ílë. Ɓëyí
ñeya' soo na haal, ay múc
; ɗi ay mín haal, ɗi ɗúhé,
ɗi lah yii pesaa ri faraah.
10 Lohoh aya' loh, bëem a
saŋku kut. So' nék, mi ac
biti ɓëewë pes, wa pes pesi
neɓpe. 11 Daa mi níirëhí
kah-kah fa. Níirëh kah-kah
hom gara' ñíiní garoo harri
na. 12 Súrgë nék, ɗi lahaay
harra ; ɗi níirëh kah-kah
neh. Ɗi ole gúmú aye rek,
ɗi hegoh, gúm fë yejoh sun fi
harra, hasla' yuba. 13 Súrgíi
baa ay mínée hen ɗaaha,
ndah ɗi séentëh héliis légéyí
kut, harra tahay ɗi koloh.
14-15 Daa mi níirëhí kah-kah
fa. Di yúhë' së' Baaso' mi
yúhté rí, so' mi yúhë' harri
so' ɗaaha wa yúhúté së'. Te
af wa ay tah mi yera' ñíin së'.
16 Mi lahte harri kayyi íníh
gélgí beh, te mi waɗtee waa
níiɗ ɓal ; wa ay yúhsë' un
so', wani yee boolla' ɓéeɓ
hen yup yínë, níirëhë hen
yínë. 17 May yera' ñíin së',
mi liilaat ɗi. Yii baa daa
tah Baaso' faha' so'. 18 Ow
mínéh ɓek ñíin së' feey, daa
mi mín ɗíi yera'. Daa mi
mín ɗíi yera', daa mi mín
ɗíi liilaat. Baaso' túuy së' yii
baaha. »

19 Unna won Yéesú yaa
ra tahte yëwúɗɗë kéldúuy
won. 20 Ow caak waa na
wonu tih : « Nagajek ɗon
síkírúu wa ? Bee yébítëh
daa ham ɗi bee ra a ? Bee
yulkiɗ bee ra a ? » 21 Ndaa
lahte ɓëewí na wonu tih : «
Ɓëyí yébítëh daa ham ɗi na
woneeh ɗeh ! Yébítëh mín
wëdís íl búumíɗ ë ? »

22 Feedi yëwúɗɗë, bee

na nérsúu jébëlë jébëlú
Koope Faam fi gaana ra
lahte. Feedi baa húmú
Yerusalem jamanii sosa.
Jamanii baaha filiɓ feeda,
23 Yéesú na tílëesëh tígë në
wonuu Mbaar mi Salomoo
di filiɓ Faam fi gaana ra.
24 Tígí daaha, yëwúɗɗë
ayute gíiwúté rí, wonu ri tih
: « Fay home dee fu kúné affi
fun níi kirih ? Daa fu yaha
Buura Koo fal ri ra raa, won
fun baaha ! » 25 Ɗi won wa
tih : « Yee meelu so' ɗon
ɗa, mi húmú wonte ɗon ɗi,
ndaa ɗon gémúy së'. Añcaŋ,
iña na paŋ mi di tii Baaso' ra
seedeyiɗte so', 26 ndaa ɗon
gémúy së', af biti ɗon nëníh
harri so'. 27 Harri so' yúhsúu
un so' ; so' mi yúh wë, te wa
ñeyuu tal so'. 28 May waa
on pesa na ɗúméh rë. Mii
waa mëssí ñak, te ow mínéh
wëe naaf ya' so'. 29 Baaso'
daa déŋéen së' wë, te daa ri
lukki gaan ɓéeɓ. Ow mínéh
naaf yin ya' Baaso'. 30 Funi
Baaso' daa lígínúu yínë. »
31 Wona' Yéesú uni bah,
yëwúɗɗë yabaatute na píyú
la' ay rii bëemé, 32 ɗi won
wa tígí daaha tih : «
Mi paŋke iñi wunni caakki
Baaso' daa nah so' wa. Yii
bih di iñyah daa tah ɗon
na fahuu bëemí së' a la' ?
» 33 Wa lofute ri wonu tih
: « Fun fahuuy hawu húl
biti fu paŋ yin wun, ndaa
biti fu solte Koope. Fu ow
kut, fu na anti tík afu Koope
a ? » 34 Yéesú won wa tih :
« Bíníyúté filiɓ téeríi kootii
ron biti Koope won tih :
“Ɗon i koope.”✡ 35 Yee won
Téerëe rë ow mínéh ríi nís
maan ? Ɓëewë Koope yuliɗ
woni waa na ra, ɗi wona'
wa biti wa i koope neh a ?
36 A so' fa Baaso' fal so', wol
so' ëldúnë rë, ɗon wonuu
biti mi sola' Koope soloo ɗíh
di yee wona' mi biti mi Koy
Koope ra ? 37 Hena biti mi
pagay yee nah so' Baaso' raa,
ngënë gémí së' ! 38 Ndaa
mi paŋ wa raa, wuti ɗon
gémúy iña na won mi raa
sah, gémí iña na paŋ mi ra
book, nda ɗon ham affon
biti Baaso' ee soo na, te mi ee
ɗii na. » 39 Wona' Yéesú unni
yah, wa yabaatute na fahuu
hami, ndaa ɗi fússé wë.
40 Yéesú kola' dah say-
ilte hatni yíníi laahi Yur-
deŋ, tígë në húmú bëtsë'Saŋ
Batis ɓëewë rë, ɗi hompe
daaha. 41 I ow caak ɗeefute
ri daaha. Ɓëewë na wonan-
tuu hanndal ki wa tih : «
Kimtaan yínë sah Saŋ pagay
ri, ndaa iña won ɗi sun fi
ɓëyí bee ra ɓéeɓ kaah. »
42 I ow caak gémúté Yéesú
daaha.

11

Kolohi Lasaar ɓúudé

1-2 Húmú laha' ɓëyí
keente jér hínú Lasaar.
Ɗi húmú dék Betani, ɓani
koy-yaayyi ɓeleɓ Mari a
Martaa. Mari daa ɓelaa nay
túmé laakkoloña kotti Yíkëe,
an waa moos a fen fi ra.
3 Koy-yaayyi ɓeleɓɓi ana ya
wolute ow woni Yíkëe biti
kooji jéríɗ. 4 Kela' ɗi fi Yéesú
baaha, tígí daaha ɗi won tih

✡ **10:34** 10.34 Saame Kañaa ya 82.6

: « Jérí Lasaar jér húlëe
neh ; Koo ay ñeye na teeɓa'
gaanaa ki ndami ; hen ɗaaha
raa, ndami so' mi Koy Koope
yúhú. »

5 Yéesú húmú kooji Mar-
taa, Mari a Lasaar. 6 Di
filiɓ yaaha ɓéeɓ, kela' ri
biti Lasaar jéríɗ ɗë, ɗi
hompe tígë hom ɗi daaha
ra níi hente waal ana, 7 ɗi
antee won taalibe yi biti
ɓani wa ñéerë' nimil Yúdée.
8 Taalibe yi wonu ri tih :
« Ɓahaa, maañay-maañay
rek fu na fahuu ɓëem a la'
dín fë, fan naa faha' nimil
a ? » 9 Ɗi won wa tih : «
Na' homa' wahtu sabboo a
wahtu ana neh a ? Ɓëyí
tíl na' ii kabinoh ndah ɗi
ot kotti na niiñi feey fi ɓeh.
10 Ɓëyí tíl ñúus nék ay kabi-
noh ndah niiña íníh ɗii na. »
11 Filoon fi ɓee wona' ri unni
yaa ra, ɗi ɓaatte won wa tih
: « Kooji yen Lasaar nee'te,
ndaa may pay mi yúun ɗí.
» 12 Taalibe yi wonu ri tih :
« Yíkëe, ɗi nee' nee'o saa ?
Kon ɗi ay wah ! » 13 Taalibe
ya habuu biti rek Yéesú won
wa woni nee' pëní, ɗeef ɗi
won wa biti Lasaar húl húlë.
14 Tígí daaha, Yéesú míllë'
wëe won tih : « Lasaar
húlté. 15 Ɗon tahute keeñ so'
sosse di yee ɗeefay so' ri dín
fë rë. Di laha' ri ɗaaha daa
nay tahe ɗon gém. Këlíi yen
lah ɗii na ! » 16 Tígí daaha,
Toomaa fa na dëekúu Síisë
rë won taalibe yi kayya tih
: « Yen ɓal yen saañ húlé a
kélfíi yen ! »

17 Tílúu Yéesú a taalibe
yi níi wa tíimúté gina
ra, ɗi kelohte biti Lasaar
húlté níi nee'te waal iniil
feey. 18 Betani wulaay a
Yerusalem ; hanndal ki wa
waɗti hena kilomet éeyë.
19 I yëwúɗ caak ayute yérí
Martaa a Mari na mësɗú wë
húlí koy-yaafi wa. 20 Kela'
Martaa biti Yéesú ee ac ɗa,
ɗi saañce téebílëhí ; ndaa
Mari tasse faam. 21 Tee'a'
Martaa a Yéesú rë, ɗi won
ɗi tih : « Fu homa dee koon
Yíkëe koy-yaaso' húléh.
22 Ndaa mi yúhté biti níi a
ɗeh, yii fu ɗaŋ ɗi Koope
ɓéeɓ, ɗi ay roo rii on. »
23 Yéesú won ɗi tih : «
Koy-yaafu ay koloh ɓúudé. »
24 Martaa won ɗi tih : « Mi
yúhté biti ɗi ay koloh yiin
nay kolee ɓëewë ɓúudé rë
biti ëldúnë túkkí. » 25 Yéesú
won ɗi tih : « Daa mi na
këlíɗ ɓëewë ɓúudé, daa mi
na on wa pes. Ɓëyí gém soo
na wuti ɗi húl rëe sah, ɗi ay
pes ; 26 te ɓëyí në pes, gémpé
së', ii mëssí húl. Fu gémpé
baaha a ? » 27 Martaa won
tih : « Íi Yíkëe ! Mi gémpé
biti daa fu Buura Koo fal ri
ra, Koy Koope fa húmú wonu
biti daa nay aye ëldúnë rë. »

28 Filoon fi wonni yah,
Martaa saañce dëegí Mari
koy-yaafi, mëddë'té rí won
ɗi tih : « Yëeddëhë acce,
te ri won fu ac fu tiil ri.
» 29 Kela' Mari woni bah,
ɗi yíppée koloh saañce
téebílëhí Yéesú. 30 Wahtii
baa ɗeef Yéesú haalay
gina doom, ɗi húmú lís
tígë tee'uu ɓani Martaa ra.
31 Yëwúɗɗë húmú faam fa
na mësɗú Mari ra, oluu wa
Mari yíppée koloh na ɗúh
faam fa, wa ñeyute tala.

Wa habuu biti ɗi saañ looy
luuyin. 32 Laha' Mari tígë
hom Yéesú níi ri otte ri ra,
ɗi yeɗɗohte kotta feey, won
ɗi tih : « Fu homa dee koon
Yíkëe koy-yaaso' húléh. »
33 Ola' Yéesú Mari na foŋ,
ɓëewë ñéerúu a ri ra na
fogu ɓal ra, keeña ɗúmpé
ces, afa kúnëhté, 34 ɗi meelte
wa won tih : « Ɗon ɗapuu
ri dih ? » Ɓëewë wonu ri
tih : « Ɓahaa, aye fu ot.
» 35 Yéesú yampe na looy.
36 Tígí daaha, yëwúɗɗë na
wonu hanndal ki wa tih : «
Ëlí di húmú faha' ri ri kan
! » 37 Ndaa lahte yi na wonu
waa na tih : « Ɗi fa pay íllí
búumndë rë, ɗi mínéh kaa'
Lasaar húl koon a ? »
38 Keeñ Yéesú ɗúmëetté
ces, ɗi lahte luuyin. Lu-
uya, kili kúnúu a la' gaan.
39 Ɗi won ɓëewë tih : «
Píníŋí la'a ! » Martaa koy-
yaafi húlëhë won ɗi tih : «
Ɓúudé fë waɗtee yah Yíkëe,
hente waal iniil woteh, ɗi ee
deh. » 40 Yéesú won ɗi tih : «
Mi wonay ro ri wono a ? Fu
gém soo na raa, fay ot ndami
Koope. » 41 Tígí daaha, la'a
píníŋúté, Yéesú ɓéyíɗté afi,
yeelte sun-Koo won tih : «
Baap, mi na sím ɗë di yee
taha' fu ɗaŋi so' ra. 42 Mi
yúhté biti wahtii ɗagaa mi
ro ɓéeɓ fu tahiɗ so', ndaa
fu ot mi won ɗi sun, ɓëewí
yee gíiwú së' yee ra daa
tah, nda wa gém biti daa fu
wol so'. » 43 Woca' ri woni
baa ra, ɗi ɓéyíɗté uni sun
won tih : « Lasaar, ɗúhé
deh ! » 44 Lasaar fa húmú
húl rë ɗúhté, kotta, ya' ya a
afa ɓéeɓ líiwúté boy. Yéesú
won tígí daaha tih : « Nísí
boyya faana ɗon yeris ɗi tíl.
»

Peeni hawi Yéesú húl
(Saame Maccëe 26.1-5 ;
Marka 14.1-2 ; Lúkkë 22.1-2)

45 Ow caak di yëwúɗɗë
húmú faam Mari te olute
iña na paŋ Yéesú rë, gémúté
ɗii na. 46 Ndaa i ow waa
na payute olute fariseŋŋa,
ɓíllúté wë iña paŋ ri ra.
47 Tígí daaha, kélfë yí seeyoh
ya a fariseŋŋa dëekúté ɓëy
këemí gaani yëwúɗɗë ɓéeɓ,
wonu tih : « Yen ay hene
ɗíh ɓal ? Ɓëyí bee ee
paŋ kimtaanni caakke ra dé'
! 48 Yen took yen olsee
ri page iñyeh, ɓëewë ɓéeɓ
ay gém ɗii na, te ɓëy Rom
ay koloh ɗakaya' Faam fi
gaani Koope a heedi yen !
» 49 Lahte ɓëyí hínú Kayif
waa na, kíilí baaha ɗeef daa
ri húmú seeyohi gaana, won
wa tih : « Yin íníh affon
! 50 Ɗon yíih biti ow yínë
kut ñak ñíiní ndah ɓëewë,
daa gén biti heedi yëwúɗɗë
ɓéeɓ saŋku a ? » 51 Yee
won ɗi baa ra kolaay ɗii na
nék. Kíilí baaha, bi daa ri
húmú seeyohi gaana, Koope
daa wonɗoh ri ɗaaha teeɓa'i
biti Yéesú ay húlíɗ heedi
yëwúɗɗë. 52 Te ri ii teem
húlídí yëwúɗɗë doŋ, ɗi ay
húllé koyyi Koope ɓéeɓ, ɗi
négírë' yee hasluu ra, wa
hen yínë.

53 Kola'te yiin fin fa, kélfë
yí yëwúɗɗë habute biti wa
ay hap Yéesú húl. 54 Yii
baa tahte ɗi wocce haal filiɓ
fi yëwúɗɗë. Ɗi kolohte
saañce waal luufa di gina

na wonuu Efarayim ra, ɗi
hompe daaha a taalibe yi.
55 Leɓa' Paagi yëwúɗɗë
rë, ow caak di ɓëy gina
koluute na suu ɓukutoh a
sehi feeda Yerusalem. 56 Wa
homu filiɓ Faam fi gaana na
saamu Yéesú, na meelantuu
filiɓ fi wa wonu tih : «
Ɗi ayoh feeda aa ɗi ayoh
neh ? Ɗon wonu yi na ?
» 57 Kélfë yí seeyoh ya a
fariseŋŋa nahuute wonu tih
: « Ɓëyí yúh tígë hom ɗi ra,
teeɓaa ri, ɗi habu. »

12

Mari yíinté Yéesú laakkoloñ kot

(Saame Maccëe 26.6-13 ; Marka 14.3-9)

1 Waal pëenë balaa feedi
Paaga, Yéesú kolohte saañce
Betani, tígë dék Lasaar fa
ɗi húmú këlíɗ ɗí ɓúudé rë.
2 Laha' ri daaha ra, ɗi pa-
girute ñam. Martaa daa na
húmú norsa' ñama. Lasaar
húmú non ɓëewë boku a
Yéesú loon ra. 3 Mari nam-
pee ɓeɓ bútéel laakkoloñ,
yi yugusuu naarde kah-kah
te kofeelte, bi mitte genwal
líitër, yíinté wë kotti Yéesú,
na an waa moos a fen fi.
Faam fa ɓéeɓ líiwëlsë'té a
ngedi laakkoloña. 4 Yudaas
Iskariyot, ow di taalibe yi
Yéesú, bee míllë' ríi yaay
ra, won tígí daaha tih :
5 « Laakkoloñi yee yaayeeh
hélíis caak koon cadum fa
yeru ñëkíɗɗë ë ? » 6 Yee
won ɗi baa ra, ɗi wonɗay ri
ñëkíɗɗë dé' ! Biti ri lohoh
te daa ri yef keesi wa, ɗi
núhë' në tílé sohle yi daa tah.
7 Yéesú won ɗi tígí daaha tih
: « Baale jaambura afi ! Ɗi
waay hacadi so' daa tah ɗi
yef wa níi a ɗeh. 8 Ñëkíɗ
ii koloh filiɓ fon ; ndaa so'
mi bee mii hom filiɓ fon dee
faraah. »

Caŋi yëwúɗɗë hawi Lasaar

9 I ow caak di yëwúɗɗë
keluu wa biti Yéesú ín Be-
tani ra, wa suute dín fë.
Af ɗi neh doŋ daa kúɗ wë
në, ndaa olaalohi Lasaar
fa ɗi këlíɗ ɗí ɓúudé rë.
10 Tígí daaha, kélfë yí seeyoh
ya habute biti Lasaar ay
hawu húl ɓal, 11 ndah af ɗi
tahte yëwúɗ caak helute wa,
gémúté Yéesú.

Haali Yéesú Yerusalem

(Saame Maccëe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Lúkkë 19.28-40)

12 Kéy fín fë, ɓëewí caakka
húmú ayu feedi Paaga ra
keluute biti Yéesú ee ac
Yerusalem ra. 13 Wa saa-
mute soor-soor, ɗúhúté gina
na téebílúu rí, ɓéyrúté unni
wa sun na njooɓu ri wonu
tih : *« Oosaanaa ! Koo-*
Yíkëe barkela ɓëe' ɗi wol ri
ra ! Koo barkela buuri Israyel
! »✡ 14 Ɗeef Yéesú húmú
saampe cúmbúr mbaam. Ɗi
yaagohte sun ti di bíníyúu
rí Téerëe bitih : 15 *«*
Ngënë néekíñíi, ɗon fi ɓëy
Siyoŋ ! Ëlí ! Buuron
ee ac ɗa, yaagoh cúmbúr.
»✡ 16 Filiɓ fi iñyaaha ɓéeɓ,
taalibe ya húmú yíih iti fi
wa ; ndaa tílë' níi Koope

✡ **12:13** 12.13 Saame Kañaa ya 118.25-26 ✡ **12:15** 12.15 Saame Sakari 9.9

teeɓa'te ndami Yéesú rë,
nuffi wa onte wa biti yee
húmú bíníyú Téerëe rë won
sun fi, te ri laha' ɗaaha.
17 Ɓëewë húmú a Yéesú na
won ɗi Lasaar ɗúh nuŋa
këlíɗté rí ɓúudé rë, ɓíllúté
yee olu wa ra. 18 Ɗaaha,
ow caak keluute biti Yéesú
paŋke kimtaani bah, wa
ayute téebílëhí. 19 Tígí
daaha, fariseŋŋa na wonan-
tuu filiɓ fi wa tih : « Yen
míníh yin na ! Ɓëewë ɓéeɓ
ñeyuu tala ! »

Gerekka na saamu Yéesú rë

20 Ɓëewë ayu feeda
Yerusalem jaamiyohi Koope
ra, lahte Gerekki húmú filiɓ
fi wa. 21 Wa leɓuute Fílíp
fi ɓëy Betsaydaa fa hom
Galile ra, wonu ri tih : «
Ɓahaa, fun fahuu oli Yéesú
koon. » 22 Fílíp payte wonte
Anndere baaha, wa ɓéeɓ
ana ñéerúuté léhíní Yéesú.
23 Wonuu wa ri baa ra, Yéesú
won wa tih : « Wahtaa nay
teeɓee Koope ndami so' mi
Koy-ɓëe' rë lahte. 24 Mee ron
won kaaf ka ra ee : pep bele
teem pep bele kep biti ñíinë
haaleh feey. Ndaa ñíinë haal
feey raa ay ɗúhíɗ pep caak.
25 Ti ɗaaha nen, ɓëyí pokoh
ñííní ay rii ñak ; ndaa ɓëyí
kaa' pokohi ñííní ëldúnë fi
beh ay lah pesa na ɗúméh
rë. 26 Ɓëyí hen súrgíi së'
ñeya tal so' ; te tígí hom
mi, ɗi ay home na ɓal. Ɓëyí
hen súrgíi së', Baaso' ay rii
ɓéyíɗ.

Woni Yéesú yii leŋke húlí

27 « Tígë homa' mi bee ra,
af so' kúnëhté níi mi yéeh yii
wona mi ! Mbaa may wone
Baaso' biti sëmlë' së' wahtii
coono fa na saañ mii pese
bee ra neh ? Ndaa coono
fi baa daa tah mi ac feey
nék ! 28 Kon Baap, teeɓee
ndamu ! » Tígí daaha, un
ɗofohte sun won tih : «
Mi teeɓpe ɓëewë ndami so'
níi wocce, te may waa rii
teeɓaat. » 29 Ɓëewë húmú
daaha keluu una ra wonu
tih : « Yaa híníŋ ! » Lahte
yi wonu tih : « Malaaka
daa won ɗii na ! » 30 Ndaa
Yéesú won wa tih : « Uni
baa wonɗuy so', wonɗu ɗon
! 31 Wahtaa waɗti aattiyuun
ëldúnë rë lahte ; kélfëe hom
afa ra ay líkú leegi. 32 Te
so', mi ɓéyrú mi paa' feey
fa sun raa, may héc ɓëewë
ɓéeɓ soo na. » 33 Wonee ke
Yéesú bah, ɗi teeɓa' ɗee nay
rii húlée rë. 34 Ɓëewë wonu
ri tih : « Yee yoodu fun téeríi
kootii yen ra biti Buura Koo
fal ri ra ay pese peso faraah.
Kon fu wona' biti Koy-ɓëe'
ay keru sun ɗíh ? Koy-ɓëe'
fë wah ? » 35 Ɗi won wa tih
: « Niiña ee filiɓ fon ndaa
ri tallaay yin caak. Kon tílí
niiña bee homa' ri ɗon na
bee ra, toñeh ñúusë beetti
ron, ndah ɓëyí tíl ñúus yéeh
tígë na saañ ɗi ra. 36 Gémí
niiña bee homa' ri filiɓ fon
ɗa, nda ɗon hen ɓëy niiña.
»

Wona' Yéesú iñyaa níi
wocce ra, ɗi hécëhté,
ɗapohte wa.

Kaa'a'i yëwúɗɗë gém

37 Kimtaanna paŋ Yéesú fíi
ɓëewë rë ɓéeɓ, taheh wa

gém ɗí. 38 Yee húmú won
yonente Isayii ra laha'te ɗah.
Ɗi húmú won tih :
« Yíkëe, daa gém yee wonu
yen ra ?
Yíkëe, fu teeɓ ɓídí ya'u wah
? »✡
39 Isayii wonte yee tah
ɓëewë míníh gém rë, won
tih :
40 *« Koope búumílté wë,*
súhílté keeñña wa,
toñeh wa ay ole,
keeñña wa ay kúnsée ndín
wa lof pesaɗ, mi pay wa yee
homuu wa ra. »✡
41 Isayii húmú wona'
Yéesú bín fë, ɗeef ɗi séenté
ndami. 42 Filiɓ fi yaaha
ɓéeɓ, kaa'eeh ow caak di
kélfë yí yëwúɗɗë gémúté
Yéesú. Ndaa bi helu wa nuf
fariseŋŋa na, wa kaañuy rii
teeɓa' toñeh wa ay líkú tígë
na ɗaguu yëwúɗɗë Koope
ra, 43 ndah biti ow daa kaña
wa, daa génël wë biti Koope
daa kaña wa.

Iña won Yéesú rë daa na aattiya'

44 Yéesú ɓéyíɗté uni won
tih : « Ɓëyí gém soo na,
gémëy soo na doŋ, ɗi gémpé
ɓëe' wol so' ra ɓal. 45 Ɓëyí ot
so', ɗeef otte ɓëe' wol so' ra.
46 So' mi ac ëldúnë hawaanri
ɓëewë, nda ɓëyí gém soo na
dékéeh ñúusë. 47 Ɓëyí keloh
woni so' te ri ñeyeh na, daa
may ri daane neh, ndah mi
ac sëmlë'í ɓëy ëldúnë ndaa
daani wa neh. 48 Ɓëyí fa-
haay soo ot te kaa'a'te keloh
woni so', iña won mi ra nay
rii aattiyee yiin nay túkkíyé
ëldúnë rë. 49 Nagajek, mi
kolaay koloo rek mi na won,
Baaso' fa wol so' ra daa túuy
së' won iña yëeddë' mí rë.
50 Te mi yúhté biti yee túuyë'
rí rë daa na ona' pesa na
ɗúméh rë. Ti ɗaaha nen, iña
na won mi ra, mi wona' wa
ti di naha' so' wa Baaso' nen.
»

13

Hosi Yéesú kotti taalibe yi

1 Bisa míllë' balaa Paagi
yëwúɗɗë rë lahte. Yéesú
yúhté biti wahtaa waɗ ɗii
koloh ëldúnë, ɗi ɗeefiɗ Boffi
ra lahte. Ɗi mëssí faha'
ɓëewée ké rí nay rii hele
feey fa ra fahoo. Te ri teeɓpe
wa ɗee faha' ri wa níi tígí
teem faha' ra.
2 Yéesú a taalibe yi homu
reer, ɗeef Seytaanaa ɓekke
Yudaas koy Simoŋ Iskariyot
nufa nay rii yaayee Yéesú rë.
3 Yéesú yúhté biti Boffi tíkké
iña ɓéeɓ ya'i, ɗi yúhté biti
ɓal ɗi kola' ɗii na te ri ay
nimile ɗii na. 4 Ɗaaha, ɗi
kolohte loona, níssé búubí,
ɓeɓpe ndíimú moosaa pokke
kinohi, 5 antee ɓeɓ if, túmpé
muluɓ, ñeete taalibe yi na,
na hos kotti wa ; bi ri hosiɗ
ɗi kotti ɓéeɓ, ɗi moosiɗ ɗi
wa a ndíimëe pok ɗi kinohi
ra.
6 Laha' ri Simoŋ Peer na
ra, Peer won ɗi tih : « Ɗo
fi Yíkëe, fu hosiɗ so' kotti
so' a ? » 7 Yéesú won ɗi tih
: « Fu yéeh iti fi yee na
paŋ mi ra doom, fay rii yúhé
fayu. » 8 Peer won ɗi tih : «

✡ **12:38** 12.38 Saame Isayii 53.1 ✡ **12:40** 12.40 Saame Isayii 6.9-10

Ɗamaay fu hosɗe so' kotti
so' ! » Yéesú tahte won ɗi tih
: « Mi hosɗay ro kottu raa,
ɗeef hanndal ki yen ɗúmpé.
» 9 Peer won ɗi tih : « Kon
Yíkëe, ngana teem kotti so'
kut, lahe níi ya' yi so' a af so'
ɓal ! »

10 Yéesú won ɗi tih : «
Ɓëyí kola' ɓoohoh, faana
ɓéeɓ lante, sohlaay ɗi
ɓoohlee*. Ɗon fi yee ɗon
ladute, ndaa ɗon ɓéeɓ daa
ladu neh. » 11 Ɗeef Yéesú
yúhté ɓëe' nay rii yaaye ra,
daa tah ɗi won biti wa ɓéeɓ
daa ladu neh.

12 Hosa' Yéesú kotti taalibe
yi níi wocce ra, ɗi ɓekaatte
búubí, tookaatte loona, an-
tee waa won tih : «
Ɗon yúhú iti fi yee pagiɗ
mi ron ra a ? 13 Ɗon
dëekúu së' yëeddëh a Yíkëe,
te ɗon wonu kaah, mi ɗi.
14 Hém so' mi Yíkëen, so'
mi yëeddëhën, daa mi hos
kotton raa, kon ɗon waru-
tee hosanta' kot hanndal kon
ɓal. 15 Ɗon ot mi pagiɗ ɗon
yii bah, ɗeef mi faha' biti
ɗon pagee ri ɗaaha. 16 Mee
ron won kaaf ka ra ee :
súrgë lukeh kélfíi gaan, ɓëe'
wolu ra lukeh ɓëe' wol ri
ra gaan. 17 Bee yúhúu ron
iñyaa leegi ra, ɗon ñee na
raa, keeññon ay sos. 18 Mi
wonaay ɗon ɓéeɓ nék ! Mi
yúh ɓëewë tanis mi ra. Ndaa
yee bíníyú Téerëe rë waɗti
laha laho. Téerëe won tih
: *"Ɓëe' funi woruu mbúuríi
së' rë, daa míllë' hen kaa'ohi
so'."*✡ 19 Mi wonte ron baaha
abah balaa wahtaa lah. Hen
ɗaa wahtaa lah raa, ɗon ay
gém biti daa mi✡. 20 Mee ron
won kaaf ka ra ee : ɓëyí tah
ɓëyí daa mi wol ri a ya' ana,
ɗeef ɗi tah so' ; te ɓëyí tah
so', ɗeef ɗi tah ɓëe' wol so'
ra. »

Ɓëe' nay yaaye Yéesú rë
(Saame Maccëe 26.20-25 ; Marka 14.17-21 ; Lúkkë 22.21-23)

21 Woca' Yéesú woni baa
ra, afa kúnëhté pak, ɗi won
tih : « Mee ron won kaaf
ka ra ee : ow di ɗon na ay
soo yaay. » 22 Taalibe ya yíih
ɓëe' na wona' Yéesú rë, wa
na yeelantuu affi wa. 23 Ow
di taalibe ya, kooji Yéesú,
húmú hëbísí. 24 Tígí daaha,
Simoŋ Peer paŋke yodaɗ,
nahte ri meel Yéesú ɓëe'
na wona' ri ra. 25 Taalibee
sígímpé nuf Yéesú, meelte
ri won tih : « Fu wona'
wa Yíkëe ? » 26 Yéesú loffe
won tih : « Mee saañ soop
mbúurú loona ra ee : ɓëe'
nay mi rii yere ra, ɗi ɓëyí
baaha. » Tígí daaha, Yéesú
ɓeɓpe mbúurú, sooppe ri
loona, yeɗte ri Yudaas fi
Simoŋ Iskariyot. 27 Yudaas
na tah mbúurëe, Seytaane
na haal ri. Yéesú won ɗi
tih : « Yee nay fuu page ra,
page ri gaaw ! » 28 Ow yínë
sah di wa fi taalibe ya húmú
loona ra, yéeh yee faha' rii
won ɗa. 29 Bi Yudaas daa
yef keesi wa, i ow waa na
habuu biti Yéesú nah ri pay

* **13:10** 13.10 sohlaay ɗi ɓoohlee :Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : henay hosi kotta, sohlaay ɗi ɓoohlee. ✡ **13:18** 13.18 Saame Kañaa ya 41.10 ✡ **13:19** 13.19 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.14-15

saam iña nay waa sohlee
feeda ra, mbée nah ri komi
ñëkíɗɗë sarah. 30 Taha' Yu-
daas mbúurëe rë, ɗi yíppée
ɗúh ëssín. Wahtii baaha
ɗeef Koo elekke.

Túuyë'í hasa

31 Ɗúhë' Yudaas ëssín ɗë,
Yéesú won tih : « Leegi
Koope teeɓa' ndami so' mi
Koy-ɓëe', mi teeɓa' ndami ɗi
fi Koope. 32 [Te mi teeɓa'
ndami Koope raa,] Koope ɓal
ay teeɓa' ndami so', te ri
yuloh paŋi, maañlay. 33 Yee
talla' mi hom filiɓ fon ɗa
gaanlay yaawe ! Ɗon ay soo
saam, ndaa cëe mí won ɗon
yee won mi yëwúɗɗë rë :
ɗon míníh lah tígë në saañ
mi ra. 34 Mee ron yeɗ túuyë'
has ɗa ee : lah fëhëntíi
hanndal kon. Di faha' mi
ron, lah fëhëntíi ɗaaha han-
ndal kon. 35 Ɗon fahanta'
hanndal kon raa, tígí daaha
ɓëewë ɓéeɓ ay yúh biti ɗon
taalibe yi so'. »

Woni Yéesú biti Peer ay taasa' yúhí

(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Lúkkë 22.31-34)

36 Filoon fi baaha, Simoŋ
Peer meelte Yéesú won tih
: « Fu saañ di Yíkëe ? »
Ɗi loffe Peer won tih : «
Tígë homu yen bee ra kep fu
mínéh ñee tal so' níi fu lah
tígë na saañ mi ra, sehe níi
fayu, fay naa lah. » 37 Peer
won ɗi tih : « Yíkëe, yi tah
mi mínéh ñee talu leegi ? Mi
tahte ñagi ñíin së' ndah ɗo !
» 38 Yéesú won ɗi tih : « Fu
won kaah biti fu tahte ñagi
ñíinú ndah so' a ? Mee roo
won kaaf ka ra ee : añcaŋ,
fiisiin ki paan, fay taasa' biti
fu yúh së' níi hen waal éeyë.
»

14

Yéesú daa waala yuliɗ Boffa na ra

1 Yéesú antee won taal-
ibe yi ɓéeɓ tih : « Af-
fon ɓanay kúnëh ! Gémí
Koope, te ɗon gém së' ɓal !
2 Faam Baaso' haŋke ; may
pay mi waayiɗ ɗon tígí nay
ron home. Henay baa koon
mi woneh ron ɗi ! 3 Mi
pay mi waayiɗ ɗon ɗi níi
woc ɗaa, may nimil mi kali
ron. Hen ɗaaha raa, tígë nay
mii home ra, ɗon ay home
na ɓal. 4 Ɗon yúhú waala
yuliɗ tígë na saañ mi ra. »
5 Toomaa won ɗi tígí daaha
tih : « Yíkëe, fun yíih tígë
na saañ fu ra, fun ay yúhée
waala yuliɗ na ra ɗíh ? »
6 Yéesú won ɗi tih : « Daa mi
waala, daa mi kaaf ka, daa
mi na ona' pesa. Ow mínéh
pay Boffa na te ñeyeh soo
na. 7 Ɗon yúhú së' rëe kay,
ɗon ay yúh Baaso' ɓal ! Te
dala'te woteh, ɗon yúhúté rí
te ɗon olute ri ! »
8 Fílíp won ɗi tígí daaha
tih : « Yíkëe, teeɓ fun Boffa
kut, fun sohluuy yin kay. »
9 Yéesú won ɗi tih : « Fílíp,
maaña maañ mi filiɓ fon ɗa
ɓéeɓ fu yéeh së' doom a ?
Ɓëyí ot so', ɗeef otte Boffa
! Kon fu wona' biti mi teeɓ
ɗon Boffa ɗíh ? 10 Fu gémëy
biti mee Baaso' na, te ri ee
soo na a ? Unna won mi ɗon
ra ɓéeɓ, kolaay soo na, ɗi
fi Boffa hom soo na ra kay

daa na paŋ légéyí. 11 Gémí
së' di yee wona' mi biti mee
Baaso' na, te ri ee soo na
ra. Ɗon gémúy unna won
mi ɗon yaa raa, iña na paŋ
mi ra waɗtee tah ɗon gém
book ! 12 Mee ron won kaaf
ka ra ee : ɓëyí gém së', ɗi fi
ɓëyí baa ɓal ay paŋ iña na
paŋ mi ra. Ɗi ay paŋ yi luk
waa gaan sah, ndah mi saañ
Boffa na, 13 te yii ɗon ɗaŋ
ɗi ɓéeɓ, ɗon ñeya' ri tii so',
may ron rii pagiɗ, nda so'
mi Koy ka mi teeɓa' ndami
Boffa. 14 Yii ɗon ɗaŋ ɗi, ɗon
ñeya' ri tii so', may rii paŋ.

Gapa'i Yéesú Ruuh-Peseŋ

15 « Ɗon faha' so' raa,
ɗon ay ñee iña na túuy
mí ɗon ɗa. 16 Ɗaaha raa,
may ɗaŋ Baaso' kom ɗon
Dímlëh kay, bi ay home ɗon
na faraah. 17 Daa ri Ruuha
na teeɓ ɓëewë kaaf ka ra.
Ɓëewë feey fi bee míníh ríi
haba' Dímlëh, ndah wa oluy
ri, wa yíih rí. Ɗon nék, ɗon
yúhú rí ; ɗi ee filiɓ fon te
ri ay home ow fi ow ɗon na
faraah. 18 Mii ron yeɗɗa'
baayu, may ayaat ɗon na.
19 Tasse yutuuɗ fíi ɓëewë
feey fi bee ii soo olil, ndaa
ɗon ay ot biti mee pes ɗa, te
ɗon ɓal ɗon ay pes. 20 Bín
fë rëe, ɗon ay yúh biti mee
Baaso' na, ɗon ewu soo na,
te mi ee ɗon na. 21 Ɓëyí ham
iña na túuyë' mí rë afi te ri
ñee na, ɗeef ɓëyí baa faha'te
so'. Ɓëyí faha' so', Baaso'
ay rii faha' ; so' ɓal may rii
faha' te may rii teekiroh. »
22 Taalibee na wonuu
Yudaas, bokaay a Yudaas
Iskariyot ra, won Yéesú tih :
« Yíkëe, yi tah fay teekiree
fun, fii teekiroh ɓëewí kayya
? » 23 Yéesú won ɗi tih : «
Ɓëyí faha' so', ay ñee iña na
won mi ra ; Baaso' ay faha'
ɓëyí baaha, te funi Baaso' ay
haal ɗii na, fun dék ɗii na.
24 Ɓëyí fahaay so', na ñeyeh
iña na won mi ra. Te iña
na keluu ɗon maa won wa
ra, kolaay soo na, wa kola'
Baaso' fa wol so' ra.
25 « Mi won ɗon iñyah
bee homa' mi leeloon bee ra.
26 Lahte Dímlëhí ee ac filoon
fi so' ra, daa ri Ruuh-Peseŋ
fa nay wolee Baaso' di tii
so' ra. Ɗi nay ron yëeddé
ɓéeɓ, ɗi nédís ɗon iña won
mi ron ra ɓéeɓ. 27 Mi saañ
sayo, ndaa may ron heliɗ
jaamma, jaammaa laha' mi
ra. Mii ron rii hella' ti di
na paguu ri ɓëy ëldúnë nen.
Affon ɓanay kúnëh, te ngënë
tíití. 28 Ɗon keluute woni so'
ron biti mi saañ sayo ndaa
may ayaat ɗon na ra maan
? Ɗon faha' so' koon, saaña
na saañ mi Baaso' na ra,
keeññon ay naa sose soso.
Mi saañ Baaso' na, Baaso'
fa luk soo gaan ɗa. 29 Mi
wonte ron baa leegi balaa
iñyaa lah, nda bín fë rëe,
ɗon gém. 30 Mii wonil caak
a ɗon, ndah kélfíi feey fi
bee ee ac ɗa. Ɗi mínéh yin
soo na, daa may rii yeɗɗee
yee nay lahe ra. 31 Yaaha
ɓéeɓ, nda ɓëewë yúh biti
mi faha'te Baaso' te mi paga'
yee na nah ri so' ra. Këlíi yen
saañ ! »

15

Yéesú daa tal béeñí kah-kah fa

1 Yéesú wonil tih : « Daa
mi tal béeñí kah-kah fa, te
Baaso' daa na tooppitoh tal
béeñë. 2 Ya'i tokoh so' mi tal
béeñë ɓéeɓ te límëy, Baaso'
ay rii lec. Ndaa bi na lím,
ɗi ay rii yugus níi lan, ɗi
ɓaatti lím. 3 Ɗon fi yee nék,
ɗon yugusute níi ɗon ladute.
Unna won mi ron ra daa
yugus ɗon níi ɗon madute
ɗaa lan. 4 Kon pëkíi soo na
ti di poka' mi ɗon na nen.
Ya' béeñí tokaay tala, ɓani
afi kep dín mínéh lím ; ti
ɗaaha nen, ɗon a affon kut
ɗon míníh ɗúhíɗ njiriñ hém
ɗon pokuuy soo na.

5 « Daa mi tal béeñë, ɗon
daa ya' ya. Ɓëyí pokoh soo
na, te mi pokoh ɗii na ay
ɗúhíɗ njiriñ mi gaante. Ɗon
míníh paŋ yin ɗeefa ɗon
pëkíih soo na. 6 Ɓëyí pokaay
soo na ay betu ti ya' béeñí
lecu leco, betute súhté nen ;
ya' yi béeñí man ɗah ay lu-
uhu luuho, betu kíi wa tam.
7 Ɗon pokoh soo na, te ɗon
ham unni so' ɗon na raa,
ɗëgí yii neɓa' ron, ɗon ay rii
liil. 8 Ndami Baaso' yúhúu
biti ɗon ɗúhíɗ njiriñ caak,
ɗon teeɓa' biti ɗon taalibe yi
so'. 9 Di faha' so' Baaso', mi
faha' ron ɗaaha. Pésíi filiɓ
faha'a faha' mi ron ra. 10 Di
ñeya' mi túuyë' yí Baaso', mi
na pes filiɓ faha'a faha' ɗi
so' ra, ɗon ñee túuyë' yí së'
rëe, ɗon ay pesee ɗaaha filiɓ
faha'a faha' mi ron ra.

11 « Ɗon ot mi won ɗon
yii bah, mi faha' biti sosi
keeñ so' hom ɗon na, te sosi
keeñon mit sëk. 12 Túuyë'í
së' daa ri beh : Di faha'
mi ron, lah fëhëntíi ɗaaha
hanndal kon. 13 Lahay ɓëyí
faha'te ow níi luk ɓëyí tah
yera'i ñíiní af kooyyi. 14 Ɗon
paŋ yii won mi ɗon raa, ɗeef
ɗon kooyyi so'. 15 Mii ron
dëekíil súrgë, ndah súrgë
na yéeh yii paŋ kélfíi. Mi
dëekë' rën kooy, ndah mi
teeɓpe ron iña kola' mi
Baaso' na ra ɓéeɓ. 16 Ɗon
neh daa tansu so' ; daa mi
tanis ron. Daa mi fal ron, mi
wolte ron, ɗon ɗúhíɗ njiriñ,
njiriñ mi na ɗúméh. Hen
ɗaaha raa, yii ɗon ɗaŋ ɗi
ɓéeɓ, ɗon ñeya' ri tii so',
Baaso' ay ron rii on. 17 Filiɓ
iñyaa ɓéeɓ, mi faha' woni
ron biti lah fëhëntíi hanndal
kon.

Taalibe ya a ɓëewë feey fi beh

18 « Ɗon ot ɓëewë feey
fi bee kaa' ron, yúhí biti
wa ɗéɓúu kaa' so'. 19 Ɗon
nonun ɓëy feey fi bee koon,
tin wa ay ron faha' ndah
ɗon nonu waa na. Ndaa
mi tanisse ron mi ɗúhíɗté
rën waa na, tahte ɗon nënlíh
waa na. Yii baa daa tah wa
kaa' ron. 20 Nérsíi yee húmú
won mi ron biti súrgë lukeh
kélfíi gaan ɗa. Ɓëewë mok-
lute so' raa, kon wa ay ron
mokil ; yee ñeyu woni so' ra
ay ñee wonnon ɓal.✡ 21 Yii
wa paŋ ɗi ɗon ɓéeɓ daa mi
tah, ndah wa yíih ɓëe' wol
so' ra. 22 Hena biti mi ayay
te mi wonay a wa koon, tin
wa ii habuu bakaaroh. Ndaa

✡ **15:20** 15.20 Saame Maccëe 10.24

tígë homuu wa bee ra kep,
wa lahluy layaa. 23 Ɓëyí kaa'
so', ɗeef kaa'a'te Baaso' ɓal.
24 Hena biti mi pagay kim-
taanni ow kay mësëy wëe
paŋ fíi wë koon, tin wa ii
habuu bakaaroh. Leegi wa
olute kimtaanni so', wa anu-
tee kaa' funi Baaso' ɓéeɓ.
25 Yee bíníyú téeríi kootii
wa ra laha'te ɗah. Bíníyúté
bitih : *“Yee kaa'uu wa so' ra
lahay dalaa !”*✡ 26 Dímlëhí
ron ac ayo : daa ri Ruuha
na teeɓa' kaaf ka ra. Ruuha
kola' Boffa na. May ñee'ee
Baaso' na mi wola' ron ri,
te ri ay soo seedeyiɗ. 27 Te
ɗon ɓal, ɗon ay soo seedeyiɗ
ndah yen daa húmú dalaana
níi a ɗeh. »

16

1 Yéesú ɓaatte won tih : «
Ɗon ot mi won ɗon yii bah,
nda ɗon ɓanti sélít. 2 Yúhí
biti ɗon ay líkú ílíyyë na
ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra ;
te ay tíl níi sah, ɓëyí yahti
ron bëem ay rii habee biti
jaamiyoh Koope. 3 Biti wa
yíih Boffa te wa yíih so' ɓal
daa nay tahe wa paŋ yii
baaha. 4 Mi won ɗon yii
baaha biti lah na bín fë rëe,
ɗon nérsëh yee húmú won
mi ron ra. Biti mi mëssí hom
leeloon daa tah mi wonay
ron yin na daluu yen ñéerë'
bín fë níi a ɗeh.

Pagaɗɗi Ruuh-Peseŋ

5 « Leegi mee saañ ɓëe'
wol so' na ra, te ow di ɗon
na meelay so' tígë në saañ
mi ra. 6 Yee won mi ɗon
baa ra tahte keeññon ɗúmpé
ces. 7 Añcaŋ, mi won ɗon
kaah : biti mi saañ daa gén
ɗon na. Nagajek, mi saay
raa, Dímlëhë waɗti ac ɗon
na ra ii ayil ! Ndaa mi saañ
ɗaa, may ron ɗii wola'. 8 Te
ri ac ɗaa, ɗi ay teeɓ ɓëy
ëldúnë biti wa homuy kaah
di yii leŋke ɗee na oluu wa
bakaaɗ ɗa, ɗee na oluu wa
júɓ ɗë, a ɗee na oluu wa aat-
tiya' ra : 9 wa homuy kaah
di yii leŋke bakaaɗ, ndah wa
gémúy së' ; 10 di yii leŋke
júɓ, ndah mee saañ Baaso'
na ra, te ɗon ii soo ollil ;
11 di yii leŋke aattiya', ndah
kélfíi feey fi bee daanute níi
wocce.

12 « Mi talla'te iñi caakki
wona mi ron, ndaa tígë ho-
muu yen bee ra kep wa
ɗameh affon. 13 Ruuha na
teeɓa' kaaf ki Koope ra ac
ɗaa, ɗi ay ɗon ñéyíɗ kaaf
ka ɓéeɓ. Iña nay rii wone
ra ii kola' ɗii na, ɗi ay wone
iña keloh ri ra, ɗi teeɓ ɗon
yii nay lahe. 14 Daa ri nay
teeɓee ndami so', ndah ɗi ay
ɓeyee iña soo na, teeɓ ɗon
wa. 15 Yii Baaso' daa laha' ri
ɓéeɓ, daa mi laha'. Daa tah
mi won ɗon biti Ruuha ay
ɓeyee iña soo na, teeɓ ɗon
wa. »

Yee nay yíssíré súfúñ fë sos-keeñ ra

16 Yéesú wonil taalibe yi
tih : « Tasse i waal fíi
ɗon ii soo ot, tíkëh i waal
ɗon an soo olaat. » 17 I ow
di taalibe yi na wonantuu
hanndal ki wa tih : « Ɗi
faha' won yi biti tasse i waal
yen ii rii ot, tíkëh i waal raa

✡ **15:25** 15.25 Saame Kañaa ya 35.19 ; 69.5

yen an ɗii olaat ? Ɗi faha'
won yi biti ɓal ɗi saañ Boffa
na ? » 18 Wa na wonaaluu
wonu tih : « I waal fi bah,
ɗi faha' won yi na ? Ow
yéeh yee na faha' rii won
ra kat ! » 19 Yéesú otte biti
wa fahuu meeli, ɗi won wa
tígí daaha tih : « Yee wona'
mi ron biti tasse i waal ɗon
ii soo ot, tíkëh i waal raa
ɗon an soo olaat ra, ɗon
meelantuu baaha a ? 20 Mee
ron won kaaf ka ra ee : ɗon
ay foŋ ɗon hawoh, ɗeefa
ɓëy ëldúnë homun sos-keeñ
; ɗon ay súfúñ lool, ndaa
súfúñ fë ay yíssëh sos-keeñ.
21 Loo ɓeleɓ ham raa na
misik ɗii na, ndah ɗeef lowa
daa lah ; ɗi múc ɗëe nék, ɗi
hal misiga keeña sos níi sos,
ndah ɗi kúɗté koy ëldúnë.
22 Ɗon ɓal, tígë homuu ɗon
bee ra, ɗon homuu misik a
súfúñ ; ndaa may ron olaat,
keeññon ay sos te ow ii mín
kaa' keeññon sos. 23 Bín fë
rëe, ɗon ii soo meellil yin.
Mee ron won kaaf ka ra ee
: yii ɗon ɗaŋ ɗi ɓéeɓ, ɗon
ñeya' ri tii so', Baaso' ay
ron rii on. 24 Níi a ɗeh,
ɗon ñeyuy tii so' ɗon ɗagute
yin. Mantee ɗëgí, ɗon ay
liil ; ɗaaha, keeññon ay sos
dotooy. »

25 Yéesú antee tík won
tih : « Iña won mi ron
yaa ra ɓéeɓ, mi ñeya' wa
léeh. Wahtu ín ac fíi rë
nék mii ron wonliil ɗaaha,
may ron wonee iñi Baaso'
ɓëñéet. 26 Bín fë rëe, ɗon
ay ñee'ee tii so' ɗon ɗaŋ
Boffa. Mi wonay ron biti
may ron ɗagire ɗii na, ɗon
daa nay ɗagire affon. 27 Ɗi fi
Boffa faha'te ron ndah ɗon
fahuute so', te ɗon gémúté
biti daa ri wol so'. 28 Mi kola'
Boffa na mi acce ëldúnë.
Leegi may koloh ëldúnë, mi
nimil Boffa na. » 29 Taalibe yi
wonu ri tígí daaha tih : « Ɗi
ɗeh ! Fu wonte wonni lante
te fu ñeyaay léeh. 30 Biti
fu yúh ɓéeɓ te sohlaay ow
meelle ro yin, haalte affi fun
leegi, daa tah fun gém biti
fu kola' Koope na. » 31 Yéesú
won wa tih : « Ɗon wonu
kaah biti ɗon gémúté leegi
a ? 32 A' ! Wahtaa ee
saañ lahe ra kat, te ri lahte
níi wocce, wahtaa nay ron
hasluu ra, ow fi ow ɗon na
ɓéeɓ nimil faam wa, ɗon
hel so' njunduŋ ! Añcaŋ,
mi homay a af so' njunuŋ
kat, ndah Baaso' ee hëbís së'
! 33 Ɗon ot mi won ɗon
iñƴah, nda ɗon pokoh soo
na, ɗon lah jaamma. Ɗon ay
mok ëldúnë nék ! Ndaa lah
hëbí híin, mi ɓaŋke nguur ki
ëldúnë ! »

17

Ɗagiri Yéesú taalibe yi

1 Wona' Yéesú iñƴaa níi
wocce ra, ɗi ɓéyíɗté afi sun
won tih : « Baap, wahtaa
lahte : teeɓee ndami so' mi
Koohu, nda mi mín teeɓa'
ndamu ɓal. 2 Fu onte so' sañ-
sañ sun fi ɓëewë ɓéeɓ, nda
mi mín on ɓëewë déŋéen fú
së' rë ɓéeɓ pesa na ɗúméh
rë. 3 Pesa na ɗúméh rë nék,
toka' níil yúhí ɗo fi Koope
fi kah-kah fa yínë kut ɗa, a
yúhí so' mi Yéesú-Kiristaa fa
wol fu ra. 4 Mi paŋke légéyë
nah fu so' ra, mi teeɓa'te
ndamu feey fa. 5 Baap, kon

leegi on so' ndam hëbísú,
ndama húmú laha' mi ɗoo
na, na lahay ëldúnë doom ra.

6 « Ɓëewë ɓeɓ fu ëldúnë
fu déŋéenté së' wë rë, mi
teeɓpe wa daa fu wah. Daa
fu laha' wa, fu déŋéenté
së' wë, wa ñeyute wonu.
7 Leegi, wa yúhúté biti iña
on fu so' ra ɓéeɓ kola' ɗoo
na. 8 Mi wonte wa unna
won fu so' ra, te wa tahute
wa. Wa yúhúté biti mi kola'
ɗoo na kah-kah, wa gémúté
biti daa fu wol so'. 9 Af wa
daa tah mi na ɗaŋ ɗo. Mi
ɗagiray ɓëewë feey fi beh,
mi ɗagiɗ ɓëewë déŋéen fú
së' rë, ndah wa yuu. 10 Yii
lah mi ɓéeɓ daa fu laha',
te yii lah fu ɓéeɓ daa mi
laha' ; te ndami so' feeñce
waa na. 11 Tasse yutuuɗ mii
homil ëldúnë ; mi yuloh ɗoo
na, ndaa wa fi yeh, wa lísú
ëldúnë. Baap, ɗo fa sela
ra, níirée wë tii gaanu, bee
on fu so' ra, nda di lígínúu
yen ana yen henute yínë, wa
hen yínë ɗaaha. 12 Homa'
mi a wa ra, mi húmú níirë'
wë a tii gaanu, bee on fu
so' ra. Mi níiɗté wë, te
ow múuyëy waa na, henay
ɓëe' waɗti múuy ɗë, nda
yee won Téerëe rë lah.

13 « Bi leegi mi yuloh ɗoo
na, mi won wa iñyah bee lís
mí ëldúnë bee ra, nda sosi
keeña laha' mi ra hom waa
na, keeññi wa sos dotooy.
14 Mi léhínté wë yee won
fu so' ra, ɓëy ëldúnë anutee
waa kaa', ndah wa nëníh
ɓëy ëldúnë ti so' nen. 15 Mi
ɗaŋ ɗo biti fu sëmlë' wë ya'
Seytaane, ndaa biti fu këlíɗ
wë ëldúnë neh. 16 Wa nëníh
ëldúnë ti so' nen. 17 Ɓukutee
wa kaaf ka, wa hen yuu ;
wonu daa kaaf ka. 18 Mi
wolte wa ëldúnë ti di wola'
fu so' ëldúnë nen. 19 Af wa
tahte mi jébëlté rë af so' mi
hente buu, nda wa ɓukutoh
kaaf ka raa, wa hen yuu ɓal.

20 « Mi ɗagiɗ wa neh
doŋ, ndaa a ɓëewë nay soo
gémé filoon fe ndah iña nay
wone wa fi yee sun fi so' ra.
21 Baap, mi ɗaŋ ɗo biti wa
ɓéeɓ hen yínë. Di homa' fu
soo na mi hompe ɗoo na, wa
ɓal homuun yen na ɗaaha.
Hen ɗaaha raa, ɓëy ëldúnë
ay gém biti daa fu wol so'.
22 Ndama on fu so' ra mi onte
wa ri, nda wa hen yínë ti di
henuu yen yínë nen, 23 mi
hom waa na, fu hom soo
na, wa ɓéeɓ bok hen yínë.
Hen ɗaaha raa, ɓëy ëldúnë
ay gém biti daa fu wol so',
te fu faha'te wa ti di faha'
fu so' nen. 24 Baap, tígë na
saañ mi ra, mi faha'te biti
ɓëewë déŋéen fú së' rë hom
na ɓal, nda wa ot ndama on
fu so' ra, ndah fu maañcee
soo faha' balaa ëldúnë saku.
25 Te Baap, ɗo fa júɓ ɗë,
ɓëy ëldúnë yíih rë, ndaa mi
yúh rë, te ɓëewée ke so'
yee yúhúté biti daa fu wol
so'. 26 Mi teeɓpe wa níi
wa yúhúté daa fu wah, te
may waa rii ɓaatti teeɓ, nda
faha'a faha' fu so' ra hom
waa na, te so' ɓal mi hom
waa na. »

18

Hami Yéesú

*(Saame Maccëe 26.47-56
; Marka 14.43-50 ; Lúkkë*

22.47-53)

[1] Wona' Yéesú iñyaa níi
wocce ra, ɗi kolohte dah
ɓani taalibe yi húusúté
húlbí Sedoroŋ, haalute meey
daaha. [2] Ɗi fi Yudaas fa
nay rii yaaye ra yúh hatni
baaha, ndah Yéesú a taalibe
yi na húmú nëfíh daaha.
[3] Ɗi kúɗté goomal soldaar
a i wohoh di Faam fi gaani
Koope yi yéŋké biti kélfë
yí seeyoh ya a fariseŋŋa
daa yeru ri wa. Wa ayute,
kúrëelúuté i lampa, kocom
hawaanaa a ganaay. [4] Bi
yúh Yéesú iña nay rii kate
ra ɓéeɓ, ɗi leɓohte wa won
wa tih : « Ɗon saamu wah
? » [5] Wa tahute wonu ri tih
: « Fun saamu Yéesú fí ɓëy
Nasaret. » Ɗi won wa tih : «
Daa mi ! » Yaaha ɓéeɓ, ɗeef
Yudaas fa na saañ ɗii yaaye
ra húmú filiɓ fi wa. [6] Yéesú
na won wa bitih « daa mi
» rek, wa sajalute, lasuute
feey. [7] Yéesú meelaatte wa
won tih : « Ɗon saamu wah
? » Wa wonu ri tih : « Fun
saamu Yéesú fí ɓëy Nasaret.
» [8] Ɗi wonaat wa tih : «
Mi wonte ron ri koon, daa
mi ! Ɗon saamun so' kut
ɗaa, yéɗɗí ɓëewí yee saañ.
» [9] Yee húmú won Yéesú rë
laha'te ɗah. Ɗi húmú won
tih : « Baap, mi ñakay ow
yínë sah di ɓëewë déŋéen
fú së' rë. » [10] Ɗeef Simoŋ
Peer kúɗté jépíl. Ɗi yíppée
ríi fúul, paaŋke ri súrgíi
seeyohi gaana, lecce nufi
ñamaa fa. Súrgëe nufa lecu
ra hínú Malkus. [11] Yéesú
won Peer tígí daaha tih : «
Nimilire jépílú mbari ! Gulii
coono fa yeɗ so' Baaso' ra
mi waray rii han waro a ? »

Kúrí Yéesú fíi Haan

(Saame Maccëe 26.57-58 ; Marka 14.53-54 ; Lúkkë 22.54)

[12] Soldaarra a kélfíi wë,
a wohoh yi Faam fi gaani
Koope habute Yéesú tígí
daaha, pokalsuute ri a níh.
[13] Wa ɗéɓúu ríi kúɗ faam
Haan. Haan daa pacool
Kayif fa húmú seeyohi
gaana kíilí baaha ra. [14] Ɗi
fi Kayif daa húmú won
yëwúɗɗë biti ow yínë kut
ñak ñíiní ndah ɓëewë daa
gén.

Taasa'i Peer yúhí Yéesú

(Saame Maccëe 26.69-70 ; Marka 14.66-68 ; Lúkkë 22.55-57)

[15] Na kúrú wë Yéesú faam
seeyohi gaana ra, Simoŋ
Peer a ow kay di taalibe ya
ñeyute tala. Bi yúh seeyohi
gaana taalibii bah, tahte ɗi fi
taalibee a Yéesú daa hëeltú
filiɓ faam fa. [16] Ndaa Peer
húmú ëssín, hëbís ílë. Tígí
daaha, taalibee koon ɗúhté,
wonte a ɓelaa na woh ílë rë,
ɓekke Peer filiɓ. [17] Ɓelaa
won Peer tih : « Ɗo fi bee
ɓal, fu noneh taalibe yi ɓëyí
bee nagajek a ? » Peer won
ɗi tih : « Mi noneh na dé' !
»
[18] Bi húmú sos Koo, súrgë
yë a wohoh ya këɗɗúté kíi
na yoonnduu ; Peer hompe
a wa na yoonndoh ɓal.

Yéesú fíi Haan

(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Lúkkë 22.66-71)

19 Seeyohi gaana* yampe
na meel Yéesú yii leŋke taal-
ibe yi na a yee na yëeddë'
rí rë. 20 Yéesú won ɗi tih
: « Iña won mi ra, mi
wona' wa sun ɓëewë ɓéeɓ
na keluu. So' mi mëssí
yëeddë' filiɓ ílíyyë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra a filiɓ
Faam fi gaani Koope, te
yëwúɗɗë ɓéeɓ tee'uu na ;
mi wonay yin las ! 21 Ngana
meel so' ! Iña won mi ra,
meele wa ɓëewë síkírúu së'
rë. Wa yúhú iña won mi
ra. » 22 Wona' Yéesú woni
bah, lahte wohohi húmú
në, fúuɗté rí mbey, won
tih : « Fay lofee seeyohi
gaana ɗaaha a ? » 23 Yéesú
won ɗi tih : « Woni so'
ñeyay waal raa, teeɓ so'
tígë héllë' mí rë, ndaa hena
biti mi wona kaah raa, ɗeef
fu laɓa' so' yih ? » 24 Tígí
daaha, Haan yeñce Yéesú
faam Kayif seeyohi gaana,
ɗeef Yéesú lís pokki.

Peer taasiilte yúhí Yéesú

(Saame Maccëe 26.71-75 ; Marka 14.69-72 ; Lúkkë 22.58-62)

25 Filiɓ fi yaaha ɓéeɓ,
Simoŋ Peer hompe na yoon-
ndoh rek. Lahte ɓëyí won
ɗi tih : « Ɗo fi bee ɓal,
fu noneh taalibe yi nagajek
a ? » Peer taasa'te won ɗi
tih : « Mi noneh na dé'
! » 26 Filoon fi baaha, ow
di súrgë yí seeyohi gaana,
mboko mi ɓëe' Peer lec nufa
ra, won ɗi tih : « Mi ot ɗo
fi bee a ɗi filiɓ meeya neh
nagajek a ? » 27 Taasa' Peer
waali yínée, paan yíppée fi-
isoh.

Kúrí Yéesú fíi Pilaat

(Saame Maccëe 27.1-2, 11-31 ; Marka 15.1-20 ; Lúkkë 23.1-5, 13-25)

28 Yéesú ɓeyute faam
Kayif daaha, kúrúté faam
gëernëer ɓaabin cúɓ. Ndaa
lahuu wa ra, wa haaluy filiɓ,
wa kaa'uu biti wa ay sobeye
nda wa mín ñam ñami feedi
Paaga. 29 Tígí daaha, Pilaat
ɗeefiɗte wa won wa tih : «
Ɗon wonu ti ɓëyí bee paŋ
yih ? » 30 Wa lofute ri wonu
tih : « Ɗi henay ow ɓos koon
fun këmí rë rí ! » 31 Pilaat
won wa tih : « Ɗon fi yaa
ɓéyí rí, ɗon ñee yee won
kootii ron ra ɗon aattiya' ri
! » Wa wonu ri tih : « Fun
lahuy sañ-sañi tíkúun fun
húl sun ow, fun hap ri. »
32 Yee húmú won Yéesú rë
laha'te ɗah sun fi ɗee nay
rii húlée rë.
33 Tígí daaha, Pilaat nim-
ilte filiɓ faam fa, dëekrëhté
Yéesú meelte ri won tih : «
Daa fu buuri yëwúɗɗë ë ?
» 34 Yéesú won ɗi tih : «
Woni baa kola' ɗoo na mbée
ow daa won ɗo baaha sun fi
so' ? » 35 Pilaat tahte won tih
: « Maa mi yëwúɗ ë ? Ɓëy
heedon a kélfë yí seeyoh yon
daa komu so' ro ! Kon fu paŋ
yih ? » 36 Yéesú loffe ri won
tih : « Nguur ki so' nguur
ki feey fi bee neh. Nguur
ki so' yaha nguur ki feey fi
bee koon, tin súrgë yí së'

* **18:19** 18.19 Seeyohi gaana na wonuu dee ra, ɗi Haan. Bín fë nagajek ɗeef Kayif daa húmú seeyohi gaana, ndaa bi Haan mëssée hen seeyoh gaan te daa ri pacool Kayif, ɓëewë húmú dëekúu rí seeyoh gaan.

ay soo haa'iɗ níi mi yëeyíh
yëwúɗɗë ; ëe-ëe', nguur ki
so' nguur ki feey fi bee neh.
» 37 Pilaat won ɗi tih : « Kon
fu buur a ? » Yéesú won ɗi
tih : « Fu wonte ri, daa mi
! Seedii kaaf ka daa tah mi
límú, seedii kaaf ka daa tah
mi ac feey fi beh. Te ɓëyí
hom kaaf ka ɓéeɓ, helte nuf
iña na won mi ra. » 38 Pilaat
won ɗi tih : « Úh ! Yi daa
kaah ? »

Kola' ri woni bah, Pi-
laat ɗúhëetté ëssín ɗeefiɗte
yëwúɗɗë, won wa tih : « So'
mi olay yii mín tíkú sun fi
ɓëyí beh, 39 te ɗon ɓaahuu
biti lahaa Paak ɓéeɓ, mi
ɗúhríɗ ɗon ow yínë kasu.
Ɗon fahuuy biti mi yessiɗ
ɗon buuri yëwúɗɗë ë ? »
40 Tígí daaha, wa ɓéyrúté
unni wa sun wonu tih : «
Ëe-ëe' ! Ɗi neh ! Ɗúhríɗ
fun Barabaas. » Ɗeef ɗi fi
Barabaas fa banndi.

19

1 Filoon fi baaha, Pilaat
naha'te fúuɗɗëhí Yéesú
laraw. 2 Soldaarra ɓeyute
ñap yugusute baane, ɓekute
ri af Yéesú, tíkúté paltu
luum sun fi, 3 leɓuute ri
wonu ri tih : « Coleere buuri
yëwúɗɗë ! » Wa na anuu rii
fúuɗsë' mbey.

4 Pilaat ɗúhëetté yëwúɗɗë
në, won wa tih : « Cëe mi ac
mi komɗoh ron ri ëssë, nda
ɗon yúh biti mi olay yii mín
tíkú sun fi ɓëyí beh. » 5 Tígí
daaha, Yéesú ɗúhté, ɓani
baanii yëlbí a paltii luumi.
Pilaat won ɓëewë tih : «
Ɓëe' abah ! »

6 Kélfë yí seeyoh ya a
wohoh ya oluu wa Yéesú,
wa ɓéyrúté unni wa sun na
wonu tih : « Daaye ri kur-
wah ɓal ! Daaye ri kurwah !
» Pilaat won wa tih : « Ɓéyí
rí ɗon daayiɗ ɗi affon. So'
mi olay yii mín tíkú sun fi. »
7 Yëwúɗɗë wonu Pilaat tih :
« Kootii fun kadda'te ow sol
Koope, te ri wonte biti ɗi Koy
Koope. Kon ɗi waɗti hawun
húl ! »

8 Kela' Pilaat woni bah, ɗi
ɓaattee tíit. 9 Ɗi haalaatte
faam, meelte Yéesú won ɗi
tih : « Fu ɗúhë' dih ? » Yéesú
hente tiɗ, lofay ri. 10 Tígí
daaha, Pilaat won ɗi tih : «
Fii soo tiil a ? Fu yéeh biti
mi mín ɗëe yeris te mi mín
ɗëe daayɗoh kurwah a ? »
11 Yéesú won ɗi tih : « Fu
mínéh yin yínë sah sun fi
so', henay yee yeɗ ɗo Koope
fa sun ɗa. Yii baa daa tah
bakaadi ɓëe' yeñ so' ɗoo na
ra luk buu gaan. »

12 Pilaat kola' daaha na
saam ɗee nay rii yeɗɗee
Yéesú rë. Ndaa yëwúɗɗë
ɓéyrúté unni wa wonu tih :
« Fu yeris ɓëyí bee ɗeef fu
ñéerëey a Sesaar*. Ɓëyí tík
afi buur, ɗeef haa' Sesaar.
» 13 Kela' Pilaat unni yah,
ɗi ɗúhíɗté Yéesú fëel, antee
took ñaana na aattiyuu, hom
ëssë dérúu a la', na wonuu
yëwúɗɗë Gabataa ra. 14 Yiin
fi baaha, tee'a' a bisa míllë'
waaji Paagi yëwúɗɗë, bee
laha' na' leelu af ra. Pilaat
won wa tígí daaha tih : «
Buuron abah ! » 15 Ndaa wa
ɓéyrúté unni wa na wonu

* **19:12** 19.12 Sesaar :Bín fë, ɓëyí húmú hen buur di Rom ɓéeɓ dëekúu ɗaaha.

tih : « Ɗi húlë ɓal ! Ɗi húlë ! Daaye ri kurwah ! » Pilaat won wa tih : « May daaye buuron kurwah nam a ? » Kélfë yí seeyoh ya wonu ri tih : « Henay Sesaar, fun lahuy buur kay. »

16 Tígí daaha, Pilaat yeɗɗa'te wa Yéesú, wa daaye ri kurwah.

Daaji Yéesú kurwah

(Saame Maccëe 27.32-44 ; Marka 15.21-32 ; Lúkkë 23.26-43)

Soldaarra yípútée ham
Yéesú. 17 Ɗi fi Yéesú daa
enoh kurwahi, wa ɗúhúté gina, yullute tígë në wonuu « Këeŋ-af » ra. Tígí daaha wonuu « Golgotaa » di ébrë.
18 Lahuu wa ra, soldaarra daayute Yéesú kurwaha. Wa daayaaluute ow ana kay kurwah : ɓëyí yínëe paa'te Yéesú ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu, Yéesú hompe leelaa.

19 Pilaat naha'te bíníi a tíkrëhí unni yee sun fi kurwaha. Unna won yii beh : « Yéesú fí ɓëy Nasaret,
buuri yëwúɗɗë. » 20 Bi wu-
lay tígë daayuu Yéesú rë gina, te unna bíníyú ébrë, lateñ a gerek, ow caak olute, yúhúté yee bíníyú rë.
21 Yee
bíníyú baa ra neɓaay kélfë yí seeyoh ya, wa payute wonu Pilaat tih : « Fu waray bíní "buuri yëwúɗɗë" koon. Fu waɗti bíníyë biti "ɓëyí bee won ti daa ri buuri
yëwúɗɗë". » 22 Pilaat won
wa tih : « Yee bíní mí rë, mi bínîté rí níi wocce. »

23 Daayuu soldaarra Yéesú níi wocce ra, wa ɓeyute yéré yí woruute wa cér iniil han-ndal ki wa. Wa anutee ɓeɓ búubée ké rí teru sun níi
feey te lahay ɗíis ɗë, 24 wonu
tih : « Génë biti yen ɗarun ri ɗaro raa, yen púlúf rí yen ot ɓëe' nay rii lahee ra. » Yee húmú bíníyú Téerëe rë laha'te ɗah. Téerëe húmú won tih : *« Wa woruute yéré yí së', púlúfúté búubí së'. »*✡ Ɗee bíníyúu rí ɗaa ra, soldaarra paguu ri ɗaaha
kep. 25 Yaafi Yéesú húmú
caŋ hëbís kurwaha ɓani koy-yaafa ɓeleɓ, a Mari ɓeleɓ Kolopas, a Mari fi ɓëy Mak-
dalaa. 26 Yéesú otte yaafi,
otte taalibee daa kooji ra hompe hëbísí, ɗi won tih : « Yaa ow, koohu abah. »
27 Ɗi won taalibee tih : «
Yaafu abah. » Kola'te baaha, taalibee ɓeɓpe yaafi Yéesú yeffe ri faami.

Húlí Yéesú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Lúkkë 23.44-49)

28 Nda yee won Téerëe rë lah, filoon fi baaha, bi yúh Yéesú biti iña ɓéeɓ púlgísë'té leegi, ɗi won tih
: « Mi sifirohte. » 29 Ɗeef
lahte yaadi líiffé bineegar húmú hatinni yaaha. Sol-daarra yípútée ɓeɓ líil soo-pute ri bineegar, pokute ri ya' isop, yullute ri ɓúk Yéesú
na fahuu hënndí. 30 Ɗíkísë'
Yéesú bineegara, ɗi won tih : « Iña ɓéeɓ púlgísë'té. » Ɗi sígímpé, yeɗɗohte lússé.

✡ **19:24** 19.24 Saame Kañaa ya 22.19

Yéesú tawute juun araal

31 Wahtu yi yaaha, ɗeef
bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë
ee saañ dale ra. Kélfë yí
yëwúɗɗë fahuuy biti ɓúudé
hom sun kurwah bis hílsëe,
ɓaatte biti bisi hílsíi bee bis
gaan. Tígí daaha, wa payute
Pilaat na, wonute ri biti ɗi
naha' korsa'i kotti ɓëewë
daayu ra†, ɓúudé yë këllú
tígë. 32 Nahuu soldaarra
baaha ra, wa ñeyute ɓëewë
daayu a Yéesú rë, korsuute
kotti bee ɗéɓ ɗë, ñeyute ana
fa na, korsuute kotta. 33 Ɗi fi
Yéesú nék, lahuu soldaarra
ɗii na olute biti ɗi húlté
níi wocce ra, tígí daaha, wa
korsuuy kotta. 34 Ndaa ow di
soldaarra tappe ri juun hatin
araal, ñif a muluɓ yíppée
nëe ɗúh.
35 Ɓëe' ɓílíɗ iñyee ra tíkké
íllí në ngëey, te iña won
ɗi ra laha' ɗaaha. Ɗi a
faanaŋ fi yúhté biti iña laha'
ɗaaha. Ɗon ot ɗi won
iñyeh, nda ɗon gém ɗon
ɓal. 36 Iñyaa ɓéeɓ laha'te
ɗah, nda yee bíníyú Téerëe
rë lah. Bíníyúté Téerëe bitih
: « *Yuh yínë sah ii kon faana.*
»✡ 37 Bíníyúté biti ɓal : « *Wa
ay yíiɗ ɓëe' wa jabu ri ra.* »✡

Haji Yéesú
(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Lúkkë 23.50-56)

38 Filoon fi baaha, lahte
ɓëyí hínú Suseef dék Ari-
mate, payte Pilaat na, meelte
ri ɓúudé fí Yéesú. Ɗi
non taalibe yi Yéesú ndaa
bi húmú neeh ri kélfë yí
yëwúɗɗë, ɗi húmú teeki-
raay baaha. Pilaat tahiɗte
ri, Suseef payte ɓeɓpe ɓúudé
fë. 39 Tígí daaha, Nikodem
ɓal acce habra'te ri. (Niko-
dem fi baa húmú mëssée
pay yérí Yéesú elek.) Wa
kúrúté laakkoloñi yugusuu
míirí boolluu a barbosaa, yi
waɗtee mit kílë sabay éeyë.
40 Wa ɓeyute ɓúudé fí Yéesú,
na líiwú rí boy, na túmú rí
yin heeñlaa ti di ɓaahuu ri
yëwúɗɗë nen biti wa yahti
hac ɓúudé. 41 Tígë daayuu
Yéesú kurwah ra lahte meey,
bi kolom ki ow mësúy nëe
hacu húmú në. 42 Bi na saañ
dale bisa na hílsúu yëwúɗɗë
rë te kolom ka wulay daaha,
wa ɗapute ɓúudé fí Yéesú
në.

20

Kolohi Yéesú ɓúudé
(Saame Maccëe 28.1-8 ; Marka 16.1-8 ; Lúkkë 24.1-12)

1 Hagadi dímëesë, Mari
fi ɓëy Makdalaa kolohte
saañce tígë hacuu Yéesú rë.
Laha' ri ra, ɗi ɗeef la'a
húmú ɓúk luuya ra éccírúté.
2 Ɗi yíppée múkë Simoŋ
Peer na a taalibii yínëe
Yéesú kooya' ri ra, won wa
tih : « Ɓúudé fí Yíkëe ɓeyute
nuŋa, te fun yíih tígë kúrú rí
rë. »
3 Tígí daaha, Peer a taalibii
yínëe koluute na suu luuyin.

† **19:31** 19.31 Bín fë, ɓëewë húmú daay ow kurwah wa faha' biti ɓëe' yíppí húl rëe, wa húmú korsuu kotti ɓëe' korsoo. ✡ **19:36** 19.36 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 12.46 ; Kíní ɓëy Israyel 9.12 ; Kañaa ya 34.21 ✡ **19:37** 19.37 Saame Sakari 12.10

4 Wa húmú múkëyú múkëyë
na suu wa ra. Bi luk taalibii
yínëe Peer gaaw, ɗi ɗéɓpé
rí luuya. 5 Laha' ri ra, ɗi
yérëntëhté otte boyya filiɓ,
ndaa ri haalay. 6 Simoŋ Peer
laha' daaha, haalte na yeel
boyya. 7 Boya húmú af Yéesú
rë homay a boyyi kayya ; ɗi
túlúñú túlúñë, hompe kay.
8 Taalibii yínëe ɗéɓpí lah
ra haala' daaha otte boyya,
gémpé biti Yéesú kolohte.
9 Yúhí biti níi a baaha, ɗeef
taalibe ya yíih yee faha'
won Téerëe rë doom, biti
Yéesú waɗtee koloh ɓúudé.
10 Taalibe yi ana ya koluu
daaha, suute faam.

Feeñiyohi Yéesú Mari fi ɓëy Makdalaa

(Saame Maccëe 28.9-10 ; Marka 16.9-11)

11 Ɗi fi Mari, nimila' ri ra,
hom fëel fí luuya na looy.
Ɗi hom looya yérëntëhté
filiɓ, 12 otte malaaka ana yi
ɓekuu búuɓ naa', tookute
tígë húmú fënɗú ɓúudé fí
Yéesú rë, bee hompe hatna
húmú afa ra, yínëe hompe
hatna húmú paa' kotta ra.
13 Wa wonu ri tih : « Fu looy
yi yaa ow ? » Ɗi won wa tih
: « Ɓúudé fí Yíkíi së' ɓeyute,
te mi yéeh tígë kúrú rí rë. »
14 Ɗi hom woni yii baa na
heeltoh, ɗi otte ow caŋke
hëbísí ndaa ri yéeh ɓëe',
ɗeef yaa Yéesú. 15 Yéesú
won ɗi tih : « Fu looy
yi yaa ow ? Fu saam wah
? » Bi haba' Mari biti yaa
wohohi meeya, ɗi won ɓëe'
tih : « Ɓahaa, daa fu kúrë
rí rëe, won so' tígë ɗap fu
ri ra, mi kale ri. » 16 Yéesú
won ɗi tígí daaha tih : «
Mari ! » Ɗi yíssëhté Yéesú
në, won tih : « Rabbuni !
» (daa ri yëeddëh di ébrë).
17 Yéesú won ɗi tih : «
Ngana ham so' deh, ndah mi
lahay Baaso' na doom. Tílé
fu won koy-yaayyi so' biti
mi hom kotti saañi Baaso'
na daa Boffon ɗa, Koope fi
so' na daa Koope fon ɗa.
» 18 Mari fi ɓëy Makdalaa
yíppée saañ, wonte taalibe
ya biti ɗi otte Yíkëe, léhínté
wë yee won ɗi ra.

Feeñiyohi Yéesú taalibe yi

(Saame Maccëe 28.16-20 ; Marka 16.14-18 ; Lúkkë 24.36-49)

19 Sosaɗ na'i dímëesí
baaha, bi ɗeef taalibe ya
kaañuy kélfë yí yëwúɗɗë,
wa téyúuté faam. Yéesú
acce hente bereeh leelii wa,
won wa tih : « Cëlíirí yaawe
! Hëmíi jaamma ! » 20 Wona'
ri wa iñyaa ra, ɗi teeɓpe
wa ya' yi a hatni yíníi araali.
Keeññi taalibe ya sos soso níi
ola olu wa Yíkëe rë. 21 Yéesú
wonaat wa tih : « Cëlíirí
yaawe ! Hëmíi jaamma ! Di
wola' so' Baaso', so' mi wola'
ron ɗaaha. » 22 Kola' ri woni
baa ra, ɗi ëffé sun fi wa, won
wa tih : « Tëhí Ruuh-Peseŋ !
23 Ɓëyí ɗon baal ri bakaaɗɗi,
ɗeef Koope baalte ri. Ɓëyí
ɗon habiɗ ɗi bakaaɗɗi, ɗeef
Koope habiɗte ri wa. »

Feeñiyohi Yéesú Toomaa

24 Toomaa fa na dëekúu
Síisë rë non taalibe yi sab-
boo a ana ya, ɗeefaay na ac
Yéesú rë. 25 Aya' ri taalibe
yi kayya wonute ri biti wa

olute Yíkëe rë, ɗi won wa tih
: « Hém so' mi olay daayiitti
pontu ya ya' ya, hém so' mi
ɓekay kun so' ílíyyë daayuu
ri faana ra, te mi ɓekay ya'
so' lafi araali, mii mëssí gém
biti ɗi kolohte ɓúudé. »
26 Nimila' bisi baa ɗeef
taalibe yi Yéesú téyëetúté
faam fa, Toomaa hompe a
wa ra, Yéesú acce hente
bereeh waa na won tih :
« Cëlíirí yaawe ! Hëmíi
jaamma ! » 27 Ɗi antee won
Toomaa tih : « Ɓeke kunu
nuŋŋi ya' yi so' fu olsoh ;
ɓeke ya'u araal so'. Yeɗɗe
lah nuf ana, fu gém ! »
28 Toomaa won ɗi tih : « Daa
fu Yíkíi së', daa fu Koope fi
so' ! » 29 Yéesú won ɗi tih :
« Biti fu otte so' daa tah fu
gém ë ? Ɓëyí gém së' te olay
so', lahte sos-keeñ. »

Yee tah téeríi bee koloh ra

30 Yéesú paŋke kimtaan
kay caak fíi taalibe yi, yi
yéŋké biti ɓíllúy téeríi beh.
31 Yee filiɓ téeríi bee nék,
ɓíllú biti ɗon gém biti Yéesú
daa Buura Koo fal ri ra, Koy
Koope. Te ɗon gém ɗii na
raa, ɗon ay pes ndah ɗi.

21

Kimtaani mbaala líif jén ɗë

1 Filoon fi baaha, Yéesú
feeñiyaatte taalibe yi ɓúk
laahi Tiberiyat*. Ɗi feeñiya'
wa ɗeh : 2 Simoŋ Peer a
Toomaa fa na dëekúu Síisë
rë daa húmú, a Natanayel fi
ɓëy Kanaa di Galile, a koyyi
Sebede, a taalibe yi Yéesú
ana kay. 3 Simoŋ Peer won
wa tih : « Mee saañ seeɓ
ɗa. » Wa wonu ri tih : « Caa
fun ñéerë' a ro fun ɓal. » Tígí
daaha, wa ñéerúuté haalute
gaala. Ndaa elgi baaha ɓéeɓ
wa habuy yin.

4 Yíilë' Koo ra, Yéesú acce
caŋke ɓúk laaha, ndaa taal-
ibe ya yíihsíih rí. 5 Ɗi won
taalibe ya tih : « Ɗon
habute jén saa yaawe ? »
Wa wonu ri tih : « Fun
habuy yin. » 6 Ɗi won wa
tih : « Yéesí mbaala hatna
paa' ya' ñamaa di gaala ra,
ɗon ay ham. » Tígí daaha,
wa yeesute mbaala. Mbaala
hampe jén, líif líifë níi wa
míníh ríi ɗúhíɗ mulaa. 7 Ow
di taalibe ya, kooji Yéesú,
won Peer tih : « Yaa Yíkëe
! » Kela' Simoŋ Peer uni bah,
ɗi yíppée ɓekoh búubée ké
rí húmú nís ɗí na seeɓ ɗi ra,
yíppée haal mulaa. 8 Taalibe
yi kayya ayuu a gaala, na
fasu mbaala líif jén ɗë. Wa
húmú wuluuy ɓúk laaha,
yee talluu wa ra waɗti hena
jaak tíméer (100).

9 Lahuu wa cépúté gaala
ra, wa olute jén tíkúté sun
kíi, mbúurú hompe hatni
beh. 10 Tígí daaha, Yéesú
won wa tih : « Jénë
ɗúhúu ron ham ɗa, kúrí
i koy na deh. » 11 Simoŋ
Peer haalaatte gaala, fasse
mbaala líif jén ɗë, ɗúhíɗté
rí ëssë. Jénë ɓéeɓ hente koy
tíméer a koy sabay iip a koy
éeyë (153), te ɗee teem wa
ra ɓéeɓ tahay mbaala ɗaɗ.
12 Filoon fi baaha, Yéesú won

* **21:1** 21.1 laahi Tiberiyat :non tii ya na dëekúu laahi Galile ra.

wa tih : « Ëyí ɗon ñam ! » Ow yínë sah di taalibe ya kaañay rii meel daa ri wah, ndaa wa yúhúté biti yaa Yíkëe. 13 Yéesú leɓohte, ɓeɓpe mbúurëe wora'te wa, ɗi ɓeɓpe jénë ɓal hente ɗaaha. 14 Baa daa waali éeyë fë feeñiyoh Yéesú taalibe yi, këllúu rí ɓúudé rë.

Yéesú a Peer

15 Ñamuu wa níi wocute ra, Yéesú meelte Simoŋ Peer won ɗi tih : « Simoŋ fi Saŋ, di faha' fu so' luk di fahuu so' ɓëewí yee a ? » Peer won ɗi tih : « Yíkëe, fu yúhté biti mi faha'te ro. » Yéesú won ɗi tih : « Lah tooppitee harri so'. » 16 Yéesú meelaatte ri won tih : « Simoŋ fi Saŋ, fu faha'te so' a ? » Peer won ɗi tih : « Yíkëe, fu yúhté biti mi faha'te ro kay ! » Yéesú won ɗi tih : « Lah níiré harri so'. » 17 Ɗi wonil ri waali éeyë fë tih : « Simoŋ fi Saŋ, fu faha'te so' a ? » Yee meela' ri Yéesú waali éeyë fë biti nda ri faha'te ri ra, ɗúmëlté keeña. Ɗi loffe Yéesú won tih : « Yíkëe, fu yúh ɓéeɓ ! Kon fu yúhté biti mi faha'te ro ! » Yéesú wonil ri tih : « Lah tooppitee harri so'. 18 Mee roo won kaaf ka ra ee : hena' fu kúkëy rë, daa fu na húmú pokit afu geñuu, fu pay tígí neɓa' ro ; ndaa tíl níi fu ɓaha raa, fay ɓéyíɗ ya' yu, ow kay pokiɗ ɗo geñuu, kúɗ ɗë tígí fu fahaay naa pay. » 19 (Unna won Yéesú yaa ra, ɗi hom teeɓa'i ɗee nay húlée Peer ra. Peer ay teeɓee ndami Koope ɗaaha.) Yéesú antee tík won ɗi tih : « Ñeye tal so'. »

Yéesú a taalibee ɗi kooya' ri ra

20 Filoon fi baaha, Peer heeltohte, otte taalibee Yéesú kooya' ri ra na ac filoon wa. Daa ri taalibee húmú sígím nuf Yéesú homuu wa ñama, meelte ɗi fi Yíkëe ɓëe' nay rii yaaye ra. 21 Ola' Peer taalibee ra, ɗi meelte ɗi fi Yéesú won ɗi tih : « A ɗi fi bee nék Yíkëe ? » 22 Yéesú won ɗi tih : « Mi faha' biti ɗi pes níi mi nimil raa, waal fu yaha yi na ? Fu laha' biti fu ñee tal so'. » 23 Yaa bah, wona líiwëlsë'té filiɓ fi ɓëewë gémú Yéesú në rë biti taalibii baa ii ñee húl. Añcaŋ, Yéesú wonay biti ri ii húl, ɗi won wono ndék tee : « Mi faha' biti ɗi pes níi mi nimil raa, waal fu yaha yi na ? »

24 Ɗi fi taalibee sah-sah daa ɓílíɗ iñyaa bíníté wë, te fun yúhúté biti iña won ɗi ra kaah.

25 Yéesú paŋke i yin kay caak yi fu yéŋké biti ñeyun yínë-yínë bíníyú koon, mi lahte yaakaari biti téeré yë ii ɗam feey fi beh.

Téerëe bíníyú unna won Pool ɓëy Fílíp ra Kúnsëe

Fílíp non ginna pay Pool fi apootara waare ra (Saame Tílëdí apootarra 16.11-40). Paya' ri daaha ra, ɗi cëgíɗté goomali ɓëewí haalute ngémë.

I kíil filoon fi baaha, Pool hom kasu bíníté ɓëy ílí jaŋii Fílíp unni neɓpe keloh, na sím wë di iña kéyrúu wë Epaforodit ɗii na onute ri wa, bee homa' ri coono ra (4.18). Ɗi wonte ɓëy Fílíp ɓal biti wa ham ngémë híin, wa mínë' hanndal ki wa, wa cépíɗ affi wa te wa mada' a Yéesú-Kiristaa (2.1-5). Ɗi ɓaattee waa toñ ɓal nda wa ham Kiristaa na híin, wa ɓanti síkírëh ɓëewí ɓossa, wa fa lukuu foŋko lecoh ra (3.2).

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke sosi keeña laha' ri ɓëewí Kiristaa na ra di Fílíp (1.3-4),
- a yii leŋke iñi afi, teeɓa'te na biti nona non ɗi Yéesú-Kiristaa na ra tahte ɗi neehay dara (3.4-9).

Unna bíní Pool yee ra lahte ɓëewí wonuu wa : « Unna sosil keeñ ɗa ».

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ow fi ow yen na ɓéeɓ waɗti yípë íllí Kiristaa na, ɗi híin në gíŋ.

Wodohi Pool ɓëy Fílíp

1 Ɗon fi ɓëy Fílíp, so'
mi Pool, funi Timoote, fun
fi súrgë yí Yéesú-Kiristaa,
fun na woduu ɗon ɓéeɓ,
ɗon fa nonu ɓëewí Koope
ndah Yéesú-Kiristaa ra,
ɗoni njíittën a ɓëewë na
habruu wa ra. 2 Baap-Koo a
Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhún
ron mal, on ɗon jaamma !

Yee ɗagiɗ Pool ɓëy Fílíp rë

3 Koy-yaayyi yeh, wahtii
payaa nuf so' ɗon na ɓéeɓ,
mi sím Koope. 4 Kolaa mi
ɗagiri ron faraah, mi paga'
ri a sos-keeñ. 5 Mi símpé
Koope di yee ɓekuu ɗon
ya' yon waarii Uni Neba ra,
dala'te bee liiluu ɗon ɗi níi
a woteh ra. 6 Wëerté së'
biti di dala' Koope légéyí
wunee ke ri baa ɗon na, ɗi
ay rii lúsɗée ɗaaha níi yiin
nay nimile Yéesú-Kiristaa
ra. 7 Faha'a faha' mi ron
ɓéeɓ baa ra waɗ waro, ndah
mi ɓek ɗon ɓeko keeñ so'.
Nagajek, na húmú waare mi
Uni Neba mi na won biti
ɗi kaah níi a bee homa'
mi kasu bee ra ɓéeɓ, mala
lah mi Koope na ra, yen
daa boku ri. 8 Koope yúhté
biti mi faha'te ɗon ɓéeɓ, te
faha'i baa mi kola' ri Yéesú-
Kiristaa na. 9 Mi yahti ɗaŋ
raa, mi ɗaga' biti ɗon ɓaatti
fahantee ɗon saye, te fa-
hanta'i baaha ñéerë' a ɓaatti
yúhsë' a ɓíssë' yii lante,
10 nda ɗon mín yúhsë' yee
gén ɗë. Hen ɗaaha raa, ɗon
ay lan, ɗon lëhíh dara yii wo-
nun sun fon yiin nay nimile
Kiristaa ra. 11 Ɗi fi Yéesú-
Kiristaa ay tah níi ɗon júɓ

níi júɓ. Hen ɗaa raa, ɓëewë
ay njooɓ Koope, kañ ɗi.

Kiristaa daa pesa

12 Koy-yaayyi yeh, mi
faha' ɗon yúh bitih, nagajek
téjë téyú mí kasu ra non yee
ɓaatti yeñ Uni Neba fíi rë.
13 Leegi, ɓëewë ɓéeɓ, yee
faam buur a yee ílíyyí kayya
ɓéeɓ yúhúté biti légéyírí
Yéesú-Kiristaa daa tah mi
ɓeku kasu. 14 I ow caak
di koy-yaayya filiɓ ngémë
oluu wa mi téyúté rë, wa
ɓaatuutee yaakaar Yíkëe në,
na kaañu waarii Unni Koope
te neehuy na dara.

15 Lahte ɓëewí awu waa
na, nagajek iñaan a haa'i so'
daa tah wa na waariyu Kiris-
taa, ndaa lahte na yi haaluu
na a nufi lante. 16 Ɓëewí
yaaha paguu ri a keeñi
naa'te, ndah wa yúhúté biti
wona na won mi biti Uni
Neba kaah ra daa tah mi
téyú kasu ɗeh. 17 Ɓëewí
kayya haa'i so' daa tah wa
na waariyu Kiristaa ra nék,
nuffi wa laday. Wa habuu
biti wa mínú ɓaat súfúñ fí së'
kasu.

18 Eɓoh ! Yee tah wa
koloh ra, yaha kaah waa
na yaha paɗɗah ɓéeɓ, Kiris-
taa waariyute rek, keeñ so'
sosse, te ay lukee sos na.
Ahaŋkay, keeñ so' ay lu-
kee sos na, 19 ndah mi
yúh yúhë biti mújí së' nay
naa míllée af ɗaŋŋi ron a
habra'a na habra' so' Ruuhi
Yéesú-Kiristaa ra. 20 Mi olay
yii tah so' mi sopoh di yee na
seh mi, mi tíkké yaakaari so'
na ra. Dalaani so' níi a yee
tas fíi rë kay, may pok fídí
së' mi teeɓee gaanaa ki Kiris-
taa, mi pesa peso mbée mi
húlë húlë ɓéeɓ, 21 ndah mi
haba' biti Kiristaa daa pesa,
te kúl kë ay soo ɓaate ɓaato.
22 Ndaa hena biti ɓaatohi so'
pes ay kúɗ njiriñ raa, tanis
ay soo kofeel. 23 Iñi ana yi
bokuuy daa na tíl af so' :
mi koloh pesi bee mi saañ
ɗeefiɗ Yéesú-Kiristaa koon
daa génël së' fap ; 24 ndaa mi
tas pesa daa lukki lah solo
ɗon na. 25 So' nék, wëerté
së' biti may tas mi pes, mi
hom a ɗon ɓéeɓ mi habra'
ron ɗon gëergëerlëh, ɗon
lah sos-keeñ filiɓ ngémën.
26 Ɗaaha, mi nimil mi hom
hëbíssën ɗëe, ɗon ɓaatti lah
sos-keeñ di yee nonuu ron
Yéesú-Kiristaa na ra.

27 Mi nah ron yii beh :
Pésíi pesi ñéerë' Uni Nebi
Yéesú-Kiristaa rek. Hen
ɗaaha raa, mi ac yérën
mi aay ɓéeɓ, may keloh
biti ɗon habute híin henute
yínë, ɗon bokute nuf te ɗon
ñéerúuté haa'ri yii leŋke
ngémë tíkëh sun fi Uni Neba
ra. 28 Ɓëewë na haa'uu
ron ra ɓanuy ɗon tíitíɗ, baa
daa nay waa teeɓe biti wa
leɓuute alkoh, te ɗon ho-
mute kotti múc. Yii baa
kola' Koope na, 29 ndah ɗi
onte ron ɗon gémúté Yéesú-
Kiristaa na, teyay bah ɗon
mokute af ɗi. 30 Yee na
húmú haa' mi ɗon na olu ri,
te ɗon keluute biti mi lís ɗíi
haa' ra, ɗon ee rii haa'uu ra
leegi.

2

*Kiristaa cépíɗté afi, hente
ow*

1 Koy-yaayyi yeh, nona
nonu ron Kiristaa na ra onay
ron doole a ? Faha'a faha'
ri ron ɗa ɓeddaay ron a ?
Nona nonu ron Ruuha na
ra tahay ɗon henute yínë
ë ? Ɗon pokuuy hanndal
kon ɗon naa'antuute keeñ a
? 2 Kon sësɗí keeñ so' níi
hen dotooy di iñyeneeni :
ɗon bok ɗon fahanta', ɗon
bok keeñ yínë, ɗon bok nuf
yínë. 3 Yii yaa ɗon paŋ
ɓéeɓ, ngënë hëe'í ow, ngënë
sëemí tii, cépírí affon rek
ɗon haba' biti ɓëewí kayya
luku ron gaan. 4 Ngënë
díiɗɗí affon kep, lah hélí nuf
ɓëewí kayya na. 5 Lah pésíi
filiɓ fon ti di na pesuu ɓëewí
nonu Yéesú-Kiristaa na nen
:

6 Ɗi fi Yéesú-Kiristaa,
ɗi fa bín fë níi a ɗeh,
yii hom Koope na ɓéeɓ ee ɗii
na ra,
ɓani Koope daa teyu naam,
ndaa ri tíkëy rí afi.
7 Ɗi kay cépíɗ afi cépírë iña
ɓéeɓ
yíssëhté súrgë
hente ow.
Ɗi hente ow hompe filiɓ fi
ɓëewë,
habuute biti ɗi ow.
8 Ɗi cépíɗté afi
ñeete iña nahu ri ra
níi ri húlté në sah faf,
níi rí húlté sun kurwah.
9 Yii baa daa tah Koope ɓéyíɗ
ɗí,
ɗí këllëh ɓéeɓ,
yeɗte ri tii lukki gaan di tii
ya
10 níi tii Yéesú tah mbínéeffë
ɓéeɓ :
yín sun-Koo,
yee feey fa,
yee fëgërëh fí feey fa ɓéeɓ
yek,
11 wa ɓéeɓ bok kañe Baap-
Koo
wone biti Yéesú-Kiristaa
daa Yíkëe.

Ɓëyí gémpé Yéesú

12 Koy-yaayyi yee faha' mi
níi faha' ra, húmú homa'
mi filiɓ fon ɗa, yii wonu
ron, ɗon mësúu ríi paŋ pago.
Lah lúkíi ríi paŋ leegi bee
homay mi na ra. Yii yaa ɗon
paŋ ɓéeɓ, lah cépírí affon
ɗon boolla' na a neeh Koope.
Pésíi biti ɗon múcúté kaah,
13 ndah Koope ñéerë'té a
ron, te ɗi onte ron níi ɗon
faha' paŋ yee ñéerë' a yii
wuna neɓa' ri raa, ɗon paŋ
ri.
14 Yii yaa ron paŋ ɓéeɓ,
ngënë cëpítíi, ngënë íñíi,
15 nda ɗon lëhíh yii wonun
sun fon, ɗon lan ces, ɗon
hen ɓëewí Koope, yi lahuy
síkkë di filiɓ ɓëy jamanii
beh, yee ɓosu níi ɓos ëldúnë
rë. Ɗon waɗti niiñun niiño
leelii wa ti di na niiña' hulla
sun-Koo nen, 16 ɗon fa na
komu wa fi ɓëewë ɓosu yaa
ra Unna na ona' pes ɗa.
Hen ɗaaha raa, ɗon ay tah
mi mín damoh yiin nay aye
Yéesú-Kiristaa ra. Bín fë
rëe, may yúh biti múkëmí
së' a mogi so' ɓéeɓ pëtíh
neh.
17 Bi ngémën man sarah
nen Koope na, mín hen
ñif mi so' waɗti keen ti
hana nay ɓaaddee sarahi
baa ra nen. Lahaa ɗaaha
raa, keeñ so' ay naa sos
ɗeefiɗ keeññon ɓéeɓ. 18 Ti

ɗaaha nen, keeññon sosa
ɓal ɗeefiɗ keeñ so'.

Timoote a Epaforodit

19 Hém neɓa' Yéesú-Yíkëe
moos, mi lahte yaakaar biti
leŋ mi wola' ron Timoote,
nda mi keloh yee homuu ron
ɗa raa, so' mi bee af so'
took. 20 Ɗi fi baa kut daa bok
a so' nuf, nufa ɓéeɓ homa'
ɗon na. 21 Ɓëewí kayya, iñi
affi wa daa tah wa koloh
ndée iñi Yéesú-Kiristaa neh.
22 Ɗon ollute affon sah iña
na paŋ Timoote te dékë' në
rë : ɗi yera'te afi hompe
soo na waarii Uni Neba ti
di na habra' koy boffi nen.
23 Kon, mi yúhé yii lante
so' téjë téyú mí bee ra raa
rek, may ron rii yíppí wola'.
24 Wëerté së' biti Yíkëe ay
soo on so' mi beh, mi ac
yérën, te ii maañ.

25 Mi otte biti mi waɗtee
ron nimiliɗ koy-yaafi yen
Epaforodit, bee hom na
légéy a so' fun bokute haa'a
ra, ɗi fa ɗon húmú yeju
ri habra'i so' ra. 26 Ɗi
namute ron ɓéeɓ nék te
nufa ɓéeɓ ee ɗon na, ndah
ɗi yúhté biti ɗon keluute
jérí. 27 Ɗi húmú jérté níi
leɓohte húl sah, ndaa Koope
yérémpé rí, yérémpé së' na
ɓal nda mi ɓanti lah yii
misik so' lool. 28 Tígë homa'
mi bee ra, mi ot biti kep
mi yíp ɗon ɗii wola' nda
keeññon sos biti ɗon ot ɗi
ndín, af so' féeh. 29 Lah
téertíyíi rí a sos-keeñ ndah
ɗi koy-yaay filiɓ ngémë. Lah
fëŋkëyí ɓëewë madu ɗaaha
ra, 30 ndah ɗi húmú talla'
ñak ñíiní af légéyérí Kiristaa
: ɗi húmú tahte ñagi ñíiní,
hompe hëbís së' na habra'
so' habra'i ɗon míndíh së'
rí.

3

Ɓëyí bih daa júɓ fíi Koo ?

1 Kon koy-yaayyi yeh,
keeññon sosa nona nonu
ron Yíkëe në rë. Mi ñeyaat
unna húmú bíní mí ron
ra ñogoleh so', te daa nay
géné ɗon na sah. 2 Lah
mëytíi ɓëewí ɓossa, wa fi
ɓuh yi ɓossi yah, wa fa
lukuu foŋko lecoh, na wonu
biti lec bo' faan daa na tah
ow múc ɗë ! 3 Yen kay
yen daa lecuu lecohi kah-
kah fa, yen fa yéŋké biti
yen yahti jaamiyoh Koope
raa, yen ñee'uu ri Ruuhi, te
yen damuu Yéesú-Kiristaa
ra. Yen tíkúy yaakaari yen
pagaɗ ow. 4 Añcaŋ, so'
mi mín tík yaakaari so'
pagaɗɗee ke ow yaa koon,
ndah iñyaa ɓéeɓ ow lukay
so' naa ñee : 5 So' mi lecu
bee nimila' bisa límú mí rë,
mi koy ki Israyel tígí-tígí, mi
non tali Beŋsame, mi ébrë
koceec. Mi húmú ñeya' yee
won kootiiyëwúɗɗë rë toŋ ti
di na paga' ri fariseŋ ɓéeɓ
nen, 6 te mi húmú lukusiɗ
lukusiro níi mi tassi mokla'
ɓëy ílí jaŋaa mokloo. Ɗee
na pesuu pesi júɓë naha'
Kootaa ra, ow míneh so' naa
won dara. 7 Iñyaa húmú
haba' mi biti ɓaat so' ɓaato
ra nék, leegi Kiristaa tahte
mi haba' wa iñi ëyíl së' ëylë.
8 Te iña ɓéeɓ, mi haba' wa
paɗɗah biti mi cëldë' wë
a yee dara míneh rí daɓ

bee ra, daa ri : yúh Yéesú-
Kiristaa Yíkíi së', ɗi fa tah
mi yeris yii na kom so' yin
merees ra ɓéeɓ. Mi haba'
yaa ɓéeɓ púukëré, nda mi
lah Kiristaa, 9 mi non ɗii na
leŋ. Kon ñeya na húmú ñee
mi Kootaa ra neh daa tah mi
júɓ. Gémë gém mí Kiristaa
na ra kay daa tah mi júɓ, te
júbí baa kola' Koope na te
tíkëh ngém. 10 Yee hom af
so' ra ɓéeɓ, ɗi yúhí Yéesú-
Kiristaa a doolaa këlíɗ ɗí
ɓúudé rë, mi ñee misikka
ñee ri ra níi mí húl ti ɗi nen,
11 ñéerë' a yaakaari biti mi
koloh ɓúudé so' ɓal.

12 Yee hom af so' baa ra,
mi wonay biti mi liilte ri
mbée mi lahte tígë na saañ
mi ra, ndaa mi ee múkë
filoon yii baa ra ndah Yéesú-
Kiristaa saampe so' níi otte
so'. 13 Koy-yaayyi yeh, mi
ɓekay af so' biti mi liilte yee
faha' mi ra níi wocce dé', mi
won wono tee : yee tíl mí
filoon ɗa mi halte wa ; mi
ɓéɓírëetté te mi tassi yuliɗ
daɓaadi yee fíi. 14 Ɗaaha,
mi tassi yuliɗ fíi ciɗ nda mi
liil yee na seh so' sun ɗa.
Koope ñeya' Yéesú-Kiristaa
na dëekké së', nda mi liil yii
baaha.

15 Koy-yaayyi yi yeh, yen
fa maanu ngémë rë, yen
tík iñyaa affi yen. Lah na
bi ɗon oluuy ri ɗaaha raa,
Koope ay ron rii poysiiɗ níi
lan affon. 16 Di mín ɗíi man
ɓéeɓ, yen ham waala habu
yen níi a ɗee ra, yen saañ fíi.

17 Koy-yaayyi yeh, mëdíi a
so' ɗon yeel ɓëewë në ñeyu
kotti fun, homuu fun filiɓ
fon ɗa. 18 Mi húmú dékë'
woni ron ri te mee ron rii
wonaat ɗa ee a keeñi líiffé
bitih : caakke ɓëewí fí yúhté
biti wa kaa'oh yi Kiristaa te
wa pesuu ri ɗaaha, ndah
húlë húl rí kurwaha ra safay
wa. 19 Wa ay míllée saŋku.
Wa gémú loo yi wa te tígë
warun waa sopoh koon ɗa,
wa gaan-gaanluu tígí daaha
te pesi wa ɓéeɓ wa téyírúté
rí iñi ëldúnë. 20 Yen nék,
yen ɓëewí sun-Koo, sun-Koo
fa na sehuu yen cébí Sëmlëhí
yen Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë.
21 Bín fë rëe, ɗi ay ɓeɓ faan-
nee ke yen bo' kut yee ra,
yídís wë níi mada' faanee ke
ri líif a ndam ra. Ɗi ay rii
pagee a doolaa tah ɗi paa'
iña ɓéeɓ sun ɗa.

4

1 Koy-yaayya faha' mi níi
faha' yee ra, Koope kep daa
yúh ɗee faha' mi ron tíkëet
íl rë ! Ɗon daa sësɗú keeñ
so', ɗon daa baanii ndami
so'. Hëbí yee habuu ron
Yíkëe në rë híin !

Líkínnë míllë' Pool ra

2 Ɗo fi Ewodi a ɗo fi Sen-
tise, mi ɗaŋ ɗon biti ɗon bok
nuf nona nonu ron Yíkëe
në rë. 3 Ɗo fa yen na
ñéerúu légéy bee ra nék, ɗo
fa tídëey dara ra, lah ɓeddee
ɓeleɓɓi yeh. Wa habruute
so' habra'i mitte waarii Uni
Neba, a Kelma ɓal a ɓëewí
kayya, yee tii yi wa ín téerëe
bíníyú tii yi ɓëewë nay haale
pesa na ɗúméh rë.

4 Lëhí sos-keeñ Yíkëe në
faraah di yee nonuu ron
ɗii na ra ; mantee ɓal lëhí

sos-keeñ ! 5 Ɓëewë ɓéeɓ
yúhún biti ɗon ɓëewí so-
sute. Nimili Yíkëe wullilay.
6 Ngënë sídíi yin ! Di
mín ɗii man ɓéeɓ, ɗëgí
Koope ɗon won ɗi sohle yon.
Ɗon yahti ɗaŋ raa, lah símí
rí. 7 Hen ɗaaha raa, jaam-
mee ke Koope yúukké af,
lahuu ron di yee nonuu ron
Yéesú-Kiristaa na ra, ay níiɗ
keeññon a níɓɓën.
8 Leegi mi won ɗon tee
koy-yaayyi yeh : lah nuffon
homa yii hente kaah, yii mit
on cér, yii júɓpé, yii lante íllí
Koope, yii wunte a yii mit
laas. Yii baahte mbée yii
mit sím ɓéeɓ, nuffon homa
na. 9 Iña ɓeyu ron soo na mi
yëedíɗté ron wa ra ɓéeɓ, lah
pëgí wë : yee won mi ron
a yee olu ron mi na paŋ wa
ra. Ɗon hena' ri ɗaaha raa,
Koope fa na ona' jaamma ra
ii ron yeris.

Símí Pool a ɓëy Fílíp

10 Yíkëe tahte keeñ so'
sosse siiɓ ndah ɗon hel-
laatute nuf soo na ɗon
hílípúté së'. Mi yúhté biti
nuffon húmú tasse hílíbí
së' lool ndaa ɗon lahuy ílí
paguun ɗon ɗi. 11 Mi homay
woni biti mi húmú sohla'te
yin ow na, ndah mi yoonte
pesa' yii laha' mi, mi doyloh
wa. 12 Mi lah mbée mi
ñak ɓéeɓ, keeñ so' sos. Mi
hereñce pesa' yii laha' mi a
tígí mín míi hom a yii mín
sëe ɗeef ílíy, ɗeefa mi lah
mbée mi ñak, loo so' may
mbée mi yaaɓ ɓéeɓ, ndah
mi yoonte ri. 13 So' mi mín
paŋ ɓéeɓ af doolaa on so'
Yéesú-Kiristaa ra. 14 Di filiɓ
fi baaha, ɗon pagute yii ette
bee bokuu ron a so' coono fi
so' ɗon habruute so' ra.
15 Ɗon fi ɓëy Fílíp, ɗon
yúhúté biti kola' mi Mase-
duwaan jamanaa anuu dal
waarii Uni Neba ra, lahay
ílí jaŋii habra'te so' sohle yi
so' henay ɓëy ílí jaŋii ron.
16 Homa' mi Tesalonik ra,
ɗon kéyrúuté së' iña sohla'
mi ra, te ri teyay waal yínë.
17 So' mi homay saam biti
mi habruu dé' ! Mi ham
af so' biti kay Koope ɓaat
ɗon mal di iña pagiru so'
ɗon ɗa. 18 Tígë homa' mi
bee ra kep, mi lahte yii
sohla' mi ɓéeɓ níi lukusse
sah aya' Epaforodit kompe
so' iña yeru so' ɗon ɗa. Mi
ñakay dara. Wa man sarahi
heeñi baa neɓa'te Koope te
ri tahte ri ra nen. 19 Koope
fa na jaamiyoh mi te dara
wooñeh ri ra ay ron on yii
sohla' ɗon ɓéeɓ, ñeya' wa
Yéesú-Kiristaa na. 20 Koope
laha ndam, ɗi fi Boffi yen
laha ndam dee níi kiri fi
kirih ! Ɗémíin !

Takohi Pool a ɓëy Fílíp

21 Wëddí së' ɓëewë nonu
Yéesú-Kiristaa na ra, wa fi
ɓëewí Koope yi yah. Koy-
yaayya funi wa homu dee
ra na woduu ɗon. 22 Ɓëewí
Yéesú yë homu dee ɓéeɓ rë
ɓal, níi luka' yee na légéyú
faam buur ra, na woduu ron.
23 Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhë
rën mal !

Téerëe ɗéɓpí bíníyú unna won Pool ɓëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní ɓëy ílí jaŋii Tesalonik unni yeh. Tesalonik nék, ɗi húmú gin gaan, bi hom hëbís mulub te lom a yaay húmú tíltéé në lool, haanoh ala ñéerë' a pagaɗ ɓos húmú caakke na ɓal. Aya' Pool daaha ra, ɗi cëgíɗté goomal ɓëewí gémúté Yéesú daaha, ndaa ɗi maañay na ndah lahte yëwúɗɗí hatlute ri, ɗi kolohte saañce Bere (Saame Tílëdí apootarra 17.1-10).

Hompe níi filoon fe, ɗi hom Korente, Timoote fa ɓani na ñéerúu légéy rë ɗeeffe ri daaha léhínté rí yee ɓeya' ri Tesalonik ra (3.6). Unna léhínú Pool ra sosil keeña soslo níi ɗi yampe na bíní unni yeh, kéyrë'té wë ɓëy Tesalonik, na sím Koope di ɗee na yeeluu ɓëewë hatni baaha ɓëy Tesalonik, bee lofuu wa pesaɗ ra (1.7-10). Ɗi nérsëhté légéyë húmú légéy rí filiɓ fi wa ra, na won ɗee faha' ri waa olaat ra. Ɗi gíníkké wë di yee na húmú halaatu wa sun fi kolohi ow ɓúudé rë.

Ɗi wonte wa :
- yii leŋke ɗee gémúu wë rë (1.2-10),
- yii leŋke tílëdí di Tesalonik (2.1-12),
- yii leŋke tílëdë faha' Koope ra (4.1-12),
- a yii leŋke nimili Yíkëe (4.13 níi 5.11).

Ɓëyí fí jaŋi téerí bee ɓéeɓ ay ot biti iña filiɓ mín yúun ɓëewë lahu nuf ana di yii leŋke ɗúmëení pesa ra. Ɗi ay yúh biti ɓal ɓëewë gémú Kiristaa na ra nonu ɓëy niiña, wa ham híin biti fayu raa, wani Yéesú nay home. Baa daa lukki lah solo !

Wodohi Pool ɓëy Tesalonik

1 Ɗon fi ɓëy ílí jaŋii Tesalonik fa nonu ɓëewí Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë, so' mi Pool, funi Silaas a Timoote, fun na woduu ron. Koope líhë rën mal, on ɗon jaamma.

Ɗee gémúu ɓëy Tesalonik Yéesú në rë

2 Fun na símú Koope faraah ndah ɗon ɓéeɓ, fun mësúy ɗon hal filiɓ ɗaŋŋi fun. 3 Nuffi fun na koleeh ɗon na biti fun home ɗaŋi Koo, ɗi fi Boffi yen, di iña na pagu ron ndah gémë gémú ron Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë, a pagaɗɗon ndah faha' fahuu ron ri ra, a yaakaara dékúu rën lah ɗii na ra. 4 Koy-yaayyi yee Koope faha'te ron yee ra, fun yúhúté biti daa ri tanis ɗon, 5 ndah na waariyu fun ɗon Uni Neba ra, húmú teyay won doŋ, ndaa húmú ñéerë' a doole, a Ruuh-Peseŋ, a ngémí híinté. Ɗon olute ɗee húmú homuu fun ɗon na, komi ron yii wunte

ɗon na ra maan ? 6 Te
ɗon, ɗon ñeyute kotti fun
a kotti Yíkëe bee tahuu ron
Una ra. Tahuu ron ri ra
nék, ɗon deyute coono ndaa
Ruuh-Peseŋ tahte keeññon
sosse. 7 Ɗaaha, ɓëewë
gémú te dékú Maseduwaan
a Akaay ra ɓéeɓ yeeluu ɗon
na. 8 Af ɗon tahte unni
Yíkëe teyay Maseduwaan
a Akaay doŋ, ndaa hasla'te
gina ɓéeɓ ndah gémë gémú
ɗon Koope ra hente lëyëŋ.
Kon miteh fun wonle yin
na. 9 Ɓëewë gonluu sun fi
ɗee habuu ɗon fun ayuu
fun ɗon na ra. Wa na wonu
ɓal sun fi ɗee súugúu ɗon
yúullë ɗon yíssúuté Koope
na, jaamiyohi ɗi fa na pes te
daa kaaf ka ra 10 a sehaalohi
kola'i Koohi Yéesú sun cép
feey ra. Ɗi fi Yéesú fa ɗi
këlíɗ ɗí ɓúudé rë, sëmlë'té
yen níi yen ay múc neebi
Koope yiin bis-këem.

2

Tílëdí Pool di Tesalonik

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon
yúhrúté affon biti sah aya
húmú ayu fun ginon ɗa
pëtíh neh. 2 Ɗon yúhúté
biti ɓal, balaa baaha fun
maluute sol te fun ñeyute
mok di Fílíp. Ayuu fun
ginon ɗa ɓal, fun maluute
tolof tolof caak daaha, ndaa
Koope habra'te fun níi fun
waariyute ron Uni Neba te
fun neehuy na dara. 3 Te
na waariyu fun ɗa ɓéeɓ,
fun tíkúy wonni fun sun fi
yii lahay, fun tíɓúy në nuf
ɓos, te fun saamuy na nofa'
ow. 4 Fun kay, fun waariyuu
Uni Neba ɗee faha' ri Koope
ra. Ɗi otte biti fun mínú
rí, daa tah ɗi déŋéen fun
ɗi. Fun saamuy yii neɓa'
ow, fun saamu yii neɓa'
Koope, ɗi fa na olsoh níɓɓí
fun ra. 5 Ɗon yúhúté biti
fun mësúy jay ow, te fun
mësúy ñeya' wonni fun fun
saame yin ow na. Koope
yúhté baaha ! 6 Fun saamuy
kañ ow na : ɗon na neh te
ow kay na neh ; 7 te añcaŋ,
fun mínú ron cagoh koon
ɗon paŋ yee fahuu fun ɗa
ndah fun apootarriKiristaa,
ndaa fun paguy ri ! Fun
kay, fun sosu soso filiɓ fon
ti ɓelii na tooppitoh koyyi
nen. 8 Pokoha pokuu fun
ɗon na ra tahte fun húmú
teyuy waarii ron Uni Nebi
Koope kep, fun bokute a ɗon
pes, ndah fun fahuute ron
níi faha'.

9 Koy-yaayyi yeh, ɗon
nérsúuté ɗee húmú mokuu
fun níi mok ɗa maan ? Fun
húmú légéyúu yii ñamun
fun légéyëe na' a elek,
kaa' fun mokil ow yínë sah
ɗon na, na húmú waariyu
fun ɗon Uni Nebi Koope
ra. 10 Ɗon mínú fun ɗii
seedeyiɗ, te Koope mín fun
ɗii seedeyiɗ ɓal biti ɗee
tílúu fun a ɗon fa gémú rë
lante, júɓpé te tíkëhté waal.
11 Ɗon yúhúté biti ɗee tílúu
fun a ow fi ow ɗon na ra
ɓéeɓ, man hanndal baap a
koyyi nen : 12 fun líkínúté
ron te fun onute ron doole,
fun caguute ɗon nda ɗon
pes pesada neɓa' Koope, ɗi
fa na dëek ɗon, ɗon non
Nguur ki a ndami ra.

13 Yee tah fun ay dékée
símí Koope ra biti ɓal : liiluu
ron Un Koope fa komu fun
ɗon ɗa, ɗon habute ri, te
ɗon habuuy ri ti di na habuu
un ow kese nen. Ɗon habuu
ri biti ɗi Un Koope, te ri
Un Koope kaah. Una ee
paŋ yii wunte ɗon fa gémú
Yéesú në rë. 14 Koy-yaayyi
yeh, ɗon ñeyute kotti ɓëy ílí
jaŋii Yúdée yë gémú Koope
te nonu Yéesú-Kiristaa na
ra ndah di mokluu wa
yëwúɗɗë, ɓëy ginon mokluu
ron ɗaaha ɓal. 15 Wa fi
yëwúɗɗë hawute yonente
ya húl, hawute Yéesú-Yíkëe,
moklute fun níi mokil. Wa
neɓuuy Koope, fahiruy ow
yin wun, 16 kadduute fun
waarii heetti kayya Una mín
tah wa múc ɗë. Wa homute
na ɓaatuu bakaaɗ rek na
suu níi bakaaɗɗi wa mitte,
neebi Koope keente sun fi
wa.

Faha'i Pool nimil oli ɓëy Tesalonik

17 Koy-yaayyi yeh, fun nék
fun húmú koluute ɗon na
fun suute, ndaa fun sayuy
faraah. Fun húmú lahuy
fehey saañi fun, ndaa keeññi
fun húmú kolaay ɗon na.
Fun húmú kosuuy biti fun ay
ron tíkíl íl, tahte lahay yii
paguy fun nda yii baa mín
lah ! 18 Fun húmú habute
biti nagajek fun ay nimil gi-
non, te so' mi Pool mi étíɗté
rí i waal, ndaa Seytaane daa
na yah waali fun. 19 Kon
henay ɗon moos, heneh ow
kay ! Ɗon daa yaakaari fun,
ɗon daa sësɗú keeññi fun te
ɗon daa baanii ndama nay
teeɓee biti fun ɓagute níi fun
ɗamoh fíi Yéesú-Yíkëe yiin
nay rii aye ra. 20 Wa ɗon kay
! Ɗon daa ndami fun, te ɗon
daa sësɗú keeññi fun.

3

1 Sehuu fun níi fun mínlíh
rë, fun olute biti yee gén ɗë
daa ri biti funi affi fun tas
Aten ndín, 2 fun yeñ koy-
yaafi fun Timoote ɗon na.
Ɗi fi baa funi daa boku fun
na légéyú a Koope, waarii
Uni NebiKiristaa. Fun húmú
yeju ri ɗon na oni ron doole,
nda ɗon ɓaatti híinndëh ɗon
ham ngémë, 3 ow di ɗon na
ɓanti yeɗɗoh ndah mokla
na moklu ɗon ɗa. Ɗon
yúhrúté affon biti sah yaa
ɓéeɓ non iña waayiɗ yen
Koope ra. 4 Nagajek, húmú
homuu fun ɗon na ra, fun
húmú wonute ɗon biti yen
ay moklu, te ɗon yúhúté biti
daa ri yee lah woteh bee ra.
5 Yii baa daa tah seha' mi
níi mi mínléh rë, mi yeñce
Timoote ɗon na kénsëhí tígë
teem ngémën ɗë. Mi húmú
sídë' biti Seytaane fíir rën,
iña légéyú fun ɗon na ra
ɓéeɓ sooy teem ɗaaha.
6 Kola' Timoote ginon nim-
ilte fun na ra, kompe fun
unni neɓpe keloh di yii
leŋke ngémën a ɗee fahuu
ɗon ow ra. Ɗi wonte
fun biti ɓal nuffon húmú
homa' fun na faraah níi ɗon
ñamaasee, te ɗon húmú
sesuute oli fun ti di sesuu
fun olaadi ron nen. 7 Ɗon
fi koy-yaayyi yi yeh, yii baa
tahte homuu fun filiɓ súfúñ
fí fun a filiɓ coono fi fun
ɓéeɓ ɗë, fun ɓaatuutee lah
doole ndah ngémën. 8 Fun

lëeysírúté keeñ leegi hém daa ron habu híin Yíkëe
në. [9] Fun ay símée Koope
ɗí níi mit ? Ɗon tahute
keeññi fun sosse níi sos fíyí
! [10] Fun dékúu ɗaŋi na' a
elek, nda fun mín ɗon tíkëet íl ngëey níi fun mitsiɗ yee tasa' ngémën ɗë.

[11] Ɗémíin Koope, ɗi fi Boffi yen, a Yéesú Yíkíi yen pariɗ fun waala yuliɗ ginon ɗa !
[12] Yíkëe ona ron, ɗon ɓaatee fahanta' hanndal kon níi tígí teem fahanta', a hanndal ki ɗoni ɓëewë ɓéeɓ ti di fahuu
fun ɗon nen. [13] Hen ɗaaha
raa, Yíkëe ay ron on doole níi yiin nay aye Yéesú Yíkíi yen, ñéerë' a ɓëewí ɓéeɓ rë, ɗon lan ces níi ɗon lëhíh yii wonun sun fon, ɗon caga' wun fíi Koope, ɗi fi Boffi yen.

4

Tílëdë faha' Koope ra

[1] Leegi nék koy-yaayyi yeh, fun teeɓute ron ɗee waruu ron pesa' níi ɗon neɓa' Koope ra, te fun yúhúté biti ɗon pesuu ɗaaha níi a ɗeh. Kon fun na líkínú ron te na ɗagu ron di tii Yéesú-Yíkëe biti ɗon
ɓaatti ham híin, [2] ndée, ɗon
yúhúté túuyë' yë teeɓu fun ɗon ra, te wa ɗúhë' Yéesú-
Yíkëe në. [3] Koope faha' biti
ɗon lan, te lani baa daa ri bitih : ɗon moytoh paŋ yii
tappe njaaliyoh ɓéeɓ, [4] ow
fi ow ɗon na ɓéeɓ ham afi sútërël faani, ñéerë' a lan*,
[5] fah-ɓeleɓ ɓan ɗii kúrëelëh
ti ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra nen, wa fa yíih Koope ra.
[6] Ow ɓanay tooñ moroomi
filiɓ yee wonu baa ra ndín leɓ yii daa ri laha' ri. Fun húmú wonute ɗon biti Yíkëe ay keen sun fi ɓëyí paŋ
mani pagaɗɗi yah. [7] Koope
dëekëy yen paŋ yin ɓos, ɗi
túuy yen lan. [8] Kon ɓëyí
faaliyaay yee wonu baa ra, ɗeef ɗi faaliyaay won ow neh, ɗi faaliyaay Koope fa on ɗon Ruuh-Peseŋ ɗa.

[9] Yii leŋke fahanta' hanndal kon, miteh ow won ɗon yin na, Koope yëedíɗté ɗon
baaha níi wocce. [10] Daa ri
yee teeɓu ɗon koy-yaayya Maseduwaan ɓéeɓ ɗë, ndaa kaa'eeh fun won ɗon biti
ɗon ɓaat ya' yon, [11] ɗon paŋ
ɓéeɓ ɗon pesa' jaamma, ow fi ow ɗon na ɓéeɓ tooppitoh iñi afi, ɗon yuloh légéy ɗon kúɗ affon, ti di húmú wonuu
fun ɗon ɗi nen. [12] Hen
ɗaaha raa, ɓëewë gémúy rë ii ron yap te ɗon ii seh dara ow na.

Yiin nay nimile Yíkëe rë

[13] Koy-yaayyi yeh, fun fahuu biti ɗon yúh yee homuu ɓëewë húlúu a ngémí wë Kiristaa na ra, ɗon ɓanti tík misiga keeññon níi lukus ti ɓëewí kayya lahuy
yaakaar ra nen. [14] Yen gémú
biti neh Yéesú húlté te ri kolohte ɓúudé ë ? Ti ɗaaha nen, yen gémúté biti ɓal Koope ay këlíɗ ɓëewë húlúu a ngémí wë Yéesú në rë.
[15] Cëe fun ɓílíɗ ɗon yee won

* **4:4** 4.4 ow fi ow ɗon na ɓéeɓ ham afi sútërël faani, ñéerë' a lan :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ow fi ow ɗon na ɓéeɓ koloh saam ɓeleɓ raa, lah ñeyaa ri waal.

Yíkëe rë : ɓëewë nay lísée
pes yen na níi a baaha ra, wa
fa nay maasee nimili Yíkëe
rë, wa ii këllëh ɓëewë húlú
rë. 16 Yiin fin fa, wa ay keloh
uni diŋke, un kélfë malaaka
a un kúlúɓ ki Koope tiil, ɗi
fi Yíkëe kola' sun cépé. Bín
fë rëe, ɓëewë húlúu a ngémí
wë Kiristaa na ra nay ɗéɓée
koloh, 17 ɓëewë nay lísée pes
níi a baaha ra, anti ɓéyrú
wa ñéerë' a wa filiɓ nérrë,
wa tee'ee a Yíkëe sun. Hen
ɗaa raa, yen fa gémú ɗii na
ra ɓéeɓ yen hom a ɗi faw.
18 Kon, lah ënëntíi doole a
unni yah.

5

Nimili Yíkëe sehuun a teey

1 Koy-yaayyi yeh, di yii
leŋke wahtaa a jamanaa nay
nimile Yíkëe rë nék, miteh
fun won ɗon yin na, 2 ndah
ɗon yúhrúté affon biti yiin
nay nimile Yíkëe rë ay beet-
tiya' ti lohoh elek nen. 3 Tígë
nay habee ɓëewë biti ho-
muute jaamma, lahuy dara
yii sídúun wë rë, gina ay
yípée bëp affi wa daaha, ti di
na yíppí haba' loo ɓeleɓ nen.
Ow ii naa mín fús. 4 Ndaa
ɗon fi koy-yaayyi yeh, bi
homuy ɗon ñúusë, bisi baa
ii ron beetti ti di na beettiya'
lohoh nen. 5 Nagajek ɗon
ɓéeɓ, ɗon nonu ɓëy niiña,
ɗon tílúu na'. Yen nëníh ɓëy
elga, ɓëy ñúusë. 6 Kon, yen
ɓanuy nee' ti di na nee'uu
ɓëewí kayya nen ; yen
yeelun yen teey. 7 Ɓëewë
në nee'u ra nee'uu elek, yee
na maniyu ra maniyuu elek,
8 ndaa yen fa na tílú na'
ra, yen warun teey teeyo.
Yen habun ngémë, yen faha'
ow wa hen búuɓ túl yen
na, yen haba' yaakaari mújë
baane haa'aa yen na. 9 Ndée
nagajek, Koope cagay biti ɗi
ay kéeníɗ neebi sun fi yen,
ɗi caŋ biti yen haal mújë nay
onee Yéesú-Kiristaa Yíkëe
rë. 10 Kiristaa húlíɗté yen.
Ɗaaha, bisa nay rii nimile ra
ɗeefa yen pesun peso mbée
yen húlún húlë ɓéeɓ, yen
ay pes a ɗi. 11 Kon ɓëetíi
onanta' doole, ɗon tojanta'
filiɓ ngémë ti di na pagantuu
ɗon ɗi nen.

Iña míllúu wëe túuy ɗë

12 Koy-yaayyi yeh, leegi
fun fahuu biti ɓëewë homu
filiɓ fon na moku, Yíkëe nah
wa níidí ɗon a líkíní ɗon ra,
ɗon yeɗ wa cér. 13 Hëbí wë,
ɗon faha' wa níi faha' ndah
légéyí wë. Pésíi jaamma
filiɓ fon.

14 Koy-yaayyi yeh, fun ee
ron wonu ra ee : líkíní
ɗëpësíɗɗë, ɗon ɓen ɓëewë
neehu ra, ɗon habra' ɓëewë
gooyu ra, ɗon mújíɗ ɓëewë
ɓéeɓ. 15 Mëytíi yíllëntë' ɓos
filiɓ fon ; sëemí wuna faraah
hanndal kon a hanndal ki
ɗoni ɓëewë ɓéeɓ. 16 Pésíi
sos-keeñ faraah, 17 ɗon dékë'
ɗaŋ. 18 Yii mín ɗon homa'
ɓéeɓ ɗon sím Koope. Baa
daa yee faha' ri pesi ɗon
fa nonu Yéesú-Kiristaa na
ra. 19 Ngënë këe'íi pagaɗɗi
Ruuh-Peseŋ, 20 ngënë hégíi
unna léhínú kola' Koope na
ra. 21 Kénsíi wë ɓéeɓ, ɗon
ham yee wun ɗa ; 22 yii

hente ɓos ɓéeɓ ɗon moytoh
ri.
23 Ɗi fi Koope fa na ona'
jaamma ra ladla ɗon ces ; ɗi
níirë níɓɓën, níiɗ keeññon a
faannon ɓéeɓ níi ow laheh
yii wona ri ron, yiin nay
nimile Yéesú-Kiristaa Yíkíi
yen ɗa. 24 Koope fa dëek
ɗon ɗa, yii won ɗi ɓéeɓ ɗi
paŋ ri, te ri ay ron rii pagiree
ɗaaha.
25 Koy-yaayyi yeh, lah
ɗëgírí fun ɓal. 26 Lah
wëddí fun koy-yaayya ɓéeɓ
níi wodoh*. 27 Mee ron rii
won ra ee di tii Yíkëe, lah
léhíní wë ɓéeɓ unni yah.
28 Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen
líhë rën mal !

* **5:26** 5.26 Di ɓaahi ɓëewí yaaha, wa yahti wodoh ɓëewë mboko yi wa mbée ɓëewë meeru wa raa, wa fëenúu wë fëenëe.

Téeríi ana fa bíníyú unni kayya won Pool ɓëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní ɓëy ílí jaŋii Tesalonik unni yeh. Filiɓ unna, ɗi ɗéɓpí gérém Yíkëe di gémë gémú ɓëy Tesalonik ra (1.3), ɗi ɗagiɗte wa, wa ham légéyë nahu wa ra. Fu ot Pool bíní wë unni yeh, nísí níɓɓë na yah jaŋii Tesalonik ra. Woni ban fi nimili Kiristaa daa ɓaatti kúɗ wona filiɓ Tesalonik, ndah lahte ɓëewí wonuu biti nagajek bisi baa lahte níi gétté. Lahte yi wonu tih bisi baa lahay doom ndaa leɓohte. Yaa aa na waa na kaa'uute légéy, ñamuu ya' yi ɓëewí kayya.

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke ayi Yíkëe yiin bis-këem (1.3-10),
- yii leŋke yee nay këllée Yéesú rë (2.1-12),
- yii leŋke híinndëh, ñee waali Koope (2.13-17),
- a yii leŋke ɗee laha' légéy solo ow na ra (3.6-15).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti légéy daa wun ow na, ɓëe' ɓanti sehaa iñi ɓéeɓ ya' ow, ɗi sehaalee nimili Yíkëe.

Wodohi Pool ɓëy Tesalonik

1 Ɗon fi ɓëy ílí jaŋii Tesalonik fa nonu ɓëewí Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe
rë, so' mi Pool, funi Silaas a Timoote fun na woduu ron.
2 Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhún ron mal, on ɗon jaamma !

Ayi Yíkëe yiin bis-këem

3 Koy-yaayyi yeh, fun míníh ɓanti dékë' símí Koope ndah ɗon. Fun warutee ri sím ndah ngémën ɓaatohte caak, te fahanta'a hom hanndal kon ɗa ɓaatoh ɓaatoo na saañ.
4 Yii baa daa
tah ílí jaŋii pay fun ɓéeɓ, fun sawoor won ɓëewë filiɓ yii leŋke ɗon na, ndah filiɓ mokla na moklu ɗon ɗa a súfúñ fën ɓéeɓ, ɗon habute ngémën híin.

5 Baa daa nay teeɓee biti aattiya'i Koope tíkë' waal, nda ɗon habuu ɓëewí Nguur ki Koope waɗte wa, nguur ka tah ɗon na súfúñú rë.
6 Koope, ɗi fa júɓ ɗë ay mokil ɓëewë moklu ɗon ɗa ti di mokluu wa ɗon nen, te nagajek baa daa kaah.
7 Ɗi ay
hílsíɗ ɗon fa na súfúñú rë, hílsíɗ fun na ɓal. Yiin nay feeñiyee Yéesú-Yíkëe sun-Koo, ñéerë' a doolii malaaka yi ra, iñyaa ay lahee na.
8 Ɗi ay ayee filiɓ njaar kíi, keen sun fi ɓëewë kaa'uu yúhí Koope, te kaa'uute ñeyi Uni Nebi Yéesú-Yíkëe rë.
9 Daana nay keene sun fi wa ra ay dékée saŋkii wa, wa wulliru tígí eta' Yíkëe, wulliru tígí eta' ndami gaani.
10 Yii baa ay lahe yiin nay nimile Yíkëe rë. Yiin fi baaha, ɓëewë nonu ɗii na te gémúté ɗii na ra ɓéeɓ ɓéyíɗ ɗí, ɗi neɓa' wa yeel. Ɗon fi yaa ɗon ay none ɓëewí

yaaha na, ndah ɗon gémúté
unna komu fun ɗon ɗa.
11 Yii baa daa tah fun na
ɗagiru ron faraah. Fun
ɗaguu Koope biti ɗi on ɗon,
ɗon yeeliyoh pesa dëek ɗi
ɗon ɗa. Fun ɗagu biti di
doolii, ɗi habra' ron ɗon paŋ
yee fahuu ɗon paŋ di yin
wun ɗa ɓéeɓ, te ri habra'
ron yee na pagu ɗon filiɓ
ngémën ɗë. 12 Ɗaaha, ɗon
ɓaatti ɓéyíɗ tii Yéesú Yíkíi
yen, ɗi ɓéyíɗ ɗon fi yaa
ɓal. Yaa ay kolee mala nay
onee Koope fi yen a Yéesú-
Kiristaa Yíkëe rë.

2

Yee nay këllée Yéesú rë

1 Koy-yaayyi yeh, di yii
leŋke nimili Yéesú-Kiristaa
Yíkíi yen a négírë'í yen fíyí,
fun ɗagu ɗon na yin yínë :
2 affon ɓanay gaawti kúnëh
te ngënë tíití biti ow won
ɗon biti wahtii nimili Yíkëe
lahte. Wuti ow won ɗon biti
ɗi léhín unni kola' Koope na,
mbée ɗon keloh ri ɓëewë
na waariyu Unni Koope ra,
mbée bíníyún bíníyë wonu
biti kola' fun na, ngënë gémí.
3 Di mín ɗíi man ɓéeɓ,
ow ɓanay ɗon nofa' yínë
sah. Balaa bisa nay nimile
Yíkëe baa ra, ow caak ay
tíkë' Koope af paay, ɓëe'
na ñeyeh woni Koope ra,
bee nay saŋkuye ra teekiroh.
4 Ɓëyí baa ay ɓéyíɗ afi
kadda' ɓëewë haanoh ala a
yii na haanuu wa merees
ɓéeɓ. Ay pay níi ɗi haal
Faam fi gaani Koope took,
ɗi won biti daa ri Koope.
5 Ɗon nérsúuy biti mi húmú
wonte ron baaha homa' mi
leeloon ra a ? 6 Ɗon yúhú
yee ham ɓëyí baa tígë homa'
ri bee ra, te yii baa tahte
wahtii ay lahe laho ɗi anti
ɗúh. 7 Doolaa ɗapoh ɓëewë
në ñéyíh woni Koope ra ee
teekiroh ra haat ; ɗi ay lu-
kee teekiroh biti nék ɓëe'
lís ɗíi ham ɗa këllú tígí
daaha. 8 Ɓëyí baa këllú tígë
rëe, ɗi fi ɓëe' na ñeyeh
woni Koope ra ay teekiroh,
te Yéesú-Yíkëe ay rii saŋku
a ngilaaw mi ɓúkí, hap ri
húl a niiña nay rii ñéerée
biti ɗi nimil ra. 9 Ɗi fi
ɓëyí baaha, doolii Seytaane
nay rii yeje ɗi ac, ɗi paŋ
kawtéef gaan, kimtaan a iñi
éemílë'té ɓéeɓ, yi ay nofee
ɓëewë. 10 Ɗi ay paŋ pagaɗ
ɓos ɓéeɓ nofa'i ɓëewë në
suu saŋkuye ra. Wa ay
saŋku ndah wa tahuy kúnsí
keeññi wa kaaf ka waɗ waa
sëmlë' koon ɗa. 11 Yii baa
daa tah Koope yeñ wa yii
ay waa múuyíɗ, wa gémé
fel. 12 Ɗaaha, ɓëewë gémúy
kaaf ka ra ɓéeɓ, te oluu neɓ
pagaɗ ɓos ɗa, Koope ay keen
sun fi wa.

Híinndëh, ñee waali Koope

13 Koy-yaayyi yeh, fun
nék fun míníh ɓanti dékë'
símí Koope ndah ɗon, ɗon
fa Yíkëe faha' ɗon ɗa
ndah Koope daa tanis ɗon
dalaana, nda ɗon múc. Ɗi
ñeya' Ruuha ladil ɗon ra, a
gémë gémú ɗon kaaf ka ra,
ɗi múcëlté ron. 14 Koope
ñeya' Uni Neba waariyu
fun ɗon ɗa dëekké ɗon

yii baaha nda ɗon mit na
ndami Yéesú-Kiristaa Yíkíi
yen. 15 Koy-yaayyi yeh, kon
híinndíi te ɗon ham iña
yëeddú fun ɗon ɗa : yee
wonu fun mbée yee bíníyú
fun ɗa ɓéeɓ.
16 Koo Boffi yen faha'te
yen, onte yen mal níi yen
lahute míní múñí na ɗúméh
a yaakaari neɓpe. Ɗémíin
ɗi fi Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen
a Koo Boffi yen 17 on ɗon
doole, on ɗon keeñi paguun
ɗon yin wun faraah : yaha
yii ay pagu pago mbée yii ay
wonu wono ɓéeɓ.

3

Naha'i Pool ɗagiɗ

1 Leegi nék koy-yaayyi
yeh, ɗëgírí fun nda unni
Yíkëe yíppí líiwëlsë' gina
te wa lah ndam ti di man
wa ɗon na nen. 2 Ɗëgírí
fun Koope nda ri sëmlë' fun
ɓëewë ɓosu níi ɓos ra na,
ndah ɓëewë ɓéeɓ neh daa
gémú iña na wonu fun ra.
3 Te añcaŋ Yíkëe daa mit
gém. Ɗi ay ron on doole,
níiɗ ɗën níi Seytaane ii ron
leɓoh. 4 Yíkëe onte fun níi
fun lekuute ron : fun olute
biti ɗon ee pagu iña wonu
fun ɗon ɗa, te ɗon ay lúsɗée
ɗaaha. 5 Yíkëe ona ron keeñi
fahuun ɗon Koope, on ɗon
ɗon múñ ti ɗi fi Kiristaa nen.

Ɗee laha' légéy solo ow na ra

6 Koy-yaayyi yeh, lahte
ɓëewí ɗapasute filiɓ fi yen,
na ñéyíh iña yëeddú fun wa
ra. Fun na nahu ron di tii
Yéesú-Kiristaa Yíkëe, ɗon
wuloh wa. 7 Ɗon yúhrúté af-
fon ɗee waɗti ñeyuun kotti
fun ɗa. Homuu fun gi-
non ɗa fun mësúy tídëh.
8 Fun yeekuy ow ñam. Fun
húmú légéyúu yii ñamun
fun légéyëe na' a elek, kaa'
fun mokil ow yínë sah ɗon
na. 9 Fun paguuy ri biti ɗon
waruy fun pagiɗ yin pagiro,
ndaa fun fahuu biti ɗon ñee
kotti yaaha, 10 ndah húmú
homuu fun gin ɗon ɗa, fun
wonute ron biti ɓëyí kaa'
légéy waray ñam. 11 Fun
nék, fun keluute biti lahte
ɓëewí awu ɗon na pesuu
tídëh, në pëgíh yin gét nëe
haal yii waal fi wa íníh
në. 12 Di tii Yéesú-Kiristaa
Yíkëe, fun túuyú ɓëewí yaa
fun na caguu wa bitih, wa
koloh affi wa yuloh légéy
nda wa kúɗ affi wa.
13 Ɗon fi koy-yaayyi so'
nék, lah hëbí híin ɗon dékë'
paŋ yin wun. 14 Hena biti
lahte ɓëyí kaa' ñee unna
bíníyú fun yee ra raa, lah
wëní rí sun, ɗon ɓan ɗii
leɓoh nda ri sopoh ndín,
koloh afi. 15 Di filiɓ yaa
ɓéeɓ nék, ngënë hëbíi rí
kaa'ohon, lah hëbíi rí koy-
yaafon, ɗon líkín ɗí.

Ɗaŋa téy unna ra

16 Ɗémíin Yíkëe fë në ona'
jaamma ra on ɗon jaamma
faraah, a yii mín ɗon homa'.
Yíkëe ñéerëe a ɗon ɓéeɓ.
17 So' mi Pool daa mi bíní
unna míllë' yee ra*. Mi
yahti téy unni so' raa, mi

* **3:17** 3.17 Bín fë, ow daa na húmú bíníyíɗ Pool. Unna yahti téyú rëe, Pool a faanaŋ fi daa na bíní a ya'i nda ɓëewë yúhsë' unna bíní rí rë ɓéeɓ.

hena' ɗeh : so' mi Pool daa
mi na bíní a ya' so'. Hen ɗaa
raa, ɓëewë ay yúhsë' bíníyí
së'. 18 Yéesú-Kiristaa Yíkíi
yen líhë rën ɓéeɓ mal !

Téeríi ana fa bíníyú unni kayya won Pool Timoote ra Kúnsëe

Ɓee daa uni ana fa bíní Pool Timoote ra. Ɗi fi Timoote, ɓani Pool daa húmú boku légéyë te Pool húmú haba' ri koy kah-kah ɗii na. Una nék, Pool bíníyë' rí filiɓ kasaa bee téyúu rí Rom ow caak súugëhté rí rë (1.15-17). Filiɓ una, bi yúh rí biti yee talla' ri pesi ra gaanay, ɗi wonte Timoote iña míllë' rí rí líkín rë (4.6-8).

Filiɓ una, Pool ɗéɓë' símí Koope ndah ɗee gémë' Timoote Kiristaa ra (1.5).

Ɗi néríssé rí di húmú man pesi ɗi fi Pool, di na húmú yëeddë' rí a coono fa dey ri ndah waarii Uni Neba ra (1.8).

Ɗi líkínté rí nda ri ɓeɓ wodi coono fa, ɗi ham híin ti soldaar kah-kah Yéesú-Kiristaa na nen, ɗi yëeddë' unni Koope níi ñee waal te ri ɓan naa neeh dara (1.7 ; 2.3-4, 14-15).

Ɗi wonte ri moytoh ɓëewë ɓeku wonni lahay njiriñ, a capa' sun i won kep affi wa ra, ɗi ñee kotti, ɗi foŋko légéyí, ɗi ham ngémë híin (2.16, 22 ; 4.5).

Ɗi wonte ri :

- yii leŋke waarii Uni Neba (1.8-12),
- yii leŋke di waɗti yëeddúun Unni Koope (2.14-19),
- yii leŋke di waɗti man súrgíi Koo-Yíkëe (2.22-26),
- yii leŋke jamanaa míllë' rë (3.1-9),
- a yii leŋke njiriñ mi iña bíníyú Téerëe rë (3.14-17).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti iña filiɓ mín yúun jamanu fi jamanu ɓéeɓ, wa mín líkínúu ow, wa mín yëeddúu ow mín múñ a ɗee nay habuu ngémë híin ɗë.

Wodohi Pool Timoote

1-2 Ɗo fi Timoote, ɗo fa haba' mi koy soo na te mi faha'te ro níi faha' ra, so' mi Pool, daa mi na wodoh ro. So' mi apootari Yéesú-Kiristaa ndah Koope daa faha' baaha. Mi nahu woni ɓëewë yii leŋke pesa gap Koope ɓëewë nay none Yéesú-Kiristaa na ra. Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen líhún ɗë mal, teeɓ ɗo naa'-keeñ, on ɗo jaamma !

Líkíní Pool Timoote yii leŋke waarii Uni Neba

3 Ma na sím Koope fa na jaamiyoh mi ra ti di na húmú paguu ri caacci so' koon nen, te mi paga' ri a afi tookke. Na' a elek ɓéeɓ, ɗagaa mi faraah mi cap tiyu 4 te nuf so' payte muun ma húmú yook fu na húmú takuu yen bín fë rë, tahte mi sesohte tíkëedú íl níi keeñ so' sos siiɓ. 5 Nuf so' na koleeh ɗee hena' ngémú kaah ɗoo na ra, te ngémí baa daa húmú ciffu Lëyíis a yaafu Ëníis në, te ri ee

ɗoo na ɓal. Baa wëerté së'
këŋ ! [6] Yii baa daa tah mi
na nédís rë ee biti fu ɓaatti
hubis yee on ɗo Koope, bee
húmú tíkë' mí rë ya' mi falte
ro ra, ndah [7] Koope onay
yen Ruuh-Peseŋ nda yen hen
ɓëewí neehute. Ruuha kay
taha' yen lah doole, yen fa-
hanta', yen mín ham affi
yen.

[8] Kon, ngana sopoh waarii
yii leŋke Yíkíi yen na te
ngana sopoh ɓal téjë téyú
mí kasu af ri ra. Ɗo kay,
habe rek yen bok coono fa
laha' mi waarii Uni Neba ra,
Koope ay yen on doole. [9] Daa
ri sëmlë' yen, dëekké yen
nda yen hen ɓëewí ladute.
Pagaɗɗi yen daa tah neh
Koope dëek yen. Yee tah
ɗi dëek yen ɗa kay, neɓa'
ri neɓoo ɓaatte biti ɗi onte
yen mal. Mali baa húmú
ñéyíɗ ɗí Yéesú-Kiristaa na
onte yen ɗi ɗeef ëldúnë
sakuy doom ra, [10] feeñce yen
na leegi, bee aya' Sëmlëhí
yen Yéesú-Kiristaa ëldúnë
rë. Ɗi ɓaŋke kúl kë, ñeya'te
Uni Neba teeɓpe yen biti
lahte pesi na ɗúméh. [11] So'
nék, Koope fal so' apootar
nda mi waare ɓëewë Uni
Nebi bah, mi yëedíɗ wë rí.
[12] Yii baa daa tah mi dey
coono ɗeh, ndaa mi sopaay
na ndah mi yúh ɓëe' mi tík
yaakaari so' ɗii na ra, te
wëerté së' biti ɗi mín níiɗ
yee déŋéen ɗí së' rë níi yiin
bis-këem.

[13] Fu kelohte unni kaah ya
won mi ro ra. Lah nérsée
wë fu ham na a ngémí híinë
lahu yen a faha'a fahuu yen
ow ndah nona nonu yen
Yéesú-Kiristaa na ra. [14] Lah
habe iñi wunna déŋéenú fú
yaa ra híin, Ruuh-Peseŋ fa
dék yen na ra ay roo ɓedda'.

[15] Ɗo nék, fu yúhté biti
sah koy-yaayya deyi Aasi
ɓéeɓ yessute so', Fisel a Her-
mosen nonu ɓëewí yaaha.
[16] Onesifoor nék, na hoñ soo
toñ te homa hom mi kasaa
bee ra, ɗi sopaay na. Kon,
Yíkëe ɗémpí teeɓ ɓëy faami
naa'-keeñ. [17] Ɗi kay, hena'
ri Rom cëp, ɗi yam saami
so' níi ri otte so'. [18] Yíkëe
ɗém ɗíi teeɓ naa'-keeñ yiin
bis-këem ! Ɗo fi bah, fu luk
ɓëewë ɓéeɓ yúh ɗee habra'
ri so' Efes ra.

2

*Gém Kiristaa na, ñéerë' a
coono*

[1] Kon book, ɗo fa haba'
mi koy soo na ra, ɓeye mala
lahuu yen di yee nonuu yen
Yéesú-Kiristaa na ra, hen
dooluu. [2] Iña keloh fu maa
yëeddë' wë fíi i ow caak ra,
lah yëeddé wë ɓëewí mitu
lekoh nda wa fi yaa ɓal, wa
mín wëe yëedíɗ i ow kay.
[3] Ɓeye wodu coono fa ti sol-
daar kah-kah Yéesú-Kiristaa
na nen. [4] Soldaar nék, faha'
biti keeñ kélfíi sos ɗii na
raa, ay moytoh yii taway
soldaar ɓéeɓ. [5] Te ɓal, ɓëyí
fi hom saadanta', ɗi ñeyay
unna poku ɓëewë rë rek, ii
waafu. [6] Ti ɗaaha nen ɓal,
línëhí mokke légéyí meeyi
daa waɗti ɗéɓëe ɗëɓíréh
iña lecu meeya ra. [7] Lah
níɓé sun fi iña won mi ro
yaa ra. Yíkëe sah ay waa
ɓek ɓéeɓ afu.

[8] Nérsée Yéesú-Kiristaa,
ɗi fa këllú ɓúudé te
coosaana' tali Dawit ti di
wonuu ri filiɓ Uni Neba
waare mi ra nen. [9] Uni
Nebi baa daa tah mi dey
coono níi mi téyúté kasu ti
banndi nen, ndaa Un Koope
ow téyëy rí. [10] Yii baa daa
tah mi múñ coono yi yaa
ɓéeɓ ndah ɓëewë Koo tanis
wa ra. Hen ɗaa raa, wa
non ɓëewë Yéesú-Kiristaa
múcël wë, on wa ndami na
ɗúméh rë.
[11] Woni wëerté abeh :
Yen húlúté a Kiristaa raa,
yen ay pes a ɗi.
[12] Yen múñ coono ti ɗi nen,
yen ay took nguur ka a ɗi.
Yen taasoh biti yen yúhú rí,
ɗi ɓal ay taasoh biti ɗi yúh
yen.
[13] Wuti yen paguy iña won
ɗi yen ɗa raa sah,
yii won ɗi ɓéeɓ ɗi paŋ ri,
ndah ɗi na lofiseeh.

Di waɗti yëeddúun Unni Koope

[14] Lah dékée nérsí ɓëewë
iñyaa ɓéeɓ, fu cagoh fu túuy
wë fíi Koope biti wa moy-
toh capa' sun i won, ndah
baa ii wa ɓaat dara gét
nëe yahi ɓëewë në síkírúu
rë. [15] Page ɓéeɓ níi fu caŋ
fíi Koope raa, ɗi laas ɗo.
Yëeddée Unni kaah yi Koope
níi ñee waal. Hen ɗaa raa,
fii sopoh légéyú. [16] Lah
moytee wonna lahay njiriñ
te won yii leŋke ëldúnë kep
ra. Ɓëewë na ɓeku wonni
yaa kut affi wa ra, ɓaatuu
kaañ Koope ɓaatoo faraah.
[17] Wonni wa man puuli ngal
ngalo nen, ɓaata' ɓaatoo rek
saye. Himene a Filet nonu
ɓëewí yaaha, [18] wa wuluute
kaaf ka, na wonu biti Koope
këlíɗté yen ɓúudé níi wocce.
Yii baa tahte lahte ɓëewí
ngémí wë saatate. [19] Ndaa
nék, taɓahi Koope daa yíp
ɗí híinë' híinëe gíŋ te unni
yee daa na bíníyú sun fi tígë
yípëh taɓaha ra : « Yíkëe
yúh ɓëewë nonu ɗii na ra » a
« Ɓëyí won biti ɗi non Yíkëe
në, wulaa pagaɗ ɓos. »
[20] Filiɓ faam fi wunte nék,
iñi pagaa ya filiɓ ɓéeɓ úrís
neh mbée hélíis : Lahte na
yi hente barngal mbée yu-
gusuu a dépëh. Yaa aana
hom ɗúhrúu bis feet, yaa
aana faraah ɗúh. [21] Ɓëyí fí
ɓukut afi yii na sobeyil raa
nék, ay lah njiriñ, ɗi homiɗ
Yíkíi kep, ɗi man a iñi pagaa
ya hom ɗúhrúu bis feet ɗa.
Yii hente yin wun ɓéeɓ, ɗi fi
ɓëyí baa sohluute na.

Di waɗti man súrgíi Koo-Yíkëe

[22] Lah moytee yii hente
pagaɗ kúkëy, fu yuliɗ : yii
hente júɓ, fu ham ngémë,
fu faha' ow, fu lah jaamma,
ɗoni ɓëewë na ɗagu Yíkëe
a keeñi lante ra ñéerë' në.
[23] Ngana síkírëh wonaɗ ñak-
af, yi lahay af a lúk ndah fu
yúhté biti wa kúrë' íñë', [24] te
ɓëyí hen súrgíi Koo-Yíkëe,
íñë' waray ri. Ɗi waɗti hena
ɓëyí faha'te ow, ɓëyí mínté
yëeddë' te mín múñ coono
ɓéeɓ. [25] Ɗi waɗti hena
ɓëyí mín nofanta' a ɓëewë
ñéerúuy a iña na yëeddë' rí
rë, nda heeyce Koope paŋ
níi wa lof pesaɗ ndín, wa
yúh kaaf ka. [26] Hen ɗaa raa,

affi wa ay kúnsëh, wa múc
ya' Seytaane fa ham wa fíirí,
wa na ñeyu yii faha' ri ɓéeɓ
rë.

3

Jamanaa míllë' rë

[1] Lah yúhé biti jamanaa
míllë' rë ay misik níi misik.
[2] Ɓëewë ay tasee faha' affi
wa kep, wa tík hélíis kep
affi wa, wa gaan-gaanlee,
wa tík affi wa kep ow, wa
solee. Wa ay kaa' ñee woni
yaayyi wa a baappi wa. Wa
ay hen ɓëewí në gérmíh ow,
wa ii on yii nonte Koope
na cér. [3] Wa ay súh keeñ,
wa hen ɓëewí híinúté, wa
ay wone ɓos kep sun ow.
Wa ii míníl ham affi wa, wa
ay made raɓɓi sohoorri yaa
nen, wa ii faha' sah yii hente
wun. [4] Wa ay tasee ñee loo
yi ɓëewë, wa hen ɓëewí
cëeppëlúté te damuute.
Iñi ëldúnë ay waa génël
Koope. [5] Wa ay lakaata'
biti wa pokuute Koope
na, te ɗeef wa kaa'uute
biti doolii Koope lofis wa.
Lah moytee ɓëewí yah.
[6] Yaa aana waa na yootuu
yootoo haale faamma, nofee
ɓeleɓɓa fahuuy affi wa ra,
wa fi ɓeleɓɓa yéŋké biti
enuu bakaaɗ caak te fah
pes-neɓ kúrëeléh wë rë.
[7] Wa fi ɓeleɓɓi yah, hom
síkírúu yëeddë' yë ɓéeɓ
te taheh wa yúh kaaf ka.
[8] Di húmú kaa'uu Sanes a
Sambares*Mëyíis filoon, wa
fi ɓëewí yaa na yëeddúu
múuyɗé ɓëewí kayya ra
kaa'uu kaaf ka ɗaaha kep.
Wa ɓëewí nuffi wa yahte,
te ngémí wë lahay njiriñ.
[9] Nguur ki wa ii maañ, ndah
ɓëewë ɓéeɓ ay míllë' ot ñagi
afi wa ti di húmú kata' ri
Sanes a Sambares nen.

Njiriñ mi iña bíníyú Téerëe rë

[10] Ɗo nék, fu yúh iña
yëedíɗ mí ɓëewë rë, ɗee
húmú man mi ra, a yee na
húmú saam mi na ra. Fu
yúh ɓal ɗee teem ngémí së'
rë, ɗee míjë' mí rë, ɗee
faha' mi ow ra a ɗee haba'
mi híin ɗë. [11] Fu yúh ɗee
húmú mokluu mi ra, ɗee
deya' mi coono Añcos, a
Ikoñum a Lístër rë. Yaha
coono rek, mi deyce ri !
Añcaŋ, Yíkëe sëmlë'té së' në
ɓéeɓ. [12] Te sah, ɓëewë nonu
Yéesú-Kiristaa na te fahuute
pesa' pokoh Koope na ra
ɓéeɓ ay moklu. [13] Ndaa
ɓëewí ɓossa a yee na nofuu
ɓëewë rë ay ɓaatee ɓos ɓoso
faraah, wa nofee ɓëewë níi
nofa' sah affi wa. [14] Ɗo nék,
iña yoon fu te fu lekohte wa
níi lekoh ra, lah habe wa híin
ndah fu yúh ɓëewë yëeddú
rë wë rë. [15] Nagajek, fu
yúh iña bíníyú Téeríi selaa
ra kúkëy kú níinén, te daa
wa mín yúun ow, ɓëe' múc
biti ɗi gém Yéesú-Kiristaa.
[16] Iña bíníyú Téeríi selaa ra
ɓéeɓ kola' Koope na te wa
lahte njiriñ. Daa wa na
yëeddúu ɓëewë, daa wa na

---

* **3:8** 3.8 Sanes a Sambares daa tii ya húmú yeru yëwúɗɗë luhusoh yi ɓëy Ésíppë húmú kaa'uu Mëyíis rë. Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 7.11-12.

teeɓuu ow biti ɗi homay
kaah, daa wa na wëegísírúu
ow kaaf ka te daa wa na
líkínúu ow pes pesi júɓpé,
17 nda ɓëyí hente ɓëyí Koope
mín mit, ɗi hen ɓëyí mín paŋ
yii wunte ɓéeɓ.

4

Líkíní Pool Timoote di nay ri waariyee

1 Kon, di fíi Koope a Yéesú-
Kiristaa fa nay nimile hom
nguur ki, nay aattiyee ɓëewë
nay pese a yee húlú rë, mee
roo won ɗa ee faa keloh :
2 lah waariye Un Koope, fu
cagoh na faraah. Fu lah
na neɓ mbée fu laheh na
neɓ ɓéeɓ lah cagee na, fu
teeɓ ɓëewë homuy kaah ra
waala. Lah wone affi ɓëewë
në pëgíh pagaɗ ow ra, fu
híinndëh fu on wa doole fu
yëedíɗ wë, 3 ndah jamanu
ay lah, ɓëewë ii fahiil sah
síkírëh kaaf ka. Wa ay tasee
pesa' fah-neɓ, wa saame
ɓëewí caakki ay yëeddé wa
fi yaaha iña fahuu wa keloh
ra. 4 Wa ay dap nuffi wa kaa'
keloh kaaf ka, wa síkírée
wonni saku sako. 5 Ɗo nék,
lah teeye iña ɓéeɓ, fu múñ
coono ya, fu waare Uni Neba
fu paŋ yee waɗ ɗo di légéyë
yeɗ ɗo Koope ra.

6 So' nék, mi ee jébëlú
Koope ra ee ti hana seeyuu
saraha ra nen. Wahtaa nay
mii kolee ëldúnë rë lahte.
7 Mi ɓeɓpe wodi so' haa'a
níi mitte, mi múkëté níi
mi lahte tígë waɗ mii lah
ra, te mi helay ngémí së'.
8 Leegi nék, waafa waayɗu
ɓëe' ɓaŋ ɗa, seh so' kep ɗeh.
Daa ri baanii ndama waɗ
ɓëyí júɓpé rë. Yíkëe, ɗi
fi aattiyoha júɓ ɗë, ay soo
rii yeɗ yiin bis-këem. Ɗi
ii teem soo na doŋ, ɗi ay
yeɗ waafi baa ɓal ɓëyí tík
yaakaari ɓéeɓ sun fi nimili
ɗi fi Yíkëe.

Unna míllë' líkín Pool Timoote ra

9 Ɗo nék, yípée ac fu
ɗeefiɗ so' ɗee luka' ri gaaw
ra, 10 ndah faha'i iñi ëldúnë
tahte Demaas helte so',
saañce Tesalonik. Keresaŋ
saañce Galasi, Tít saañce
Dalmasi. 11 Lúkkë kep daa
tas soo na. Kon fu yahti
ac, lah kúrëelée Marka. Ɗi
ay soo lahiɗ njiriñ légéyí
së' lool. 12 Tísík nék, mi
yeñce ri Efes. 13 Fu yahti
ac, lah komaaloh so' paltee
ke so' húmú hel mi faam
Karpos di Torowas ra. Lah
komaaloh so' ɓal téeré yí së',
te ngana hal yee lukki lah
solo yugusuu a hun ɗa.

14 Ɗi fi Iliksaan sísíbë nék,
yaha ɓos rek ɗi paŋke so'
ri, ndaa Yíkëe ay rii yíníl iña
paŋ ɗi ra. 15 Ɗo fi baa nék,
lah moytee ri ndah ɗi haa'te
iña na yëeddúu yen ɗa haa'i
misikke.

16 Yiin ɗéɓ míi caŋ tígë
në aattiyuu maa layiɗ af so'
ra, ɓëyí tappe soo na aay
níi habra'te so', ɓëewë ɓéeɓ
daa heguu so'. Koo baala wa
! 17 Ɗi fi Yíkëe nék cagohte
so', onte so' doole, tahte mi
waarete Uni Neba níi mitte,
ɓëewë yëwúɗ neh ra ɓéeɓ
keluute ri. Ɗi múcëlté së'
tígí ñíin së' mín nëe teem

koon, 18 te ri ay soo sëmlë'
yii hente ɓos ɓéeɓ, ɗi sëmlë'
së' níi mi haal nguur ki, sun-
Koo. Ɗi laha ndam dee níi
kiri fi kirih ! Ɗémíin !

Ɗaŋa taka' Pool Timoote ra

19 Lah wodee Pírísíl a Ak-
ilaas a ɓëy faam Onesifoor.
20 Erasta ín tasse Korente
ra te mín helte Torofiim
Milet ra, ndah faana neɓay.
21 Page ɓéeɓ nék fu ac balaa
líjë dal.

Ëbúl, Púdënsë, Línús,
Kúlëdín a koy-yaayya filiɓ
ngémë ɓéeɓ na woduu ro.

22 Yíkëe ñéerëe a ro, te ri
líh rën ɓéeɓ mal !

Téerëe bíníyú unna won Pool Tít ɗë Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Tít ɗë. Ɗi fi Tít, ɓani Pool daa na húmú boku légéyírí Koope. Ɗi húmú gëerté habra'i Pool lool bee laha' Pool tolof-tolof a ɓëy Korente ra (Saame 2 Korente 12.18). Na bíní Pool Tít unni yee ra nék, ɗeef ɗi fi Tít ín Keret na habra' ɓëy ílí jaŋaa ɗee nay waa tílée rë (1.5).

Filiɓ unna ɓal, Pool líkínté Tít biti ɗi lah fayda níi ow ɓan ɗii heef (2.7-8, 15). Tít waɗti yëeddë ɓëy ílí jaŋii Keret ɗee ñeya' Koope Ruuh-Peseŋ a Yéesú-Kiristaa sëmlë'té yen bakaaɗɗi yen ra (2.4-6 ; 4.6-8). Ɗi nahte ri woni ɓëewë di nay sehuu ayi Kiristaa (2.11-13).

Pool wonte ri :

- yii leŋke di waɗti man njíit jaŋi (1.5-9),
- yii leŋke yëeddëh yí paɗɗah ya (1.10-16),
- yii leŋke líkíní ɓaha ya a ɓitiffa (2.2-3),
- yii leŋke líkíní waham-baane ya a jéegí teɓ-teba (2.4-8),
- a yii leŋke líkíní ɓëewë habu ñaam ra (2.9-10).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ow fi ow ɓéeɓ waɗtee súugëh iñi ɓossi ëldúnë, ɗi pes pesaɗ has Kiristaa na.

Wodohi Pool Tít

1-4 Ɗo fi Tít, ɗo fa haba' mi
koy so' kah-kah filiɓ ngémë
boku yen ɗa, so' mi Pool, so'
mi súrgíi Koope a apootari
Yéesú-Kiristaa, daa mi na
wodoh ro. Mi nahu habra'i
ɓëewë Koope tanis wa ra
wa ham ngémë, mi teeɓ wa
kaaf ka, kaaf ka ñéerë' a
pesadi ɓëewí pokuute Koope
na. Hen ɗaa raa, ay waa
wëer biti wa ay haal pesa
na ɗúméh, gapa' Koope ɗeef
ëldúnë sakuy doom ra, ɗi
fa na woneh yii lahay ra.
Laha' wahtaa faha' ri ra, ɗi fi
Koope Sëmlëhí yen teeɓa'te
yii leŋke pesi baa filiɓ Unee
ke ri túuy ɗí së' waare ra.
Kon book Tít, Baap-Koo a
Yéesú-Kiristaa Sëmlëhí yen
líhún ɗë mal, on ɗo jaamma
!

Ɗee waɗti man njíit jaŋi ra

5 So' nék, fu ot mi hel
ro Keret, faha'i biti fu lúsíɗ
yee húmú tas légéyë rë níi
iña ɓéeɓ tíkëh waal, te gin
fi gin ɓéeɓ fu fal na i
njíit jaŋi ti di naha' mi ro
ri nen. 6 Njíit jaŋi nék,
waɗti hena ɓëyí lahay yii
wonun sun fi, teem ɓeleɓi
na kut, koyya yahun ɓëewí
gémúté Kiristaa*, ow ɓan
waa haba' walaŋkaane, wa
hen ɓëewí koruute. 7 Njíit
jaŋi daa na tooppitoh yii
leŋke iñi Koope, daa tah
ɗi waɗti hen ɓëyí lahay yii
wonun sun fi. Ɗi waray
hen ɓëyí gaan-gaanla' gaan-
gaanloo, waray hen ɓëyí

* **1:6** 1.6 ɓëewí gémúté Kiristaa :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ɓëewí mitute lekoh.

keeña wuneh, waray hen
ɓëyí han kep daa afa, waray
hen ɓëyí faha'te haa', waray
hen ɓëyí paga' yii waray,
saame na alal. 8 Ɗi waɗti
hena ɓëyí mínté haneel,
faha' yin wun, ɗi hen ɓëyí
teeyte, júɓpé, ɗi hen ɓëyí
lante te mín ham afi. 9 Ɗi
waɗti hena ɓal ɓëyí pokohte
híin Una mit lekoh ra ti di
yëeddúu rí nen. Hen ɗaa
raa, ɗi ay mín yëedíɗ ɓëewí
kayya kaah, ɗi on wa doole,
teeɓ ɓëewë na haa'uu ri iña
na yëeddë' rí rë biti wa ho-
muy kaah.

Yëeddëh yí paɗɗah ya

10 Caakute ɓëewí fí yúhté
biti faaliyuuy yii na wonu
wa, níi luka' yëwúɗɗë
haalu ngémë rë, wa anti
homuu daaha nofee ɓëewë
a wonni lahay njiriñña waa
na. 11 Lah feheye níi wa
nís wonni yaa ɓúkkí wë,
ndah wa powute faam caak.
Wa yëeddúu iñi yéŋké biti
waray, wa saame na alal.
12 Húmú lahte ɓëyí dék
Keret, bi ɓëy gin wa húmú
habuu ri yonente. Ɓëyí baa
húmú won tih : « Ɓëy
Keret mësúu hen i feloh, wa
ɓëewí ɓosute ti raɓɓa luufa
nen, wa ɓëewí ɗapasute te
kamute », 13 te yee won ɗi
baa ra kaah. Yii baa daa tah
lah wonee ɓëewë në a unni
diŋke nda wa lah ngémí
híinté. 14 Wa ɓanuy síkírëh
yëwúɗɗë na wonu wonni
saku sako ra, wa ɓanuy
ñee iña na túuyú wë ɓëewí
súugúuté kaaf ka. 15 Ɓëewí
ladute, yin na sobeyeh waa
na. Ɓëewí laduy nék, yee
gémúy rë, iña ɓéeɓ sobeya'
sobeyoo waa na ndah níɓɓí
wë na ladeh, wa na lëhíh
jom. 16 Wa digiruu biti wa
yúhú Koope, te pagaɗɗi wa
teeɓa'te biti wa wonuy yin
ɗii na. Wa ɓëewí ɓosute
ɓosi woneeh, faaliyuuy yii
na wonu wa te wa míníh
paŋ dara yii wunte.

2

Ɗi waɗti man ɓëyí gémpé

1 Ɗo fi Tít nék, lah yëeddé
ɓëewë iñi ñéerë' kaah. 2 Lah
wone ɓaha ya biti wa hen
ɓëewí teeyute, ɓëewí mitu
yeɗ cér, ɓëewí mínú ham
affi wa, wa ham ngémë híin,
wa faha' ow, wa mín múñ.
3 Ti ɗaaha nen, wone
ɓitiffa biti wa pes pesi
neɓa'te Koope, wa ɓanti
won ɓos sun ow, wa ɓanti
hen ɓëewí han kep daa affi
wa te wa yëeddée yin wun.
4 Wa yëeddún jéegí teɓ-teba
faha'i yaalli wa a koyyi wa,
5 wa won wa mín ham affi
wa, wa lan íllí Koope, wa
tooppitoh faammi wa, wa
baah, wa on yaalli wa cér.
Hen ɗaa raa, ɓos ii wonu
sun fi Un Koope.
6 Ti ɗaaha nen ɓal, lah
wone wahambaane ya biti
wa hen ɓëewí mínú ham affi
wa. 7 Ɗo fi baa nék, lah page
yin wun di yii mín ɗíi hen
ɓéeɓ ndín, ɓëewë yeele ɗoo
na wa ñee kottu. Fu yahti
yëeddë' rëe, lah núhée rí
keeñu ñéerë' a fayda, 8 fu
ñee kaaf ka toŋ nda ow la-
heh dara yii wona ri na. Hen

ɗaa raa, kaa'oh yi yen ii mín
won ɓos sun fi yen. Tígí
daaha, wa ay sopoh.
9 Lah wone ɓëewë habu
ñaam ra ɓal biti wa on kélfë
yí wë cér di yii mín ɗíi hen
ɓéeɓ. Wa paŋ yee neɓa' wa
ra, ɓanti capa' a wa 10 mbée
lohre wa. Wa henun ɓëewí
mitute lekoh faraah. Hen
ɗaa raa, wa ay tah ɓëewë on
iña na yëeddúu yen sun fi
Koope, ɗi fi Sëmlëhí yen ɗa
cér.

Di tosa' yen Yéesú

11 Ɗi fi Koope teeɓpe
ɓëewë biti onte wa mal.
Mali baa daa kúnsíɗ wë
ɓéeɓ íl múcëe, 12 yëedíɗté
yen yeris kaañ Koope a
súugëh iñi ëldúnë, te yen
pesa' ëldúnée woteh a júɓ,
pokoh Koope na, yen ham
affi yen, 13 yen sehaaloh
bisa yaakaaru yen, nay sosle
keeññi yen ɗa. Bisi baa daa
bisa nay aye Yéesú-Kiristaa
a ndam ra, ɗi fa daa Koope
fi gaana lahuu yen na sëmlë'
yen ɗa. 14 Ɗi yera'te ñíiní
tosi yen tooññi yen ɓéeɓ a
ladli yen, yen hen ɓëewí sah-
sah, ɓëewí saamuun paŋ yin
wun kep.
15 Iña waɗ fuu yëedíɗ ɓëy
ílí jaŋaa ra, daa wa yah. Lah
wonee wa a sañ-sañi mitte,
fu on ɓëewë në síkírúu rë rë
doole, fu won affi yee kaa'uu
síkírëhú rë. Ow ɓanay roo
heef !

3

Yee waɗ ɓëyí gémpé rë

1 Lah nérsé ɓëewë biti wa
warutee on njíittí gina cér
a ɓëewë homru nguur ka
ra, wa ñee iña na wonu wa
ra, wa caŋ paŋ yii hente
wun ɓéeɓ. 2 Wa henun
ɓëewí në wëníh ɓos sun ow
a ɓëewí në íñíih. Wa he-
nun ɓëewí sosute níi sos, wa
lah jaamma a ɓëewë ɓéeɓ.
3 Yee tah mi won ɗo yii baa
ra bitih : filoon, yeni wa
ɓéeɓ húmú lahuy af. Yen
húmú kaa'uute ñee yee won
Koope ra, yen húmú ɓëewí
múuyú múuyë. Fah-neɓ a
pagaɗ ɓos húmú hampe yen
ñaam, yen na tasuu pesa'
ɓos nuf a iñaan. Ow húmú
fahaay yen tík íl te yen húmú
fahuuy tíkëntë' íl. 4 Ndaa,
teeɓa' Koope fa daa Sëmlëhí
yen naa'i keeñi a ɗee faha'
ri ɓëewë rë, 5 ɗi sëmlë'té
yen. Biti yen pagu yii júɓpé
neh daa tah ɗi sëmlë' yen
; ɗi yérém yen yérmë. Ɗi
hosse keeññi yen sëmlë'té
yen. Ɗi ñeya' doolii Ruuh-
Peseŋ yen límëetúté, yen
lahute pes has. 6 Ɗi ñeya'te
Yéesú-Kiristaa Sëmlëhí yen
na, líifíɗté yen a Ruuhi
baaha. 7 Ɗaaha, on-Koo
tahte ɗi haba'te yen ɓëewí
júɓúté nda yen hen ɓëewí
ay haal pesa na ɗúméh, na
yaakaaru yen ɗa.
8 Woni wëerté abah, te mi
faha'te biti fu ɓaat naa wone
nda ɓëewë gémú Koope ra
ɓéeɓ pokoh paŋ yin wun.
Baa daa yee wun te lahiɗ
ɓëewë ɓéeɓ njiriñ ra. 9 Ndaa
nék, lah moytee capa' pëtíh,
cabi tii yi caacci mínéh ɗúm,
íñë' a taasanta' di yii leŋke
Kootaa. Yaa ɓéeɓ wonni
lahay af a lúk te lahay njiriñ.

10 Lah ɓëyí fí yéŋké biti hom
ɗaralsa' ɓëewë ɗaralsoo raa,
lah dëeké rí fu won ɗii
na. Ɗi kaa' síkírëhú rëe, fú
dëekëet ɗí fú wonaat ɗii na.
Ɗi kaa' síkírëhú waali ana
fa raa nék, lah ɗúhé ɗii na
níi lan, 11 te fu yúh biti ɓëyí
baa helte waala wun ɗa te
bakaaɗɗi teeɓa'te biti daan
waɗte ri, te daa ri koma' ri
afi.

Unna míllë' líkín Pool Tít ɗë

12 So' nék, may roo wola'
Artemaas mbée Tísík. Ow
di waa na ac ɗaa, lah yípée
ac fu ɗeef so' Nikopolis, may
líƴée në. 13 Lah page yii mín
fú ɓéeɓ sun fi ɓaaba na suu
Senaas fi layoha a Apolos
ra, fu waayiɗ wa níi iñi wa
ɓéeɓ mit. 14 Koy-yaayya filiɓ
ngémë ɓal warutee pokoh
paŋ yin wun nda wa lah
njiriñ, wa dímlë' ɓëewë
homu coono ra.
15 Ɓëewë funi wa homu
dee ra ɓéeɓ na woduu ro.
Lah wodee kooyyee ke yen
filiɓ ngémë.
Koope líhë rën mal ɓéeɓ !

Téerëe bíníyú unna won Pool Filemoo ra Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Filemoo ra. Ɗi fi Filemoo húmú yíkëe alal te húmú lahte i ñaam faami. Di ɓaahi ɓëewí yaa bín fë, ñaammi wa daa súrgë yée ké yen woteh. Pool waarete ri Uni Neba, ɗi haalte ngémë níi ɗi yeeltee hen kooji Pool.

Húmú lahte ow di ñaammi Filemoo hínú Onesime, fússé hegohte. Ɓani Pool yúhëntúu homi Pool kasaa, ɗi haalte ngémë.

Jamanii baaha, ñaam fús hegoh níi habaatu raa, tíkúu daani misikke níi misik te húl sah na ɗam na.

Pool yeñ Onesime Filemoo na, bínítté unni yeh tíkké ya'i, komaalohi wa Filemoo. Filiɓ unna, Pool ɗagiɗte Filemoo, baaliɗte Onesime Filemoo na, wonte ri biti ɗi haba' ri koy-yaafi.

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh biti ɓëewë gémú Yéesú-Kiristaa na ra ɓéeɓ, wa i koy-yaay.

Wodohi Pool Filemoo

1 Ɗo fi Filemoo kooji fun,
ɗo fa bok a fun légéy rë,
so' mi Pool, so' fa téyú kasu
ndah Yéesú-Kiristaa ra, funi
Timoote koy-yaafi yen filiɓ
ngémë, fun na woduu ro.
2 Fun na woduu Apiyaa* koy-
yaafi yen filiɓ ngémë ɓal, a
Arkipe fa yeni boku haa'a
ra, a ɓëy ílí jaŋaa na tee'uu
faamu ra. 3 Baap-Koo a
Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhún
rën mal, on ɗon jaamma !

Yee ɗagiɗ Pool Filemoo ra

4 Filemoo, wahtii ɗagaa
mi níi nuf so' pay ɗoo na
rek, faraah mi sím Koope fi
yen, 5 ndah mi kelohte ɗee
gémë' a ɗee faha' fu Yéesú-
Kiristaa Yíkëe te lahiɗte
ɓëewí Koope ɓéeɓ njiriñ ra.
6 So' nék, yee na ɗaŋ mi
ra daa ri bitih, ngémë boku
yen baa ra lah njiriñ, nda
fu yúh níi lan iñi wunna
ɓéeɓ lahu yen gémë gémú
yen Yéesú-Kiristaa na ra, ɗi
lah ndam. 7 Ɗo fi koy-yaaso',
faha'a faha' fu ɓëewí Koope
ra, onte wa doole, sosilte
keeñ so', yëellíɗté rí.

Layidi Pool Onesime

8 Ɗaaha, Kiristaa onte so'
sañ-sañi túuyëe mí rë yee
nay fuu page ra sah ndaa,
9 yee nay mi roo ɗage bee ra
nék, mi fahaay biti mi túuyë
rë rí túuyë. Fu pagaa ri biti
fu faha' so' fahoo daa génël
së'. So' mi Pool, so' fa faan
so' maan bee ra, ɓaatte biti
mi téyúté kasu abee ndah
Yéesú-Kiristaa ra, daa mi na
ɗaŋ ɗo. 10 Yee nay mi roo
ɗage ra nék, mi ɗagiɗ ɗi
Onesime fa hen koy soo na,
mi hente baap ɗii na filiɓ
ngémë di kasaa hom mi bee
ra. 11 Ɗéɓëenë, ɗi lahray ro

* 1:2 1.2 Apiyaa : Ɗi ow ɓeleɓ. † 1:11 1.11 Onesime : daa ri « lahte njiriñ » di gerek.

njiriñ ndaa leegi ɗi lahiɗte
yen ɓéeɓ ana njiriñ†. 12 Kon,
mee roo rii nimiliɗ ɗa te
lah yúhé biti daa ri keeñ
so'. 13 Mi yef ri soo na dee
koon daa génël së' nda ri
légéyíɗ së' iña nay fu soo
légéyíré koon homi so' filiɓ
kasaa bee ndah Uni Neba ra,
14 ndaa mi fahaay paŋ dara
te fu ñéeréeh në. Mi fahaay
gangalu paŋi yii wuni bah,
mi faha' biti fu núhëe rí
keeñu. 15 Mín hena ɗah,
taka' ee ke ɗoni Onesime
baa waɗ waro, nda maañeh
fíi fu liilaat ɗi faw. 16 Leegi,
ɗi henlay ñaam kep, ɗi gén
ñaam fap, ɗi koy-yaay, bi
fahuute níi faha'. So' mi bee
dé', mi faha'te ri níi faha',
ndaa ɗo fu waɗtee rii faha'
faha'i luk bi funi af biti ɗi
súrgúu, te ri koy-yaafu filiɓ
ngémë.

17 Yaha biti fu hampe
ñéerë'í yen raa nék, lah
habee ri ti biti fu ham so'
nen. 18 Yaha biti ɗi tooñ
ro tooño mbée ɗi lahiɗ ɗo
kabut, pegoh so' wa. 19 So'
mi Pool daa mi na bíní a
ya' so' ee bitih : « So' mi
beh, daa mi nay roo yínlé. »
So' nék, mi fahaay roo won
biti ɗo ɓal, fu lahiɗte so'
kabut te kabut ka, ɗi pesu,
ɗo fi bah. 20 Ahaŋkay, ɗo
fi koy-yaaso', pagiɗ so' yii
baa ndah Yíkëe, fu yëellíɗ
keeñ so' ndah nona nonu
yen Kiristaa na ra. 21 Wëerté
së' biti iña bíní mi ro yee
ra, fay waa paŋ níi fu ɓaat
na kay sah. 22 Lah saamiɗ
so' tígí homa mi ɓal ndah
mi yaakaarte bitih ɗaŋŋi ron
tahte leegi mi nimiliru ron.

Takohi Pool a Filemoo

23 Epafaraas fa funi homu
kasaa ndah Yéesú-Kiristaa
ra na wodoh ro, 24 ɓani
Marka a Aristarka a Demaas
a Lúkkë, yee funi wa boku
légéyë rë. 25 Yéesú-Kiristaa
Yíkëe líhë rën mal !

Téerëe bíní Saak ra Kúnsëe

Filiɓ téeríi beh, Saak won a ɓëewë gémú Yéesú, hasluu filiɓ ëldúnë ɓéeɓ rë.

Ɗi wonte affi wa di yii leŋke ɗee na pesuu wa ra, ndaa ɗi yëedíɗté wë yin caak ɓal.

Iña bíní Saak yee ra mín yúun ow fi ow ɓéeɓ. Saak wonte sun fi :

- yii leŋke múñ a ɗaŋ Koope (1.2-8 ; 5.13-18),
- yii leŋke ñëkíɗ a yíkëe alal (1.9-11 ; 5.1-6),
- yii leŋke súfúñ a fíir (1.12-18),
- yii leŋke síkírëh a ñeyi Unni Koope (1.19-27),
- yii leŋke génëntélë' (2.1-13),
- yii leŋke ngémí teeɓuuy pagaɗ (2.14-26),
- yii leŋke ɓúk (3.1-12),
- yii leŋke ñaañ a neɓ nuf (3.13-18),
- yii leŋke iñi ëldúnë (4.1-10),
- yii leŋke heefa' (4.11-12),
- yii leŋke gaan-gaanloh (4.13-17),
- a yii leŋke nimili Yíkëe (5.7-11).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ɓëyí won biti ɗi gémpé Kiristaa waɗtee rii teeɓa' pagaɗɗi.

Wodohi Saak ɓëewí Koope

1 Ɗon fi talli sabboo a ana ya, ɗon fi ɓëewí Koope ya hasluu ëldúnë ɓéeɓ rë, so' mi Saak súrgíi Koope a Yéesú-Kiristaa Yíkëe ma na wodoh ron.

Woni Saak yii leŋke múñ

2 Ɗon fi koy-yaayyi yeh,
keeññon sosa níi sos biti ɗon
ñee coono fi mín ɗíi hen
ɓéeɓ, 3 ndah ɗon yúhúté biti
coono fi ñéerë' a ngém daa
na kúɗ múñ. 4 Te múñí
baa homa ɗon na faraah
raa, ɗon ay hen ɓëewí lahuy
síkkë te nonute, ɗon hen
ɓëewí mitute sëk. 5 Ndaa
nék, yaha biti ow di ɗon
na yéeh yii paga ri raa,
ɗi ɗaga, Koope ay rii teeɓ
yee nay ri page ra. Koope
yéwénté, na oneeh ona'i la-
hay keeñi, ɗi ona' ɓëewë
ɓéeɓ. 6 Ɓëe' ɗaga a ngém
rek, ɓanti lah nuf ana, ndée
ɓëyí na lah nuf ana mada'
a mboowaana kísí fë baa
ngilaaw ma na ɓéyíɗ ɗí, na
jaay ri hatinna ɓéeɓ rë nen.
7 Ɓëyí baa ɓanay haba' biti
ɗi ay lah yin Yíkëe në, 8 ndah
ɗi laha' nuf ana. Ɗi laɓa'
laɓoo rek.

Yii leŋke ñëkíɗ a yíkëe alal

9 Ɓëyí fí hente ñëkíɗ te
gémpé Yéesú, damaa ndah
Koope ɓéyíɗté rí. 10 Ɓëyí fí
hente yíkëe alal, bíyëe ɓal
ndah Koope cépíɗté rí, ɗi ay
muuy. Ɗi ay made ti capussi
gaaw fa luufa nen : 11 na'a
fetlee rek, gaaw fa tam, ca-
pussa yookoh, wuni teem
daaha. Ti ɗaaha nen, ɓëe'
hen yíkëe alal ra ay muuy
ɗeefa ɗi takaña' légéyí.

Yii leŋke súfúñ a fíir

12 Lahte sos-keeñ, ɓëe' nay
home coono ɗi múñ ɗí rë
! Ɗi ham híin níi ɗi ɗúh
në rëe, ɗi ay ɓeku baanii
ndami pesa na ɗúméh rë,
bee gap Koope ɓëewë fahuu
ɗi fi Koope ra.
13 Ɓëyí paŋ yin ɓos hom
nufi ɓanan won biti Koope
daa fíir rí, ndah ow mínéh
fíir Koope te Koope na fíiréh
ow. 14 Yee na fíir ow ra kay,
daa ri biti ɓëe' faha' pes-
neɓ níi neba hécé rí. 15 Te
faha' pes-neɓ mada' loo-koy
nen te límë' bakaaɗ, te koy
ki baa hen gaan raa límë'
húl. 16 Kon ɗon fi koy-yaayyi
yeh, ɗon fa faha' mi níi
faha' ra, ngënë nëfíi affon.
17 Yii wunte a yii ñeete waal
ɓéeɓ kola' sun-Koo. Wa kola'
Koope na, ɗi fa sak na'a,
céyín fë a hulla ra. Ɗi
na lofiseeh, na laayeh níi
ñúusɗé ow. 18 Di coobarii, ɗi
ñeya'te Unee ke ri daa kaaf
ka ra yen límëetúté, nda yen
hen ɓëewë këllúu di iña sak
ri ra ɓéeɓ ti iña ɗéɓpí lecu
meeyya jébëlúté Koope ra
nen.

Yii leŋke síkírëh a ñeyi Un Koope

19 Koy-yaayyi yeh, ɗon fa
faha' mi níi faha' ra, yúhí
biti ɓëyí në ɓéeɓ síkírëh
waɗtee rii yooɓ. Won mbée
neeɓ nék waray rii yooɓ ;
20 ndah ɓëyí neeɓ, na pageh
yii júɓpé fíi Koope. 21 Kon,
hégíi sobe a kaañ paŋ yin
ɓos, ɗon cépíɗ affon, ɗon
tah Una soh Koope ɗon na
ra. Uni baa daa mín ɗën
sëmlë'. 22 Uni baa nék,
ngënë téyí síkírëhí kut ndaa
lah ñéyí në, henay bah, ɗon
ay nofa' affon. 23 Ɓëyí fí
síkírëh Una te fu ñeyay na,
fu mada' a ɓëe' caŋ seetaan
baa na olsoh afi ra nen.
24 Olsa' ri afi níi wocce ra,
saañce yíppée hal ɗee man
ɗi ra. 25 Ɓëyí kúnís nuffi
ɓéeɓ síkírëh Kootaa júɓ na
tah ow laha' afi te haleh iña
keloh ri ra, pokoh na ñee na
raa nék, ɓëyí baa ay lah sos-
keeñ di yii paŋ ɗi ɓéeɓ.
26 Ɓëyí haba' afi biti ɗi
ɓëyí gémpé te ɗeefa ɗi
mínéh ham ɓúkí, ɓëyí baa
nofa'te afi, ngémí lahay
njiriñ. 27 Di fíi Baap-Koo,
ɓëe' gém kah-kah te ngémí
lante ra, daa ɓëe' në dímlë'
baayu ya a jëtíɗɗë súfúñ
fí wë, te hampe afi yii na
sobeyil ow ëldúnë rë.

2

Yii leŋke génëntélë'

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon fa
gémú Yéesú-Kiristaa Yíkëe
fë líif a ndam ra, ngënë
génëntélíi ɓëewë. 2 Mín hen
ɗon lah teya', lah ɓëewí ana
yi ac teya'i baaha, ɓëyí yínëe
ɓekoh supi úrís a búuɓɓí
wunte, ɓëyí yínëe hen ñëkíɗ
ɓekoh sif. 3 Ɗon yeɗ ɓëe'
ɓekoh búuɓɓí wunna cér
ɗon won ɗi ac took paa'
fíi, ɗon won ñëkdë caŋ dín
mbée ɗon won ɗi took kot-
ton feey raa, 4 ɗeef ɗon
génëntélúuté hanndal kon.
Ɗon oluun ri ɗaaha raa,
ɗeef baa af neh ! Te ɗon
daa i wa níi sah ɗon ɓíssée
ɓëewë ?

5 Kon ɗon fi koy-yaayyi
yee faha' mi níi faha' ra,
kúnsí nuffon ɗon síkírëh
! Koope tanis ɓëewë henu
ñëkíɗ ëldúnë rë nda wa lah
ngémí híinté hen alal mi
wa neh a ? Ɗi tanis wa
ɓal nda wa haal nguur ka
gap ɗi ɓëewë fahuu ɗi fi
Koope ra ! 6 Ndaa ɗon, ɗon
heefuu ñëkíɗ heefoo. Te
añcaŋ, yíkëe yí alalla daa na
moklu ron, daa na tëekɗú
ɗën këem. 7 Wa fi yíkëe
yí alalli yaa daa na solu
tii neɓee ke Kiristaa fa ɗon
teyu ɗii na ra.

8 Bíníyúté Téerëe bitih : «
Di fahuu ron affon, lah fëhíi
moroommon ɗaaha. »✡ Ɗon
ñee túuyë'ée ké Koope Buur
baa raa, ɗeef ɗon pagute
yii wunte. 9 Ɗon génëntélë'
rëe nék, ɗeef ɗon bakaarute
te Kootaa ay keen sun fon,
ndah ɗon ñeyuy na. 10 Ɓëyí
ñeyay yin yínë kut di túuyë'
yí Kootaa, wuti ɗi ñee yee
tas ɗa ɓéeɓ rëe sah ɗeef ɗi
tooñce, daa ri biti ɗi ñeyay
wa ɓéeɓ. 11 Koope daa won
tih : « *Ngënë mësíi njaaliyoh.*
»✡ Daa ri won ɓal tih : «
Ngënë mësíi bëem ow. »✡
Kon ɓëyí bëem ow, wuti ri
njaaliyaay raa sah, ɗeef ɗi
ñeyay Kootaa. 12 Ɗon yahti
paŋ yin mbée ɗon yahti
won yin raa, lah hélí nuf
biti Koope ay ron aattiyee
Kootaa na tah ow laha' afi
ra. 13 Ɓëyí në yérméeh,
ii yérmú. Yermaande daa
lukki lah solo aattiya'.

Yii leŋke ngém

14 Koy-yaayyi yeh, ow won
biti ɗi gémpé te na teeɓeeh
ri pagaɗɗi raa, ngémí baa
lahte njiriñ a ? Ngémí baa
ay rii sëmlë' ë ? 15 Mín
hen ow di koy-yaayyon filiɓ
ngémë ɓekaa sif te laheh
líif-loo. 16 Ow di ɗon na
won ɓëyí baa bitih : «
Toge mbook ! Lah ɓekee
níi fu wun, fu ñam níi lowu
may, sos siɓ ! » Ɗi won
ɓëe' unni yaa te yereh ri yee
waɗ ɗii na raa, woni baa
ɗeef lahte njiriñ a ? 17 Ti
ɗaaha nen, ngémí ay teye
ɓúk ii teeɓuu pagaɗ, ngémí
baa lahay njiriñ, saatate.

18 Heeyce ow ay won biti
lahte ɓëewí gémú Koope,
lahte yi paguu yin wun. Yee
nay mii wone ɓëyí baa ra
daa ri biti rek tee : ow
mínéh teeɓa' biti ɗi gémpé
Koope te ɗeef ɗi na pageh
yin wun. Iñi wunna nay rii
page ra kay daa nay teeɓee
biti ɗi gémpé. 19 Ɗi gémëy
biti Koope yínë kut woo ?
Baa yii wunte, ndaa ɗi yúhë
biti yébítëh yë ɓal gémúté
baaha te tíitúté në níi na
saaku ! 20 Ɗi yúhë biti ɓal ɗi
lahay af ! Caa nék mi won
ɗi yee tah ngémí teeɓuuy
pagaɗ lahay njiriñ ra, hém
ɗi faha' yúh. 21 Ɗi fi ɓëyí
baa nérsëe bitih : Koope
haba' caac Abraham ɓëyí
júɓpé bee tahra' ri ri, ɓeɓpe
koohi Isaak na waay jébëlí
sarah sun fi tígë na hawruu

✡ **2:8** 2.8 Saame Tali Léwí 19.18 ✡ **2:11** 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.14 ✡ **2:11** 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.13 ✡ **2:21** 2.21 Saame Dalaana 22.1-19

ra neh a ?✡ [22] Kon, ɓëyí
baa otte biti ngémí Abraham
a yii wuna paŋ ri, tahiɗte
Koope ra daa ñéerë', te yii
baa tahte ngémí mitte sëk.
[23] Yee húmú bíníyú Téerëe
rë laha'te ɗah. Húmú bíníyú
Téerëe bitih : « *Abraham
gémpé Koope, te ngémí baa
daa tah Koope haba'te ri ɓëyí
júɓpé.* »✡ Yii baa daa tah ɗi
na dëekúu kooji Koope.

[24] Leegi, ɗon olute biti ɓëe'
júɓ fíi Koo ra, ɗi ɓëe' teyay
gém kep ra, ndaa ɗi ɓëe'
na paŋ yin wun ɗa. [25] Ti
ɗaaha nen, ɓelii tílëhë hínú
Rahap ra, ɓekke i wolu-wolu
di ɓëy Israyel faami sompe
wa, ñéyíɗté wë waal kay
wa heguute.✡ Yii baa daa
tah ɓal Koope haba' ri ɓëyí
júɓpé. [26] Faan lahay coonaa
raa, ɗeef ɗi húlté. Ti ɗaaha
nen, ngémí ñéerëey a pagaɗ
wun, ngémí baa lahay njiriñ,
saatate.

3

Yii leŋke ɓúk

[1] Koy-yaayyi yeh, ngënë
héní yëeddëh ɓéeɓ. Ɗon
yúhúté biti fun fi yëeddëh yí
yeh, aattiya'i fun nay luke
bi ɓëewë ɓéeɓ misik te ay
yooɓ. [2] Yen ɓéeɓ yen na
pagu yii tíkëey waal, a di
mín ɗii man ɓéeɓ neh a
? Ɓëe' na won yii tíkëh
waal faraah ra nék, ɓëyí baa
ow kah-kah, te ri mín ham
afi iña ɓéeɓ. [3] Yen ɓekuu
pënís lakaaɓ ɓúk, yen héc
ɗi a daa teem ɗi ɓéeɓ hatni
neɓa' yen ɗi ñee na neh a ?
[4] Ëlsíi ɓal gaalli gaanna kísí
fë, yee yéŋké biti ngilaaw
mi gaante daa na yeñ wa ra
! Añcaŋ, wa kúrúu a duuɗ
yutuuɗ. Bina-bina waa na
ɓéeɓ, ɓëe' në kúɗ ɗí rë hécë'
duuda hatna neɓa' ri ra kep,
gaala a daa teem ɗi ɓéeɓ
ñee hatni ɓaaha. [5] Ti ɗaaha
nen, yina' ɓúk níi, mínë'
won yii gaante ɗaaha.

Te ɗon yúhúté biti kíi wuti
yin yin, mín tam luufa ɓéeɓ.
[6] Ɓúk man kíi nen kep ! Ɗi
non faan, iñi ɓossa ɗúhë' në
ti kíi kí kola' safara nen, kaɗ
cérrí yen, kaɗ pesi yen ɓéeɓ.
[7] Ow mín ílíf raɓɓa ɓéeɓ :
yee luufa, yakka, fasoh fa, a
raɓɓa kísí fë te daa ri yee lah
ra, [8] ndaa ɓúk ow mínéh ríi
ílíf. Ɓúk wuneh, na hílséeh,
te iña na ɗúh në rë na hawa'.
[9] Yen símúu Yíkëe Boffi yen
a ɓúk, yen yujuu ow fa
Koope daa sak ɗi ti di man
ɗi fi Koope nen ra a ɓúk.
[10] Sím a yuja' ɓéeɓ ɗúhë'
ɓúgë yínë. Koy-yaayyi yeh,
yii baa waray laha' ɗaaha !
[11] Mulii neɓeh a mulii neɓpe
na ɗúh cula yínë ë ? [12] Koy-
yaayyi yeh, tal een na lím
ëlíif ë ? Tal béeñ na lím
een a ? Ti ɗaaha nen, culi
na ɗúhíɗ mulii neɓeh mínéh
ɗúhíɗ mulii neɓpe.

*Yii leŋke nufi kola' Koope
na*

[13] Ɓëe' haba' afi biti ɗi
ɓëyí ñaañce te neɓpe nuf
ɗon na ra wa ? Ɓëyí ñaañce
cépírë' afi cépírëe paŋ iñi
wunte, pes pesi wunte. Ɗon
ay teeɓee biti ɗon ñaañute

✡ **2:23** 2.23 Saame Dalaana 15.6 ✡ **2:25** 2.25 Saame Yosuwe 2.1-21

ɗaaha. [14] Ndaa, yaha biti
ɗon ɓëewí pesuu eeñnja'
ow, fahiru affi wa kep yin
wun raa, ngënë dëmíi biti
ɗon ñaañute, te ngënë këe'íi
kaaf ka ! [15] Ñaañadi baa
kolaay Koope na, ɗi non
iñi ëldúnë, ɗi pagaɗ ow
kep te kola' Seytaane na.
[16] Tígí lahte ɓëewí eeñnjuu
ow, fahiru affi wa kep yin
wun ra, tígí daa dara ii naa
ñee waal, henay yii hente
ɓos. [17] Ñaañada kola' Koope
na ra nék, ladila' keeñ ow
ladiloo níi woc, ɓëe' lah
jaamma a moroommi, ɗi sos,
neɓ woniɗ, ɗi naa'-keeñ níi
naa', ɗi líif a pagaɗ wun,
ɗi ɓanti génëntélë' ɓëewë,
ɓanti hen ɓëyí në poos fíi
poos filoon. [18] Ɓëewë na
sohu jaamma hanndal ki
ɓëewë te paguu ri a jaamma
ra, jaammaa sohu wa baa
ra, pesi júɓpé daa nay naa
púlée.

4

Yii leŋke iñi ëldúnë

[1] Haa' ya a íñë' yë filiɓ
fon haala' yih ? Wa haala'
faha'i pesi nebi na woy faan-
non neh nagajek a ? [2] Ɗon
na fahuu lah yin ɗon lëhíh
yaa, ɗon këe'íih në sah hap
ow húl. Ɗon na ɓosu íl
yin ow, ɗon míníh rii lah.
Hen ɗaa raa nék ɗon íñée,
ɗon haa'ee filiɓ fon. Ɗon
míníh lah yee fahuu ɗon ɗa,
ndah ɗon ɗaguy ri Koope
! [3] Te wuti ɗon ɗaŋ Koope
raa sah, ɗon líilíh dara, ndah
ɗee na ɗaguu ɗon ɗa etay.
Ɗon ɗaguu yii nay neɓle
peson kep ! [4] Ɗon yégúy
Koope ! Ɗon yíih biti ɓëyí
pokoh iñi ëldúnë, ɓëyí baa
kaa'ohi Koope a ? Kon,
yúhí biti ɓëyí fí faha' pokoh
iñi ëldúnë, ɓëyí baa hente
kaa'ohi Koope. [5] Ngënë hëɓíi
biti iña bíníyú Téerëe rë
bíníyú pëtíh ee ! Bíníyúté
filiɓ Téerëe bitih : « Koope
fiira'te yen, fiira'te coonaa fa
ɓek ɗi yen ɗa, te faha' biti
yen tíkún nuffi yen ɗii na
kut. » [6] Ndaa kaa'eeh biti ɗi
onte yen mali mitte sëk ndée
bíníyúté biti ɓal : *« Koope
ñéerëey a ɓëewë na gaan-
gaanlu ra, ɗi ona' ɓëewë
cépírú affi wa ra mal. »*✡
[7] Kon, ñéyí yee faha' Koope
ra ! Hëe'íi Seytaane, ɗi
ay ron wuloh ! [8] Léɓíi
Koope, ɗi ay ron leɓoh !
Ɗon fi bakaaroh ya, ɓëeñnjíi
bakaaɗɗon ! Ɗon fa lahuu
nuf ana ra, hësí keeññon !
[9] Pésí pes súfúñíɗ ! Fëgí
ɗon hawoh ! Yennon yíssëe
looy, sosi keeññon yíssëh
súfúñ. [10] Cépírí affon fíi
Yíkëe, ɗi ay ron ɓéyíɗ.

Yii leŋke heefa'

[11] Koy-yaayyi yeh, ngënë
wënëntíi ɓos sun fon. Ɓëyí
won ɓos sun fi moroomi
mbée heef ri, ɗeef ɗi won
ɓosa sun fi kootii Koope te
ri heef Kootaa. Ɓëyí heef
Kootaa nék, ɗeef ɗi aattiya'
ri aattiyoo, ɗi ñeyay yee won
Kootaa ra. [12] Koope kut daa
yera' Kootaa, Koope kut daa
na aattiya', Koope kut daa

✡ **4:6** 4.6 Saame Léeh yë 3.34

mín sëmlë' ow, Koope kut daa mín saŋku ow. Ɗon fa na heefu moroommon yaa ra nék, ɗon homuu biti daa ron i wah sah ?

Yii leŋke gaan-gaanloh

13 Leegi nék, síkírii së' ɗon fa na wonu biti woteh mbée kéy, ɗon ay pay gini man naŋam, ɗon baana-baana dín fë níi hen kíil, ɗon lah hélíis ɗë.
14 Ɗon yúhú yin kéy fën ë ? Ɗon yíih biti peson man maal nen kep a ? Maal laha' wahtu ɗee rek, ɗi yíppí gét.
15 Ɗon kay, ɗon waɗti wonun biti ɗon ay pes, ɗon paŋ yii man naŋam, hém neɓa' Yíkëe.
16 Ndaa, tígë homuu ɗon bee ra, ɗon tasuu gaan-gaanloh gaan-gaanloo a wonni dëmíiɗɗë ɗon na, te gaan-gaanloh ti ɗaa nen wuneh.
17 Kon ɓëyí yúh yii wunte te pageh ri, ɗeef ɗi bakaaɗte.

5

Saak a yíkëe yí alalla

1 Leegi nék, ɗon fi yíkëe yí alalla síkírii së' ! Fëgí, ɗon hawoh ndah súfúñ fë nay keene sun fon ɗa !
2 Alal mon yahte, búuɓɓën maasse,
3 úríssën a tiiŋŋi hélíissën homaakke te homaagi baa daa teeɓa' biti ɗon homuy kaah te ri ay ron saŋku ti di na muuyla' kíi gaawa nen. Ɗon homute ɗon na garu alal, te ëldúnë túkkíté níi wocce.
4 Ɗon kaa'uute yínlí ɓëewë légéyírú rën meeyyon ɗa, te hélsë warun ɗon waa yíníl koon ɗa daa teeɓa' níi lante biti ɗon homuy kaah. Ɓëewë légéyírú rën yaa ra fogute, te Koo-Yíkëe Kélfíi gaana kelohte wa.
5 Ɗon pesuu caakla' a neɓ feey fi beh, ɗon na yefaluu ti júrí suu hawu hawo nen.
6 Ɗon daanute ɓëewí júɓúté, ɗon hawute wa húl te wa hécëntúuy a ɗon.

Yii leŋke nimili Yíkëe

7 Koy-yaayyi yeh, lah híinndíi níi yiin nimili Yíkëe. Ɗon olute ɗee na híinndë' línëh sehe iña nay rii lece meeyi ra maan ? Te añcaŋ, ɗi ay seh mulaa nay ɗéɓée tap Koo feey níi yee nay míllée rë paay, ɗi anti lec.
8 Kon ɗon fi yaa ɓal, lah mújí ɗon ham híin, nimili Yíkëe wullilay.
9 Ɗon fi koy-yaayyi yeh, ngënë cëpítíi hanndal kon toñeh Koope ay ron daane. Aattiyoha aa saañ haale ra aa sah faf !
10 Koy-yaayyi yeh, yonente ya na húmú wonu di tii Koo-Yíkëe rë deyute coono ndaa mújúté. Kon, lah mëdí ti wa nen.
11 Ɗon yúhúté biti ɓëewë në mújú coono yi wa ra, yen dëekúu wë « sos-keeññi yeh ». Ɗon keluute ɗee mújë' Yop coono fi ra a tígë míllúu ɓani Koo-Yíkëe rë maan ?

* **5:11** 5.11 Saame Téerii Yop : Yop húmú ɓëyí caakke alal. Koope yerisse Seytaane na yakka alal mi, happe koyya níi iña laha' ri ra ɓéeɓ ɗúmpé tak, antee tík soɗte ri jérí misikke, faana ɓéeɓ paasse. Ndaa taheh ɗi yeris ngémí, hampe Koope na híin níi míllë' lah sos-keeñ.

Ɗon olute ɗee naa'a' Koo-
Yíkëe keeñ a ɗee baaha' ri ra
maan* ?
12 Koy-yaayyi yeh, yee
lukki lah solo ra nék daa ri
bitih : ngënë ëñíi ! Ngënë
ëñíi níi ɗon cap sun-Koo
mbée feey fi beh. Yaha biti
ɗon ay wone « íi » rëe, wëní
« íi » kut ɗon teem daaha.
Yaha biti ɗon ay wone « ëe-
ëe' » rëe, wëní « ëe-ëe' »
kut ɗon teem daaha. Ngënë
ëñíi añohi mín ɗíi man ɓéeɓ
! Hen ɗaa raa, ɗon ii daanu
fayu.
13 Ɓëe' hom coono ɗon
na ra ɗaga ! Ɓëe' lah sos-
keeñ ɗon na ra laɓɗa Koope
kañaa ! 14 Ɓëe' jér ɗon na
ra dëekrëe njíittí jaŋaa, wa
leef ɗi díw di tii Yíkëe, ɗagiɗ
ɗi. 15 Ɗaŋi manna' ɗah,
ñéerée a ngém rek sëmlée
jérdë, Yíkëe cëgíɗ ɗí cot.
Yaha biti ɗi bakaaɗte raa,
Koo-Yíkëe baal ri. 16 Kon,
wëní bakaaɗɗon hanndal
kon, ɗon ɗagiranta' ndín,
ɗon wah këlëŋ. Ɗaŋi ɓëyí
júɓpé hom laha' doole.
17 Éelí húmú ow ti yen nen
ndaa ɗaga' ri biti Koo ɓanti
toɓ híinté ɗaŋi ra, muluɓ
taway feey fa níi hente kíil
éeyë a caan. 18 Filoon fi
baaha ɗi ɗaŋke biti Koo
dalaat toɓ, bacala lasse,
gañcaha paalte níi meeyya
ŋonte.
19 Koy-yaayyi yeh, ow di
ɗon na hel waali, ow kay
habra' ri wëegísíɗ ɗí kaaf ka
raa, 20 ɓëe' wëegísíɗ ɗí kaaf
ka baa ra hela nuf biti ɓëyí
habra' bakaaroh wëegísíɗ
ɗí waala wun ɗa, ɗeef ɗi
sëmlë'té rí kúl kë te ri ay
tah bakaaroha baalu bakaaɗ
caak.

Téerëe ɗéɓpí bíní Peer ra Kúnsëe

Yee daa unna ɗéɓpí bíní Peer ra. Ɗi bíní wë kerceenni dékú ginni iippi non Aasi. Kerceenna bíní rí yee ra húmú moklu moklo di yee gémú wë Yéesú-Kiristaa Yíkëe në rë (3.14-17). Peer bíní wë unni yee woni wa biti wa ham ngémë híin, wa múñ coono fa daɓ wa ra, nda wa ɓok ndamee ke ɗi fi Yéesú na ac fayu ra (5.10). Ɗi wonte wa ɗee waɗti man pesi wa bee henluy wa ɓëewí nëníh ɓëewí Koope leegi, wa nonute heeda tansu ra (2.9-10 ; 4.2-3).

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke mújë waayiɗ yen Koope ra (1.8-12),
- yii leŋke pesaɗ kerceen filiɓ ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra (2.11-17),
- yii leŋke coono fa ñee Kiristaa ra (2.21-25),
- yii leŋke di waɗti pesuun yaal a ɓeleɓi (3.1-7),
- yii leŋke ɓaŋi Kiristaa kúl kë (3.18-22),
- yii leŋke lof pesaɗ (4.1-6),
- a yii leŋke di waɗti pesaa ow a moroomi (4.7-11).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti balaa tígë teem ngém ow ra olu, ɓëe' ay ñee misik. Ɗi ñee misik ɗi ham híin níi lúsëenë rëe nék, ɗi ii rii réeccíyëh.

Wodoha

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon
fi ɓëewë Koope tanis wa
ra, ɗon fi doha-ndéemmë
tasaaruu ginna na wonuu
Ponto, Galasi, Kapados, Aasi
a Bítíní rë, so' mi Peer
apootari Yéesú-Kiristaa,
daa mi na wodoh ron. 2 Koo
Boffa daa tanis ɗon ti di
húmú maaña' ri ri faha'
nen. Ruuhi tahte ɗon henute
ɓëewí, nda ɗon ñee yee won
Yéesú-Kiristaa ra ndín, ñif
mi ɓukut ɗon.

Koope hëpë rën mal, on ɗon jaamma !

Mújë waayiɗ yen Koope ra

3 Yen sím Koope, ɗi fi boffi
Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen !
Di naa'i keeñi, ɗi onte yen
pes has bee këllë' rí Yéesú
ɓúudé rë. Ɗaaha, yen
lahute yaakaari mínéh ɗúm,
4 yen na sehaaluu iña yefiɗ
Koope ɓëewí rë. Daa wa
iña mínéh yah ra, yee na
sísíɓéeh rë, yee hena' has
faraah ra. Koope yefiɗte ron
wa ín sun. 5 Ɗi ñeya' gémë
gémú ron ra, ɗi na níiɗ ɗon
a doolii nda ɗon múc, te yii
baa ay yúhúu yiin nay ɗúmé
pesa ra.

6 Iña yefiɗ ɗon Yíkëe yaa
ra daa tah keeññon sos. Tígë
homuu ɗon bee ra kep, wuti
coono fi mín ɗíi man ɓéeɓ
tah ɗon ñee mok yutuuɗ
ɗaa sah, keeññon sos. 7 Úrís
sah na yah, ndaa balaa ow
yúh biti ɗi kah-kah, ɗi ay
ñee kíi. Ti ɗaaha nen,
ngémën luka' ri úrís lah solo
níi, balaa ow yúh biti ɗi
kah-kah, ɗon ay ñee misik.
Hen ɗaa raa, yiin nay nimile

Yéesú-Kiristaa ra, ɗon ay
yeeliyoh kañ, ndam a ɓéyíɗ.
8 Ɗon fahuute ri te ɗon oluy
ri, ɗon gémúté ɗii na te ɗon
oluy ri doom. Yii baa daa tah
ɗon lah sosi keeñi gaani ow
yéeh daa teem, 9 ndah ɗon
homute liili yee na saamu
ɗon ngémën ɗë : daa ri mújí
rën.
10 Merees, yonente ya
húmú saamute yúhí yii
leŋke mújí baa níi saam, te
wa húmú léhínúté ɓëewë
mala nay ron one Koope
ra. 11 Ruuhi Kiristaa húmú
waa na, teeɓpe wa biti ɗi fi
Kiristaa ay ñee coono, te ri
lah ndam filoon fi baaha. Yii
baa daa tah wa fi yonente ya
saam níi saam yúhí wahtaa
a ɗee nay lahee iñyaa ra.
12 Koope teeɓpe yonente ya
biti iña na wonu wa ra húmú
yullay wa fi yaaha na, wa
yuliɗ ɗon na. Waariyoh yi
Uni Neba komute ron wonni
yaa leegi, te wa wonuu ri
doolii Ruuh-Peseŋ fa kola'
sun-Koo ra. Malaaka ya sah
fahuute yúhí wë níi faha'.

Koope dëekë' lan

13 Ɗon lahute mali na seh
ron sun-Koo yiin nay nimile
Yéesú-Kiristaa raa kay, kon
këlíi affon ɗon yeel, ɗon tík
yaakaaron ɓéeɓ në. 14 Ñéyí
yee naha' Koope ra, ti di na
ñeya' koy yee nah ri boffi
ra, ɗon yeris iña húmú neɓa'
ron merees na húmú yíih
rën rë. 15 Yii paŋ ɗon ɓéeɓ
lah lëdí në ti di lada' Koope
fa dëek ɗën ɗë nen, 16 ndah
Koope won filiɓ Téerëe tih :
« Héní ɓëewí ladute, ndah
so' mi lante. »✡
17 Bee ɗon homute ɗaŋ ɗa,
ɗon hom wonuu Koope Baap
te daa ri na aattiya' ow fi ow
ɓéeɓ di iña paŋ ɗi ra, te ri
na lúukíréeh ow. Kon yee
talluu ron pesa feey fa ɗon
haneel na bee ra, pesadon
teeɓaa neeha neehu ron ri
ra. 18 Ɗon yúhrúté affon
ɗee tosa' ri ron pesada lahay
njiriñ koruu ron caaccon ɗa
maan ? Ɗi tosaay ron a yii
ay yahe yaho ti tiiŋ hélíis
mbée úrís nen. 19 Ëe-ëe' !
Ɗon sëmlúu a ñif mi cëllúuy
a dara, ñif mi Kiristaa fa
lahay dara yii wonun sun
fi ti har fi lahay síkkë nen
ra. 20 Koope daa tanis ri,
tíkké rí yii baaha balaa ri
sak ëldúnë, te ri cépíɗté rí
feey fa nda ɓëewë yúh rí ja-
manu ya míllë' yee ra, ndah
ɗon. 21 Ɗon ñee'uu ɗii na
ɗon gémúté Koope fa këlíɗ
ɗí ɓúudé, onte ri ndam ra.
Ngémën a yaakaaron, ɗon
tíkúu wë Koope na ɗaaha.

22 Ɗon ɓukutuute ndah
ɗon ñéerúuté a kaaf ka. Yii
baa daa tah ɗon faha' koy-
yaayyon filiɓ ngémë faha'
kah-kah. Kon, fëhëntíi han-
ndal kon níi fahanta' di
keeññon ɓéeɓ. 23 Yúhí
biti unni Koope tahte ɗon
límëetúté. Ow neh daa
límëet ɗën, ndah ow man
tal gañcahi ay húlé húlë
nen. Unni Koope nék, man
tal gañcahi ii húl nen. Ɗi
ee pes ɗa te ay home na
faraah. 24 Ndah bíníyúté
Téerëe bitih :

✡ **1:16** 1.16 Saame Tali Léwí 19.2

« Ow ɓéeɓ man gaawa nen,
ndami man capussi gaaw fa meeyya nen :
gaawa súhë' súhëe,
capus yooka' yookoo.
[25] *Unni Yíkëe nék ay home na faraah. »*✡

Te unni yaa daa Uni Neba húmú waariyu ron ra.

2

[1] Hém unni Koope tahte
ɗon límëetúté rëe kay, kon
yii hente ɓos ɓéeɓ hégíi
rí, ɗon hegoh fel, paŋ yii
bokaay a yee na wonu ron
ra, iñaan a won yin ɓos sun
ow. [2] Di na sesa' baaker ɓabi
miis mi yaafi daa kah-kah fa
ra, sésíi síkírëhí unni Koope
ɗaaha, ndah daa wa kah-
kah fa. Ɗon pesa' na raa,
ɗon ay ooɗ te ɗon ay múc.
[3] Nagajek, bíníyúté Téerëe
bitih : *« Ɗon ɗíkísúuté
Yíkëe, ɗon olute ɗee neɓa' ri
ra ! »*✡ Ɗon pesuu yii baa neh
a ?

Tígë yípëh faam fa ra a faam fa

[4] Ëyí Yéesú-Yíkëe në, ɗi fa
daa la'a na pes habuu ɓëewë
biti lahay njiriñ, ndaa daa ri
bee Koope tanis ɗi otte biti
ɗi la'i lahte njiriñ ra. [5] Ɗon
fi yaa ɓal nëní taɓahi faam
fa nay déké Ruuh-Peseŋ ra
ti la' yi na pesu nen. Hen
ɗaa raa, ɗon ay hen goomali
seeyoh yi jébëlú Koope, ɗon
yeɗ ɗi sarahi neɓa'te ri di
nay ron rii nahee Ruuha, yi
ay ñee'ee Yéesú-Kiristaa na.

[6] Ndah bíníyúté Téerëe bitih :

« Ëlsíi !
Mee yíp la' Siyoŋ ra,
la'i nay habe faam fa,
la'i daa mi tanis ɗi,
la'i lahte njiriñ,
ɓëyí fí gém ɗii na,
fii mëssí sopoh. »✡

[7] Kon ɗon fa gémú rë,
ɓéyrí affon sun, ndaa
yaha ɓëewë gémúy rë rëe,
bíníyúté bitih :

« La'a habuu taɓahoh ya biti lahay njiriñ ra,
daa míllë' ham lasa. »✡

[8] Lahte tígí bíníyúté biti
ɓal :

« Di la'i na kabina',
la'i gaani na kéenɗë'. »✡

Ɗon ot ɓëewí yaa kabi-
noh, biti wa kaa'uute ñeyi
unni Koope, te nagajek,
Koope daa faha' ri ɗaaha
waa na.
[9] Ndaa ɗon, ɗon daa
heeda tansu ra, seeyoh yi
Buura, heeda jébëlú Koope
ra, ɓëewí Koope. Ɗi tanis
ɗon nda ɗon mín waare iñi
éemílë' yë paŋ ɗi ra, ɗi
fa dëek ɗën, ɗúhíɗté rën
ñúusë kúɗté rën niiñee ke
ri hen saw ra. [10] Ɗon
húmú ɓëewí neh merees,
ndaa woteh ɗon ɓëewí ;
naa'i keeñ Koope ɗon húmú
bëkíh në, ndaa ɗi tahiɗte
ron ɗi leegi.

Pesaɗ kerceen filiɓ ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra

[11] Ɗon fa faha' mi níi faha'
ra, ɗon fa nëníh ɓëy ëldúnë
fi bee ɗon haneel kut waa na

✡ **1:25** 1.25 Saame Isayii 40.6-8 ✡ **2:3** 2.3 Saame Kañaa ya 34.9 ✡ **2:6** 2.6 Saame Isayii 28.16 ✡ **2:7** 2.7 Saame Kañaa ya 118.22 ✡ **2:8** 2.8 Saame Isayii 8.14

ra, mi ɗaŋ ɗon biti ɗon moy-
toh faha'i pesi-neba na yu-
loh yahi nuffon ti mbërí na
faha' kéenɗí moroomi nen
ra. 12 Lah pésíi wun leelii
ɓëewë nëníh ɓëewí Koope
ra ; ɗon hena' ri ɗaaha raa
wuti wa tík ɗon yin ɓos, won
biti ɗon i pagoh ɓos raa sah,
wa ay ot biti ɗon pagu yin
wun, wa kañ Koope yiin nay
ri waa feeñiyee ra.
13 Af Yíkëe taha ɗon on
kélfë yë cér : maanam buur
fa daa ílíf ɓëy gina ɓéeɓ rë,
14 a gëernëerrë buur wol wa
daani pagoh yi ɓossa a ɓëyí
fí paŋ yin wun wa gérém
rí rë. 15 Nagajek, Koope
faha' biti ɗon pagun yin wun
ɗon téy ɓúkkí ɓëewë yíih
yin ra, yee na wëníh wonaɗ
ow ra. 16 Koope onte ron
ɗon lahuute affon. Kon
lah pésíi pesi ɓëyí daa laha'
afi. Di filiɓ baaha ɓéeɓ nék,
baa ɓanay tah ɗon ɗap ɓos
ɗon na. Ɗon súrgë Koope
na, kon lah pésíi ɗaaha.
17 Lah ëní ɓëewë ɓéeɓ cér,
ɗon faha' koy-yaayyon filiɓ
ngémë, ɗon neeh Koope,
ɗon on buuri gina cér.

Coono fa ñee Kiristaa ra

18 Ɗon fi súrgë yë, lah ñéyí
woni ɓëewë në légéyírúu
ron ra, ɗon on wa cér. Wa
wun keeñ te wa baah, wa
sohoor ɓéeɓ, lah ëní wë cér.
19 Ndée nagajek, ɗon múñ
súfúñ fí waray ɗon koon
ndah Koope raa, baa yin
wun. 20 Ɗon tooñ níi ɗon
laɓaa ɗon múñ ɗí rëe nék,
ɗon sehu laasi bih na ? Ndaa
hena biti ɗon pagun yin wun
ɗon laɓaa ɗon múñ ɗí rëe,
baa yii wunte íllí Koope.
21 Koope dëekë' ɗën baaha,
ndah Kiristaa ñeete coono af
ɗon, nda ɗon yíiɗ yee paŋ ri
baa ra, ɗon ñee kotti. 22 Ɗi
mësëy bakaaɗ, fel mësëy
ɗúh ɓúgë.✡ 23 Soluu ri bín
fë rë, ɗi yíllëey ; mokluu
ri ra, ɗi gapaay yíllëh. Ɗi
yerisse ɓéeɓ ya' Koope fa
aattiya'i júɓpé rë. 24 Homa'
ri sun fi kurwaha* ra, ɗi a
faanaŋ fi séfëhté bakaaɗɗi
yen, nda yen ɓísë' a bakaaɗ
yen pes pesi júɓpé. Gaañ-
gaaññi Kiristaa daa pay yen.
25 Ɗon húmú madu harri
múuyú múuyë nen, ndaa
ɗon nimilirute níirëhée ké
ron na tooppitoh ron ra.

3

Di waɗti pesuun ɓeleɓ a yaali

1 Ɗon fi ɓeleɓɓa ɓal, ëní
yaallon cér ! Hen ɗaa wa
ot ɗon pagee ri ɗaaha raa,
wuti ɗeef wa gémúy unni
Koope merees raa, yii baa
ay tah wa ay gém te ɗon
ii waa won dara : 2 wa
ot tílëdën lan a ɗee koruu
ron níi koroh raa rek, wocce
! 3 Ngënë mëkí wunaaloh
ɗon múukée garaŋ, ɗon po-
kee takkaayyi úríssën, ɗon
ɓekee búuɓɓí píisë kofeelte.
4 Wunon kay homa filiɓ
keeññon, ɗon teey ɗon sos.

✡ **2:22** 2.22 Saame Isayii 53.9 * **2:24** 2.24 kurwah :Di gerek, bíníyú ɗeh : kilik. Téerëe won tih : ɓëyí fí yéŋké biti na hawu ri húl rë keru sun kilik, ɓëyí baa alkohte. Saame Nérsí Kootaa 21.22-23.

Wuni baa homa' na faraah. Baa daa yee lah solo íllí Koope ra.
5 Ɓeleɓɓa húmú gémú filoon tíkúté yaakaari wa ya' Koope ra, húmú teeɓuu wuni wa ɗaaha. Wa húmú onute yaalli wa cér,
6 ti di húmú ona' Saara Abraham cér, na dëekë' rí nijaay ra nen. Ɗon ay hen koyyi Saara biti ɗon page yin wun te ɗon néehíh në dara.
7 Ɗon fi yaalla nék, lah kúrí ɓeleɓɓon ɗon homa' wun, ɗon yúh biti ɗoni wa maduy. Ëní wë cér, ndah pesa na ɗúméh nay ron one Koope ra, waɗte wa ɓal. Héníi rí ɗaaha nda Koope ɓanti kaa' ɗaŋŋon.

Ow neɓpi paga wun

8 Kon sëyíi nuf yínë, ɗon bok keeñ ; fëhëntíi filiɓ fon ti i koy-yaay nen ɗon naa'anta' keeñ, ɗon cépíɗ affon fíi moroommon.
9 Ɓëyí paŋ ɗon yin ɓos mbée sol ron, ngënë yíllíi. Ɗon kay, lah ɗëgírí rí biti Koope barkel ri, ndah Koope dëekë' rën baaha. Hen ɗaa raa, Koope barkel ron.
10 Ndée bíníyúté Téerëe bitih :

« *Ɓëyí fí faha' lah keeñi sosse,*
lah jaamma pesi,
waɗtee moytoh won ɓos,
fel ɓanti ɗúh ɓúgë.
11 *Ɓëyí baa waɗtee hegoh ɓos.*
Ɗi waɗti paga yin wun,
waɗti dékëe saam jaamma.
12 *Íllí Yíkëe yípëh sun fi ɓëewë júɓú rë,*
ɗi kúníssé nufi na síkírëh ɗaŋŋi wa ;
Yíkëe bota' ɓëewë na pagu ɓos ɗa botoo. »✡

13 Daa nay ron page yin ɓos biti ɗon saamuun paŋ wun kep ?
14 Wuti ɗon ñee mok koon ndah biti ɗon pagu yii júɓpé rëe sah, ɗon ay lah sos-keeñ. Ngënë néehí ɓëewí kayya, ngënë sídíi yin.
15 Ɗon kay, ɓékí affon biti kep Kiristaa daa Yíkëen. Cëgíi faraah ɗon mín lof ɓëyí meel ɗon yee tah ɗon tík yaakaaron Yíkëe në rë.
16 Ɗon yahti rii lof raa nék, lah pëgíi rí a teey, ɗon on ɗi cér. Lah sëyíi nufi lante, nda ɓëewë na yahu tii yon af pesadi wunon Kiristaa na ra sopoh wonni wa.
17 Ow mokluun paŋ yin wun, te ɗeefa Koope fahaa ri ɗaaha raa, daa gén biti ɗi mokluun paŋ yin ɓos.

Ɓaŋi Kiristaa kúl kë

18 Ɗi fi Kiristaa, af bakaaɗɗi yen tahte ɗi ñeete mok, te mogi baa ri moka' waal yínë, teempe waali yíníi baaha faw ; ɗi fa júɓ ɗë tahte húl ndah yen fa júɓúy rë nda ri kúɗ yen Koope na. Faana daa hawu húl, ndaa Ruuh-Peseŋ këlíɗté rí, ɗi na pes.
19 Doolii Ruuhi baa nék daa tah ɗi pay waare coonaa ya húmú kasu ra.
20 Daa wa ɓëewë húmú ñéerúuy a Koope jamanaa na húmú yugusa' Nowe gaala ra, te ɗeef ɗi fi Koope múñëlté wë, na seh. Ɓëewë húmú

✡ **3:12** 3.12 Saame Kañaa ya 34.13-17

múcú mulii mbënë më rë
húmú caakuy, wa húmú
ow peeye daa haalu gaala.
21 Baa daa maanam bëtsée
ké yen woteh ; mulii bëtsí
baa wonay biti hosse sísíɓ
fë faanni yen dé', iti fi
bëtsë daa ri biti yen pokoh
Koope na a nufi lante*.
Bëtsë múcël yen múcëlë
ndah kolohi Yéesú-Kiristaa
ɓúudé, 22 ɗi fa saañ sun-Koo
tookke hëbís Koope, hompe
ya'i ñamaa fi ra. Malaaka
ya, mbínéeffí lahu un a yii
lahte doole sun ɓéeɓ onute
ri cér.

4

Lof pesaɗ

1 Koy-yaayyi yeh, hém
faan Kiristaa daa ñee coono
raa, tëhí ñee coono ti Kiris-
taa nen ; ndah ɓëyí faana
híssí ñee coono, woca'te a
bakaaɗ. 2 Kon tígë homuu
ɗon bee ra kep, yee talluu
ron peson ɗa waɗti hena yee
faha' Koope ra ndaa fah pes-
neɓ neh. 3 Pesee ke ron
filoon ɓéeɓ, na húmú dékúu
ɗon paŋ yii neɓa' ɓëewë
nëníh ɓëewí Koope ra doyte
ɗon na leegi : ɗon húmú pe-
suu pagaɗ ɓos a fah pes-neɓ,
mani, mbumbaay níi ɗon
ɗúmëlúté mbumbaay. Ɗon
na yúulúu ala ɓal, pagadi
sëpírë'í bah. 4 Woteh fee
Koo bee nék, ɓëewë nëníh
ɓëewí Koope ra éemúté di
yee wocuu ron a wa di pe-
sadi ɓosi misigi baa ra, wa
na solu ron. 5 Ndaa wani
Koope fa caŋ aattiya'i ɓëewë
na pesu a yee húlú rë ay
naa teeya'. 6 Yii baa daa
tah Uni Neba waariyu sah
ɓëewë húlú rë. Wa aattiyuu
iña pagu wa bee na húmú
pesuu wa feey ra naam ti
ɓëewë ɓéeɓ nen, ndaa af
Ruuha tahte wa pesuu ti di
na pesa' Koope nen.

Di waɗti pesaa ow a mo-roomi

7 Ëldúnë ɗúmpé níi wocce.
Kon téeyí ɗon yeel, nda ɗon
mín ɗaŋ Koope. 8 Yee lukki
lah solo ra ɓéeɓ nék, daa
ri biti ɗon fahanta' hanndal
kon di keeññon, ndah faha'
ow daa na múur bakaaɗ
caak. 9 Kúnsírëntíi íllí faam-
mon, ɓanti ñéerë' a capi-
toh. 10 Ow fi ow ɗon
na ɓéeɓ, habraa moroomi
di yee on ɗon Koope ra.
Hen ɗaaha raa, ɗeef iñi
bokuuy ya on ɗon Koope ra
ɓéeɓ, ɗon kúrúté wë kúrí
wunte. 11 Ɓëyí fí yúhté biti
ay wone wono, ɓeka woni
baa waarii unni Koope ; ɓëyí
ay habree ow, pagaa ri a
mín-mínë déŋéen ɗí Koope
ra. Hen ɗaaha raa, ɓëewë
ñeya' Yéesú-Kiristaa na kañ
Koope di iña ɓéeɓ, ɗi fa
laha' ndam a doole dee níi
kiri fi kiri ra ! Ɗémíin !

Ow neɓpi ñeya coono fi Kiristaa

12 Ɗon fa faha' mi níi
faha' ra, coono fi misiga
homuu ron ra ɓanay tah
affon kúnëh níi ɗon won
biti yii baa waray ɗon kat.

---

* **3:21** 3.21 iti fi bëtsë daa ri biti yen pokoh Koope na a nufi lante :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : iti fi bëtsí baa daa ri biti yen ɗaŋ Koope ɗi on yen nufi lante.

13 Keeññon kay waɗti sosa
soso biti ɗon bok a Kiristaa
coono. Hen ɗaa raa, yiin nay
rii teeɓe ɓëewë ɓéeɓ ndami
ra, keeññon sos níi sos. 14 Af
Kiristaa tah ɗon solu raa,
ɗon lahute sos-keeñ ndah
Ruuhi Koope, ɗi fi Ruuha lah
ndam ra ee ɗon na. 15 Coono
fon ɓanay ñeya' biti ɗon
hawun ow húl, mbée biti
ɗon lohun loho, ɗon pagun
yin ɓos, mbée ɗon haalun yii
waal fon íníh në. 16 Ndaa
hena henu ron kerceen ra
daa taha ɗon hom coono raa,
ngënë sëpíi në ; ɗon warun
naa kañ Koope kaño di yee
nonuu ron Kiristaa na ra.
17 Wahtaa nay dale aat-
tiya'a ra lahte, te ay ɗéɓúu
yen fi ɓëy Faam Koope na.
Daluun yen na raa nék, lah
ɓëewë yéŋké biti gémúy Uni
Nebi Koope raa, ay made ɗíh
waa na ? 18 Ndah bíníyúté
Téerëe bitih :

« Hém mújí ɓëe' júɓ ɗë
daa misik raa,
lah bakaaroha na,
ɗi fa kaañ Koope ra raa,
ay made ɗíh ? »✡

19 Kon, ɓëewë Koope daa
faha' biti wa ñee coono ra,
pagun wun rek saye, wa tík
pesi wa ya' Koope fa daa sak
wa ra, ɗi fa yii won ɗi ɓéeɓ
ɗi paŋ ri ra.

5

Njíittí jaŋaa

1 Ɓëewë homu filiɓ fon te
wa i njíit jaŋi ra, so' mi won
ɗon na, so' fa njíit jaŋi ti
ɗon nen ra. So' mi tíkké íllí
së' coono fi Kiristaa ngëey te
may non ndamee ke ri nay
teeɓuu ra. So' mi won ɗon
tee : 2 tëeppítíi yuba déŋéen
ɗën Koope ra. Yéelí në,
ɗon ɓan ɗii paga' biti ɗon
túuyú rí túuyë, pëgí rí ɗon
núhë' rí keeññon, ɗee faha'
ri Koope ra. Ngënë pëgíi rí
biti ɗon ay naa saame alal,
pëgíi rí a sawoor. 3 Ngënë
mëklí ɓëewë déŋéenú ɗon
ɗa. Ɗon kay, wa waɗti
yíirún ɗon na ! 4 Hen
ɗaa raa, yiin nay nimile
kélfíi níirëh yë rë, ɗon ɓeku
baane-ndam, bi ay hene has
faraah.

Ow neɓpi cépírë afi cépírë, ham ngémë

5 Ɗon fi tuŋka nék, lah ëní
ɓëewë ɓahayu ron ra cér.
Ɗon ɓéeɓ nék, cépírí affon
hanndal kon, ndah bíníyúté
Téerëe bitih : *« Koope
ñéerëey a ɓëewë na gaan-
gaanluu ra, ɗi ona' ɓëewë
cépírú affi wa ra mal. »*✡
6 Kon, cépírí affon fíi Koope
fi Sërndëŋë, nda wahtaa lah
raa, ɗi ɓéyíɗ ɗon. 7 Hélí iña
na sídúu ɗon ɗa ɓéeɓ ya'i,
daa ri na tooppitoh ɗon.
8 Téeyí ɗon yeel ! Sey-
taane, kaa'ohon ee yídëelëh
rë, man gaynde fi na híigëh,
na ɓoorsoh ɓëyí ñama ri
nen. 9 Hëbí ngémë híin
ɗon haa' a ɗi fi Seytaane,
ɗon yúh biti koy-yaayyon
filiɓ ngémë homu feey fa ra
ɓéeɓ ñeyuu coono ɗaaha.
10 Ɗon lísúu hom coono
kaah, ndaa Koope fa na ona'
ɓéeɓ rë dëekké ɗon ɗon

✡ **4:18** 4.18 Saame Léeh yë 11.31 ✡ **5:5** 5.5 Saame Léeh yë 3.34

haal ndamee ke ri na ɗúméh
rë, af biti ɗon nonu Yéesú-
Kiristaa na. Tasse yutuuɗ ɗi
ay ron ɓaatti yugus, habra'
ron, on ɗon doole, tík ɗon
ɗon caga' a kotti híinté.
11 Koope laha doole dee níi
kiri fi kirih ! Ɗémíin !

Takoha

12 Silaas* fa haba' mi koy-
yaafi pokohte Kiristaa na ra
daa habra' so' bíníi ɗon koy
unni yeh. Ɓedda'i ron a
woni ron biti mali Koope
kaah te ɗon ham na híin,
daa tah mi bíní ron unni
yeh. 13 Ɓëy Babilonna† dee
nonu jaŋaa ra, yee Koope
tanis wa ti di tansa' ri ron
nen ra, a Marka fa haba'
mi koy kah-kah soo na ra
na woduu ron. 14 Wëdëntíi
hanndal kon níi wodanta'‡.

Koope ona ron fa nonu Kiristaa na ra ɓéeɓ jaamma !

---

* **5:12** 5.12 Silaas :Di gerek bíníyú ɗeh : Silwee. Daa ri tii yíníi Silaas. † **5:13** 5.13 Babilon :Rom daa na léehúu ɗah. ‡ **5:14** 5.14 Di ɓaahi ɓëewí yaaha, wa yahti wodoh ɓëewë mboko yi wa mbée ɓëewë meeru wa raa, wa fëenúu wë fëenëe.

Téerëe ɗéɓpí bíní Saŋ ra Kúnsëe

Saŋ fa na suu yen wonee bee ra, daa ri Saŋ fa non ɓëewí iniilla bíníyú Uni Nebi Yéesú-Kiristaa ra. Ɗi bíníyílté un éeyë kay, yuliɗte wa ɓëewí bokuuy. Bee ɗéɓ ɗë nék, ɓëewë ɗi bíní wë unna ra capuy. Bee ñee na ra, bíníyú ɓëy íl jaŋi hom filiɓ gin, ɗi wona'te jaŋii baaha yaa-ow. Bee míllë' rë, bíníyú ɓëyí hínú Gayus. Ɗi fi Gayus fi baa nék daa na húmú habra' koy-yaayya filiɓ ngémë, níi luka' yee ri yéeh wë rë sah, ndah gémë gém ɗí rë.

Jamanii Saŋ bín fë, lahte ɓëewí húmú kaa'uute biti Yéesú-Kiristaa acce feey hente ow. Wa tíkúté wonute biti ɓal yii neɓa' ow mín paŋ, Koope ii rii haba' yin.

Yii baa daa tah Saŋ bíní ɓëewë gémú Kiristaa na ra, na ɓaat waa teeɓ wa daa Yéesú, na won wa biti wa pokoh kaaf ka.

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke tílë' niiñ (1 Saŋ 1.7, 2.9-11),
- yii leŋke túuyë'í hasa (1 Saŋ 2.3-8),
- yii leŋke kaa'ohi Yéesú-Kiristaa (1 Saŋ 2.18-23),
- yii leŋke di waɗti pesuun koyyi Koope (1 Saŋ 2.28 níi 3.3),
- yii leŋke di waɗti fahaa ow koy-yaafi filiɓ ngémë (1 Saŋ 3.11-18),
- yii leŋke ɗee faha' Koope ow ra (1 Saŋ 4.7-21),
- yii leŋke di nay faasuu pesi ëldúnë (1 Saŋ 5.1-5),
- yii leŋke iña seedeyiru Yéesú-Kiristaa ra (1 Saŋ 5.6-12),
- yii leŋke pesa na ɗúméh rë (1 Saŋ 5.13-21),
- yii leŋke kaaf ka a fahanta' (2 Saŋ 1.4-11),
- yii leŋke pesa'i Gayus kaaf ka (3 Saŋ 1.1-6),
- a yii leŋke di madu Joteref a Démétíríyús (3 Saŋ 1.9-12).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh di nay rii tílée filiɓ ëldúnë fí beh, a di nay rii pesee a moroomi.

Una na ona' pes ɗa

1 Koy-yaayyi yeh, mi bíní
ron unni yee teeɓi ɗon yii
leŋke Una na ona' pesa ra.
Dalaana, Una húmú në. Fun
keluute ri filoon fe, fun
tíkúté rí íl ngëey, fun yee-
lute ri te ya' yi fun tíkëhté
sun fi.
2 Pesi baa feeñiyohte,
fun olute ri. Fun homu
seedeyidi, fun na wonu yii
leŋke pesee na ɗúméh baa
ra. Ɗi húmú hëbís Boffa, te
ri feeñiyohte fun. 3 Yee olu
fun, fun keluute ri ra, fun
homu woni ɗon fi yaa ri,
hen ɗaa raa, ɗon non fun na
yen hen yínë, ɗon non Boffa
a Koy ka Yéesú-Kiristaa na
ti di nonuu fun waa na nen.
4 Ɗon ot fun bíní ron unni
yeh, fun saamu biti sosi
keeñña fun mit sëk.

Tíl neɓa' niiñ

5 Una liilu fun Yéesú-
Kiristaa, fun na wonu ron ri
ra daa ri ɓeh : « Koope niiñ
koceec, yii ñúussé íníh ɗii
na. » 6 Yen won biti yen nonu
ɗii na, yen anti pesuun ñúus
rëe, ɗeef yen felu felo, yen
ñeyuy kaaf ka. 7 Yen pesuun
niiña ti di homa' ɗi fi Koope
niiña nen raa nék, ɗeef yen
henute yínë hanndal ki yen,
ñif mi Yéesú Koohi hosse
bakaaɗɗi yen ɓéeɓ.

8 Yen won biti yen lahuy
bakaaɗ ɗaa, ɗeef yen no-
fuute affi yen, yen yíih kaah.
9 Hena biti raa nék yen
tahute biti yen bakaarute,
yen ɗúhíɗ ɗí ɓúkkí yen raa,
yii ɓosi hom yen na ɓéeɓ,
Koope ay yen ɗii baal, ladil
yen. Koope júɓpé te yii won
ɗi ɓéeɓ paŋ ɗi. 10 Yen won
biti yen bakaaruy raa, ɗeef
yen tíkúté Koope feloh, te
unni haalay keeññi yen.

2

1 Ɗon fi koyyi so', ɗon ot
mi bíní ron unni yeh, nda
ɗon ɓanti bakaaɗ. Ndaa tíl
níi lah ɓëyí bakaaɗ ɗon na
raa, yen lahute ɓëyí nay yen
layre fíi Boffa : daa ri Yéesú-
Kiristaa, ɗi fa júɓ ɗë. 2 Ɗi
fi Yéesú-Kiristaa fi baaha
daa yera' afi sarah nda yen
baalu bakaaɗɗi yen. Af yen
neh kep daa tah ɗi yera' afi
sarah, ndaa af ɓëewë ëldúnë
ɓéeɓ.

Túuyë'í hasa

3 Yii bee daa teeɓ yen biti
yen yúhúté Koope : ñeya
ñeyu yen túuyë' yí Koope ra
daa teeɓa' baaha. 4 Ɓëyí won
biti yúh Koope te ɗeef ɗi
na ñeyeh túuyë' yí rëe nék,
ɓëyí baa feloh, yéeh kaah.
5 Ɓëyí ñee woni Koope raa
nék, ɗeef faha'i ɓani Koope
mitte sëk. Yii baa daa teeɓ
yen biti yen pokuute Koope
na. 6 Ɓëyí fí won biti pokohte
Koope na, waɗti pesaa ɗee
pesa' Yéesú rë.

7 Ɗon fa faha' mi níi faha'
yee ra, túuyë'ë bíní mí ron
bee ra has neh ; ɗi túuyë'í
maañce, bi ɗon liilute ri
dalaanin. Túuyë'í baa daa
una mësúu ron keloh ra. 8 Di
filiɓ fi baaha ɓéeɓ, lahte yin
has filiɓ túuyë'ë bíní mí ron
bee ra. Kaaf ka hom na ra
feeñce Yéesú në, feeñce ɗon
na ɓal. Yee teeɓa' ri ra daa ri
biti ñúusë hompe gét te niiñi
kah-kah fa acce níi wocce.

9 Ɓëyí fí won biti pesa'
niiña te ɗeefa faheeh tík
koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë
íl, ɗeef ɗi lís ñúusë. 10 Ɓëyí
fí faha' koy-yaafee ke ri filiɓ
ngémë nék, ɗeef ɗi pesa'
filiɓ niiña, te lahay yii mín
ɗíi ɓek bakaaɗ. 11 Ɓëyí fí
fahaay tík koy-yaafee ke ri
filiɓ ngémë íl nék, ɗeef ɗi
aa ñúusë ; ɗi tílë' ñúusë,
yéeh tígë në saañ ɗi ra, ndah
ñúusë búumílté rí.

12 Ɗon fi koyyi so',
ɗon ot mi bíní ron unni yeh,
biti bakaaɗɗon baalute ron
ndah Yéesú-Kiristaa.
13 Ɗon ot mi bíní ɗon fi
baappi yeh,
biti ɗon yúhúté
ɓëe' húmú në dalaana níi a
ɗee ra.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi wa-
hambaane ya
a cafayyi yeh,

biti ɗon ɓagute Seytaane.
14 Ɗon ot mi bíní ɗon fi tuŋki
yeh,
biti ɗon yúhúté Boffa.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi baappi
yeh,
biti ɗon yúhúté
ɓëe' húmú në dalaana níi a
ɗee ra.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi wa-
hambaane ya
a cafayyi yeh,
biti ɗon maanute filiɓ
ngémë :
Unni Koope ee ɗon na,
te ɗon ɓagute Seytaane.
15 Ngënë fëhíi ëldúnë níi
luka' iña filiɓ. Ɓëyí fí
faha' ëldúnë, mínéh faha'
Baap-Koo, 16 ndah iñi ëldúnë
daa wa yeh : paŋ yii ɓosi
meela' faannon, faha' yii fu
ot ɗi, a gaan-gaanloh af iñi
feey fi beh. Te iñyaaha
ɓéeɓ kolaay Boffa na, wa
kola' ëldúnë. 17 Ëldúnë a
iña neɓa' ow filiɓ ɗa ɓéeɓ
hompe ɗúm, ndaa ɓëyí fí
paga' yii neɓ Koope ay pes
faraah.

Kaa'ohi Yéesú-Kiristaa

18 Ɗon fi koyyi so', yen ho-
mute míllëen jamanu ! Ɗon
keluute biti kaa'ohi Kiristaa
ac ayo maan ? Tígë ho-
muu yen bee ra kep, caakke
kaa'oh yi Kiristaa yi ayute.
Yii baa daa teeɓ yen biti
yen homute míllëen jamanu.
19 Wa fi yaa koluu yen na,
ndaa nagajek wa nëníh yen
na. Wa nonun yen na koon,
wa tasun yen na. Ndaa míntí
hena ɗaaha, nda lan biti ow
yínë sah waa na noneh yen
na. 20 Ɗon nék, ɗon liilute
Ruuh-Peseŋ Ɓëyí selaa na,
daa tah ɗon ɓéeɓ ɗon yúh
kaaf ka. 21 Ɗon ot mi bíní
ron nék, biti ɗon yíih kaaf
ka yúhë neh. Yúhë yúhú ron
kaaf ka ra kay daa tah mí
bíní ron ! Ɗon yúhúté biti
ɓal fel a kaah míníh ñéerë'.
22 Kon daa feloha ? Daa ri
ɓëe' kaa' ra, ɓëe' won biti
Yéesú Buura Koo fal ri ra
neh. Ɓëyí baa daa kaa'ohi
Kiristaa ! Ɗi boolla' Boffa a
Koy ka ɓéeɓ kaa'a'te, 23 ndah
ɓëyí kaa' Koy ka, kaa'a'te
Boffa, te ɓëyí tah Koy ka ɗeef
tahte Boffa ɓal.
24 Daa tah mi won ɗon tee :
pëkíi iña keluu ron dalaanin
ɗa. Ɗon pokoh iña keluu
ron dalaanin ɗa raa, ɗon ɓal
ɗon ay pokoh Boffa a Koy ka
na. 25 Kiristaa gappe yen biti
nagajek ɗi ay yen on pesa na
ɗúméh rë.
26 Ɓëewë na fahuu
múuyɗí ɗon ra daa tah mi
bíní ron iñyeh. 27 Ndaa
ɗon nék, mi yúhté biti
Ruuha liilu ron Kiristaa na
ra pokohte ɗon na, tahte
níi sohlaay ow teeɓle ron.
Ruuha daa na teeɓ ɗon yin
ɓéeɓ. Ɗi teeɓa' yii hente
kaah, na yëeddéeh yii hente
fel. Kon pëgí yee nah ri ron
ra : hëmí ɗon pokoh Kiristaa
na.

Ɗee waɗti pesuun koyyi Koope ra

28 Mi won ɗon tee koyyi so'
: hëmí ɗon pokoh Kiristaa
na, nda yen lëhíh dara yii
sídúun yen biti ri nimil. Hen
ɗaaha raa, yen ii húl a sopoh
fíyí yiin fi baaha. 29 Ɗon
yúhúté biti Kiristaa júɓpé,
kon ɗon waɗtee yúh biti

ɓëyí fí tíl kotti júɓpé, ɗeef ɗi
koy Koope ɓal.

3

Koyyi Koope

1 Koy-yaayyi yeh, ëlí ɗee
faha' yen Boffa ra kan ! Ɗi
faha' yen fahoo níi tahte yen
na dëekúu koyyi Koope, te
yen koyyi ɓal ! Bi ɓëy
ëldúnë yíih Koope, daa tah
wa yíih yen. 2 Ɗon fa
faha' mi níi faha' yee ra,
yen henute koyyi Koope níi
wocce. Di nay yen made
fayu nék, feeñiyuy yen níi
lante doom, ndaa yen yúhún
biti yiin nay feeñiyee Koy
Koope ra, yeni nay made
ndah yen ay ot di man ɗi.
3 Te ɓëyí fí tík yaakaari yii
baa Koy Koope na, ɓukuta'
afi ɓukutoo, dékë' lan ti di
lada' ɗi fi Koy Koope nen.

4 Ɓëyí fí bakaaɗ nék, ɗeef
ɗi kaa' ñee woni Koope,
ndah bakaaɗ daa ri kaa' ñee
woni Koope. 5 Ɗon yúhúté
biti Yéesú-Kiristaa ac hosi
bakaaɗɗi yen, te ɗi fi baa
bakaaɗ íníh ɗii na. 6 Yii
baa tahte níi ɓëyí fí poko-
hte ɗii na, na bakaareh ;
ɓëyí fí dékë' bakaaɗ nék,
ɗeef teeɓa'te biti olay Yéesú-
Kiristaa te yéeh rí.

7 Ɗon fi koyyi so', ow
ɓanay ron múuyíɗ ! Ɓëyí
fí paŋ yii júɓpé, ɗeef ɓëyí
baa júɓpé ti di júɓë' Yéesú-
Kiristaa nen. 8 Ɓëe' dékë'
bakaaɗ ɗa non ɓëewí Sey-
taane, ndah Seytaane dal
bakaaɗ dalaanin níi a ɗeh.
Koy Koope nék ac yahi légéyí
Seytaane !

9 Ɓëyí fí hente koy Koope,
na dékéeh bakaaɗ ndah yee
hom Koope na ra daa hom
ɗii na. Koope daa Boffi raa
kay, ɗi mínéh dékë' bakaaɗ
! 10 Yii bee daa na teeɓa' ɓëyí
hen koy Koope a bee hen
koy Seytaane na ra : ɓëyí na
dékéeh paŋ yii júɓpé mbée
fahaay koy-yaafee ke ri filiɓ
ngémë, noneh koyyi Koope.

Ow waɗti fahaa koy-yaafi filiɓ ngémë fahoo

11 Nagajek, una keluu ɗon
dalaanin ra daa ri beh : yen
fahantuun hanndal ki yen.
12 Yen ɓanuy mada' Kayeŋ✡
múk ! Ɗi húmú non ɓëewí
Seytaane bëempé koy-yaafi.
Yi tah ɗi bëem ɗí nék ? Biti
pagaɗɗi wuneh te yi koy-
yaafa húmú júɓpé daa tah ɗi
bëem ɗí.

13 Koy-yaayyi yeh, dara
waray kún affon biti ɓëewë
feey fi bee kaa' ɗon.
14 Faha'a fahantuu yen ɗa
daa teeɓ yen biti yen koluute
kúl kë, yen ayute pesa. Ɓëyí
fí fahaay koy-yaafee ke ri
filiɓ ngémë, ɗeef ɗi pokoh
kúl kë. 15 Ɓëyí fí fahaay tík
koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë
íl ɓéeɓ, ɗeef ɗi bëemëh ow.
Te ɗon yúhúté biti bëemëh
ow lahay pesa na ɗúméh
rë. 16 Yii bee daa teeɓ yen
ɗee waɗti fahaa ow koy-
yaafi ra : Yéesú-Kiristaa
yera'te ñíiní ndah yen. Kon
yen warutee yera' ñíinní yen
ndah koy-yaayyi yen. 17 Lah

✡ **3:12** 3.12 Saame Dalaana 4.1-16

ɓëyí caakla'te anti ot koy-
yaafi laheh yin, ɗi faaliyeeh
ri raa, ɓëyí baa ay mínúu
won biti ɗi faha'te Koope
ɗíh ? 18 Mantee ɗon fi koyyi
so', yen fahanta' hanndal ki
yen : won a ɓúk rek teeɓaay
faha' ow ; koloh paŋ kep daa
mín teeɓa' faha' ow kaah.
19 Yen hena' ri ɗaaha raa,
yii baa daa nay yen teeɓe biti
yen nonu ɓëy kaaf ka, te affi
yen ay took biti yen home
ɗaŋ Koope. 20 Wuti affi yen
tookay ndah pagaɗɗi yen
raa, yen yúhún biti Koope
luk yen lah yermaande, te ri
yúh ɓéeɓ. 21 Ɗon fi yee faha'
mi níi faha' yee ra, affi yen
took raa nék, yen ii sídë' biti
yen ɗage Koope. 22 Ɗi ay yen
on yii yen ɗaŋ ɗi ri ɓéeɓ,
ndah yen ñeyuu túuyë' yí te
yen paguu yii neɓa' ri. 23 Yee
túuy ɗí yen ɗa daa ri beh
: yen gém Yéesú-Kiristaa
Koohi na, te yen fahanta'
hanndal ki yen ti di naha'
ri yen Kiristaa nen. 24 Ɓëyí
fí ñee túuyë' yí Koope, ɗeef
ɓëyí baa pokohte Koope na
te Koope pokohte ɗii na. Yii
bee daa teeɓ yen biti Koope
pokohte yen na : Ruuh-
Peseŋ fa on ɗi yen ɗa daa
teeɓa' baaha.

4

Yonente yi paɗɗah ya

1 Ɗon fa faha' mi níi faha'
ra, ngënë gëewí gém ɓëyí
won ɗon biti Ruuh-Peseŋ ee
ɗii na. Lah síkírii rí a nuf,
ɗon ay yúh nda Ruuhi Koope
ee ɗii na mbée íníh ɗii na,
ndah yonente paɗɗah caak
tasaaruute feey fa. 2 Yii bee
daa na teeɓa' ɓëyí Ruuhi
Koope ee ɗii na : ɗi won biti
Yéesú-Kiristaa acce hente
ow raa, ɗeef Ruuhi Koope
aa ɓëyí baa na. 3 Ndaa
ɓëyí fí kaa' yii baa Yéesú në,
Ruuhi Koope íníh ɓëyí baa
na, bi kaa'ohi Kiristaa daa
ɗii na. Ɗon húmú keluute
biti kaa'ohee ke Kiristaa baa
ac ayo neh a ? Tígë homuu
yen bee ra kep, ɗi ee ëldúnë
nék.
4 Ndaa ɗon fi koyyi so',
ɗon nonu ɓëewí Koope
te ɗon ɓagute yonente yi
paɗɗah ya, ndah Ruuha
hom ɗon na ra luk bee hom
wa fi yaa nonu ɓëy feey fi
bee ra doole. 5 Wa fi yonente
yi paɗɗah ya, wa ɓëy feey
fi beh. Yii baa tahte gonli
wa ɓéeɓ yulla' yii neɓa'
ɓëy ëldúnë te ɓëewë nonu
ëldúnë rë daa na síkírúu wë.
6 Yen nék, yen nonu ɓëewí
Koope. Ɓëyí fí yúh Koope
ay yen síkírëh ; ɓëyí noneh
ɓëewí Koope ii yen síkírëh.
Yii baa daa nay teeɓee Ruuhi
Koope fa na yeñ ow kaah ra
a Seytaane fa na múuyíɗ ow
ra.

Di na fahuu

7 Ɗon fa faha' mi níi faha'
ra, yen fahantuun hanndal
ki yen, ndah faha' kola'
Koope na. Ɓëyí fí faha'
moroomi, ɗeef ɗi koy Koope
te ri yúh Koope. 8 Ɓëyí fí
fahaay moroomi nék, ɗeef
yéeh Koope ndah faha' ow
teem Koope na. 9 Koope
teeɓa' biti ri faha'te yen ɗeh
: ɗi cépíɗté Koy ka laha' ri
yínë kut ɗa feey fa, nda yen

ñeya' ɗii na, yen lah pesa
na ɗúméh rë. 10 Faha' gétëy
beh : yen neh daa fahuu
Koope faha'a gén ɗë. Ɗi fi
baa kay daa faha' yen faha'a
gén ɗë, wola'te yen Koohi
hawute sarah nda yen ɓaalu
ɓakaaɗɗi yen.

11 Ɗon fa faha' mi níi
faha' ra, Koope daa faha'
yen ɗaaha raa, yen warutee
fahanta' hanndal ki yen ɓal.
12 Ow ëllëy Koope ! Ndaa yen
fahanta' hanndal ki yen ɗaa,
daa ri biti Koope pokohte
yen na, te faha'a faha' ri yen
ɗa feeñce yen na níi mitte
sëk.

13 Yii bee daa teeɓ yen
biti yen pokuute ɗii na ɗi
pokohte yen na : ona on
ɗi yen Ruuha ra daa teeɓa'
baaha. 14 Te fun olute, fun
seedeyute biti Boffa wolte
Koy ka sëmlë'í ɓëy ëldúnë.
15 Ɓëyí fí won biti Yéesú Koy
Koope, ɗeef Koope pokohte
ɗii na, te ɗi pokohte Koope
na. 16 Yen nék, yen yúhúté
te yen gémúté biti Koope
faha'te yen. Ahaŋkay, faha'
ow teem Koope na ! Ɓëyí
fí faha'te ow pokoh na, ɗeef
ɓëyí baa pokohte Koope na
te Koope pokohte ɗii na.

17 Faha'i yen ow mit sëk
rëe, yiin bis-këem, yen ay
wëelíyëh affi yen, ndah ɗeef
ɗee pesuu yen feey fi bee ra
a ɗee pesa' Yéesú-Kiristaa
ra daa madu. 18 Faha' na
ñéeréeh a neeh ; faha' mit
sëk rëe, bota' neeh botoo.
Ɓëyí fí neeh, ɗeef séentëh
daan, te faha'a faha' yen
Koope ra feeñay ɗii na níi
mitte sëk.
19 Yen nék, Koope daa ɗéɓ
yen faha' daa tah yen faha'
ɓani ɓëewë ɓéeɓ. 20 Ɓëyí
fí kaa' koy-yaafee ke ri filiɓ
ngémë anti won biti faha'te
Koope ɗeef ɓëyí baa fel felo,
ndah ɓëyí fahaay koy-yaafee
ke ri tík ɗí íl rë, mínéh
faha' Koope fa ɗi tíkëy rí
íl rë. 21 Túuyë'ë heliɗ yen
Kiristaa ra daa ri beh : Ɓëyí
fí faha' Koope waɗtee faha'
koy-yaafi ɓal.

5

Di nay faasuu pesi ëldúnë

1 Koy-yaayyi yeh, ɓëyí fí
gém biti Yéesú daa Buura
Koo fal ri ra, ɗeef ɓëyí baaha
koy Koope ; te ɓëyí faha'
baap ɗeef faha'te koyyi. 2 Yii
bee daa teeɓ yen biti yen
fahuute koyyi Koope : faha'a
fahuu yen Koope, yen na
ñeyu túuyë' yí rë daa teeɓa'
baaha. 3 Nagajek, yen faha'
Koope raa daa ri biti yen
ñeyuu túuyë' yí. Túuyë' yí
misikay, 4 ndah ɓëyí fí hente
koy Koope rek, fu faasse pesi
ëldúnë. Yee tah yen faas pesi
ëldúnë rë nék, ee ngémí yen.
5 Kon daa faas pesi ëldúnë
henay ɓëe' gém biti Yéesú
Koy Koope ra ?

Iña seedeyu sun fi Yéesú-Kiristaa ra

6 Yéesú-Kiristaa daa ɓëe'
aya' muluɓ a ñif ra. Ɗi
ayay a muluɓ doŋ, ndaa ɗi
aya' muluɓ a ñif. Ruuh-
Peseŋ seedete yii baaha, te
ɗi fi Ruuh-Peseŋ daa kaaf ka.

7 Kon seede ya henute éeyë :
8 Ruuha, mulaa a ñif ma, te
wa fi éeyë yë ɓéeɓ daa boku
una yínë. 9 Hém ow daa
na won iña ot ɗi, yen gém
rí rëe kay, assumaa wonni
Koope neh, yee seedeyiɗ ɗi
Koohi ra ! 10 Ɗaaha, ɓëyí
fí gém Koy Koope na, kúɗté
seedii baa ɗii na ; ndaa ɓëyí
gémëy Koope, ɗeef yampe
ri fel ndah ɗi gémëy yee
won Koope sun fi Koohi ra.
11 Yee wonu ra daa ri beh
: Koope onte yen pesa na
ɗúméh rë, te pesi baa ee
Koohi na. 12 Ɓëyí fí non Koy
Koope na, lahte pesa ; ɓëyí fí
noneh Koy ka na nék, lahay
pesa.

Pesa na ɗúméh rë

13 Ɗon fa gémú Koy Koope
ra, ɗon ot mi won ɗon
unni yah, nda ɗon yúh biti
ɗon lahute pesa na ɗúméh
rë. 14 Wëerté yen biti yen
ɗaŋ yii ñéerë'té a yee faha'
Koope raa, ɗi ay naal nufi
yen na. Yii baa daa tah yen
yahti ɗaŋ Koope raa, yen na
sídíih dara ! 15 Kon wëer yen
biti ɗi naalte nufi yen na raa
kay, yen yúhún biti rek yen
ay liil yee ɗagu ri yen ra.

16 Ɓëyí ot koy-yaafi filiɓ
ngémë paŋ bakaadi kúréh
ow safara raa, ɗi ɗagira ri,
Koope ay on koy-yaafee ke
ri baa pesa na ɗúméh rë.
Baa wonuu ɓëyí paŋ bakaadi
kúréh ow safara. Ndaa yaha
bakaadi ay kúré ow safara
raa, mi wonay biti ɓëyí baa
daa nay ɗagiru ! 17 Yin ɓos
ɓéeɓ bakaaɗ naam, ndaa
bakaaɗ ɓéeɓ neh daa na
kúɗ ow safara.

18 Yen yúhúté biti ɓëyí
fí hente koy Koope na
bakaareh saye, ndah Koy ka
kola' Koope na ra daa na
níiɗ ɗí níi Seytaane mínléh
rí yin. 19 Yen yúhúté biti yen
nonu ɓëewí Koope te ɓëy
ëldúníi bee Seytaane laha'te
wa. 20 Yen yúhúté biti Koy
Koope acce te daa ri on yen
afa tah yen yúh Koope fi
kah-kah fa ra. Yen henute
yínë a Koope fi kah-kah
fa af Koohi Yéesú-Kiristaa.
Daa rii Koope fi kah-kah fa,
daa ri pesa na ɗúméh rë.
21 Mantee ɗon fi koyyi so',
mëytíi ala ya !

Téeríi ana fa bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

1 So' mi njíidí jaŋaa dé',
mi na wodoh ɗo fi Ɓelaa* Koope tanis ro ra ɗoni koyyu, ɗon fa faha' mi kahkah ra. Funi af so' neh kep daa fahuu ron, ndaa ɓëewë yúhú kaah ra ɓéeɓ fahuute
ron, 2 ndah kaaf ka ee yen na te ri ay home na faraah.
3 Koo Boffa a Yéesú-Kiristaa Koy Boffa ay yen líh mal, teeɓ yen naa'-keeñ, on yen jaamma yen fa na pesuu filiɓ kaaf ka ñéerë' a fahanta' ra.

Kaaf ka a fahanta'

4 Keeñ so' sosse níi sos ola' mi biti filiɓ fi koyyu, lahte na yi pesuu kaah ti di túuyë' rí yen Boffa nen.
5 Leegi daa mi na ɗaŋ ɗo yii bee Yaa ow : yen bokun ɓéeɓ yen fahanta' hanndal ki yen. Yee bíní mí rë baa ra nék ɗi túuyë' has neh ; ɗi bee liilu yen dalaanin
ɗa. 6 Fahanta', daa ri pesa' túuyë' yí Koope, te túuyë'ë yoodu ɗon dalaanin ɗa naha' biti ɗon pesuun fahanta'.
7 Ɗon ot mi won ɗon yii bah, biti i feloh caak tasaaruute feey fa, wa kaa'uute biti Yéesú-Kiristaa acce hente ow. Wa fi yaa i feloh, wa kaa'oh yi Kiristaa.
8 Këlíi affon toñeh ɗon ay ñake iña légéyú yen ɗa. Ɗon waɗti liilun waafon liilo níi mit sëk !
9 Ɓëyí fí pokaay yëeddë' yí Kiristaa ñeya yin kay raa, noneh Koope na. Ɓëyí fí pokoh yëeddë' yí nék, non
Boffa a Koy ka na. 10 Ow ac ɗon na yëeddí ron yin kay raa nék, ngënë hëbí rí faamon, ngënë tëhí ɗii na
sah, 11 ndah ɓëyí tah ɗii na ɗeef habra'te ri iñi ɓossa na paŋ ri ra.

Takanta'a

12 Lahte iñi caakki mi mín ɗon waa won koon, ndaa daa mi fahaay waa bíní kéet. Mi lahte yaakaari biti may ac ginon, yen olanta' yen won, hen ɗaa raa keeññi yen bok sos níi sos.
13 Koyyi koy-yaafee† ke ro Koope tanis ri ra ɓal na woduu ro.

---

* **1:1** 1.1 Ɓelaa :Ɓelaa na wonuu dee ra, ɓëewë habuu ri biti ɗi jaŋii hom filiɓ gin. Koyya daa wa ɓëy ílí jaŋii baaha. † **1:13** 1.13 Koyyi koy-yaafee na wonuu dee ra daa wa ɓëy ílí jaŋaa non Saŋ ra.

Téeríi éeyë fë bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

1 So' mi njíidí jaŋaa, daa
mi na wodoh ɗo fi Gayus fa
faha' mi kah-kah ra. 2 Kooja,
daa mi na ɗagiɗ ɗo nda
yii koloh fuu paŋ ɓéeɓ Koo
ñéerë' në, faanu sos lah
jaamma, ti di laha' keeñu
jaamma Koope na ra nen.

3 Lahte i ow di koy-yaayya
filiɓ ngémë ayute, ɓíllúté së'
ɗee haba' fu kaaf ka te fu
pesa' ri ra. Keeñ so' sosse
yii baaha níi sos. 4 Lahay yii
lukki sosil keeñ so' bee mi
kelohte biti koyyi so' pesuu
kaah toŋ ra.

Pesa'i Gayus kaaf ka

5 Kooja, fu paŋke ɓéeɓ
fu hompe fa na habra' koy-
yaayya filiɓ ngémë, níi luka'
yee fu yéeh wë rë sah.
Yii baa daa teeɓa' biti fu
gémpé. 6 Wa seedeyute
ɗee faha' fu ow ra fíi ɓëy
ílí jaŋii fun. So' mi ɗaŋ
ro biti fu ɓaat waa habra'
habra'i neɓa'te Koope, wa
lúsíɗ waali wa. 7 Wa fi yaa
nagajek, wa koluu légéyírí
Yéesú-Kiristaa, kaa'uute tah
yin ya' ɓëyí noneh ɓëewí
Koope. 8 Kon waɗte yen biti
yen habra' mani ɓëewí yah.
Hen ɗaa raa yen ɓal, yen
bok légéyë nay tahe kaaf ka
ɓaatti líiwëlsë' rë.

Di man Joteref

9 So' mi kéyrë'té ɓëy jaŋii
ron un, ndaa bi faha' Joteref
këllëh, kaa'a'te kelohi woni
fun fi njíittí jaŋaa. 10 Mi ac
daa raa, may won iñi ɓossa
paŋ ɗi ra, ɗi fa na yakka tii
yi yen na feliɗ yen ɗa. Teyay
baaha doŋ : ɗi kaa'a'te koy-
yaayya na waariyu ra haal
faami, kadda'te ɓëewí kayya
fahuu waa kúɗ faammi wa
ra, líkké wa fi ɓëewí yaaha
jaŋaa.

11 Mantee kooja, ngana
mëllë' pagaɗ ɓos, lah mëllée
pagaɗ wun. Ɓëyí fí paga'
wun, non ɓëewí Koope ; ɓëyí
fí paga' ɓos nék yéeh Koope.
12 Ɗi fi Démétíríyús nék,
ɓëewë ɓéeɓ seedeyute biti
ɗi paga' wun, pesadi kaaf
ka homa' ri ra sah teeɓa'te
ri. Fun fi yee sah fun
seedeyirute ri, te fu yúhté
biti fun wonuu kaah.

Takanta'a

13 Lahte iñi caakki mi mín
ɗon waa won koon, ndaa
daa mi fahaay waa bíní kéet.
14 Mi lahte yaakaari biti leŋ
mi olaat ro yen won.
15 Koope ona ro jaamma
! Kooyya dee na woduu ro.
Wodiiɗ fun kooyyee ke yen
daaha, ow fi ow waa na ɓéeɓ
di tiyi a símíi.

Téerëe bíní Yúɗ rë Kúnsëe

Yee daa unna bíní Yúɗ rë. Unna nék helay ow, wa bíníyú ílí jaŋii ow yéeh rí, te wa na sampi mada' a yee hom filiɓ uni ana fa bíní Peer ra.

Unna won sun fi yëeddëh yí paɗɗah ya, wa fa kaañu Koope te fahuu pes-neɓ kep yaa haalu filiɓ fi ɓëy ílí jaŋaa ra. Ɗaaha, filiɓ unna, Yúɗ teeɓpe ɓëy ílí jaŋaa ɗee nay kéenɗée Koope neeɓi sun fi ɓëewí yaa ra, ti di húmú paga' ri ɓëy Sodom a Gomoor ra nen.

Ɗi wonte wa fi ɓëy ílí jaŋaa biti ɓal, wa ham ngémë híin, wa ɗage Koope faraah, wa habra' ɓëewë yíih yee nay waa gémé rë.

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti unna diŋke naam, ndaa wa mín ɓedda' ow, nda ɓëe' ɓaatti ham ngémí.

Wodoha

1 Ɗon fa dëek Baap-Koo
ra, so' mi Yúɗ súrgíi Yéesú-
Kiristaa, so' mi koy-yaafi
Saak, daa mi na wodoh
ron. Baap-Koo faha'te ron
ɗon fa yefru Yéesú-Kiristaa
ra. 2 Koope teeɓa ron naa'i-
keeñi mínéh ɗúm, hëp rën
jaamma, faha' ron faha'i
mínéh ɗúm !

Yii leŋke yëeddëh yí paɗɗah ya na

3 Ɗon fa faha' mi níi faha'
yee ra, mi húmú sawoorte
bíníi ron yii leŋke múǰë
boku yen ra lool. Ndaa lahte
yii tahte leegi mi mínéh ron
ɓanti bíní, mi cagoh ron,
ɗon haa' ɗon ham ngémë on
Koope ɓëewí rë híin. Ngémí
baa daa ri bee ona' ri waal
yínë kut teempe waali yíníi
baa faw ra. 4 Ndah lahte
ɓëewí kaañute Koope haa-
lute filiɓ fon ndaŋka, na
wonu biti mali Koope tahte
ow mín paŋ yii ɓosi neɓa'
ri ɓéeɓ. Wa kaa'uute yúhí
Yéesú-Kiristaa, ɗi fa kut
daa Kélfíi yen a Yíkíi yen
ɗa. Húmú maañutee bíníyú
Téerëe biti Koope ay daan
wa fi ɓëewí ɓossi yah.
5 Yee nay mi ron wone
bee ra, ɗon yúhúté rí níi
lante naam, ndaa mi faha'
biti rek mí nérís rën ɗí.
Nérsíi biti Koo-Yíkëe húmú
sëmlë'té ɓëewí ɗúhíɗté wë
Ésíp. Filoon fi baaha, ɗi
happe yee kaa'uu gém ɗii
na waa na ra húl. 6 Nérsíi
ɓal yee kat malaaka ya
húmú heefu sañ-saña yeɗ
wa Koope ra níi wa koluute
tígë húmú tíkú wë rë. Koope
hampe wa pokalsa'te, ɓekke
wa tígí ñúussé túɗ yeffe wa
na níi yiin bisi gaana nay rii
aattiyee ëldúnë rë. 7 Nérsíi
ɓal yee húmú kat ɓëy Sodom
a ɓëy Gomoor a ginna húmú
hatni baaha ra. Wa húmú
pesuu ɓos ti malaaka yi
yaa nen, wa húmú saamute
fanoh a i mbínéeffí bokuuy a
wa.✡ Tígë homuu wa bee ra,
wa daanute ɓekute kíi kí në

✡ **1:7** 1.7 Saame Dalaana 19.1-25

yíméh níi kiri fi kiri ra. Baa
daa teeɓ ɓëewë yee nay kate
ɓëyí paga' ɓos ra.

8 Ɓëewë haalu filiɓ fon
yaa ra madu ti ɓëy ginni
yaa nen kep. Wa níɓúu iñi
saku sako, wa ñeye pagaɗɗi
ɓossa na sobeyil faanni wa
ra, faaliyuuy Koope anti sole
mbínéeffë sun. 9 Añcaŋ
Misel a faanaŋ fi, ɗi fa daa
kélfíi malaaka ya ra sah,
húmú poo'uu ɓani Seytaane
filoon di yii leŋke ɓúudé
fí Mëyíis rë, ɗi kaañay sol
Seytaane. Ɗi won ɗi wono
rek tih : « Yíkëe ɗémpí bëp
afu ! » 10 Ndaa, ɓëewë haalu
filiɓ fon yaa ra soluu yii wa
yíih rí. Yee yúhú wë rë, wa
yúhúu wë yúhëɗ raɓ, wa na
níɓíh, te iñyaa daa nay tahe
wa saŋku. 11 Wa torohute
ndah wa ñeyu kotti Kayeŋ✡
; wa helute waala wun ɗa
ndah hélíis, ti di na húmú
paga' ri Baalam✡ nen ; wa
tíkúu Koope af ti di húmú
tíkë' Kore Koope af nen. Yii
baa daa tah wa saŋkuyute ti
Kore✡ nen. 12 Ayi wa ndaje
ílí jaŋaa koma' gace, ndah
wa yípírúu yípírëe hécé fíi
yí wë te në sëpíih në dara.
Wa madu nérrí lahay muluɓ
ngilaaw ma na kúɗ wë nen.
Wa kilikki na líméh koy !
Wuti wahtii wa lah raa sah,
wa líméh koy ! Hen ɗaa
raa, wa lecuu tal-tal ka, wa
húlë' yínë faw. 13 Ɓëewë
haalu filiɓ fon yaa ra madu a
mboowaanni gaanna kísí fë
nen. Iñi sëpírë' yë na pagu
wa ra mada' a lossa na bet
mboowaanna tíñ kísí fë rë
nen. Wa madu a hulla na
hëmíh ílíƴ yínë rë nen. Hulli
yah, Koope heliɗte wa tík
tígë lukki ñúus ɗë, wa hom
daaha faw.

14 Henok✡ fa non jamanii
paana fa dala'te Aadama
ra húmú maañcee won yii
leŋke ɓëewí yaa na won tih
: « Síkíríi ! Yíkëe ac
ayo a malaaka yi sela yi,
yi caakute níi caak, 15 ɗi
aattiya' ɓëewë ɓéeɓ. Ɗi ay
daan ɓëewë tíkúu rí af ra
ɓéeɓ ndah pagaɗɗi kaañ-
Koope ya ɓéeɓ na paguu
wa a kaañ-Koo ra. Wa fi
bakaaroh ya kaañu Koope
yaa ra, Koope ay waa daan
ndah solla solu wa ri ra ɓéeɓ
ɓal. » 16 Wa fi ɓëewí yah,
keeññi wa dékë' haay, wa
dékúu wonaaloh. Wa fahuu
pes-neɓ, neɓute ɓúk, te wa
laas ow ɗeef séentúu në yin.

17 Ɗon fa faha' mi níi
faha' yee ra nék, nérsíi
unna húmú wonu apootarri
Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen
filoon ɗa. 18 Wa húmú
wonu ron tih : « Míllëen
jamanu, ay lah ɓëewí ay
ayee ñaawla' te wa ay pesee
fah pes-neɓ ndah kaañ-Koo.
» 19 Wa fi yaa daa ɗaralsuu
koy-yaayya filiɓ ngémë. Wa
níɓúu iñi ëldúnë kep, Ruuhi
Koope íníh waa na. 20 Ndaa,
ɗon fi yee faha' mi níi faha'
yee ra, pëgí ɓéeɓ ɗon pokoh
yee gémú ron te kola' Koope
na ra, ɗon saye. Lah ɗëgí

✡ **1:11** 1.11 Saame Dalaana 4.1-16 ✡ **1:11** 1.11 Saame Kíní ɓëy Israyel 22.1-35 ; 31.16 ✡ **1:11** 1.11 Saame Kíní ɓëy Israyel 16.1-35 ✡ **1:14** 1.14 Saame Dalaana 5.18-24

Koope faraah, Ruuh-Peseŋ
ɓedda' ron na. 21 Pëkíi
faha'a faha' ron Koope ra,
ɗon sehe Yéesú-Kiristaa
Yíkíi yen, ɗi fa nay yen teeɓe
naa'-keeñ biti wahtaa lah, on
yen pesa na ɗúméh rë.

22 Lah yérmí ɓëewë lahu
nuf ana yee nay waa gémé
rë, ɗon habra' wa. 23 Lahte
na yi fí yúhté biti pagaɗɗi
wa saañ waa ɓeke saŋku.
Kon, fúulí wë në. Yaa aa na
nék, lah yérmí wë, ndaa lah
hélí nuf waa na. Ngënë léɓí
sah yii daa wa lahuu ri níi
luka' búuɓɓée ké wë sobe
ndah pagaɗɗi ɓossi wa ra.

24-25 Koope laha ndam, ɗi
fa daa mín ɗon kaa' keen
bakaaɗ, cëgíɗ ɗën fíi ɗi fa
líif a ndam ra, ɗon lëhíh
síkkë, keeññon sos. Ɗi fi
Koope, ɗi fa yínë kut ɗa,
ɗi fa ñeya' Yéesú-Kiristaa
Yíkíi yen na sëmlë'té yen ɗa
laha ndam, lah doole, katan
a sañ-sañ dala'te bín fë, a
dee níi kiri fi kirih ! Ɗémíin
!

Téeríi feeñiyoha bíní Saŋ ra Kúnsëe

Téeríi beh, Saŋ daa bíní rí. Ɗi won tih : iña won ɗi na ra ɓéeɓ, ɗi tíkké ílí në te kelohte wa a nufi. Ɗi wonte biti ɓal Ruuhi Koope daa cép sun fi, ɗi na an waa bíní.

Jamanaa na waariya' ri ɗeef buuri Rom na mokil kerceenna bín fë mokli misikke ra, ɗi habute kúrúté gin filiɓ muluɓ hínú Patmos, helute dín fë. Homa' ri daaha ra, Ruuha cépë' sun fi na, ɗi na bíní iña feeñal ri Yéesú te ɗúhë' Koope na ra. Unna bíní rí rë, yuliɗ wa íl jaŋi paana di Aasi ti di wona' ri ri Yéesú filiɓ feeñiyoha feeñiyoh ri ri ra. Ɗi wonte :

- yii leŋke ɗee yeeliya' Yéesú ndam ra (5.6-14),
- yii leŋke Har fa yera' Koope sarah ra, ɗi fi Yéesú (7.9-17),
- a yii leŋke aattiya'i Koope a ɓëewë ɓéeɓ (20.11-15).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti iña wonu filiɓ ra saamu toñi yen fi kerceenna nda yii mín yen daɓ ɓéeɓ, yen ham ngémí yen híin ndah ɓëyí fí ham níi ɗúmëenë rëe, tiyi ay bíníyú filiɓ téeríi pesa na ɗúméh rë.

Iña feeñal Yéesú Saŋ ɗa

1 Téeríi bee ëmbë iña
feeñal Yéesú-Kiristaa te
kola' Koope na ra, teeɓi
súrgë yí yee na saañ lahe
te wulay wulay ra. Yéesú
nék wol malaakii Saŋ na,
Saŋ fa súrgíi rë, teeɓi baaha.
2 Ɗi fi Saŋ nék seede seedeyo
dee biti iña ot ɗi ra ɓéeɓ
Unni Koope, te ri wonte biti
Yéesú-Kiristaa seedete ri.
3 Kon ɓëyí jaŋi téeríi bee a
ɓëyí síkírëh rí ɓéeɓ te tík ɗí
nufi, ay lah sos-keeñ ndah
iña wonu filiɓ ra leŋ lah.

Unna bíníyú jaŋi yi paana ya ra

4 So' mi Saŋ, daa mi bíní
ɗon fi ɓëy íllí jaŋi yi paana
ya deyi Aasi unni yeh :
Koope fa húmú në, ee na,
te ac ayo ra líhë rën mal,
on ɗon jaamma ! Ruuh yi
paana yi, yee hom fíi ñaani
nguur ki ra líhún rën mal,
on ɗon jaamma ! 5 Yéesú-
Kiristaa, ɗi fi seedii kah-kah
fa ɗéɓpí koloh ɓúudé rë, te
ri buuri buurra feey fa ra
líhë rën mal, on ɗon jaamma
!

Kiristaa faha'te yen te ri
múcëlté yen bakaaɗɗi yen a
ñif mi*. 6 Ɗi paŋke níi yen
henute ɓëewí nonu Nguur ki
Koope, yen henute seeyoh yi
Koope, ɗi fi Boffi. Ɗi laha
ndam, ɗi lahe doole dee níi
kiri fi kirih ! Ɗémíin !
7 Ëlsíi, ɗi ee ac ɗa, ñéerë'té
a nérrë ! Ɓëewë ɓéeɓ ay
rii ot níi luka' ɓëewë jabu ri
ra. Ɓëewë feey fa ɓéeɓ ay

* **1:5** 1.5 múcëlté yen bakaaɗɗi yen a ñif mi : Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : hosse bakaaɗɗi yen a ñif mi.

foŋ, hawoh af ri. Ahaŋkay !
Ɗémíin !
8 Koo-Yíkëe won tih : «
Daa mi Alfaa daa mi
Omegaa†, daa mi húmú në,
mi ee na, te mi ac ayo, so' fa
mín ɓéeɓ rë. »

Feeñiyohi Yéesú a Saŋ

9 Daa mi koy-yaafon Saŋ
fa bok a ɗon, yen henute
yínë Yéesú në rë di coono,
nguur a múñ. Mi húmú
kúrú kúrë gina na wonuu
Patmos hom filiɓ kísí fë rë
mi betute daaha, af waaraa
na waare mi Unni Koope ra
a yee na seedeyiɗ mi Yéesú
rë. 10 Bisi Yíkëe ín, Ruuh-
Peseŋ haalte so', mi kelohte
un ɗofohte filoon so' saleet
man kúlúɓ kí na lúuɓ nen
won tih : 11 « Bíníyé iña
ot fu ra, fu kéyrë' wë ɓëy
íllí jaŋi yi paana yi yeh :
bi Efes, Simirne, Pergaam,
Catiir, Sardes, Filadelfi a bi
Lawodise. »
12 So' mi heeltoh oli ɓëe'
na won soo na ra, mi ot
lampa úrís paana. 13 Lahte
mbínéefí mada' a ow húmú
leelii lampa ya, ɓekoh
sabidoor, pokohte geñu úrís
kinohi. 14 Fen fa afa naa'
dúr, naa' ti lékít nen, íllë na
ñah ti kíi nen ; 15 kotta man
përëmí teyute, séewísúté
níi lante, moosute níi na
tiriñ nen, una man di na
tiila' mboowaanna kísí fë
nen. 16 Ɗi hampe hul paana
ya'i ñamaa fi, jépílí laha'
kañaa ana yi dahasute na
ɗúh ɓúgë. Kanama man
ndiŋ-ndiŋ na' nen taac.
17 Ola' mi ri ra, mi yíppée
keen kotta ti húlíɗ nen. Ɗi
tíkké ya'i ñamaa fi sun fi so'
tígí daaha, won so' tih : «
Ngana tíit ! Daa mi ɗéɓ te
daa mi míllë'. 18 Daa mi ɓëe'
na pes ɗa. Mi húmú húlté,
ndaa mi ee pes ɗa ee, te may
pese peso faraah. Daa mi
lah sañ-sañ sun fi kúl kë a
sun fi gin ɓëewë húlú rë.
19 Kon bíníyé iña ot fu ra :
yee lah yee ra a yee na ac
fayu ra ɓéeɓ. 20 Síkírée mi
won iti fi hulli paana ya ot
fu ya'i ñamaa fi so' ra, a iti
fi lampa yi úríssí paana ya :
hulli paana ya daa malaaka
yi jaŋi yi paana ya, te lampa
yi paana ya daa jaŋi yi paana
ya. »

2

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Efes ra

1 Ɓëe' won so' tih : «
Bíníyé malaakii jaŋii Efes
fu won ɓëewë tih : so'
mi ɓëe' ham hulli paana ya
ya'i ñamaa fi so', ma na tíl
hanndal ki lampa yi paana
yi úríssë rë, mi won tee :
2 so' mi otte yee pagu ron ra,
légéyí ron, a míní múñën.
Mi yúhté biti ɗon míníh dék
a ɓëyí ɓosse. Ɓëewë në
wonu biti wa i apootar te wa
apootar neh ra, ɗon seman-
taluute wa níi ɗon yúhúté
biti wa i feloh. 3 Ɗon
lahute múñ : af so' tahte
ɗon ñeyute coono, te ɗon
yeɗɗuuy. 4 Di filiɓ yaaha

† **1:8** 1.8 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'. Iti fi wa tígí dee daa ri bitih : Koope daa ɗéɓ te daa ri míllë', mbée daa ri dalaana te daa ri ɗúmëenë.

ɓéeɓ nék, so' mi otte yin
ɗon na : di húmú fahuu
ɗon so' ɗéɓëenë daal, hen-
lay ɗaaha ! 5 Ëlsíi di daluu
ron wun a ɗee míllúu ron ra,
ɗon lof pesaɗ ɗon nimil di
na húmú pesuu ron merees
nen. Henay bah, may ac mi
pah lampaa mi këlíɗ ɗí tígë
hom ɗi ra. 6 Di filiɓ yaaha
ɓéeɓ nék, mi otte yii neɓa'te
so' ɗon na : ɗon wonuy yin
iña na pagu ɓëewí Nikol ra
dalaa ti so' nen.
7 « Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage
ra, may waa on wa ñam na
di koyyi kilka na ona' pes
hom filiɓ meey Koope ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Simirne ra

8 Ɓëe' wonil so' tih :
« Bíníyé malaakii jaŋii
Simirne fu won ɓëewë tih
: so' mi ɓëe' ɗéɓ te daa
mi míllë' rë, so' fa húmú
húl mi nimilte ma na pes
ɗa, mi won tee : 9 so'
mi otte súfúñ fon a ñagon,
añcaŋ ɗon lahute kat ! Mi
kelohte iñi ɓossa na wonu
ɓëewë sun fi ron ra, ɓëewë
na damuu biti wa i yëwúɗ,
wa ɓëewí Koope, ɗeefa kaah
neh. Wa goomal ɓëewí Sey-
taane doŋ ! 10 Yee na sayu
ron súfúñé rë, ngënë néehí
yin na. Síkíríi, Seytaane ay
ɓekroh i ow ɗon na kasu ol-
sohi ron, ɗon moklu níi hen
waal sabboo. Hëbí híin níi
húlën. May ron ɓek baanii
ndami pesa na ɗúméh rë.
11 « Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage ra
ii ñee húlí ana fa. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Pergaam ra

12 Ɓëe' wonil so' tih : «
Bíníyé malaakii jaŋii Per-
gaam fu won ɓëewë tih :
so' mi ɓëe' laha' jépílë laha'
kaañaa yi ana ya dahasu ra,
mi won tee : 13 so' mi yúh
tígë dékú ron ra. Ɗon dékú
tígë yípë' Seytaane nguur ki
ra, kaa'eeh ɗon habute soo
na híin. Ɗon taasuuy biti
ɗon gémúté së', níi luka'
na húmú hawu Antipaas,
ɗi fa húmú seede kah-kah
soo na, húl ginon ra, gina
dék Seytaane ra. 14 Di filiɓ
yaaha ɓéeɓ nék, mi otte yin
ɗon na : lahte ɓëewí ewu
filiɓ fon ñeyuu iña yëeddë'
Baalam ra, Baalam fa húmú
ɓek Balak nuf na fíir ɓëy
Israyel, tah wa ñame bo'
yúul, wa na njaaliyuu ra.✡
15 Lahte ɓëewí ewu filiɓ fon
ɓal ñeyuu iña na yëeddúu
ɓëewí Nikol ra. 16 Kon lëfí
pesaɗ, henay baa mi ac ayo
waalli yee mi haa' ɓëewí
yaa a jépílë na ɗúh ɓúk së'
rë.
17 « Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage
ra, may waa naa on maana*
ɗapoh ra, mi yeɗ wa la'i
naa'i bíníyú tii hasi ow yéeh
rí henay ɓëe' nay rii liile ra.
»

✡ **2:14** 2.14 Saame Kíní ɓëy Israyel 25.1-2 ; 31.16 * **2:17** 2.17 maan :daa ñama on Koope ɓëy Israyel homuu wa luufa ra. Tikki fi maan daa : « Yee yi ɓal ! »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Catiir ra

18 Ɓëe' wonil so' tih : «
Bíníyé malaakii jaŋii Catiir
fu won ɓëewë tih : so' mi
Koy Koope, so' fa íllí së' na
ñah ti kíi nen te kotti so' man
përëmí moosu mooso níi na
tiriñ nen ra, mi won tee :
19 so' mi otte yee pagu ron ra
: ɗee fahuu ron ow ra, ɗee
gémúu ron so' ra, iñi wunna
na pagiru ron morommon ra
a míní múñën. Mi otte biti
ɗee sawooruu ron légéyë
leegi ra luk bee ɗéɓëenë.
20 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ nék,
so' mi otte yin ɗon na : ɗon
yeɗɗute ɓelaa na wonuu
Sesabel tík afi yonente ra, na
múuyíɗ súrgë yí së'. Daa
ri ɓek wa njaaliyoh a ñam
bo' yúul. 21 Añcaŋ mi onte
ri, mi yerisse heeyce ɗi lof
pesaɗ, ndaa ɗi kaa'a'te yeris
njaaliyoh. 22 Síkírée ! May
rii fëníɗ, ɗi hen misikiɗ ; te
ɓëewë fanuu a ri ra, may
waa tík coono fi misikke
hém wa lofuy pesadi ɓosa
na ɓek wa ɓelaa ra. 23 Mii
teem daa kep, may hap koyyi
ɓelaa húl, hen ɗaa raa ɓëy
ílí jaŋaa ɓéeɓ yúh biti yii
hom nuf a yii hom keeñ ow
ɓéeɓ, so' mi yúh rí ; te yii
paŋ ow ɗon na ɓéeɓ, may ri
rii yíníl. 24 Ɗon fi ɓëy Catiir
nék, ɗon fa ɓekuy affon iñi
ɓossi yaa na yëeddúu yaa
ra, te ɗon yooduy yee na
wonuu ɓëewë “iñi lakoh yi
Seytaane” ra, mi won ɗon
tee : mi tíkëy ron yin kay.
25 Mi won ɗon biti kep ɗon
ham yee habu ron ra híin níi
mi nimil.
26-28 « Ɓëewë nay page yee
faha' mi ra níi míllëenë rë,
ɓëewí yaa daa ɓagu. May
wa yeɗ sañ-saña kola' mi
Baaso' na ra, mi tík wë sun
fi heetti kayya wa kúɗ wë
kúrí híinté, wa ɗakaya' wa
ti yaaɗ nen.✡ May waa
yeɗ hula na niiñ hagaɗ ɗa
ɓal. 29 Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. »

3

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Sardes ra

1 Ɓëe' wonil so' tih : «
Bíníyé malaakii jaŋii Sardes
fu won ɓëewë tih : so' mi
ɓëe' kúɗ Ruuh yi paana yi
Koope a hulli paana ya ra,
mi won tee : mi otte yee
pagu ron ra : ɓëewë habuu
biti ɗon homu pes ɗeef ɗon
húlúté. 2 Kon yúuníi ɗon
ham yee na waay húl ɗon
na ra híin, toñeh ɗon ñak
ɗi faf, ndée mi otte biti iñi
wunna pagu ron ra tasa'te
fíi Koope. 3 Nérsíi iña húmú
yëeddú ɗon a ɗee húmú
keluu ron Unni Koope ra ;
hëbí në te ɗon lof pesaɗ.
Ɗon yúunúuy, so' may ac bis
ɗon ii yéŋ, mi beetti ron ti
lohoh nen. 4 Di filiɓ yaaha
ɓéeɓ, i ow ewu filiɓ fon
Sardes dee sísíɓílúy búuɓɓí
wë. Wa fi yah, funi wa ay
ñéerë' ɓani búuɓɓí naa' yi
wa, ndah wa mitu ri mito.
5 « Ɓëewë nay ɓage ra
ay ɓekee búuɓ naa' ti ɗaa

✡ **2:26-28** 2.26-28 Saame Kañaa ya 2.8-9

nen. Mii nís tii yi wa téerëe
bíníyú tii yi ɓëewë nay haale
pesa na ɗúméh rë, mi won
fíi Baaso' a fíi malaaka ya
biti wa nonu soo na.
6 « Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Filadelfi ra

7 Ɓëe' wonil so' tih :
« Bíníyé malaakii jaŋii
Filadelfi fu won ɓëewë tih :
so' mi ɓëyí selaa te daa mi
kaaf ka ra, so' fa ham céebíi
Dawit buura, mi kúnís ɗëe
ow mínéh téy, te mi téy
ɗëe ow mínéh kúnís rë, mi
won tee : 8 so' mi otte
yee pagu ron ra. Mi yúhté
biti ɗon lahuy doole níi,
ndaa ɗon habute unni so'
híin, ɗon kaa'uute súugëhí
së'. Síkírii ! Mi kúnsíɗté
ron íl fíiyën abah, bi fí
yúhté biti ow mínéh ríi won.
9 Ɓëewë nonu goomal ɓëewí
Seytaane ra nék, feloh yi yaa
damuu biti wa i yëwúɗ, wa
ɓëewí Koope te ɗeefa kaah
neh ra, may paŋ níi wa ac
yek fíiyën, wa yúh biti mi
faha'te ron. 10 Hém ɗon
daa habu unni so' híin ti di
naha' mi ri nen, wahtaa nay
mii cépíré loola ëldúnë ɓéeɓ
olsohi ɓëewë feey fa ra, so'
ɓal may ron sëmlë'. 11 Mi
leŋ nimil, hëbí yee habu ron
ra híin toñeh ow ay aye ɓeɓ
baanii ndamon.
12 « Ɓëewë nay ɓage ra,
may waa yíp filiɓ Faam fi
gaani Koope fi so' ti cíp nen,
te wa ii naa koloh ta'. May
bíní tii Koope fi so' sun fi wa,
mi bíní tii gin Koope fi so' na
ɓal, gini baa daa Yerusalem
fi hasa kola' sun, Koope fi so'
cépíɗ ɗí feey ra. May bíní tii
hasi so' sun fi wa ɓal.
13 « Ɓëyí lah nuf, kelaa
yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Lawodise ra

14 Ɓëe' wonil so' tih : «
Bíníyé malaakii jaŋii La-
wodise fu won ɓëewë tih
: so' mi ɓëe' në wonuu
Ɗémíin ɗë, so' mi seedii kah-
kah fa mit wëelíyëh rë, so'
fa iña sak Koope ra ɓéeɓ
ñeya' soo na ra, mi won tee
: 15 so' mi otte yee pagu ron
ra. Ɗon madu muluɓ nen
: ɗon sosuuy ɗon woyuy.
Ɗon sosa' mbée ɗon woy
koon daa nay géné ! 16 Ndaa
ɗon sosuuy ɗon woyuy, ɗon
homu leelaa te yii baa ay tah
may ron hok feey ! 17 Ɗon
habuu affon biti ɗon lahute
yin, iñon ɓéeɓ ee tíl rë, ɗon
ñakuy dara ; ɗon anutee
yíih ɗee mokuu ron a ɗee
súfúñúu ron ra ! Ɗon i
ñëkíɗ, ɗon i búumíɗ te ɗon
lahuy yii ɓekun ɗon faan-
non ! 18 Yee nay mi ron
wone ra daa ri biti ndék tee,
ɗon ac ɗon lom úrís kah-kah
soo na, ɗon caak yin. Ɗon
lomaaloh yéré naa' ɓal ɗon
ɓekoh, ɗon ɓanilti hen faan
holoŋ fíi ɓëewë ɗon sopoh.
Ɗon saamaloh kilki ay paye
íllën, ɗon yeel. 19 Mi hom
wona' affi ɓëewë faha' mi ra
mi tík wë waal. Kon këlíi,
ɗon lof pesaɗ. 20 Síkírii, mee
caŋke ílí faam fa ra ma na
laɓ ílë ; ɓëyí keloh un so' te

kúnsíɗ së', may haal faami, funi bok loon.
21 « Ɓëewë nay ɓage ra, may waa yeris wa took hëbís së' ñaani nguur ki so' ti bee ɓaga' mi, mi payte mi tookke a Baaso' ñaani nguur ki ra nen.
22 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. »

4

Koope a ñaani nguur ki

1 Filoon fi baaha, lahaatte yii feeñiyohte so' : Hom homo níi mi otte íl kúnsëhté sun-Koo. Una na húmú won soo na man kúlúɓ kí na lúuɓ nen ra won so' tih : « Lawe dee mi teeɓ ɗo yee waɗ naa tíkëh rë. » 2 Ɗee a ɗeh, Ruuha haalte so', mi otte ñaan nguur sun-Koo daaha ow tookke sun. 3 Ɓëe' na tak ti la'i miriñ luum a hilil nen. Kuɗ ki Koo na tak ti la'i na miriñ nen ɓal, gíiwté ñaani nguur ka. 4 Ñaan sabay ana a ñaan iniil (24) kay gíiwúté ñaani nguur ka, yi fí yúhté biti ɓaha sabay ana a ɓaha iniilli (24) ɓekuu búuɓ naa', ɓekuute baane úrís daa tooku sun. 5 Lahte héléyyí ɗofa' ñaani nguur ka ñéerë'té a i un a pilliŋŋi na tiil. Lampa paana na njaaroh fíyí, daa wa Ruuh yi paana yi Koope. 6 Yii manti kísí, heleŋ ti pilaatu nen hompe fíi ñaana. Mbínéeffí iniilli faanni wa ɓéeɓ líiffé íl ow, homute leelaa gíiwúté ñaana. 7 Bee ɗéɓ ɗë man gaynde nen, bee tíkëh në rë man yuuh fana nen, bee ñee na ra kúɗ kanam ow, bee míllë' rë man njaaŋ fi hom pún nen. 8 Mbínéeffí iniilla, bina-bina waa na ɓéeɓ lahte paɓ pëenë yí líiffé íl. Wa dékúu yeek na' a elek wone tih :

« Fu peseŋ ! Fu peseŋ ! Fu peseŋ
ɗo fi Yíkëe, Koope fa mín ɓéeɓ rë,
ɗo fa húmú në,
fu ee na,
te fu ac ayo ra. »

9 Wahtii homuun mbínéeffí iniilla kañe, wa ɓéyré, wa símé ɓëe' took ñaani nguur ka na pes faraah ra, 10 ɓaha yi sabay ana a iniilla (24) yek fíi ɓëe' took ñaana ra, jaamiyee ɓëe' na pes faraah ra, wa bet baane yi wa fíi ñaana wone tih :

11 « Yíkëe Koope fi fun,
daa fu yeeliyoh ndam,
daa fu mit ɓéyíɗ,
daa fu yeeliyoh doole di yee saka' fu iña ɓéeɓ rë.
Daa fu faha' ri,
daa tah wa hen. »

5

Téerëe ya' Har fi Koo

1 Filoon fi baaha, mi otte téeríi túlúñú túlúñë hompe ya'i ñamaa fi ɓëe' took sun fi ñaani nguur ka ra ; hatinna ɓéeɓ ana bíníyúté, ɗi antee túlúñú síitɗúté sondeel, leewute leew paana. 2 Mi otte malaakii mitte, ɓéyíɗté uni sun won tih : « Daa yeeliyoh këcísí leewwa, kúnís téerëe ? » 3 Ndaa sun-Koo neh, feey fa neh, filiɓ feey fa neh, lahay ɓëyí mín kúnís téerëe, olsoh yee filiɓ.

4 Ola' mi biti lahay ɓëyí
yeeliyohte kúnsí téerëe ol-
soh yee filiɓ ra, mi looyte
looyi misikke. 5 Ow di ɓaha
ya won so' tígí daaha tih
: « Ngana looy yaal !
Ole, gaynde fa tali Yudaa,
sédí Dawit daa ɓaŋ ; ɗi
nay këcísé leewwi paana ya,
kúnís téerëe. »
6 Filoon fi baaha, mi otte
Har caŋke leelii ñaani nguur
ka, mbínéeffí iniilla a ɓaha
ya gíiwúté rí. Har fa man
oolu oolo nen, lahte wic
paana a íl paana yi daa Ruuh
yi paana yi Koope, yee wolu
feey fa ɓéeɓ rë. 7 Har fa acce
ɓeɓpe téerëe ya'i ñamaa fi
ɓëe' took ñaana ra. 8 Ɓeya'
ri téerëe rë, mbínéeffí iniilla
a ɓaha yi sabay ana a iniilla
(24) yípútée yek fíyí. Ow fi
ow waa na ɓéeɓ hampe ko-
raa a i annda úrís yi líiffé a
cuuraay. Cuuraayi yaa nam
daa maanam ɗaŋŋi ɓëewí
Koope. 9 Wa na anuu yeek
yeekaa has tabuu tih :

« Daa fu yeeliyoh ɓeyi téerëe,
daa fu yeeliyoh këcísí leewwa.
Daa fu húmú hawu sarah,
ñif mu tosiɗte Koope ow,
ɓëewí koluu talla ɓéeɓ,
wonaɗɗa ɓéeɓ,
heetta ɓéeɓ,
ginna ɓéeɓ.
10 Fu tahte wa nonute Nguur ki Koope
wa henute heet seeyoh yi Koope fi fun,
wa hen buur feey fa ɓéeɓ. »

11 Mi homilte maa yeel,
mi keloh i un malaaka caak
gíiwúté ñaani nguur ka,
mbínéeffë a ɓaha ya. Wa
madu pep feey nen caak,
12 ɓéyrúté unni wa sun na
yeeku, tabuu tih :

« Har fa húmú hawu sarah ra
yeeliyohte doole,
yeeliyohte alal,
yeeliyohte hereñ a katan,
yeeliyohte ɓéyíɗ,
yeeliyohte ndam a kañ ! »

13 Mi keliilte mbínéeffë
ɓéeɓ : yee sun neh, yee
feey fa neh, yee filiɓ feey
fa neh, yee filiɓ kísí fë neh
; mbínéeffë ëldúnë ɓéeɓ na
yeeku, tabuu tih :

« Ɓëe' took ñaani nguur ka ra a Har fa
daa ron mitu kañ,
daa ron mitu ɓéyíɗ,
daa ron yeeliyuu ndam,
daa ron yeeliyuu sañ-sañ dee níi kiri fi kirih ! »

14 Mbínéeffí iniilla tabuu :
« Ɗémíin ! » Ɓaha ya na
yeku na jaamiyuu rek.

6

Har fa këcíssé téerëe

1 Homilte níi mi ot Har
fa këcíssé leewa ɗéɓ ɗë,
mi kelohte un mbínéef yínë
di mbínéeffí iniilla ɗofohte
ti pilliŋ nen won tih : «
Aye ! » 2 Mi hen ɗeh, mi
ot pënís naa', ɓëe' yaagoh
ri ra hampe hél kas, ɗi
yerute baane ɓagoh, saañce
a ndam, saañ ɓagaat.
3 Har fa këcíssé leewi ana
fa, mi kelohte mbínéefí ana
fa foŋke won tih : « Aye
! » 4 Pënís kay yíppée ɗúh,
luum cuy ti yuy kíi nen ;
ɓëe' yaagoh ri ra yerute sañ-
sañ ɗi lík jaamma feey fa,

ɓëewë bëemëntée filiɓ fi wa.
Ɗi yeru jépílí gaante !
5 Har fa këcíssé leewi éeyë
fë, mi kelohte mbínéefí éeyë
fë foŋke won tih : « Aye
! » Mi henil ɗeh, mi ot
pënís kay yíppée ɗúh, ɗi
súul ; ɓëe' yaagoh ri ra
hampe peeseyaa. 6 Mi kelo-
hte yin ti un nen ɗofohte
leelii mbínéeffí iniilla na
won tih : « Kílë súuné
yínë daa ganjarma légéy ow
bis múlgús, kílë bësí éeyë
daa ganjarma légéy ow bis
múlgús, yii leŋke dúuléenë
a béeñë nék, ngana leɓ na !
»
7 Har fa këcíssé leewi iniil
fa, mi kelohte un mbínéefí
iniil fa won tih : « Aye ! »
8 Mi olilte pënís kay yíppée
ɗúh, ɗi hilil ; ɓëe' yaagoh ri
ra dëekúu kúl kë, gin ɓëewë
húlú rë ñeete filooni. Wa
onute sañ-sañ sun fi hatin
yínë di hatinni iniilla feey fa,
wa hap ɓëewë dékú në rë
ɓéeɓ húl a jépíl, a yaaɓ, a jér
ɓos a raɓɓi sohoorute.
9 Har fa këcíssé leewi iip
fa, mi otte i coonaa fëgërëh
fí tígë na hawruu ra, coonaa
yi ɓëewë húmú bëemú ndah
Unni Koope a yee húmú
waariyuu wa Unna ɓëewë
rë. 10 Coonaa ya na fogu
sun wonu tih : « Koo-
Yíkëe, ɗo fa sela te daa fu
kaaf ka ra, fu seh yi aat-
tiya'i ɓëewë feey, fu yíllíɗ
fun di yee kéenɗúu wë ñif
mi fun feey ra ? » 11 Tígí
daaha, ow fi ow waa na
ɓéeɓ yerute sabidoor naa',
wa wonute biti wa sehaaloh
yutuuɗ níi koy-yaayyi wa,
ɓëewë wani wa húmú boku
légéy rë hawu húl ti wa nen
paay, ac mitsiɗ wa.
12 Mi henil ɗeh, mi ot
Har fa këcísílté leewi pëenë
fë, feey fa yíppée hégíƴëh
hégíƴëhí misikke ; na'a
súulté kúk ti bílëes nen, di
teem céyín fë ɓéeɓ luumpe
cuƴ ti ñif nen ; 13 hulla sun
na keen feey ti koy eenni
hililli ngilaaw gaan hégíƴ
tala nen. 14 Sun-Koo hente
fur saañce ti téeríi túlúñú
túlúñë nen ; daŋŋa a ginna
kísí fë ɓéeɓ ɗofute ílíƴƴë
húmú wë rë. 15 Buurra feey
fa, njíittë, kélfë yí soldaarra,
yíkëe yí alalla, jammbaarra,
ñaamma a ɓëewë lahuu affi
wa ra, ɓëewë ɓéeɓ na ɗapuu
filiɓ killa, na lakuu la' yi
gaanna daŋŋa, 16 wa na
wonu daŋŋa a la' yi gaanna
tih : « Bëpí sun fi fun,
ɗon ɗap fun fun lakoh íllí
ɓëe' took ñaani nguur ka ra,
fun wuloh haayi keeñ Har
fa, 17 ndah bisi gaana lahte,
bisa haaya' keeñi níi haay ra
! Daa nay naa múcé ? »

7

Ɓëewë tíinndúu rë

1 Filoon fi baaha, mi otte
malaaka iniil cagute hatinni
iniilla feey fa, fútúté ngilaaw
ma na haala' ílíƴƴí iniilla
ra, kaa' ri laɓ sun fi feey
fa, sun fi kísí fë a sun fi
kilikka. 2 Mi otte malaaka
kay ɓal, bi kola' waal púlëen
na' na ac. Ɗi kúɗté tiiŋ
ñaasaa, bee Koope fa na
pes ɗa hom tíinndë' rí rë,
ɓéyíɗté uni sun na won

malaaka yi iniilla yeru sañ-
sañi yahun wa feey fa a kísí
fë rë tih : 3 « Bëyít, cëgí
! Ngënë léɓí feey fa, ngënë
léɓí kísí fë, te ngënë léɓí
kilikka te ɗeefa yen ñëesíh
súrgë yí Koope púk, yen
tíinndë' wë. » 4 Tígí daaha,
mi kelohte ɗee teyu ɓëewë
ñaasu púk tíinndúuté rë :
wa henute ow júnní tíméer
a ow júnní sabay iniil a ow
júnní iniil (144.000). Tal fi tal
di talli sabboo a ana ya Is-
rayel ɓéeɓ, ow júnní sabboo
a ow júnní ana tíinndúuté
(12.000) : 5 ow júnní sabboo
a ow júnní ana di tali Yudaa ;
ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Ruben ;
ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Gaat ;
6 ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Aseer ;
ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Neftali ;
ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Manase ;
7 ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Simewoŋ
; ow júnní sabboo a ow júnní
ana (12.000) di tali Léwí ; ow
júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Isakaar ; 8 ow
júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Sabuloŋ ; ow
júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Suseef ; ow
júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Beŋsame.

Ɓëewë ɓekuu búuɓɓí naa' ya ra

9 Filoon fi baaha, mi otte
dúukëlí ɓëewí ow yéeh ɗee
teyu wa ra caak, dúukëlí
ɓëewí ɗúhúu ginna ɓéeɓ,
talla ɓéeɓ, heetta ɓéeɓ a
wonaɗɗa ɓéeɓ. Wa cagute
fíi ñaani Nguur ka, fíi Har
fa yera' Koope sarah ra,
ɓekuute búuɓ naa', habute
soor-soor ya' yi wa. 10 Wa
ɓéyrúté unni wa sun na
wonu tih :
« Múc kola' Koope fi yen na,
ɗi fa took ñaani Nguur ka ra,
múc kola' Har fa yera' ri
sarah ra ! »
11 Malaaka ya ɓéeɓ
gíiwúté ñaani Nguur ka,
gíiwúté ɓaha ya a mbínéeffí
iniilla, yeɗɗuute líhúuté kíp
feey fíi ñaana na jaamiyuu
Koope 12 na wonu tih :
« Ahaŋkay ! Koope fi yen
daa mit kañ,
daa ri yeeliyoh ndam,
daa ri yeeliyoh hereñ,
daa ri mit sím,
daa ri mit ɓéyíɗ,
daa ri yeeliyoh doole a katan
dee níi kiri fi kirih !
Ɗémíin ! »
13 Ow di ɓaha ya meelte
so' won tih : « Ɓëewí yee
ɓéeɓ ɓekuu búuɓ naa' ra, fu
yúh daa wa i wa a tígë koluu
wa ra a ? » 14 So' mi won
ɗi tih : « Daa fu gisa' so'
na kat ɓahaa ! » Ɗi won so'
tígí daaha tih : « Yee daa
ɓëewë ñeyu mogi misiga ra
; wa hosu búuɓɓí wë hoso,
wa ɓukutu wa ɓukuto a ñif
mi Har fa yera' Koope sarah
ra níi naa'te. 15 Yii baa daa
tah wa hom fíi ñaani Nguur
ki Koope, wa na jaamiyuu ri
na' a elek filiɓ Faam fi gaani
Koope. Ɓëe' took ñaani
Nguur ka ra ay waa uuf.
16 Wa wocute yaaɓ a sifiroh ;
na' wocce tami wa, op wocce

mokli wa, 17 ndah Har fa
yera' Koope sarah hom sun
fi ñaani Nguur ka ra daa
nay hene níirëhí wë, kúɗ
wë culli mulaa na ona' pesa
na ɗúméh rë. Te Koope ay
moos muun ma íllí wë níi
lan. »

8

Leewi paana fa

1 Har fa këcíssé leewi
paana fa, sun-Koo hente tiɗ
níi mitte genwal wahtu. 2 Mi
otte malaaka yi paana ya na
homu fíi Koo ra ; wa yerute
kúlúɓ paana.

3 Malaaka kay acce caŋke
hëbís tígë na hawruu ra,
hampe annda cuuraay, bi
tíɓúu úrís. Ɗi yerute
cuuraay caak, yi ɗi ay waa
yeree sarah sun fi tígë
na hawruu ra fíi ñaani
nguur ka, ñéerë' a ɗaŋŋi
ɓëewí Koope. 4 Ɗúukíi
cuuraaya hom ya' malaakaa
ra ɓéyrëhté na saañ Koope
na ñéerë'té a ɗaŋŋi ɓëewí
Koope. 5 Filoon fi baaha,
malaakaa toffe na kíi kë sun
fi tígë na hawruu ra túmpé
anndaa, bette ri feey fa. Tígí
daaha, pilliŋŋa tiilte, i un
ɗofohte, héléyyë takke, feey
fa na hégíyëh.

Kúlúɓɓë

6 Malaaka yi paana ya
kúrú kúlúɓɓí paana ya
ra cagute na waayu fiisi
kúlúɓɓë.

7 Malaakaa ɗéɓ ɗë fiisse, i
ɗiŋ galaas a kíi ñéerë' a ñif
na keen feey fa : hatin yínë
di hatinni éeyë yë feey fa
tampe níi muuyte, hatin yínë
di hatinni éeyë yí kilikka
tampe níi muuyte, gaaw fi
hilila ɓéeɓ tampe níi muuyte
ɓal.

8 Malaakii ana fa fiisse, yin
júndëŋ ti daŋi njaaroh kíi
nen betute filiɓ kísí fë, hatin
yínë di hatinni éeyë yí kísí fë
yíssëhté ñif. 9 Hatin yínë di
hatinni éeyë yí mbínéeffë na
pesu kísí fë rë húlúté, hatin
yínë di hatinni éeyë yí gaalla
filiɓ kísí fë yahte.

10 Malaakii éeyë fë fiisse,
huli gaani na kaɗ ti njaar
kíi nen kola'te sun keente
feey : ɗi keen sun fi hatin
yínë di hatinni éeyë yí laah
ya, a culli muluɓɓa. 11 Hula
wonuu Beedok. Hatin yínë
di hatinni éeyë yí mulaa
hente haay, te ow caak di
ɓëewë hanu na mulaa ra
húlúté ndah haayi mulaa.

12 Malaakii iniil fa fiisse
kúlúɓ kí, hatin yínë di
hatinni éeyë yí na'a laɓute,
hatin yínë di hatinni éeyë yí
céyín fë laɓute, hatin yínë di
hatinni éeyë yí hulla laɓute
níi hatin yínë di hatinni éeyë
yí niiñi wa ɓéeɓ yímpé :
hatin yínë di hatinni éeyë yí
niiñi na'a a elga ɓéeɓ yímpé.

13 Mi homilte maa yeel,
mi kelohte njaaŋ fi na pún
sunaa-sun, una hente sun
daŋ won tih : « Mas ! Man-
tee mas ! Mas ɓëewë feey fa
nay maasee fiisi malaaka yi
éeyë yë tasu fiisi kúlúɓɓí wë
rë ! »

9

Kúlúɓ kí iip fa

1 Hompe níi malaakii iip
fa fiisse kúlúɓ kí. Tígí
daaha, mi otte huli kola' sun
keente feey, yerute céebíi
ngaara mi nuŋi nooda. 2 Ɗi
kúníssé ngaara ma, ɗúukíi
man ɗúukëe njaar kíi nen
ɗofohte na, na'a a deyi baa
ɓéeɓ ñúussé. 3 Lahte payyi
ɗúhúté ɗúukëe, hasaluute
feey fa ɓéeɓ ; wa onute
doole tawaa ti dagal nen.
4 Wa túuyúté biti wa ɓanti
leɓ gaaw fa feey fa, gañcaha,
a kilikka ; wa túuyú yejohi
ɓëewë púkkí wë tíinndúuy
a ñaasii Koope ra kut. 5 Wa
nahuy biti wa ay waa hawe
húl, wa nahu biti wa ay
waa page iñi misikke níi hen
céyín iip. Te yii misiga nay
wa waa page ra, ay made biti
dagal tap ow nen. 6 Waalli
yaaha, ɓëewë ay faha' húl,
wa ii rii ot ; wa ay saam kúl
kë ndaa kúl kë ay waa hegee
hegoo !

7 Payya madu pëníssí
cagute saañ haa' nen. Mante
ti baane úrís nen hompe
affi wa, kanammi wa man
kanam ow nen ; 8 fen fi wa
man fen ow ɓeleɓ nen, síssí
wë man sís gaynde nen ;
9 búuɓ tiiŋ daa húun araalli
wa, yodadi paɓɓi wa man
yodaɗ sareetti pënís caakki
homu múkë na suu haa' daa
na hécú wë nen. 10 Wa lahuu
lúk, ñéerë' a suut ti dagal
nen, te wa onute sañ-sañ
wa mokle ɓëewë a lúkkée
ké wë yaa níi hen céyín iip.
11 Malaakii ngaara mi nuŋa
daa buuri payya. Ɗi hínú «
Abadon » di ébrë, mbée «
Apoliyon » di gerek, daa ri «
bee na yah ra ».

12 Ɗaaha, loola ɗéɓ ɗë
gétté, lool ana kay ee ayil ra.

Kúlúɓ kí pëenë fë

13 Malaakii pëenë fë
nampee fiis kúlúɓ kí ɓal, mi
kelohte uni kola' wicci iniilla
tígí hawraa yugusuu úrís
hom fíi Koope ra. 14 Una won
malaakii pëenë fë kúɗ kúlúɓ
kë rë tih : « Pëkísé malaaka
yi iniilla pokalsuu hëbís
Efarat, laahi gaana ra. »
15 Ɗaaha, malaaka yi iniilla
pëkísúté. Daa wa malaaka
ya húmú waayɗu kíilí baa
koon ɗa, di céyín fi bah, bisi
baa a wahtii baa koon ɗa
kep, wa hap hatni yínëe di
hatinni éeyë yí ɓëewë feey
fa ra. 16 Goomali soldaarra
yaaguu pëníssë ñéerúu a
wa ra henute ow miliyoŋ
tíméer ana (200.000.000).
Ɗee teyu wa ra, mi wonuu ri
ɗaaha. 17 Yii leŋke pëníssë a
soldaarra nék, wa feeñiyuu
so' ɗeh : wa ɓekuu búuɓ
tiiŋ luum cuy ti yuy kíi
nen, yi tappe búlëh ti sun-
Koo nen, mbaasaante ti
pënndël tuutaabi ɗúukísírú
ɗúukísírë nen ; wa fi
pëníssë nék, affi wa man
af gaynde nen, ɓúkkí wë
na ɗúh kíi, ɗúukëe a gél-
kíi. 18 Ɗaaha, hatin yínë
di hatinni éeyë yí ɓëewë
húlúté loolli éeyë yí yah : kíi
kë, ɗúukëe a gélë dúh ɓúkkí
pëníssë rë. 19 Doolii pëníssë
ɗúhë' ɓúkkë ndaa na ɗúh
në lúkkí wë ɓal, ndah lúkkí
wë man goŋ nen te kúɗté af.

Te wa mokluu ɓëewë a affi
yaaha.
20 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ nék,
ɓëewë fúsú loolli yaa ra
kaa'uute lofisoh di iña yu-
gusuu wa a ya' yi wa ra. Wa
habute na jaamiyuu ala ya, a
ala yi tíɓúu úrís, tiiŋ hélíis,
përëm, yee peluu la' a kilik
ra : ala yi na ëlíh, na kélíih te
na tílíh. 21 Wa kaa'uute woc
bëemëntë', pagaɗɗi luunni
wa, paŋ yii tappe njaaliyoh
ɓéeɓ, a loh.

10

Malaakaa a téeríi yutuuda

1 Mi henil ɗeh, mi otte
malaakii mitte kola'te sun na
cép, lambohte nér, kuɗ ki
Koope hompe afa ; kanama
man na' nen, kotta man
cíp kíi nen. 2 Ɗi hampe
téeré yutuuɗ, bi kúnsúté
ya'i, tíkké kodi ñamaa fi
sun fi kísí fë, kodi sugu fa
hompe sun fi feey fa. 3 Ɗi
ɓéyíɗté uni sun na ɗaañnjoh
ti gaynde fi na foŋ nen. Una
na lús, pilliŋŋi paana ya na
tiil. 4 So' mi saañ bíníi
yee won pilliŋŋa ra koon,
mi kelohte un kola'te sun
won so' tih : « Yee won
pilliŋŋi paana ya ra ɓanay
ɗúh ɓúkú, te ngana bíní ! »
5 Tígí daaha, malaakaa ot
mi caŋke sun fi kísí fë a
sun fi feey fa ra, ɓéyíɗté ya'i
ñamaa fi sun, 6 na añoh di tii
Koope fa na pes faraah, sak
sun, sakke feey, sakke kísí fë
a iña hom filiɓ fi wa ɓéeɓ rë,
won tih : « Leegi seha doyte
! 7 Malaakii paana fa fiise
kúlúɓ kë rek, Koope page
yee nufi, ti di húmú wona' ri
súrgë yí, yonente ya ra nen.
»
8 Filoon fi baaha, una na
húmú keloh mi ɗúhë' sun
ra wonil so' tih : « Paye
fu ɓeɓ téerëe kúnsú hom
ya' malaakaa caŋ sun fi kísí
fë a feey fa ra. » 9 Mi
leɓohte malaakaa mi meelte
ri téerëe, ɗi won so' tih : «
Ɓeye fu ñam, ay made kúum
nen neɓ ɓúkú ndaa lah lowu
raa ay haay dé' ! » 10 Mi
tahte téerëe ya' malaakaa,
mi ñampe ri. Ɗi man kúum
nen neɓ ɓúk së', ndaa hona'
mi ri ra, loo so' ɓéeɓ na
haaya'.
11 Tígí daaha, mi wonu tih
: « Fu waɗtee waareyaat di
tii Koope yii leŋke heet caak,
gin caak, wonaɗ caak a buur
caak. »

11

Seede yi ana ya

1 Filoon fi baaha, mi
yerute duuɗ bëhëer, bi
saamu nataa, una won so'
tih : « Paye fu nat Faam
fi gaani Koope a tígë na
hawruu ra, fu kín ɓëewë
në jaamiyuu filiɓ ra. 2 Ndaa
ngana nat baylii ëssí Faam
fi gaana, ndah ɗi yeɗɗuute
ɓëewë nëníh ɓëewí Koope
ra. Ɓëewí yaa nay togisee
Yerusalem gini selaa níi hen
céyín sabay iniil a céyín ana
(42). 3 So' may wol seede
yi ana yi so', wa ay ɓekee
saaku ti jëtíɗ nen, wa léhín
unni so' níi hen bis júnní a
bis tíméer ana a bis sabay
pëenë (1.260). » 4 Seede yi
ana ya daa talli ëlíiffí ana

ya a lampa yi ana ya hom
fíi Yíkíi ëldúnë rë. 5 Ɓëyí
fí nar waa paŋ yin ɓos, kíi
nay ɗúhé ɓúkkí wë muuyil
kaa'oh yi wa. Ahaŋkay, ɓëyí
nar waa paŋ yin ɓos rek ay
húlée ɗaaha. 6 Wa lahute
sañ-sañ wa téy sun-Koo, Koo
ɓanti toɓ wahtaa nay waa
léhínée unni kola' Koope na
ra. Wa lahute sañ-sañ wa
yídís muluɓɓa ñif, wahtii
neɓa' wa wa cépíɗ loolli
caakki bokaay feey fa.

7 Wa woc seedii wa raa,
raba nay ɗúhé ngaara mi
nuŋa ra ay wa yejoh, ɓaŋ
wa, hap wa húl. 8 Ɓúudé yí
wë ay tase këemí gini gaana
sëeddúu « Sodom » mbée «
Ésíp », tígë daayuu Yíkíi wë
kurwah ra. 9 Ay hen yii mit
bis éeyë a caan, ɓúudé yí wë
ay home daaha, heetta ɓéeɓ,
talla ɓéeɓ, wonaɗɗa ɓéeɓ a
ginna ɓéeɓ ole wa, kaa' biti
wa hacu. 10 Keeññi ɓëewë
feey fa ay sos di húlë húlú
wë rë, wa ay yeranta' kuun
ndah yonente yi ana yi yaa
moklute wa.

11 Ndaa filoon fi bissi éeyë
yë a caan fa, Koo wolte
coonaa, ɓekke ri ɓúudé
yí yonente yi ana ya, wa
koluute. Ɓëewë olu wa
ra ɓéeɓ tíitú tíitë níi tíit !
12 Yonente yi ana ya keluute
uni ɓéyrëhté kola'te sun
won wa tih : « Lëwí sun
dee ɗon ! » Tígí daaha, lahte
nérí húunté wë, wa na lawu
sun, kaa'oh yi wa na tíkú
íllí wë në ngëey. 13 Ɗee
a ɗeh, feey fa hégíyëhté
hégíyëhí misikke ; hatin
yínë di hatinni sabboo yi
gina ɓëppé, ow júnní paana
(7.000) tíkké húlúté në.
Ɓëewë múcú në rë tíitúté,
wa na kañu Koope fa sun.

14 Ɗaaha, looli ana fa
gétté, éeyë fë leŋ ac !

Kúlúɓ kí paana fa

15 Malaakii paana fa fi-
isse kúlúɓ kí, lahte unni
ɓéyrëhté keluute sun-Koo na
won tih : « Nguur ki ëldúnë
ee ya' Yíkíi yen leegi a ya'
Buura ɗi fal ri ra, te ii naa
koloh ta' ! » 16 Tígí daaha,
ɓaha yi sabay ana a ɓaha
yi iniilla (24) tooku ñaanni
nguur ki wa hëbís Koope ra
yeɗɗuute líhúuté kíp feey
na jaamiyuu Koope 17 na
wonu tih :
« Koo-Yíkëe fë mín ɓéeɓ rë
ɗo fa ee na te fu húmú në rë,
fun na símú rë di yee míllë'
fuu caŋ
fu ɓeɓpe dooluu fu yíppé
nguur ku ra.
18 Heetta húmú dee na haay-
luu,
ndaa daa fu haayloh woteh.
Wahtaa nay fuu aattiyee
ɓëewë húlú rë lahte,
wahtaa nay fuu waafe súrgë
yú,
wa fa yonente yu ra,
wahtaa nay fuu waafe
ɓëewú,
wa fa ɓëewë neehu ro ra,
wa yahun ow gaan mbée
baadoole ɓéeɓ ;
daa ri wahtaa nay fuu
ɗakayee ɓëewë rë,
ɓëewë yahu ëldúnë rë. »

19 Tígí daaha, Faam fi
gaani Koope sun kúnsëhté,
wahandii Kootaa feeñce
filiɓ. Héléyyë tiilte, i un na

won, pilliŋŋa na faaɗ, feey
fa na hégíƴëh, ɗi na bacal i
ɗiŋ galaas.

12

Ɓëyí ɓelaa a niŋkinaŋka fa

1 Filoon fi baaha, lahte yii
éemílë'té feeñiyohte sun :
yaa ow ɓeleɓ, ɗi ɓekoh na'a,
céyín fë hompe kotti feey,
baanii laha' hul sabboo a
hul ana hompe afa. 2 Ɓelaa
húmú loo. Bi ham lowa nék,
ɗi na foŋ ndah misik.

3 Tígí daaha, yin
kay feeñiyaatte sun :
niŋkinaŋka gaan, luum cuƴ,
bi laha' af paana a wic
sabboo. Affi paana ya ɓéeɓ
ɓekute baane-buur. 4 Hatin
yínë di hatinni éeyë yí hulla
sun ɓéeɓ lúk niŋkinaŋka
fa paɗte wa, lasse wa feey
fa. Ɗi fi niŋkinaŋka fa
nék, hompe fíi ɓelaa na
saañ ɓëslé rë na woh biti
ɗi ɓësíil rëe ndín, ɗi ñam
baakera. 5 Ɓelaa ɓësíiılté,
lahte koy yaal. Koy ki
yaali baa daa ri bee nay
kúré heetta ɓéeɓ kúrí híinté
rë. Bi hom niŋkinaŋka fa
na seh, límúu kúkëyë, ɗi
yíppée pahu kúrúté hompe
hëbís Koope a ñaani nguur
ki. 6 Ɗi fi ɓelaa nék, hegohte
saañce luufin, ɗeef Koope
liiltee rii saamiɗ tígí homa ri
daaha, ɗi tooppituu níi hen
bis júnní a bis tíméer ana a
bis sabay pëenë (1.260).

7 Tígí daaha, haa'a takke
sun-Koo : malaakii gaana
na wonuu Misel ra a këewí
na haa'uu a niŋkinaŋka fa
a këewí. 8 Misel a këewí
ɓagute niŋkinaŋka fa a
këewí. Ɓaguu niŋkinaŋka
fa a këewí rë, wa ɗëmlíh
sun-Koo. 9 Puŋkal mi
niŋkinaŋka fa líkúté. Ɗi
fi goŋ fee kíilë na húmú
wonuu tuumaloh mbée
Seytaane ra, ɗi fa na húmú
nofa' ɓëy ëldúnë ɓéeɓ rë
líkúté betute feey, ɓani
këewí.

10 Mi yíppée keloh uni
ɓéyrëhté kola'te sun-Koo
won tih :
« Wahtu múc lahte leegi,
wahtaa teeɓa' Koope fi yen
doolii ra,
wahtaa teeɓa' ri nguur ki ra,
wahtaa haala' sañ-saña ya'
Buura ɗi fal ri ra lahte
leegi,
ndah tuumalohi koy-yaayya
filiɓ ngémë líkúté be-
tute feey,
ɗi fa na húmú tuumal wa na'
a elek fíi Koope fi yen
ra.
11 Koy-yaayya daa míllúu ríi
ɓaŋ,
daa míllúu ríi ɓaŋ yúfëhë
yúfëh ñif mi Har fa ra,
Har fa yera' Koope sarah ra,
a di yee seedeyuu wa Unni
Koope ra.
Wa húmú kaa'uuy na dara
pesi wa,
kaa'uuy na dara níi húl ɗeef
wa na sah.
12 Mi won tee ɓal :
bíƴíi ɓëy sun-Koo,
bíƴíi ɗon fa dékú në rë !
Ndaa mas ɗon fi ɓëy feey fa,
mas ɗon fi ɓëy kísí fë,
ndah Seytaane céppé ɗon na
a ŋaŋ,

céppé ɗon na a ŋaŋ ndah
ɗi yúhté biti ɗi talla
yutuuɗ ɗúmël. »
13 Ola' niŋkinaŋka fa biti
ɗi betu feey fa ra, ɗi yampe
na ɓoorsoh ɓelaa húmú lah
koy yaal baa ra. 14 Ndaa
ɓelaa saamɗute paɓ ana ti
paɓ dúut nen, yi nay rii
kúré tígë saamiɗ ɗi Koope
luufin, ɗi hom daaha toop-
pituu níi hen kíil éeyë a
caan, wuloh niŋkinaŋka*
fa. 15 Niŋkinaŋka fa púussé
muluɓ caak ti húlbí na
bas nen filoon ɓelaa, na
faha' biti mulaa pah ri.
16 Ndaa feey fa hílíppé ɓelaa,
haaŋke, hante mulaa púus
niŋkinaŋka fa ra ɓéeɓ. 17 Bi
haay keeñ niŋkinaŋka fa
ɓelaa níi haay, ɗi saañce
yejohi koyyi kay yi, yee na
ñeyu túuyë' yí Koope ra te
dékúu seedeyidi Yéesú rë.
18 Kola' niŋkinaŋka fa dah,
ɗi payte caŋke ɓúk kísí na
seh.

13

Raɓɓi ana ya

1 Filoon fi baaha, mi otte
raɓ ɗúhté kísí fë. Ɗi lahte af
paana a wic sabboo. Baane-
buur sabboo hompe wicca ;
tii yi soluu Koope bíníyúté
affa. 2 Raba ot mi ra man
baade nen, kotta man kot
raba na wonuu úrsë rë nen,
ɓúgë man ɓúk gaynde nen.
Niŋkinaŋka fa déŋéenté rí
doolii a nguur ki, onte ri sañ-
sañi gaante. 3 Af yínë di
affi raba gaañohte gaañohi
misigi fí yúhté biti man ay
rii hap húl nen, ndaa gaaña
yíppée wah. Ɓëewë feey
fa ɓéeɓ éemúté, wa ñeyute
tal raba. 4 Wa ɓéeɓ na
jaamiyuu niŋkinaŋka fa di
yee ona' ri raba sañ-sañ ra.
Wa na jaamiyuu raba ɓal na
wonu tih : « Bee raɓ lahay
man kan ! Daa mín ɗíi tíkë'
af ? »
5 Ɗi fi raba onute biti ɗi
gaan gaanloh ɗi sole Koope ;
ɗi ay homee sañ-sañi baaha
níi hen céyín sabay iniil a
céyín ana (42). 6 Ɗaaha, ɗi
yampe na sol Koope, na won
yin ɓos sun fi tiyi, sun fi tígë
dék ɗí rë a sun fi ɓëewë
dékú sun ɗa. 7 Ɗi onute sañ-
sañi haa'aa ri ɓëewí Koope
ɗi ɓaŋ wa ; ɗi onute sañ-
sañ sun fi ɓëewë ɓéeɓ : talla
ɓéeɓ, heetta ɓéeɓ, wonaɗɗa
ɓéeɓ, a ginna ɓéeɓ. 8 Ɓëewë
feey fa ɓéeɓ ay jaamiyee
ri : ɓëewë tiyi wa bíníyúy
dalaani pesa filiɓ téerëe
bíníyú tii yi ɓëewë nay haale
pesa na ɗúméh rë, téerée
ké Har fa yera' Koope sarah
hawute húl rë.
9 Ɓëyí lah nuf, kelaa na
! 10 Ɓëyí Koope won biti
ay habu ñaam, ii fús ; ɓëyí
Koope won biti nék ay húlée
jépíl, ay húlée në. Yii baa
daa tah ɓëewí Koope waru-
tee múñ, wa ham ngémë.
11 Filoon fi baaha, mi olilte
raɓ kay na ɗúh feey. Ɗi
laha' wic ana man wic koy
har nen, ndaa ri wona'
wonaɗ niŋkinaŋka. 12 Sañ-
saña laha' raba ɗéɓ ɗë

* **12:14** 12.14 niŋkinaŋka saari beh, a saar 15 : Di gerek, bíníyú ɗeh : goŋ.

ɓéeɓ, ɗi laha' ri te ri paga' ri
hëbísí, anti túuyé feey fa a
ɓëewë feey fa ɓéeɓ jaamiy-
ohi ɗi fi raba ɗéɓ húmú
gaañoh gaañohi misiga níi
wahte ra. 13 Ɗi fi rabi ana
fa paŋke i kimtaan gaan ;
ɗi na kala' njaar kíi sun-
Koo, cépíɗ ɗí feey íllí ɓëewë
ɓéeɓ. 14 Ɗaaha, ɗi hompe
na nofa' ɓëewë feey fa kim-
taanna na paŋ ɗi ra fíi raba
ɗéɓ ɗë. Ɗi luk waa nah yu-
gus netli raba ɗéɓ ɗë húmú
gaañoh a jépílë, te míllë'tée
koloh ra. 15 Ɗi fi rabi ana
fa onute sañ-sañi ɓekaa ri
netli raba ɗéɓ ɗë coonaa ɗi
pes níi wone ndín, hawroh
ɓëewë nay kaa'ee jaamiyohi
netla ra húl. 16 Ɗi túuycé
ɓëewë ɓéeɓ samɗu tíinndëe
ya' ñamaa mbée púk : ow
gaan mbée baadoole, yíkëe
alal mbée ñëkíɗ, fu laha'
afu mbée fu ñaam ɓéeɓ fay
tíinndúu. 17 Ow waray lom
mbée yaay te laheh tíinndë'í
bah : tíinndë'ë, ɗi tii raba
mbée síifërë ñéerë' a tiya ra.

18 Tígí dee nék, meela'
ñaañ : ɓëyí fí hereñ raa, fay
mín kín síiférí raba, ndah
síifërë ñéerë'té a tii ow, te
daa ri beh : tíméer pëenë a
sabay pëenë a pëenë (666).

14

Yeekii ɓëewë tosu ra

1 Mi homilte maa yeel, mi
otte Har fa yera' Koope sarah
ra caŋke sun fi daŋi Siyoŋ,
ñéerë'té a ow júnní tíméer
a ow júnní sabay iniil a ow
júnní iniil (144.000), yi fí
yúhté biti tii ɗi fi Har fa
a tii Boffi daa bíníyú púkkí
wë. 2 Mi kelohte un kola'te
sun-Koo tiilte man pagaɗ
mboowaanna kísí nen, man
híndíŋí ɓídí baa nen. Una
keloh mi ra man un ko-
raa, bee i ɓëelú homute
típ rë nen. 3 Ɓëewë ho-
mute fíi ñaani nguur ka a
fíi mbínéeffí iniilla a ɓaha
ya, na yeeku yeekaa has.
Yeekaa mínéh haal af ow
kay gét nëe wa fi ɓëewí
júnní tíméer a júnní sabay
iniil a júnní iniilla (144.000)
Koope tos wa feey fa ra. 4 Wa
fi ɓëewí yaa daa wa yee
mësúy leɓ ɓeleɓ níi wa sob-
eye ra ndah wa yíih ɓeleɓ.
Daa wa yee fí yúhté biti tígí
ñee Har fa ɓéeɓ wa ñee na
ra. Ɓëewí yaa daa wa yee
tosu filiɓ fi ɓëewë henute yi
Koope a yi Har fa ra. Daa
wa maanam iña ɗéɓúu lec
meeyya jébëlúté Koope ra.
5 Fel mësëy ɗúh ɓúkkí wë,
wa lahuy síkkë.

Yii leŋke bis-këem

6 Filoon fi baaha, mi otte
malaaka kay feeñiyohte na
pún sunaa-sun. Ɗi kúɗ
Uni Neba na ɗúméh rë.
Ɗi ay rii waareye ɓëewë
feey fa ɓéeɓ : ginna ɓéeɓ,
talla ɓéeɓ, wonaɗɗa ɓéeɓ a
heetta ɓéeɓ. 7 Ɗi ɓéyíɗté uni
sun won tih : « Néehí Koope
ɗon kañ ɗí, ndah wahtaa
nay rii aattiyee ɓëewë rë
lahte ! Jëemíyíi ɓëe' sak sun-
Koo, sakke feey fa, kísí fë a
culli muluɓɓa ra ! »

8 Malaaka kay feeñiyohte
filoon bee ɗéɓ ɗë won tih : «
Babilon ɗakaya'te ! Babilon
fi gaana ɗakaya'te, ɗi fa ɓek

heetta ɓéeɓ pagaɗɗi ɓossi
ra, ɗi fa ɓek wa hani gulii
njaaliyohi misiga homa' ri ra
! »
9 Malaakii éeyë fë
feeñiyohte filoon fi ana ya
ɗéɓ ɗë, ɓéyíɗté uni sun won
tih : « Ɓëyí fí jaamiyoh raba
a netli, ɓëyí fí lah tíinndë'ë
púkí mbée ya'i, 10 ɗi fi ɓëyí
baaha ay naa han béeñí
neeɓi Koope, yi fí yúhté
biti rahay dara yíidúté gulii
neebi. Ɓëyí baa, Koope ay
rii ɓek filiɓ kíi a gél. Ɗi
ay pítípée misik ɗaaha fíi
malaaka yi sela ya a fíi Har
fa yera' Koope sarah ra. 11 Te
ɗúukíi kíi kë nay rii tame ra
ay kolee koloo faraah. Ɓëyí
fí jaamiyoh raba a netli, ɓëyí
fí lah tíinndë'ë bíníyú tiyi ra,
na' neh elek neh, ɓëyí baa
wocce hílsëh. »
12 Yii baa daa tah ɓëewí
Koope, yee na ñeyu túuyë'
yí te gémúté Yéesú rë, waru-
tee múñ.
13 Henil ɗeh, mi kelohte
uni kola'te sun won so' tih :
« Bíníyé unni yee fu won tih
: “Dala'te woteh, lahute sos-
keeñ ɓëewë húlúu ngémí wë
di Yíkëe në rë ! Ruuh-
Peseŋ won tih : Ahaŋkay,
wa lahute sos-keeñ, leegi wa
mínú hílsëh légéyí misigi
wa, ndah wa kúrëelúuté iñi
wunna pagu wa ra.” »

Wahtu lec

14 Mi homilte maa yeel,
mi otte nér naa' lahte yii
tookke sun man ow nen.
Yaa ɓekoh baane úrís afi,
hampe sarcii kaañce ya'i.
15 Malaaka kay ɗúhté Faam
fi gaani Koope ɓéyíɗté uni
sun won ɓëe' took sun fi
nérë rë tih : « Ɓeye sarcuu
fu lec, wahtaa lahte : tooka
nonte gina ɓéeɓ, tas lec. »
16 Tígí daaha, ɓëe' took sun
fi nérë rë ɓeɓpe sarcii laɓpe
héccé, tooka feey fa ɓéeɓ
lecce.
17 Malaaka kay ɗúhté
Faam fi gaana sun, ɗi fi
baaha ɓal hampe sarcii
kaañce ya'i.
18 Malaaka kay ɓal, bi
daa lah sañ-sañ sun fi kíi
kë ɗúhté tígë na hawruu
ra foŋke af bee ham sarcii
kaaña ra won tih : « Ɓeye
sarcuu fu lec goññi reseña
meeyi béeñë feey fa, wa
nonte. » 19 Malaakaa ɓeɓpe
sarcaa laɓpe héccé, lecce
goññi reseña meeya feey fa,
yíinté wë ndoŋi neeɓi Koope
na lopotuu ra, 20 goññi re-
seña ɗúhrúté gina lopotute,
ñif na ɗúh ndoŋa na hút na
lap níi lahte pënís ɓúk, na
laɗ níi mitte kilomet tíméer
éeyë (300).

15

Malaaka yi paana ya a loolla míllë' rë

1 Filoon fi baaha, mi
otte yin kay, yii gaante te
éemílë'té sun-Koo : mi ot
malaaka paana yi kúrú lool
paana, loolli paana ya míllë',
teeɓa' Koope ɓëewë neebi
ra. 2 Mi olaatte yin ti kísí fí
mulaa heleŋ ti pilaatu nen
ñéerë'té a kíi. Ɓëewë ɓagu
raba, ɓagute netli a síifërí
tiyi ra cagute sun fi kísí fë
na tiriñ ra, wa habute koraa
yi Koope daa yeɗ wa wa,

3 wa na yeeku yeekii Mëyíis
súrgíi Koope a yeekii Har
fa yera' Koope sarah ra na
wonu tih :
« Ɗo fi Koo-Yíkëe fë mín ɓéeɓ ɗë,
fu gaante pagaɗ,
fu éemílë'té pagaɗ.
Ɗo fi Buuri heetta,
waallu júɓpé,
waallu kaah.
4 Daa kaañ roo neeheh Yíkëe ?
Daa kaañ roo kañeh ?
Ɗo kep daa fu sela !
Heetta ɓéeɓ ay ac fíyú,
heetta ɓéeɓ ay ac jaamiyohu.
Iña paŋ fu ra júɓpé,
iña paŋ fu ra teeɓa'te affi wa. »

5 Filoon fi baaha, mi otte
Faam fi gaani Koope, bee
ëmbë taantaa na nédís
ɓëewë biti Koope ee leelii
wa ra, kúnsëhté sun-Koo.
6 Malaaka yi paana ya kúrú
loolli paana ya ra ɗúhúté
Faam fi gaana ; wa ɓekuu
búuɓ naa' peyeɓ, yi yugusuu
píisí kofeelte, pokuute geñu
úrís kinoh yi wa. 7 Mbínéef
yínë di mbínéeffí iniilla
yeɗte malaaka yi paana ya
guluŋŋi úríssí paana ya túm
neeɓi Koope ra níi líiffé,
Koope fa na pes faraah ra.
8 Faam fi gaana yíppée líif
a ɗúukëe, teeɓa'i ndami
Koope a doolii. Te ow mínéh
haal Faam fa te ɗeefa loolli
paana ya kúrú malaaka ya
ra laɓeh níi gét.

16

Guluŋŋi paana ya

1 Filoon fi baaha, mi kelo-
hte un ɓéyrëhté sun kola'
filiɓ Faam fi gaani Koope na
won malaaka yi paana ya tih
: « Pëyí ɗon yíin guluŋŋi
paana ya túm neebi Koope
ra feey fa ! »

2 Malaakaa ɗéɓ ɗë payte
yíinté gulii feey fa. Ɓëewë
húmú lahuu tíinndë'í raba,
na jaamiyuu netli ra ɓéeɓ
faanni wa lecce puulli ɓosse
te misikke.

3 Malaakaa tíkëh në rë
payte yíinté bii kísí fë. Mulii
kísí fë yíppée yíssëh, man
ñif ɓúudé nen. Yii na pes
kísí fë ɓéeɓ húlté.

4 Malaakii éeyë fë payte
yíinté gulii laah ya a culli
muluɓɓa ɓéeɓ. Muluɓɓa
ɓéeɓ yíssëhté ñif. 5 Tígí
daaha, mi kelohte un
malaakaa lah sañ-sañ sun
fi muluɓɓa ra na won tih :
« Ɗo fa Sela ra,
ɗo fa júɓ ɗë,
ɗo fa húmú në aa',
daa fi na woteh ra,
daana daan fu wa ra ñeete waal.
6 Fu onte ɓëewë han,
ɓëewë kéenɗú ñif mi ɓëewú rë,
ɓëewë kéenɗú ñif mi yonente ya ra,
fu onte wa han.
Fu on wa ñif wa hanute,
te wa yeeliyuu ri ! »

7 Filoon fi baaha, mi kelo-
hte uni kola' tígë na hawruu
ra na won tih :
« Ahaŋkay ɗo fi Koo-Yíkëe,
ɗo fa mín ɓéeɓ rë,
fu aattiya' kaah,
te aattiya'u júɓpé. »

8 Malaakii iniil fa yíinté
gulii sun fi na'a, na'a onute

sañ-sañ fetlohte na bërëɓ
ɓëewë. 9 Na'a tampe ɓëewë
tami misikke, wa na solu
Koope fa na cépíɗ loolla a
sañ-sañi ra. Ɓëewë kaa'uute
lof pesaɗ, kaa'uute kañi
Koope.
10 Malaakii iip fa yíinté
gulii sun fi ñaani nguur ki
raba, nguur ki yíppée ñúus
túɗ. Ɓëewë na pataayuu
misik, 11 wa na solu Koope
fa sun di misiga homuu wa
a puulla faanni wa ra, wa
kaa'uute súugëh pagaɗɗi
ɓossi wa.
12 Malaakii pëenë fë yíinté
gulii filiɓ laahi gaana na
wonuu Efarat ra, mulaa
filiɓ síiñcé, heliɗ buurra
koluu púlëen na' ra waal.
13 Filoon fi baaha, mi otte
yébítëh éeyë yí madu mbook
nen : yínë ɗúhté në ɓúk
niŋkinaŋka fa, kay ɗúhté
ɓúk raba, lahte bi ɗúhë' ɓúk
yonentii paɗɗah fa. 14 Wa
yébítëh yí Seytaane daa wol
wa, yi na hoñuu paŋ kim-
taan. Wa na payu buurra
feey fa ɓéeɓ, négírée wë nda
wa waay haa'a nay lahe bisi
gaani Koope fa mín ɓéeɓ rë.
15 Yíkëe won tih : «
Síkírée, so' may ac mi beetti
ron ti lohoh nen ! Ɓëyí
nee'ay, yeffe búubí kaa' biti
tílë' faan holoŋ toñeh ay
sopee, ɓëyí baa lahte sos-
keeñ. »
16 Ɗaaha, yébítëh yë
négírúuté buurra ílíy, tígë
në wonuu Armagedoŋ ra di
ébrë.
17 Malaakii paana fa
hasalte gulii sun, un
ɓéyrëhté sun ɗúhë' Faam
fi gaana, kola' ñaani nguur
ka won tih : « Iña ɓéeɓ
paama'te ! » 18 Tígí daaha,
héléyyë a i un a pilliŋŋa
ñéerë'té a hégíyëhí feey fi
misikke takke. Hégíyëhí
feey fa misikke misigi fí
yúhté biti lëhírëy hena' ow
pot ëldúnë níi a baaha.
19 Gini gaana lecsa'te éeyë,
ginni heetta feey fa ɓéeɓ
bëppé. Koope halay Babilon,
Babilon fi gaana : ɗi
hëndíɗté rí në gulii, gulii
neebi misigi ! 20 Ginna hom
filiɓ kísí fë rë ɓéeɓ sooyce,
ow mínléh olil daŋ. 21 Ɗiŋŋi
galaassi gúussé kola'te sun
na toɓ sun fi ɓëewë. Ɓëewë
na solu Koope di yee na toɓa'
ri ɗiŋ galaas ra, ndah yee lah
ra misikke níi misik.

17

Tílëhí gaana

1 Filoon fi baaha, malaaka
di malaaka ya habu guluŋŋi
paana ya ya' yi wa ra acce
won so' tih : « Aye mi teeɓ
ɗo daana na saañ keene sun
fi ɓelii tílëhí gaana ra, daa
ri gini gaana hom ɓúk laah
yi caakka ra. 2 Buurra feey
fa fanuute a ri, te ɓëewë
hanute na gulii njaaliyohi níi
maniyute. »
3 Ruuh-Peseŋ haalte so',
malaakaa yíppée sëe kúɗ
luufin. Ɗee a ɗeh, mi otte
ow ɓeleɓ yaagohte raɓ luum
cuy bi faana ɓéeɓ bíníyú
tii yi soluu Koope. Raba
kúɗté af paana a wic sab-
boo. 4 Ɓelaa ɓekoh yéré yi
kofeelte ot, luum cuy, poko-
hte takkaay úrís a jamaa, a

feme. Ɗi hampe guluŋ úrís
ya'i, bi líiffé pagaɗ ɓos, a so-
bii njaaliyohi. 5 Tiyi léehúu
léehëe bíníyúté púgë. Tiya
daa ri beh : « Babilon
fi gaana, yaafi tílëh yë a
iñi ɓossa feey fa. » 6 Mi
otte biti ɓelaa han ñif mi
ɓëewí Koope níi ɗi manite,
ñif mi ɓëewë hawu húl af
yee seedeyuu wa Yéesú rë.

Ola' mi di man ɗi, af so'
kúnëhté. 7 Malaakaa won
so' tígí daaha tih : « Afu
kúnëh yi ɗeeha ? Síkírëh
së', may roo teeɓ iti fi ɓelii
beh, a iti fi raba kúɗ ɗí, laha'
affi paana ya a wicci sabboo
ya ra. 8 Raba ot fu bee ra
húmú yéelíɗ, ndaa ri pes-
lay. Ɗi leŋ ɗúhé ngaara mi
nuŋa, ndaa ɗi saañ saŋkuye
saŋkuyo. Te ɓëewë feey fa
tii yi wa íníh téerëe bíníyú
tii yi ɓëewë nay haale pesa
na ɗúméh rë dala'te dalaani
pesa ra, wa fi yaa nay éemé
biti wa ot raba. Ndée naga-
jek, raba húmú yéelíɗ, ndaa
peslay, te ri ay nimil pes kéy.

9 « Tígí dee nék, meela'
ñaañ a hereñ : affi paana
ya daa daŋŋi paana ya took
ɓelaa ra. Wa buur paana
ɓal. 10 Filiɓ fi buurri paana
ya, iippa keenute, lahte bi
líssí took, paana fa aay doom
; te ri ac ɗaa, toogi ii maañ.
11 Raba húmú yéelíɗ te pes-
lay ra, ɗi fi baaha daa ri
buuri peeye fa ; ɗi non bu-
urri paana ya ɓal te ri saañ
saŋkuye saŋkuyo.

12 « Wicci sabboo ya ot
fu ra, wa buur sabboo yi
tookuy nguur doom, ndaa
wa ay yeru sañ-sañi tookuun
wa a raba nguur ka níi hen
wahtu. 13 Yee níɓú wë rë
ɓéeɓ yínë : wa yeɗ doole
yi wa a sañ-saññi wa raba.
14 Wa ay yejoh Har fa haa',
ndaa ɗi ay waa ɓaŋ ndah
daa ri Yíkëe fë lukki gaan ɗa,
daa ri Buuri buurra ; ɗi ay
ñéerée a ɓëewë ɗi tanis wa
dëekké wë rë, ɓëewë gémú
rí rë, ɗi ɓaŋ wa. »

15 Malaakaa wonil so' tih :
« Mulaa ot fu yee ra, tígë
took ɓelii tílëhë rë, wa i heet,
wa dúukël i ow, wa i gin a i
wonaɗ. 16 Wicci sabboo ya
ot fu ra nék a raba, ay míllë'
kaa' ɓelii tílëhë : wa ay ɓeɓ
iña laha' ri ra ɓéeɓ níi luka'
yéré yë ɗi hen faan holoŋ,
wa ñam ɗi, wa tam caan fa
kíi. 17 Koope daa soɗ wa nufi
paguun wa yee faha' ri ra :
wa négírë' sañ-sañi nguur ki
wa légéyíɗ raba níi yee won
Koope ra lah.

18 « Ɓelaa ot fu ra nék, daa
ri gini gaana ílíf buurra feey
fa ra. »

18

Looli Babilon

1 Filoon fi baaha, mi otte
malaaka kay kola' sun na
cép feey. Ɗi lahte sañ-
sañ gaan te ndami hawaante
feey fa ɓéeɓ. 2 Ɗi ɓéyíɗté
uni sun won tih : « Ba-
bilon ɗakaya'te ! Babilon fi
gaana ɗakaya'te ! Ɗi tas gin
yébítëh leegi, ɗi tas ɗapaa
yébítëh, ɗi tas gin yakki
ɓossa wúníh hawiɗ ɗa, ɗi
tas gin raɓɓi ɓossa wúníh
hawiɗ ɗa. 3 Ginna ɓéeɓ
hanute na gulii njaaliyohi

misiga homa' ri ra : buurra
feey fa fanuute a ri te yiikoh
ya líifrúté nafa yi wa, af biti
ɓëewë míníh doyloh neɓ. »
4 Mi keliilte un kola'te sun
won tih : « Ɗúhí gina, ɗon
fa henu heedi so' ra, toñeh
ɗon ay bakaare ti wa nen,
loolla na ac ɗa laɓ ɗon na.
5 Bakaaɗɗi caak caako níi
lahte sun, te Koope halay
pagaɗɗi ɓossi. 6 Yínlí rí iña
paŋ ɗi ɓëewí kayya ra, yínlí
rí wë ana. Éfí rí guluŋ líifíɗ,
éfí rí hani luk yee yeɗ ɗi
ɓëewí kayya ra ɗah ana, ɗon
yeɗ ɗi han. 7 Tíkí rí coono,
ɗon tík ɗí súfúñ ti di húmú
lahuu wa neɓ a ndam, ndah
ɗi húmú won nufi tih : “So'
mi buur. So' mi jëtíɗ neh te
mii mëssí yúh luuy.” 8 Yii
baa daa tah loolla waayɗu ri
ra ay keenee sun fi waal yínë
: jérí misikke, luuy a yaaɓ ;
ɗi tam níi muuy. Koo-Yíkëe
fë aattiya' ri ra gaante doole.
»
9 Buurra feey fa ñéerúu a
ri njaaliyoh a yin neɓ ra ay
looy, te wa ay hawoh biti wa
séen ɗúukëe biti gina tame.
10 Wa ay tíit níi wa caŋ, wa
wuloh af yee kat gina ra, wa
wone tih :

« Wëey looli yaafi !
Looli yaafi kan taan !
Wahtaa yíníi baa kut,
Babilon, ɗi fi gini gaana aat-
tiyuute haat ! »

11 Tígí daaha, yiikoh ya
feey fa na looyu na capituu
ɓal ndah ow lomlay iña na
yaayu wa ra : 12 tiiŋŋi
úríssë, tiiŋŋi hélíssë, jamaa
ya a feme ya ; píissí kofeella,
cúuppë a píissí suwaa ya
; kilikki heeñce, barngalli
kofeelte, përëmmë, tiiŋŋa,
iñi yugusuu a luk caa', a la'
yi marbe ya ; 13 liiɓɓi kilikki
heeñce, laakkoloñña, cuu-
raayya a iñi heeñlaa ya ɓéeɓ
; hanna, dúuléennë, múnnë
a bele ya ; faññja a harra,
pëníssë a sareetta ; ñaamma
a ɓëewë habu ra ɓéeɓ, ow
lomlay wa. 14 Ay wonu tih : «
Iña na yaakaar gina koon ra
ɓéeɓ sooyce teempe ɗaaha.
Ɗi ñakke alal mi a iñi wunni
ɓéeɓ te ri wocce oli wa ta' ! »
15 Yiikoh ya na húmú yaayu
te caakuu yin daaha ra ay tíit
níi wa caŋ, wa wuloh af yee
kat gina ra. Wa ay looy wa
capitoh 16 wone tih :

« Wëey looli yaafi !
Looli yaafi kan taan !
Ɗi fi gini gaana húmú ɓeka'
búuɓɓí yugusuu píisí
kofeelte, a cúup luum
cuy,
pokoh takkaay úrís, la'i na
miriñ, a feme,
17 wahtaa yíníi baa kut
alal mi yaa ɓéeɓ hente
dureet ! »

Ɓëewë në kúrú gaalli
gaanna kísí fë rë a ɓëewë
sayu ɓaaɓ homu filiɓ ra
ɓéeɓ, yee na légéyú filiɓ
a yee na légéyú kísí rë
ɓéeɓ cagute, wuluute 18 bee
séenúu wë ɗúukëe gina na
tam ra, na fogu wonu tih : «
Gini teemma' gini bee gaan
lëhírëy kan ! » 19 Wa homute
na túmú affi wa feey, na
looyu, na capituu, na fogu
wonu tih :

« Wëey looli yaafi !
Looli yaafi kan taan !

Moo yíkëe yí gaalla kísí fë
caakuu yin gini gaana ee !
Wahtaa yíníi baa kut
gin hente dureet ! »
20 « Këlíi ɗon bíyëh ɗon
fa sun, yaha yah gini gaana
ra ! Bíyíi ɗon fi ɓëewí
Koope, bíyíi ɗon fi apootarra
a yonente ya, ndah Koope
daa aattiya' ri di iñi ɓossa
paŋ ri ɗon ra ! »
21 Tígí daaha, lahte
malaakii mitte, ɓeɓpe la'
gaan bette filiɓ kísí fë na
won tih : « Ɗee keena'
la'i bee filiɓ mulaa ra, ɗo
fi Babilon fi gini gaana fay
henee ɗaaha júmmúy, te ow
ii roo ollil ta'.
22 Un koraa yi na típ, un
yeekoh,
un kiis a un kúlúɓ,
ow wocce waa keloh ɗoo na
ta' ;
ɓëyí hereñce yugus yin
a di mín ɗíi hen ɓéeɓ,
ow wocce rii ot ɗoo na ta' ;
un kuɗ wocutee keloh ɗoo
na ta'.
23 Lampa wocce niiñ ɗoo na
ta' ;
yeekaa kílëek wocutee
keloh ɗoo na ta',
ndah yiikoh yu
daa húmú lukuu lah tii
ëldúnë,
te pagaɗɗi ɓonnu
kúrëelëhté heetta ɓéeɓ.
24 Ñif mi yonente ya,
yi ɓëewí Koope
a yi ɓëewë hawu feey fa ra
ɓéeɓ
keena' ya' yu. »

19

Alleeluyaa !

1 Filoon fi baaha, mi kelo-
hte uni ɓéyrëhté man un
dúukël i ow nen, kola' sun-
Koo na won tih :
« Alleeluyaa* !
Koope fi yen daa na sëmlë',
daa ri yeeliyoh ndam,
daa ri yeeliyoh doole !
2 Aattiya'i kaah !
Aattiya'i júɓpé !
Ɗi keente sun fi ɓelii tílëhí
gaana,
ɓelii tílëhí gaana na húmú
yah ɓëewë feey fa ra,
na húmú yah ɓëewë feey fa
a njaaliyoh yi ra ;
ɗi yíllíɗté súrgë yí,
yíllíɗté wë ñif mee ke wa
keen ɗa. »
3 Una tíkëetté won tih :
« Alleeluyaa !
Ɗúukíi gini gaana kolohte !
Ɗúukíi gini gaana tamu ra
kolohte faw ! »
4 Ɓaha yi sabay ana a ini-
illa (24) a mbínéeffí iniilla
yekute na jaamiyuu Koope
fa took ñaani nguur ka ra,
na wonu tih : « Ɗémíin !
Alleeluyaa ! »
5 Tígí daaha, un ɗofohte
ñaani nguur ka na won tih
:
« Njëeɓí Koope fi yen ɗon fi
súrgë yí ɓéeɓ ;
njëeɓí rí, ɗon fa neehu ri ra
!
Njëeɓí rí, baadoole neh ow
gaan neh ! »
6 Mi henil ɗeh, mi keli-
ilte un man un dúukël i
ow nen. Una man di na
laɓa' mboowaanna kísí fë
nen, man di na tiila' piilliŋ
nen, na won tih :
« Alleeluyaa !

---

* **19:1** 19.1 Alleeluyaa wonaɗ ébrë. Iti fi daa ri : njëeɓí Yahwee.

Koo-Yíkëe fí yen fa mín ɓéeɓ rë
cëgíɗté nguur ki !
7 Yen lahun sos-keeñ
yen bíyëh,
yen kañ ɗí
ndah kílëegí Har fa lahte
te ɓelaa caŋke na seh,
8 onute biti ɗi ɓekoh yéré,
ɓekoh yéré yí ɗíisúu píisí kofeelte,
ɗíisúu píisí na miriñ-miriñ,
ɗíisúu píis naa' peyeɓ, hente peseŋ. »

(Píisí kofeeli baa teeɓa' iñi júɓɓë pagu ɓëewí Koope ra.)

9 Filoon fi baaha, malaakaa won so' tih : « Bíníyé yii beh : lahute sos-keeñ ɓëewë gapu ñami kílëegí Har fa ra. » Ɗi tíkké won tih : « Unni yaa Unni Koope sah-sah ! »

10 Mi yeɗɗohte kotta ma na saañ jaamiyohi, ndaa ɗi won so' tih : « Bëyít ! Ngana paŋ ɗi ! So' mi súrgë ti ɗo a koy-yaayyee ke ro filiɓ ngémë nen, yee na seedeyu unni Yéesú rë. Fu waɗti jaamiyaa Koope kep, ndah iña seede Yéesú rë daa ɓaat yonente ya nuf. »

Ɓëe' yaagoh pënís fí naa'a ra

11 Filoon fi baaha, mi otte sun-Koo kúnsëhté, pënís naa' feeñiyohte. Ɓëe' yaagoh ri ra wonuu Ɓëyí-mit-wëelíyëh a Kaah ; ɗi aattiya' júɓ, te júɓ daa tah ɗi na haa'. 12 Íllë na ñah ti kíi nen, afa ɓéeɓ baane-buur ! Tiyi daa ri yúh rí kut bíníyúté faana. 13 Ɗi ɓekohte paltii líiffé a ñif ; ɗi hínú : « Un Koope ». 14 Jammbaarra sun-Koo ɓekuute yéré yí ɗíisúu a píisí kofeelte, naa' peyeɓ hente peseŋ, yaaguute pënís naa', ñeyute tala. 15 Jépílí kaañce na ɗúh ɓúgë, jépílë nay laɓe ginna ra. Ɗi ay waa kúɗ kúrí híinté, ɗi lopot wa ti reseñi lopotuu ndoŋi neeɓi misigi Koope fa mín ɓéeɓ rë nen. 16 Yii bee daa bíníyú sun fi paltii a koti : « Buuri buurra a Yíkëe fë lukki gaan ɗa. »

17 Filoon fi baaha, mi otte malaaka caŋke na'a, ɓéyíɗté uni sun dëekké yakka na njuŋkaanu sun-Koo ra won wa tih : « Ëyí ɗon tee'a' ñami ndaje mi Koope ! 18 Ëyí ɗon ñam bo' yi soldaarra, yi kélfë yí wë a yi buurra ; ëyí ɗon ñam bo' yi pëníssë a yi yíkëe yí wë, bo' yi ɓëewë ɓéeɓ : bi laha' afi a yi ñaamma, yi baadoole ya a yi ɓëewí gaanna ɓéeɓ. »

19 Mi henil ɗeh, mi otte raba, buurra feey fa a soldaarri wa tee'uute, ay yejee ɓëe' yaagoh pënís fí naa'a a soldaarri ra haa'. 20 Tígí daaha, raba a yonentii paɗɗah fa habute. Yonentii paɗɗah fi baa daa paŋ kimtaana fíi raba, múuyɗí ɓëewë kúrú ñaasi raba faanni wa, na húmú jaamiyuu netli ra. Raba a yonentii paɗɗah fa betute filiɓ laahi gélë yéelíɗ. 21 Soldaarri wa ɓéeɓ hawute a jépílë ɗúh ɓúk ɓëe' yaagoh pënís fí naa'a ra, yakka ɓéeɓ ñamute bo' yi wa níi beniyute.

20

Kíillí júnní (1.000) yí nguur ka

1 Filoon fi baaha, mi otte
malaaka kola'te sun na cép
feey. Ɗi hampe céebíi
ngaara mi nuŋa a níh tiiŋki
gúussé ya'i. 2 Ɗi hampe
niŋkinaŋka fa, goŋ fee kíilë,
tuumaloha daa Seytaane ra,
pokalsa'te ri yuliɗte ri kíil
júnní fíi (1.000). 3 Malaakaa
bette ri ngaara ma, kúnté
rí, téycé a céebí, leewte sun
nda ri ɓanti bet heetta níi
kíillí júnní (1.000) yë mit.
Bín fë rëe, ɗi pëkísú yeɗɗu
yutuuɗ.

4 Filoon fi baaha, mi otte
i ñaan nguur. Ɓëewë
tooku na ra onute sañ-sañ
aattiya'. Mi otte coonaa
yi ɓëewë húmú hawu húl
di yee húmú seedeyuu wa
Yéesú rë, a di yee na húmú
waariyuu wa Unni Koope
ra. Daa wa ɓëewë húmú
jaamiyuuy raba a netli ra,
ɓëewë húmú kúrúy ñaasi
raba púkkí wë mbée ya' yi
wa ra. Ɓëewí yaa daa nim-
ilu na pesu, tookute a Kiris-
taa nguur ka, na suu kíil
júnní (1.000) fíi. 5 Yaa daa
ɓëewë ɗéɓúu koloh ɓúudé
rë. Ɓëewí kayya húlú rë
nék ii koloh dee níi kíil júnní
(1.000) fíi. 6 Lahute sos-keeñ
ɓëewë ɗéɓúu koloh ɓúudé
yaa ra ! Wa ɓëewí Koope
te húlë'í ana fa mínléh wë
dara. Daa wa nay hene
seeyoh yi Koope a Kiristaa,
wani Kiristaa hom nguur ka
yuliɗ ɗi kíil júnní (1.000) fíi.

Daani Seytaane

7 Kíillí júnní (1.000) yë gét
ɗëe, Seytaane ay yeɗɗu ɗúh
ngaara mi nuŋa, 8 ɗi saañ
nofee heetta ginna ɓéeɓ,
ginna na wonuu Gok a
Magok ra. Ɗi négírë' wë wa
caak níi ti peppi feey fa kísí
nen, wa saañ haa'. 9 Wa
hasluute filiɓ gina ɓéeɓ, wa
gíiwúté tígë homu ɓëewí
Koope ra, gina faha' Koope
ra, ndaa lahte kíi kí kola'
sun-Koo, muuyilte wa. 10 Te
Seytaanaa nofa' wa ra betute
laahi gélë, tígë hom raba a
yonentii paɗɗah fa ra. Wa
ay home daaha wa pítípée
misik kíi kë, na' a elek níi
kiri fi kirih.

Bis-këem

11 Filoon fi baaha, mi otte
ñaan-nguur naa' gaan, a
ɓëe' took sun ɗa. Feey fa a
sun-Koo yípútée hegoh, wu-
luute ri, te ow ollilay wa.
12 Mi henil ɗeh, mi ot ɓëewí
gaanna a baadoole ya húlú
rë ɓéeɓ cagute fíi ñaana,
lahte téeré yí kúnsúté. La-
haatte téeríi kúnsúté kay,
daa ri téerëe bíníyú tii yi
ɓëewë nay haale pesa na
ɗúméh rë. Ɓëewë húlú rë
aattiyuu di iña pagu wa ra
ti ɗee bíníyúu rí téeré yí
yaa ra nen. 13 Kísí fë hokke
ɓúudé yë filiɓ fi, kúl kë a
gin ɓëewë húlú rë kúrúté yi
wa ɓal, ow fi ow waa na
ɓéeɓ aattiyuu iña paŋ ɗi ra.
14 Tígí daaha, kúl kë a gin
ɓëewë húlú rë betute filiɓ
laahi kíi kë. Laahi baaha
nék daa húlë'í ana fa. 15 Ɓëyí
tiyi homay téerëe bíníyú tii
yi ɓëewë nay haale pesa na

ɗúméh rë ɓéeɓ betute filiɓ
laahi kíi kë.

21

Ëldúnë fi hasa

1 Filoon fi baaha, mi ot
feey has a sun-Koo has. Feey
fa ɗéɓ ɗë a sun-Koo fa ɗéɓ
ɗë sooyce, kísí fë múkké
në ɓal. 2 Mi hen ɗeh, mi
otte gini selaa, Yerusalem
fi hasa kola'te sun na cép
feey. Koope daa wol ri.
Ɗi man kílëegë yugusoh níi
wunte baa saañ téebílëhí
yaali ra nen. 3 Mi kelohte
un ɓéyrëhté sun kola' ñaani
nguur ka won tih : « Ëlí
kan ! Koope dék filiɓ fi
ɓëewë leegi ! Ɗi ay déké a
ɓëewë, wa hen ɓëewí. Ɗi
fi Koope ay déké waa na, ɗi
hen Koope fi wa. 4 Ɗi ay
moos muun ma íllí wë ɓéeɓ
: húl wocce, luuy ɗúmpé ;
hawoh wocce, misik ɗúmpé.
Iña ɗéɓ ɗë ɓéeɓ ɗúmpé ! »
5 Tígí daaha, ɓëe' took
ñaana ra won tih : « Olsee,
mi yugusse iña ɓéeɓ hente
has. » Ɗi antee tík won so'
tih : « Bíníyé yii bah, ndah
unni yaa wëerté te wa kaah.
» 6 Ɗi tíkílté won so' tih : «
Iña ɓéeɓ paama'te ! Daa mi
Alfaa daa mi Omegaa*, daa
mi dalaana daa mi lúsëenë.
Ɓëyí fí sifira' han, may rii
on ɗi han di culi mulaa na
ona' pesa na ɗúméh rë, te mi
sehay na yin. 7 Ɓëewë nay
ɓage ra ay liil waafi baa soo
na ; te may hen Koope fi wa,
wa hen koyyi so'. 8 Neehoh
ya nék, yee gémúy Yéesú rë,
pagoh yi iñi ɓossa, bëemëh
yí ɓëewë, yee na pagu yii
tappe njaaliyoh ɓéeɓ ɗë, lu-
unna, ɓëy yúullë a feloh ya
ɓéeɓ ay míllée laahi gélë daa
húlë'í ana fa ra. »

Yerusalem fi hasa

9 Filoon fi baaha, malaaka
di malaaka yi paana ya habu
guluŋŋi paana ya líif a loolli
paana ya míllë' rë acce won
so' tih : « Aye mi teeɓ ɗo
kílëegë, kílëegí Har fa. »
10 Ruuh-Peseŋ haalte so',
malaakaa kúɗté së' jibi daŋi
utte, teeɓpe so' gini selaa,
Yerusalem fi hasa Koope wol
ri, kola' sun na cép rë.
11 Gina na ñah a ndami
Koope ti la'i na miriñ nen ;
ɗi heleŋ ti pilaatu nen, na
tak wiriñ wiriñ ti jamaa hilil
nen. 12 Ɗi wërúté a míirí
udi laha' íl sabboo a íl ana yi
malaaka sabboo a malaaka
ana daa na wohu wa. Sun fi
íllë bíníyú tii yi talli sabboo
a ana yi ɓëy Israyel. 13 Íllë
ɗúhrúu ɗeh míirë : íl éeyë
hompe waal púlëen na', íl
éeyë hompe waal yuuŋ, íl
éeyë hompe waal haalaan
na', íl éeyë hompe waal feey-
feey. 14 Míirí gina tíkëh sun
la' sabboo a la' ana yi tii yi
apootarri sabboo a apootarri
ana yi Har fa daa bíníyú në.
15 Malaakaa na won soo
na ra hampe duuɗ úrís,
bi ay natuu gina, míirë a
íllë. 16 Gina koñ-kaare, utaa
fa a hagaa ka daa teyu.
Malaakaa yampe na nat gina
a duuda : utaa fa hente

* **21:6** 21.6 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'.

estaat† júnní sabboo a estaat
júnní ana (12.000), hagaa ka
ɗaaha, cagaa ka ɗaaha ɓal.
17 Ɗi ɓeyaatte duuda natte
míirë ɓal : utaa ka hente
suŋ tíméer a suŋ sabay iniil
a suŋ iniil (144). Ɗi nata'
ɗaaha ti di na nata' ow
nen. 18 Míirí gina taɓahuu
a jamaa, gina taɓahuu a
úrís kah-kah, heleŋ ti pilaatu
nen. 19 Yii hente la'i wunte te
kofeelte rek daa wunaaluu
ílíƴƴë yípëh míirí gina ra :
bee ɗéɓ ɗë jamaa hilil ; ana
fa man sun-Koo nen, wonuu
safiir ; éeyë fë hilil, wonuu
kalseduwaan ; iniil fa hilil
na tak, wonuu émërëet ;
20 iip fa luum, wonuu sar-
donikse ; pëenë fë luum
cuƴ, wonuu sarduwaan ;
paana fa mbaasaan ti tutaaɓ
nen, wonuu kirisolit ; peeye
fa hilili tappe búlëh ti kísí
nen, wonuu béríl ; payniil
fa mbaasaan ti tutaaɓ nen,
wonuu topaas ; sabboo fa
hilil, wonuu kirisoparaas ;
sabboo a yínë fë búlëh,
wonuu yasente ; sabboo a
ana fa luum luumaɗ feey
tagu, wonuu ametiste‡. 21 Íllí
sabboo a ana ya, wa i koy
suumi. Íl fí íl ɓéeɓ yugusuu
koy suumi yínë kut. Këemí
gina nék yugusuu úrís kah-
kah, heleŋ ti pilaatu nen.

22 Mi olay Faam Koope
gina nék, ndah ɗi fi Koo-
Yíkëe daa ri Faam fa, Koope
fa mín ɓéeɓ rë, ɓani Har fa.
23 Gina sohlaay na' sohlaay
céyín niiñlaa, ndah ndami
Koope daa na niiñil ri te Har
fa daa lampaa. 24 Heetta
ay tílée niiñi, te buurra feey
fa ay kúɗ ndami wa gina.
25 Íllí gina ay wërsée wërsëe
bisa ɓéeɓ, wa ii lukki wodlu
wodlo sah ndah elek wocce.
26 Ndami heetta a alal mi wa
ay kúrú daaha. 27 Yin ii haal
gini bah : yii sobete neh,
ɓëyí na paŋ yin ɓos neh,
ɓëyí na fel neh. Ɓëewë nay
naa haale ra daa wa ƴee tii
yi wa hom téerëe bíníyú tii
yi ɓëewë nay haale pesa na
ɗúméh rë, daa ri téeríi Har
fa.

22

1 Filoon fi baaha,
malaakaa teeɓpe so' laahi
mulaa na ona' pesa na
ɗúméh rë, bi hente heleŋ
ti pilaatu nen, kola' ñaani
Nguur ki Koope a Har fa, 2 na
hút këemí gina. Hanndal ki
salli laaha, tal kilka na ona'
pesa na ɗúméh rë hompe
na, bee na límë' waal sabboo
a waal ana kíilë rë, lahaa
céyín ɓéeɓ ɗi lah koy ra.
Saaffa daa na pay heetta.
3 Alkoh wocce, ñaani Nguur
ki Koope a Har fa ay home
filiɓ gina, súrgë yë jaamiyee
ri. 4 Wa ay ot kanama, te tiyi
ay bíníyú púkkí wë. 5 Elek
wocce, wa ii sohliil lampii
nay waa niiñle, sohluuy
na'a, ndah Koo-Yíkëe ay waa
niiñil, wa hom nguur ka faw.

Nimili Yéesú

† **21:16** 21.16 estaat :Ɗi húmú nataa. Estaat yínë waɗti hena ganjarma jaak tíméer ana (200). ‡ **21:20** 21.20 Kúlëerrí la' ya bíníyú dee ra, fun oluu wa ɗeeha, ndaa ɗee man la' ya ra tasa'te lan af.

6 Filoon fi baaha,
malaakaa won so' tih : «
Unni yaa wëerté te wa
kaah. Koo-Yíkëe fë në soɗ
yonente ya Ruuhi ra daa wol
malaakii teeɓi súrgë yí yee
na saañ lahe te wulay wulay
ra. »
7 Yéesú won tih : « Síkíríi
! So' may nimil te ii maañ
! Lahute sos-keeñ ɓëewë
helu nuf unnee ke Koope
filiɓ téeríi bee ra ! »
8 So' mi Saŋ, mi kelohte
te mi otte iñyaaha. Filoon
fi bee kela' mi wa mi otte
wa ra nék, mi yeɗɗohte kotti
malaakaa teeɓ so' wa ra, ma
na saañ jaamiyohi, 9 ndaa ɗi
won so' tih : « Bëyít ! Ngana
paŋ ɗi ! So' mi súrgë ti ɗo
a koy-yaayyu yonente ya, a
ɓëyí fí helte nuf unna filiɓ
téeríi bee ra nen. Fu waɗti
jaamiyaa Koope kep ! »
10 Malaakaa ɓaatte won
tih : « Ngana ɗap yin un-
nee ke Koope filiɓ téeríi beh,
ndah wahtii wa ee saañ lahe
ra. 11 Ɓëyí ɓosse haba paŋ
yin ɓos ; ɓëyí sobete homaa
a sobii ; ɓëyí júɓpé haba paŋ
yin júɓ ; ɓëyí selate, súhë në.
»
12 Yéesú won tígí daaha
tih : « Síkíríi ! So' may
nimil te ii maañ, mi yíníl
ow fi ow ɓéeɓ yee légéy rí
rë. 13 Daa mi Alfaa daa mi
Omegaa*, daa mi ɗéɓ daa mi
míllë', daa mi dalaana daa
mi lúsëenë. 14 Lahute sos-
keeñ ɓëewë na hosu búuɓɓí
wë rë, wa ay mín ñam na
koy kilka na ona' pesa na
ɗúméh rë, wa ñeya' íllë, wa
haal filiɓ gina. 15 Ɓëewí
ɓossa nék : wa fi luunna,
ɓëewë na njaaliyuu ra, yee
na bëemú ow ra, ɓëy yúullë
a ɓëewë fahuu fel te dékúu
në rë homun ëssín.
16 « So' mi Yéesú, daa mi
wol malaakii so' teeɓi ɗon fi
ɓëy ílí jaŋaa iñyeh : So' mi
sédí Dawit, te daa mi hula na
niiñ hagaɗ ɗa. »
17 Ruuh-Peseŋ a kíléegí
Har fa wonu tih : « Aye !
»

Ɓëyí fí keloh uni baa rek
wona : « Aye ! »

Ɓëyí fí sifiroh aya !

Ɓëyí fí faha' na mulaa na
ona' pesa na ɗúméh
rë meeluy na dara !

18 So' mi Saŋ, mi won a
ɗon, ɗon fi ɓëewë keluu
Unni Koope filiɓ téeríi bee
ra ɓéeɓ në : ɓëyí fí ɓaat na
yin, Koope ay rii ɓaat loolla
wonu filiɓ ra. 19 Te ɓëyí nís
në yin, Koope ay rii nísíɗ
wodi di koyyi kilka na ona'
pesa na ɗúméh rë, nísíɗ ɗí
tígí di gini selaa na wonuu
filiɓ téeríi bee ra.
20 Ɓëe' won biti iñyaa
ɓéeɓ kaah ra won tih : «
Mantee : So' may nimil te ii
maañ ! »

Ɗémíin ! Aye Yéesú-Yíkëe !

21 Yéesú-Yíkëe líhë rën
ɓéeɓ mal !

* **22:13** 22.13 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'.